πατρικ σιηλ – μωρην μακκονβιλ

η γαλλικη επανασταση του 1968

ΘΕΩΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΚΙΝΗΜΑ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΠΗΓΕΣ

Ένα από τα πλεονεκτήματα της συγγραφής σύγχρονης ιστορίας είναι ότι μπορεί κανείς να δει τους δημιουργούς της και ίσως να τους μιλήσει. Δεν μπορέσαμε να πάρουμε συνέντευξη από το στρατηγό Ντε Γκωλ, αλλά πολλοί από τους νεαρούς του αντιπάλους ήταν πιο προσιτοί. Θα θέλαμε τώρα να τους ευχαριστήσουμε, όπως ευχαριστούμε κι όλους τους παρατηρητές της γαλλικής ζωής —πολιτικούς, διπλωμάτες, δημοσιογράφους— που είχαν την ευγένεια να μας κάνουν γνωστές τις ιδέες τους και τις πληροφορίες τους.

Συχνά μέσα στο βιβλίο αναφέρουμε το γαλλικό τύπο και τις εφημερίδες των νεαρών επαναστατών όπως "Δράση", "Πρωτοπόρα Νεολαία", "Στην υπηρεσία του Λαού" και "Εξεγέρσεις". Διαβάσαμε σωρούς προκηρύξεις και μπροσούρες. Υπάρχει ένα χρέος όμως που πρέπει ν' αναγνωρίσουμε πιότερο από κάθε άλλο, είναι το χρέος ευγνωμοσύνης στην ασύγκριτη εφημερίδα "Λε Μοντ". Όταν θα γραφτεί η ιστορία της δημοσιογραφίας στον 20ο αιώνα, ο "Μοντ" θα έχει οπωσδήποτε μια εξαιρετική θέση εκεί μέσα. Πολύς κόσμος θα πρέπει να είχε την ίδια γνώμη με μας γιατι η κυκλοφορία του από 429.099 φύλλα στις 22 του Μάρτη 1968 (ημέρα που γεννιόταν το κίνημα του Κον-Μπεντί), ανέβηκε σε 688.300 φύλλα στις 30 του Μάη (ημέρα που ο Ντε Γκωλ έσωσε τον εαυτό του από την καταστροφή).

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1968

Μετάφραση: Βάσια Αϊβαλιώτη
Μακέτα εξωφύλλου: Γιάννης Βαλαβανίδης
Στοιχειοθεσία: Εκδόσεις ΘΕΩΡΙΑ, Αργολίδος 60-62
Εκτύπωση: Μ.Σπύρου, Κύπρου 101, Σεπόλια
Βιβλιοδεσία: Θ.Ηλιόπουλος - Π.Ραδόπουλος Ο.Ε., Τσαμαδού 26.

Πρώτη έκδοση: 1971, "ΝΕΟΙ ΣΤΟΧΟΙ"
Δεύτερη έκδοση: 1982
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ: Αργολίδος 60-62, Αθήνα 806, Τηλ. 8827015.

ΠΑΤΡΙΚ ΣΙΗΑ
ΜΩΡΙΗΝ ΜΑΚΚΟΝΒΙΑ

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1968

Μετάφραση:
Βάσω Αϊδαλιώτη

ΘΕΩΡΙΑ

ΑΘΗΝΑ 1982

Στήν εφημερίδα «Ὑπερέβερ»
πού μᾶς ἐπέτρεψε νά δοῦμε
ἀπό κοντά τήν ἐπανάσταση τοῦ
Μάη.

PCF
UDR
FGDS
PDM
PSU
POUVOIR POPULAIRE

nous sommes le pouvoir

PATAKOS

SALAZAR

FRANCO

DEGAULLE

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η επανάσταση του Μάη έφερε μιά μεγάλη αναταραχή μέσα στή γαλλική κοινωνία. Χρειάστηκαν μήνες και μήνες σκέψης γιά νά καταλάβει κανείς τί συνέβηκε τότε. Γι' αύτό έτσι τό κείμενο δέν διαβλέπει παρά σέ τρία πράγματα: γ' άφηγηθεί τά γεγονότα όπως έγιναν μέσα στις έβδομάδες των ταραχών· νά τοποθετήσει την έξέγερση μέσα στην πολιτική κατάσταση· τέλος νά ξεχωρίσει τά θετικά και πρωτότυπα στοιχεία των γεγονότων. Αύτά τά στοιχεία ύπάρχουν στό μεγάλο τμήμα του βιβλίου πού έχει τον τίτλο «Επαναστατικές έμπειρίες». Έκεί θά βρείτε συνοπτικά τά χαρακτηριστικά της νέας τάξης πού γιά μιά στιγμή πήρε τή θέση της παλιάς· αύτά νομίζουμε πώς δίνουν μιά πιστή εικόνα γιά τό τί είταν αύτή ή επανάσταση.

Η γαλλική κρίση είταν κάτι περισσότερο άπό ένα παράλογο στραβοπάτημα στή σίγουρη πρόοδο της δυτικής βιομηχανικής κοινωνίας. Άληθινά, μπρός λίγο νά δούμε την άνατροπή της σταθερότερης κυβέρνησης στην Εύρώπη. Τά δεδάγματα αύτών των γεγονότων πρέπει νά μελετηθούν πολύ σοβαρά γιατί βοηθούν νά προβλέψουμε την εικόνα της πολιτικής στή Δύση τά έπόμενα χρόνια.

Παρίσι, 1η Αύγούστου 1968 Π.Σ. — Μ.Μ.

Π Η Γ Ε Σ

Ένα από τα πλεονεκτήματα της συγγραφής σύγχρονης ιστορίας είναι ότι μπορεί κανείς να δει τους δημιουργούς της και ίσως να τους μελήσει. Δεν μπορέσαμε να κάμουμε συνέντευξη από το στρατηγό Ντε Γκώλ, αλλά πολλοί από τους νεαρούς του αντιπάλους είταν πιό προσιτοί. Θα θέλαμε τώρα να τους ευχαριστήσουμε, όπως ευχαριστούμε κι όλους τους παρατηρητές της γαλλικής ζωής — πολιτικούς, διπλωμάτες, δημοσιογράφους — που είχαν την ευγένεια να μας κάνουν γνωστές τις ιδέες τους και τις πληροφορίες τους.

Συχνά μέσα στο βιβλίο αναφέρουμε τα γαλλικά τύπο και τις εφημερίδες των νεαρών επαναστατών όπως «Δράση», «Πρωτοκόρα Ναυλείας», «Στην υπηρεσία του Λαού» και «Εξεγέρσεις». Διαβάσαμε σωρούς προκηρύξεις και μαρσοέδρες. Υπάρχει ένα χρέος δικό που πρέπει ν' αναγνωρίσουμε πιότερα από κάθε άλλο, είναι το χρέος ειλικρινοσύνης στην ανύστερη εφημερίδα «Λε Μόντ». Όταν θα γραφεί η ιστορία της δημοσιογραφίας στον 20ό αιώνα, ο «Μόντ» θα έχει οπωσδήποτε μιά εξαιρετική θέση έκει μέσα. Πολύς κόσμος θα πρέπει να είχε την ίδια γνώμη μ' εμάς γιατί η κυκλοφορία του από 429.099 φύλλα στις 22 του Μάρτη 1968 (ημέρα που γεννιόταν το κίνημα του Κόν-Μπεντί), ανέβηκε σε 688.390 φύλλα στις 30 του Μάη (ημέρα που ο Ντε Γκώλ έσωσε τον εαυτό του από την καταστροφή).

ΣΥΜΠΑΕΓΜΑΤΑ ΑΡΧΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ:

ΚΕΝ Κομμουνιστική Επαναστατική Νεολαία (Τροτσκιστές· τάση Πιέρ Φράνκ).

ΟΕΦ Ομοσπονδία Επαναστατών Φοιτητών. (Άλλοτε ΕΣ ΕΦ: Επιτροπή Σύνδεσης Επαναστατών Φοιτητών). (Τροτσκιστές· τάση Πιέρ Λαμπέρ).

ΕΚΝ (Μ - Λ) Ένωση Κομμουνιστικών Νεολαιών Μαρξιστών - Λενινιστών (Φιλοκινέζοι).

Δύση (Μαχητικοί νέοι της ξερας δεξιάς).

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΩΠΑ:

22 Μάρτη Κίνημα του Κον-Μπεντί που γεννήθηκε στη Ναντέρ.

8 Μάη Συγκρότημα λεγόμενο και αποτελέσματα από μαρξιστές, στην κλιμακούμενή τους πανεπιστημιακούς αγωνιστές (γεννήθηκε από το **ΚΠΔ**: Κίνημα Πανεπιστημιακής Δράσης).

ΕΕΒ Εθνική Επιτροπή Βιετνάμ. (Αντιιμπεριαλιστικά μέτωπο διεκδικήσεως ενάντιον του πολέμου στο Βιετνάμ).

ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΙΚΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ:

ΕΕΣΓ Εθνική Ένωση Σπουδαστών Γαλλίας (Ιδρυμένη από αριστερά στοιχεία ανήκουσα κυρίως στο Ενοποιημένο Σοσιαλιστικό Κόμμα· έπαιξε ρόλο έκφραστή και συντονιστή της σπουδαστικής επανάστασης).

ΕΟΣΓ Εθνική Ομοσπονδία Σπουδαστών Γαλλίας (δργάνωση της δεξιάς, αντίπαλη της ΕΕΣΓ).

ΕΣΑΕ Εθνικό Συνδικάτο Ανώτατης Εκπαίδευσης (συνδικάτο αριστερής τάσης των πανεπιστημιακών καθηγητών).

ΟΕΕ — Ὁμοσπονδία Ἐθνικῆς Ἐκπαίδευσης (κύρια Ὁμοσπονδία τῶν καθηγητικῶν συνδικάτων).

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ:

ΕΔΑ — Ἐπιτροπὲς Δράσης Λυκείων (συγκροτήματα τῆς ἀκρας ἀριστερᾶς ποὺ κινητοποιοῦσαν μαθητὲς καὶ μαθήτριες τῶν λυκείων κατὰ τὴν ἀπανάσταση γεννημένα ἀπὸ τὶς ΕΑΒ, Ἐπιτροπὲς Λυκείων γιὰ τὸ Βιετνάμ).

ΚΚΝ — Κίνημα Κομμουνιστικῆς Νεολαίας (ὀρθόδοξη κομμουνιστικὴ ὀργάνωση τῶν μαθητῶν τῶν λυκείων).

ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ:

ΓΣΕ — Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας (κομμουνιστικῆς ἐπιρροῆς· ἡ ἰσχυρότερη ἐργατικὴ συνδικαλιστικὴ συνομοσπονδία).

ΓΔΣΕ — Γαλλικὴ Δημοκρατικὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας (δεύτερη σὲ δύναμη συνομοσπονδία· ἄλλοτε συνδεμένη μὲ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία).

ΕΔ — Ἐργατικὴ Δύναμη (τρίτη σὲ δύναμη συνομοσπονδία· ἀποχωρίστηκε ἀπὸ τὴ ΓΣΕ ὅταν αὐτὴ πέρασε στὸν ἔλεγχο τῶν κομμουνιστῶν).

ΓΣΕ — Γενικὴ Συνομοσπονδία Σταλιχῶν.

ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ:

ΚΔΚ — Κομμουνιστικὸ Διεθνιστικὸ Κόμμα (γαλλικὸ τμῆμα τῆς 4ης Διεθνοῦς — τροτσκιστικό).

ΚΔΟ — Κομμουνιστικὴ Διεθνιστικὴ Ὀργάνωση (τροτσκιστικὴ ὁμάδα ἀντίπαλη τοῦ ΚΔΚ, ἀσύνδετη μὲ τὴν 4η Διεθνῆ).

ΚΜ - ΑΚΓ — Κομμουνιστικὸ Μαρξιστικὸ - Λενινιστικὸ Κόμμα Γαλλίας (φιλοκινεζικό).

I. ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΞΕΣΗΚΩΝΟΝΤΑΙ

Τή Δευτέρα 18 τοῦ **Μάρτη**, δυό ὧρες πρίν ἀπό τήν αὐγή, ἕνα κομμάντο ἀπό φοιτητές τῆς ἀριστερᾶς περνοῦσαν τό Σηκουάνα κι ἔφταναν στή δεξιά ὄχθη. Μέ τή βοήθεια μικρῶν λαστιχένιων βομβῶν, πήγαιναν νά κάνουν θρύμματα τά τζάμια τοῦ καπιτσινοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Τσέϊζ Μανχάτταν **Μπάνκ**, τῆς **Μπάνκ** ὅφ 'Αμέρικα καί τῆς T WA. Μερικά λεπτά ἀργότερα τήν ἴδια τύχη εἶχε καί ἡ 'Αμέρικαν 'Εξπρές. Καί τήν Παρασκευή τό πρωί ἡ ἀστυνομία, θέλοντας νά σταματήσει γρήγορα τίς πράξεις διαμαρτυρίας ἐνάντια στόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ, συνέλαβε δυό νέους καί τρεῖς μαθητές γυμνασίου, μέλη ἐξτρεμιστικῶν ὀργανώσεων.

Τό ἴδιο βράδυ, 22 τοῦ **Μάρτη 1968**, ἔγινε στό πανεπιστήμιο τῆς Ναντέρ μιά συγκέντρωση διαμαρτυρίας ἐνάντια στίς συλλήψεις. Μετά τήν ὁμιλία, μιά ὁμάδα ἀπό διακοσιῆλιστές ἔσπασαν τίς πόρτες τῶν γραφείων τῆς διοίκησης, ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ καί δημιούργησαν αὐθόρμητα ἕνα φοιτητικό συμβούλιο πού θά συζητοῦσε μέ θάρρη καί ἀποφασιστικότητα μέχρι τήν αὐγή. Γιά πολλούς μῆνες οἱ ἀρχές εἶχαν ἀνησυχεῖ σ' αὐτούς τούς νεαρούς ἀγωνιστές τό δικαίωμα νά κάνουν πολιτική στό πανεπιστήμιο ἀλλά τώρα εἶχαν πάρει μέ τό σταγόνι τους ὅ,τι εἶχαν σταγονιῆσει. Μιά πρόταση ψηφοφορίας γιά τήν ἔγκριση τῆς πράξης τους ἔλαβε 142 εὐνοϊκούς ψήφους καί 2 ἀνταθετους. Ἡ συγκέντρωση τελείωσε μέ τή δημιουργία μιᾶς νέας δύναμης πού στήν ἀρχή ὀνομάστηκε «ο! 142» καί τέλος ἔγινε γνωστή μέ τ' ὄνομα «Κίνημα τῆς 22 τοῦ **Μάρτη**». Ἔτσι ἀρχίζει ἡ ἐξέγερση τῶν φοιτητῶν.

Τοῦτο τό ἐπεισόδιο, πού ἔγινε μέσα σέ μιά ἀναιξιάτικη ἑβδομάδα κι ἔμεινε σχεδόν ἀπαρατήρητο, εἶναι ὁ προάγγελος τῶν δικαιικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἐπαναστασης πού ἐξαπέλυσε: τῆς τάλιρης καί τοῦ στρατηγικοῦ μυαλοῦ τῶν φοιτητῶν ἀρχηγῶν, τῆς ἐπιθυμίας τους γιά ἄμεση δράση καί συνεχῆ πρόκληση, τῆς προσπάθειας νά ἀποσπάσουν τήν αὐξανόμενη ὑποστήριξη τῆς μάζας τῶν ἀνεκδήλωτων μέ δικαιολογία τήν καταδίωξή τους ἀπό τούς ἀστυνομικούς. Τό ἐπεισόδιο αὐτό εἶναι ἐπίσης μιά ἔνδειξη τῆς συγχώνευσης καί τῶν σοβαρῶν της συνεπειῶν τῶν δυό μεγάλων ρευμάτων πού ὑπῆρχαν μέσα στούς νέους τῆς Γαλλίας: τοῦ πολιτικοῦ ρεύματος μέ ἄξονα τόν πόλεμο στό Βιετνάμ, αὐτόν τό σπουδαῖο κινητήρα γιά τή δραστηριότητα τῆς ἀριστερᾶς, καί ἑνός ἄλλου ρεύματος πού εἶχε ἀναπτυχθεῖ στούς κόλπους τοῦ γαλλικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος μέ αἰτία τίς σοβαρές ἐλλείψεις του. Δέν εἶναι καθόλου τυχαῖες οἱ ἐπιθέσεις ἐνάντια στά ἀμερικάνικα μέγαρα στό Παρίσι καί ἡ ἄμεση ἀντανάκλασή τους στή Ναντέρ.

Ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἐπαναστασης τοῦτο τό ἐρώτημα ξυπνᾶ τό ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ: ἡ πρόταση πού ξεκαλύφθηκε σ' ὅλη τή χώρα σάν ἀστραπή εἶναι αὐθόρμητη ἤ συνέπεια τῆς δράσης μιᾶς ὁμάδας συνωμοτῶν; Ἡ ἀπάντηση εἶναι: «Καί τά δυό». Ἡ ἐπαναστασης δέ θά

μπορούσε νά γίνει χωρίς ένα σκληρό πυρήνα έξελιγμένων επαναστατών, ολοκληρωμένων στή σκέψη καί στήν πράξη. Αύτοί άπετέλεσαν τή μαγιά μέσα στή ζύμη τών φοιτητών. Άλλά όταν έφτασε ή στιγμή γιά τό ψήσιμο, είταν άδύνατο νά ξεχωρίσει κανείς τή μαγιά άπό τό ζυμάρι. Ό πυρήνας αύτός τών επαναστατών είχε παίξει τό ρόλο του.

Μιά μικρή επαναστατική πρωτοπορία έξαπέλυσε ένα τεράστιο αύθόρμητο κίνημα φοιτητικής διαμαρτυρίας. Άργότερα αύτή ή μάζα πού δημιούργησε μιά δική της δυναμική δέν μπορούσε νά άπαιωθεί στόν έλεγχο τού εκμεταλλευτή παρά σέ μιά πολύ μεγάλη άναλογία. Άντιμετώπισε τήν άστυνομία, κατασκεύασε οδοφράγματα, έγραψε σελίδες ήρωισμού, κυρίαρχε παγκοσμίως. Τό παράδειγμα τής φοιτητικής μάχης έσπρωξε τούς έργάτες ν' άπεργήσουν καί νά κατελάβουν τούς χώρους τής δουλειάς τους. Αύτός είταν ό έπόμενος σημαντικός σταθμός πού Ελπιζαν οί επαναστάτες άλλά καί ή γαλλική έργατική τάξη, άποσυρισμένη άς τότε άπό τίς ένέσεις μιάς καταναλωτικής κοινωνίας, μπόρεσε νά συνεχίσει την παράδοση τού άγωνιστικού της πνεύματος χάρη στούς φοιτητές. Όταν ή γενική άπεργία παράλυσε τή Γαλλία κι ό πρόεδρος Ντέ Γκώλ έμεινε σιωπηλός, οί πολιτικοί μπήγαν κι αύτοί στό χορό γιά νά δώσουν τή χριστιανική δική σ' ένα καθεστώς πού θεωρούσαν χαμένο.

Σέ κάθε σταθμό τής πορείας, άπό τό ξέσπασμα τής επανάστασης μέχρι τήν πτώση της, ή πρωτοπορία πρόσφερε τίς δυνάμεις της κινούμενη άπό τό ένα μέτωπο στό άλλο μέ άνεξάντλητη ένεργητικότητα, δίνοντας νέα συνθήματα, προσπαθώντας νά κατευθύνει τόν τεράστιο στρατό πού είχε βάλει σέ λειτουργία. Άλλά όπως όμολόγησε κι ή ίδια, ό στρατός είταν πολύ μεγάλος γι' αύτήν. Μέ λίγα λόγια ύπήρχε συνωμοσία καί συνέστησε δίμες άμέσως σέ μιά άκόμη φουσκοθαλασσιά έλευθερίας — ίσότητας — άδελφότητας. Αύτή είναι μιά έξήγηση πού δίνουν οί ίδιοι οί συνωμότες καί πού δέν έχουν κανένα λόγο νά κρύβουν τήν επαναστατική στρατηγική τους. Στό ζενίθ τής κρίσης τού Μάη ό έπίσημος έκπρόσωπός τους, ό ήγέτης φοιτητής Κόν-Μπεντί άποκάλυψε τό παιχνίδι τους μέ έντυπωσιακή άγνότητα. Συζητώντας μέ τόν Ζάν-Πώλ Σάρτρ γιά τό έβδομαδιαίο περιοδικό τής άριστεράς «Nouvel Observateur» («Νέος Παρατηρητής») της 20ής Ιουνίου 68 ό Κόν-Μπεντί, ένας νεαρός είκοσιτριών έτών, έδωσε ένα λαμπρό δείγμα μαιέτης πάνω στην τέχνη μιάς επανάστασης.

Δέν υπάρχει περίπτωση, έξήγησε, ν' άναιρέψουμε τήν άστική κοινωνία άπό τή μιά μέρα στήν άλλη. Ή τακτική μας είναι νά προκαλούμε ένα όρισμένο άριθμό επαναστατικών ούκ πού τό κάθε ένα φέρνει μιά σειρά άμετάκλητων μεταβολών. Αύτές οί πράξεις γίνονται άπό μιά μειοψηφία πού άρχ σημειωμένη στέρεα πάνω στην επαναστατική θεωρία. Ό ρόλος τούτης τής μειοψηφίας είναι νά χρησιμεύει σάν σύστημα καταθότησης χωρίς όμως νά προσπαθεί νά έλέγξει τίς έξελίξεις τίς όποίες έξαπέλυσε. Ή δύναμη ένός τέτοιου κινήματος βρίσκεται άκριβώς στό ότι στηρίζεται πάνω σ' ένα στοιχείο άνεξέλεγκτου αύθορμητισμού. Οί φοιτητές δίνουν τό παράδειγμα στούς έρ-

γάτας, άλλά ή ένωση ανάμεσα σέ φοιτητές καί έργάτες δέν μπορεί νά γίνει παρά μέσα στόν κοινό άγώνα. Σύμφωνα πάντα μέ τόν Κόν - Μπεντί, ό άνεπιτεύμενος στόχος δέν είναι ή άναπαλαίωση της καπιταλιστικής κοινωνίας, άλλά ή προοπάθεια δημιουργίας μιάς φανερής ρωγμής. Μιά τέτοιου είδους εξέγερση δέ μπορεί νά διαρκέσει πολύ, έπιτρέπει όμως στούς άγωνιστές νά διακρίνουν τί είναι δυνατό καί τί θά μπορούσε νά γίνει.

Γιατί ή Ναντέρ έγινε τό κέντρο της άναταραχής τών φοιτητών στή Γαλλία τό χειμώνα τού 1967—68; Δέν έγινε μόνο γιατί άνάμεσα στούς 15.000 φοιτητές άνηκε ένα δυναμικό μυαλό όπως τού Κόν - Μπεντί. Ή Ναντέρ ή Ζουά, πού σχεδιάστηκε άπό τό ύπουργείο Έθνικής Παιδείας σάν πρότυπο τών μελλοντικών πανεπιστημίων, έγινε ένα πρότυπο ίκανοποίησης. Λύση τής καθιέρωσης κύβων άπό γυαλί καί άτσάλι, ή σχολή της Ναντέρ κατασκευάστηκε διαστικά τό 1960 γιά ν' άφαιρέσει τήν τεράστια μαρμαγκοφολιά τού Καρτιέ Λατέν. Τά πρώτα χτίριά της άνοιξαν τήν πόρτα τους τό 1964 σέ 2.300 φοιτητές. Τό 1968 ό άριθμός αύτός είχε έξαπλασιαστεί, πράγμα πού άποτελεί ένα δείγμα άνησυχητικό της έκπληκτικής αύξησης τών φοιτητών στή Γαλλία.

Ό κόμπος τού προβλήματος βρίσκεται στή γαλλική πολιτική έλεύθερης είσόδου στά Πανεπιστήμια: όποιος καταφέρνει ν' άποχτήσει ένα μπακαλορεά — έπιφοράγισμα τών σπουδών της Μέσης Έκπαίδευσης — μπορεί νά μπεί στό πανεπιστήμιο. Καμιά άλλη έξέταση δέ χρειάζεται. Αύτή ή άπόλυτη έλευθερία μαζί μέ τήν αύξηση τού πληθυσμού μετά τόν πόλεμο έφερε μιά έκπληκτική αύξηση τού άριθμού τών φοιτητών: 123.000 τό 1946, 202.000 τό 1961, 514.000 τό 1968. Πλήθη πού μαζεύονταν μέσα στά ήδη γεμάτα άμφιθέατρα καί ήταν χρήσιμα ό έφιάλτης τών προγραμματιστών. Στό Συνέδριο Έθνικής Παιδείας στό Καίν τό Νοέμβρη τού 1966, ό Κριστιάν Φουσέ, τότε ύπουργός Παιδείας, άνακοίνωσε τούς φόβους του γι' αύτή τήν κλημμυρίδα.

Πανισόβλητοι οί προγραμματιστές έδωσαν λύσεις μέ τσόβολα καί γιαπιά άμελώντας τά λιγότερο χειροπιαστά προβλήματα πού δίνουν αξία στήν άνώτατη παιδεία. Τό ζήτημα τού άριθμού καταμέρισε άλλα σ' άλλα. Είταν σάν τήν άπόσυρμη είσόδοι μιάς ποδοσφαιρικής όμάδας σ' ένα σταδίου. Ή οίκοδέσποινα δέν κρύφτηκε νά γνωρίσει τούς καλεσμένους, τά κεντικά δεσπαζαν, ό κόσμος κατατρόπιασε. Κάτω άπό τόν άριθμό τά πανεπιστήμια, μαλ εἰδικότερα ή ὑπερπλήρης άπό φοιτητές Σορβόννη, μεταμορφώθηκαν άπό μιαρές λέσχες γιά έλίτ σέ άκαίσια έργοστάσια γνώσης όπου όλα θυσιάζονταν στό πρόβλημα της έλεύθερης είσόδου. Οί άναλογίες μεταξύ καθηγητών καί μαθητών άξαφανίστηκαν. Οί διαχειριστές πνίγηκαν στή δουλιά. Οί βιβλιοθήκες καί τά έργαστήρια έγιναν δυσπρόσιτα. Πολλές φορές οί φοιτητές της Σορβόννης γιά νά είναι σίγουροι ότι θά είχαν θέση γιά νά παρακολουθή-

σαν τὸ μάθημά τους ἀναγκάζονταν νὰ τὴν πιάνουν ἀπὸ τὴν προηγούμενη ὥρα οἱ μάθημα διαφορετικοῦ κλάδου.

Σήμερα στὴ Γαλλία σκέφτονται νὰ καθιερώσουν ἕνα σύστημα προπανεπιστημιακῆς ἐπιλογῆς. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἡ πολιτικὴ τῆς ἐλεύθερης ἐγγραφῆς ἀπαδείχτηκε καταστροφικὴ διανοητικὰ γιατὶ τὸ ἕνα τρίτο ἕως τὸ μισὸ τῶν φοιτητῶν ἀποτύχαιναν στὶς ἐξετάσεις γιὰ τὸ δίπλωμα. Στὴ Μεγάλη Βρετανία ὅπου ὑπάρχουν ἐξετάσεις ἐπιλογῆς, τὸ 95% τῶν φοιτητῶν περνᾶ μ' ἐπιτυχία τὶς ἐξετάσεις. Τὸ γαλλικὸ σύστημα ἔχει σὰ συνέπεια ἕνα μεγάλο χάσιμο καιροῦ ἀπὸ τὸ ξεκαθάρισμα τοῦ τέλους τοῦ πρώτου χρόνου ἕστε ἀπορρίπτονται σχεδὸν οἱ μισοὶ φοιτητές. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο μιὰ μεγάλη ποσότητα ὕλικοῦ — θεωρητικὸ προσωπικὸ καὶ χῶροι — χρησιμοποιεῖται σὰν κωμικοτραγῳδοῦστης στὴν πλημμύρα τῶν φοιτητῶν τοῦ πρώτου χρόνου ποὺ δὲν ἔχουν τὶς ἀπαιτούμενες ἱκανότητες. Ὁ Ἀλαὶν Περεφίτ, ὑπουργὸς Παιδείας ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ παραιτηθεῖ στὴ διάρκεια τῆς ἐξέγερσης, προαισθάνθηκε τὴν κρίση ἀλλὰ δὲν μπόρεσε ν' ἀντιδράσει ἀγκαίρως. Τὸ 1967 εἶχε δηλώσει ὅτι τὸ σύστημα αὐτὸ ξμοιαζε μὲ τὴν ὀργάνωση ἑνὸς ναυαγίου ποὺ ἀποσκοποῦσε στὴν ἐπιλογὴ τῶν καλύτερων κολυμβητῶν.

Παρ' ὅλη τὴν κῦρηξη τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Παιδείας, ποὺ ἐξαπλασιάστηκε μέσα σ' ἕξι χρόνια, μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἡ προσπάθεια τῆς Γαλλίας δὲν εἶταν ἀρκετὴ καὶ πὼς ἦρθε πολὺ ἀργά. Πραγματικὰ μέλις τὸ 1960 συνειδητοποιήθηκε τὸ πλάτος τοῦ προβλήματος κι ἄρχισε μιὰ ἐντατικὴ στρατολογία διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Τέσσερις νέες σχολὲς — στὴ Ρουέν, στὴν Ἀμιέν, στὸ Ρέιμς, στὴν Ὀρλεάνη — ἱδρύθηκαν γιὰ ν' ἀραιώσουν τὸ πλῆθος στὴν πρωτεύουσα καὶ μέσα στὸ Παρίσι δυὸ χῶροι διαλέχτηκαν γιὰ παραρτήματα τῆς ἀσφυκτιώσας Σορβόννης. Ἡ παλιὰ Ἀγορὰ τῶν Δερμάτων, στὴν ἀρ. Σαιν-Μισὲλ δέχτηκε τὸ περίσσευμα τῶν φιλολογικῶν κλάδων (τὸ «Σαιντὲ» ἀπειλήσε μιὰ ὁπία ἐξέγερσης τὸ Μάη τοῦ 1968 τὰ ἴδια σημαντικὴ μὲ τὴ Σορβόννη: στὴν πραγματικότητα εἶταν τὸ πρῶτο πανεπιστημιακὸ χτίριο ποὺ κυριεύτηκε ἀπὸ τοὺς φοιτητές)· ἡ νέα σχολὴ φυσικῶν ἐπιστημῶν, στὴν Ἀγορὰ Κραπού (προκυμαία Σαιν-Μπερνάρ), χτισμένη μὲ αὐστηρὴ πειραματικὴ ἀρχιτεκτονική, δὲν εἶχε τελειώσει τὸ 1968 ἀλλὰ περιεῖχε περισσότερους φοιτητὲς ἀπ' ὅσους θὰ χωροῦσε κι ὅταν θὰ τέλειωνε.

Στὸ ἐξωτερικὸ τοῦ Παρισιοῦ, στὰ περίχωρα ποὺ κατασκευάστηκαν μετὰ τὸν πόλεμο οἱ προγραμματισμοὶ ἐγκαινιάστησαν δυὸ πανεπιστημιοπόλεις: μία στὸ Ὀρσαὶ καὶ μιὰ ἄλλη στὴ Ναντὲρ. Ἡ μεγάλη πανεπιστημιούπολη μακριὰ ἀπὸ τὸ κέντρο καὶ τὶς διασκεδάσεις τοῦ Καρτιὲ Λατέν, εἶταν ἡ λύση γιὰ τὸν ὑπερπληθυσμὸ ποὺ ἔβαση ζωὴ στὶς ἐλπίδες τοῦ ὑπουργείου. Σύμφωνα μὲ τὰ σχέδιά του μέσα σὲ δέκα χρόνια οἱ μισοὶ φοιτητὲς θὰ κατοικοῦσαν ἐκεῖ. Μέσα στοὺς πρώτους προγραμματισμοὺς σχεδιάστηκε γύρω ἀπὸ τὸ Παρίσι μιὰ πραγματικὴ ζώνη ἀπὸ πανεπιστημιακὰ κέντρα μὲ σκοπὸ νὰ κατακαλημπθεῖ ἡ συμφόρησή: τὸ Μονπελιὲ θὰ νότια, ἡ Πουατιὲ δυτικά, οἱ Βερσαλ-

λίες καὶ Τρὰφ στὰ νοτιοδυτικά, οἱ Τ.γγαρὸ καὶ Λιεσέν στὰ νοτιοανατολικά, οἱ Νουαζὸ - λὲ - Γκράν στὰ ἀνατολικά. Αὐτὰ θὰ εἶταν τὰ «κάμπους» (πανεπιστημιακὰ ἐδάφη) τοῦ 1980. Ἡ κυβέρνηση ὅμως ἄργησε πολὺ ν' ἀγοράσει τὶς κατάλληλες ἐκτάσεις καὶ, πρᾶγμα ἀφάνταστο, δὲν εἶχε παρθεῖ καμιὰ ὁριστικὴ ἀπόφαση γιὰ τὸν τύπο τῶν ἱδρυμάτων ποὺ θὰ κατασκευάζονταν ἐκεῖ. Θὰ εἶταν πανεπιστήμια ὅπως τὰ παλιά; Αὐτοδιοίκητα ἱδρύματα πιὸ σύγχρονα; Ἐγκαταστάσεις τεχνολογίας; Ἡ ἐκλογὴ ἐπιβάλλεται τρὶν οἱ ἀρχιτέκτονες ἀρχίσουν τὴ δουλιά.

Ἡ ἐξέγερση τῶν φοιτητῶν τοῦ Μάη τοῦ 1968 ὅμως ἔριξε ἀμφιβολίες στὴν ἰδέα τῶν πανεπιστημιακῶν «κάμπους» τουλάχιστον στὴ σημερινή γαλλική τους μορφή. Οἱ Γάλλοι φοιτητὲς δὲ θέλουν νὰ ζοῦν στὰ περιθώρια τῆς κοινωνίας ποὺ τοὺς περιβάλλει καὶ ποὺ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπήρεια τῆς βιομηχανοποίησης βρίσκεται σὲ μιὰ περίοδο ριζικῆς μεταμόρφωσης. Θέλουν νὰ βρίσκονται στοὺς κόλπους μιᾶς κανονικῆς κατοίκησης κι ὄχι μέσα σὲ στρατῶνες. Στὴ Ναντὲρ π.χ., ἡ πανεπιστημιούπολη χτίστηκε μέσα σ' ἕνα κοινωνικὸ κενὸ μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τῶν προγραμματιστῶν. Τίποτα ἀπολύτως δὲν ἔγινε γιὰ νὰ θοῦν μιὰ συγοχὴ στὸν πληθυσμὸ 15.000 φοιτητῶν. Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη ἀντίθεση ἀπὸ αὐτὴ ποὺ βλέπουμε ἀνάμεσα στὴν καυτὴ ζωὴ τοῦ Καρτιὲ Λατὲν μὲ τὰ ἀναρίθμητα καφενεῖα του (σύμβολα τῆς ἀνατολικοφορμισσιανῆς νοολαΐας) καὶ στὸ σαθρωπὸ κι ἀρθολογιστικὸ κλίμα δημόσιας ὑπηρεσίας ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ Ναντὲρ. Κάποιος ποὺ βρίσκεται πολὺ κοντὰ στὰ πράγματα, ὁ κοινωνιολόγος τῆς Ναντὲρ Ἀλαὶν Τουραίν, δήλωνε πὼς ἡ μεγάλη πανεπιστημιούπολη τοῦ 2000 αἰώνα ἀποφασίζει τοὺς φοιτητὲς ὅπως καὶ τοὺς ἐργάτες μέσα στὶς ἀμερικάνικες ἐργατουπόλεις. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν κατάσταση γεννήθηκε μιὰ μάζα φοιτητική, τὸ ἴδιο πυκνὴ καὶ ἀνώνυμη, ὅπως τὸ βιομηχανικὸ προλεταριάτο, μὲ τὶς ἀπαιτήσεις της, τοὺς ἀρχηγούς της καὶ τὴ συναίδηση τῆς δύναμής της ποὺ ὁλοένα πιὸ ξύπνα φαίνεται.

Ἡ Ναντὲρ εἶναι ὁ τάφος τῶν χαμένων αὐταπατῶν. Κι ὅμως στὴν ἀρχὴ προσπάθησαν νὰ τὴν κάνουν ἕνα δυναμικὸ πείραμα ἀντίθετο μὲ τὴ γαλλικὴ πανεπιστημιακὴ παράδοση. Μεγάλα ὀνόματα ἄφησαν τὴ Σορβόννη γιὰ νὰ δεδάξουν ἐκεῖ. Πολὺ σημαντικὲς κατοικίσεις ἔθεσηκαν ἀπὸ τὸ πράτος. Κι ὅμως ἔγινε σπαζοκεφαλιὰ γιὰ πολλοὺς ὑπουργούς. Ἡ Ναντὲρ περιλαμβάνει μιὰ Σχολὴ Γραμμάτων (μὲ τὸ ἐκρηκτικὸ τμῆμα τῆς Κοινωνιολογίας), μιὰ Σχολὴ Νομικῆς καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, ἕνα ἑστιατόριο καὶ χάρια διαμονῆς ξεχωριστὰ γι' ἀγόρια καὶ κορίτσια χτισμένα τὸ ἕνα ἀπέναντι στὸ ἄλλο καὶ χωρισμένα ἀπὸ μιὰ «οὐδέτερη ζώνη». «Ἀρχιτεκτονικὴ ἀναρμοδιότητα... ἢ σοδισμός» ρεντόσε ἕνας δημοσιογράφος. Μιὰ ἐκπληκτικὴ πισίνα ἐγκαινιάστηκε τελευταία, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν αἴθουσες κοινές, χῶρος πνευματικῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἡ διδλιοθήκη εἶναι ἀκόμα ἀτελείωτη. Περισσότερο ἀπ' ὅλα τὸ περιβάλλον τοῦ νεόδμητου πανεπιστημίου εἶναι καταθλιπτικό. Τὸ «κάμπους» τῆς Ναντὲρ εἶναι ἀνοιχτὸ σ' ὅλους τοὺς ἀνέμους. Βλέπει κανεὶς γύρω του τὸ πιὸ ἄσχημο τοπίο τοῦ ἐξω-

τερικοῦ κόσμου. Στὴ μιὰ πλευρὰ τῆς πανεπιστημιούπολης ἕνας τοῖχος ἀπὸ φτηνὲς κατοικίες κλείνει τὸν ὁρίζοντα. Τὰ θλιβερὰ αὐτὰ σπίτια, κατασκευασμένα ἀπὸ τὴ δημαρχία, στεγάζουν κυρίως τοὺς κακοπληρωμένους ξένους ἐργάτες, Ἱσπανούς ἢ Ἀλγερινούς. Ἀπὸ μιὰ τέτοια ἐξαθλιωμένη γειτονιὰ δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἐκπηγάζεται τὸ ἤθικὸ τῶν σπουδαστῶν — καὶ μάλιστα τῶν 1.200 ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν ποὺ μένουν στὴν πανεπιστημιούπολη. Μετὰ τὰ ἐργαλεῖα τῶν ξενώνων, πολλοὶ γονεῖς θἄστειλαν νὰ στείλουν τὰ κορίτσια τους ἐκεῖ ἐξαιτίας τῆς τόσο μεγάλης ἀπόστασής τους ἀπὸ τὶς παράγκες. Γρήγορα διαδόθηκαν φῆμες σκανδάλων γιὰ τὴ Ναντὲρ: ἐλεύθερος ἔρωτας, ναρκωτικά, πορνεία. Οἱ «ἐξαφανίσεις τῆς Ναντὲρ» εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ σκανδαλοθηρικὰ θέματα τοῦ κίτρινου τύπου. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἀνοησίες (ὑπῆρχε κάποια ἀλήθεια κάτω ἀπὸ τὶς ὑπερβολὲς) εἶναι ἕνα τμῆμα τῶν συναισθημάτων μιᾶς μάστιγας τῶν γαλλικῶν πανεπιστημίων: τῶν φοιτητῶν «φαντασιάτων», ποὺ γράφονται ἐκεῖ ὄχι γιὰ σπουδές, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὶς εὐκολίες ποὺ δίνονται στοὺς φοιτητὲς ὅσον ἀφορᾶ τὴ διαμονὴ καὶ τὸ φαγητὸ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ θαυμαστοῦ διαβατηρίου, ποὺ λέγεται «φοιτητικὴ κάρτα». Αὐτὴ ἡ κατάχρηση εἶναι συνέπεια τῆς χαλάρωσης ἑνὸς ἀπαρχαιωμένου συστήματος.

Πέρα ἀπὸ τὶς καφαγκουγιακίες καὶ σαρτρογυρίζουν τὴ Ναντὲρ, ὑπάρχει μιὰ ζώνη ἀπὸ χέρσα δομηχανικὰ ἐδάφη. Μπορεῖς νὰ δεῖς γραμμὲς ἀπὸ ἕνα σταθμὸ συντήρησης σιδηροδρόμων, ἕνα τεράστιο λάκκο γιὰ τὸ μελλοντικὸ ἔξπρες - τραῖνο, τὸ χάραγμα ἑνὸς αὐτοκινητόδρομου ποὺ τώρα κατασκευάζεται. Τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι παρὰ λάσπη καὶ χαλίκια μὲ σπάνια κορμάτια ἐλάστησης. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν κανένα δέντρο. Στὴ Ναντὲρ μελετοῦν μὲ συναίσθεια τὸ θόρυβο τῆς ρησυλιντόζας καὶ τῶν ἐμπορικῶν τραίνων.

Ἂν αὐτὴ ἡ γειτονιὰ προκάλεσε τὴ δημιουργία ἐπαναστατικῶν συνθηκῶν, ἕνα ἄλλο στοιχεῖο ἔκανε τὴ Ναντὲρ νὰ εἶναι, κατὰ παράξενο τρόπο, τὸ πιὸ ἀστικὸ πανεπιστήμιο τῆς Γαλλίας. (Μέσα στὸν προερχόμενο κυρίως ἀπὸ τὶς μεσαῖες τάξεις σπουδαστικὸ πληθυσμό, μόνο τὰ 10% περίπου τῶν φοιτητῶν ἀνήκουν σὲ ἐργατικὲς οἰκογένειες, ἐναντι τουλάχιστον 30% στὴ Μεγάλη Βρεταννία). Ἡ ζώνη τοῦ Παρισιοῦ ποὺ ἀνήκει στὴ Ναντὲρ περιλαμβάνει τὸ 16ο καὶ 17ο διαμέρισμα καθὼς καὶ τὰ προάστια τοῦ Δάσους τῆς Βουλώνης καὶ τοῦ Νεϊγύ. Οἱ περισσότεροι φοιτητὲς ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέρη ἀνήκουν σὲ εἰσαγγελικὲς πιὸ πλούσιες, πιὸ μοντέρνες καὶ πιὸ ἐλευθερομένες ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ στέλνουν τὰ παιδιά τους στὴ Σορβόννη. Οἱ κοπέλλες προδίδουν περισσότερο τὴν προέλευσή τους — πανταλόνια, λεπτὰ δερμάτινα ροῦχα, μίνι, μπότες — πηγαίνοντας στὴ σχολὴ μὲ «Μίνι-Κόπερ» καὶ παρκάροντας στὸ εὐρύχωρο εὐκίπους». Τὰ αἰσθήματα ἐξέγερσης ὑπάρχουν περισσότερο στ' ἀγόρια: μακριὰ μαλλιά, τετράγωνα γυαλιά, γένια ἀλὰ Ταὶ Γκουεβάρα. Τὸ Μέη ἡ Ναντὲρ ἔδωσε ἕνα θέαμα παράξενο: Παλιὰ κομψὰ καὶ ὡραῖα κορίτσια νὰ συζοῦν μὲ ἐκρηκτικοὺς ἐπαναστάτες.

Γιὰ τοὺς περισσότερους φοιτητὲς τῆς Ναντὲρ ἡ παιδεία δὲν ἀ-

ταπαλώσει τὸ ἀναγκαῖο σκαλὶ στὸ κεντρικό τους ἀνάβασμα γιατὶ τὸ εἶχαν κιόλας ξεφαλισμένο. Ἡ σπορὰ ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν μέσα σ' ἕνα ἀστικὸ περιβάλλον εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία μιᾶς ἱστίας ἐξέγερσης, τὴν περιφρόνηση πρὸς τὴν ἐξουσία κι ἕνα ἀγοστιὸ στὶς πιὸ τολμηρὲς ἰδέες.

Τὸ γαλλικὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα ἔβριως εἶτανε πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐκρηξη τοῦ Μάη) στηρίζεται πάνω στὴν ἀνευθυνότητα. Οἱ τοπικὲς ἀρχὲς δὲν ἔχουν οὐσιαστικὰ καμιὰ δύναμη ἀποφάσεως. Ὅλοι οἱ κανόνες γιὰ τὴ διαχείριση, ὅλα τὰ χρηματικὰ βοηθήματα, ὅλες οἱ προσλήψεις προσωπικοῦ ἐξαρτῶνται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ μιὰ ἀνώνυμη γραφειοκρατία ποὺ ἐδρεύει στὰ Παρίσι. Τὸ γαλλικὸ πανεπιστήμιο μοιάζει μὲ σοβιετικὸ ἐργοστάσιο: λειτουργεῖ σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμὸ ποὺ ὁρίζει ἡ κεντρικὴ διοικητικὴ ἐξουσία. Τὰ εἴκοσι τρία πανεπιστήμια διευθύνονται ἀπὸ τὸ Κράτος μὲ σταθερὰ προγράμματα ὁμοιόμορφα, ὅπως οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες. Ἡ τοπικὴ διοίκηση εἶναι ἀδύναμη, οἱ φοιτητὲς καὶ καθηγητὲς δὲν ἔχουν πιὰ καμιὰ πιθανότητα ἐπάνω. Κατὰ συνέπεια οἱ διαμάχες ἀντὶ νὰ κατευνάζονται μὲ συζητήσεις καὶ πρακτικὲς μεταρρυθμίσεις, σωρεύονται καὶ ἀναπτύσσουν ἀργότερα μὲ ἐκρήξεις ὁμαδικῆς ὀργῆς. Αὐτὴ εἶναι μιὰ αἰτία τοῦ λάφορου ἐδάφους ποὺ βρῆκαν στὴ Ναντὲρ ὁ Κὸν - Μπεντὶ καὶ οἱ φίλοι του.

Ποιὰ εἶναι τὰ παράπονα τῶν φοιτητῶν; Ἕνα μεγάλο μέρος ἀπ' αὐτὰ ἔχει σχέση μὲ τὸν ὑπερπληθυσμό, τὴν ἔλλειψη δυνατότητας γιὰ βασιλιά, τὰ προβλήματα μεταφορῶν. Πολλὰ ἄλλα ὅμως ἔχουν βαθύτερες ρίζες. Μέσα στὴν κρίση ποὺ προκάλεσε ἡ ἐκπληκτικὴ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τοῦ παραδοσιακοῦ πανεπιστημιακοῦ συστήματος νὰ προσαρμοστεῖ στὶς ἀνάγκες μιᾶς κοινωνίας ποὺ ἄλλαξε βαθιά, οὔτε οἱ φοιτητὲς οὔτε οἱ καθηγητὲς ἤξεραν καλὰ γιατὶ ὑπάρχουνε στὸ πανεπιστήμιο. Τὸ 1968, ἡ Ναντὲρ δὲν ἀνταποκρίνεται γιὰ τοὺς φοιτητὲς οὔτε μιὰ προετοιμασία γιὰ σταδιοδρομία οὔτε μιὰ πνευματικὴ κοινότητα μὲ συνοχή. Ἕνα βαθὺ αἴσθημα ματαιοπονίας κυριεύει τοὺς φοιτητὲς καθὼς συνειδητοποιοῦσαν τὴν ἀδυναμία τους νὰ ἐπέμβουν σὲ ἀποφάσεις ποὺ ἐπιδροῦσαν στὴν ἴδια τὴ ζωή τους. Τὸ κράτος διοικοῦσε τὸ πανεπιστήμιο μὲ ἐλάχιστη φαντασία σὰν νὰ εἶταν ταχυδρομικὲς ὑπηρεσίες. Αὐτὸ ποὺ ἤθελαν οἱ φοιτητὲς εἶταν πάνω ἀπ' ὅλα νὰ ἔρθει τὸ κράτος κοντὰ τους καὶ νὰ τοὺς συμβουλευτεῖ. Δὲν εἶταν πάντα μιὰ συνειδητοποιημένη ἐπιθυμία, εἶταν ὅμως μιὰ βαθιὰ αἰτία τῆς ἐξέγερσης. Ὁ τρόπος ποὺ οἱ ἀρχὲς τοὺς μεταχειρίζονταν, σὰν παιδιά, προκάλεσε τὴ γενικὴ δυσαρέσκεια. Σὲ πολλὰ πανεπιστήμια ὁ πρύτανης φέρεται λίγο σὰν ἕνας αὐστηρὸς κηδεμόνας ποὺ ὁρίστηκε ἀπὸ τὸ Παρίσι. Πολλοὶ καθηγητὲς ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ἕδρας τους παραμένουν ἀπόλυτα ἀσυγκοινώνητοι ἀπὸ τοὺς μαθητές τους καὶ ἀρνοῦνται κάθε διάλογο. Οἱ κανονισμοὶ ποὺ διέπουν τὴ φοιτητικὴ ζωὴ δὲν εἶναι προσαρμοσμένοι στὴν πραγματικὴ ὡριμότητα τῶν σημερινῶν νέων· μερικοὶ μάλιστα ξαφνιάζουν καὶ ἀπὸ τὴν κοινὴ λογική. Ἔτσι ἕνας ἐπίσημος κανόνας ἀπαγορεύει στοὺς φοιτητὲς νὰ κολλᾶνε φωτογραφίες στὴν πόρτα τῆς κάμαρᾶς τους ἢ ν' ἀλλάζουν θέση σὲ ἐπι-

πλα. Ἡ προσωπικότητά τους δὲν πρέπει λοιπὸν μὲ κανένα τρόπο νὰ καθορεφτίζεται σὲ περιβάλλον τους. Βασικά, καμιὰ προπαγάνδα πολιτική ἢ θρησκευτική δὲν ἐπιφέρεται. Ἡ ἐξήγηση αὐτῶν τῶν παράξενα ἀδιάλλακτων μέτρων ἔρχεται ἀπὸ τὸ ὅτι εἶναι ἀκριβῶς οἱ ἴδιοι κανονισμοὶ ποὺ ἐφαρμόστηκαν καὶ στὰ γυμνάσια, τότε ποὺ ἡ διατήρηση τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς οὐδετερότητας τῆς παιδείας ξεσήκωνε βίαια πάθη.

Οἱ φοιτητὲς διάλεξαν γιὰ αἴτημα ποὺ νὰ συμβολίζει ἴδια τὰ παράπονά τους τὴν αὐστηρὰ διαχωριστικὴ ἀπόμεινε στὰ χτίρια διαμονῆς ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν. Οἱ νέοι ἤθελαν νὰ μπαίνουν ἐλεύθερα στὰ δωμάτια τῶν φίλων τους καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ φῦλα, πρᾶγμα ποὺ μέχρι τότε ἀπαγορευόταν ρητὰ ἀπὸ μιὰ ἐγκύκλιο τῆς διοίκησης ποὺ ἐφάρμοζαν οἱ θυρωροὶ τῶν χειρῶν. Τὰ τρία χρόνια πρὶν τὸ 1968 ἡ ἐλεύθερη εἴσοδος στὰ δωμάτια ἔγινε τὸ τυπικὸ αἴτημα τῶν φοιτητῶν ὅπως εἶναι σὲ αὐξήσεις τοῦ μισθοῦ γιὰ ἕνα ἐργατικὸ συνδικάτο. Ἡ πρώτη διαμαρτυρία ἐνάντια στὸ διαχωρισμὸ ξέσπασε στὸ Ἀνατόν, τὸ πιὸ σημαντικὸ καὶ τὸ πιὸ παλιὸ συγκρότημα φοιτητικῶν δωματίων στὴ Γαλλία, σὲ ἀπόσταση 20 λεπτῶν μὲ τὸ τραῖνο ἀπὸ τὸ κέντρο τοῦ Παρισιοῦ. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐκάκιστου φθινόπωρου τοῦ 1965, 1700 φοιτητὲς ἀμπόδισαν μὲ τὴ βία τοὺς ἐργάτες νὰ χτίσουν ἕνα θυρωρεῖο μπροστὰ στὸ χτίριο τῶν κοριτσιῶν. Ὁ πρύτανης κάλεσε τὴν ἀστυνομία ποὺ στρατοπέδευσε ἐκεῖ μέχρι νὰ τελειώσει ἡ κατασκευή. Γιὰ τρεῖς μῆνες ὅμως οἱ παραχῶὲς καὶ οἱ ἐκδηλώσεις συνεχίζονται, θερμαίνοντας βέο καὶ περισσότερο τὴν ἀτμόσφαιρα. Γιὰ νὰ ἡσυχάσει τοὺς φοιτητὲς τὸ Παρίσι θυσίασε τὸ διευθυντὴ τοῦ Ἀνατόν καὶ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1966 ὁ ἀντικαταστάτης του, Ζὰκ Μπαλλάν, καθόρισε ἕνα πιὸ ἐλαστικὸ κανονισμό: τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια πάνω ἀπὸ 21 χρονῶν θὰ εἶχαν ἀπὸ ἐδῶ κι ἐμπρὸς τὸ δικαίωμα νὰ δέχονται στὰ δωμάτιά τους πρόσωπα τοῦ ἀντιθέτου φύλου. Οἱ ἀνήλικοι θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν μιὰ γραφτὴ ἄδεια τῶν γονιῶν τους γιὰ νὰ ἀπολαμβάνουν τὸ ἴδιο προνόμιο (ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι τὰ 90% τῶν ἀνηλίκων ἀπόκτησαν τὴν ἄδεια). Ὁ νέος διευθυντὴς δήλωσε ὅτι τὸ πρόβλημα τῶν φοιτητῶν εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν ἀνεξαρτοποίηση τῶν ἀποσκιῶν καὶ καμιὰ στάση προστατευτικὴ δὲν τοὺ ταιριάζει. Τὸ Παρίσι παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἐπισημοποίησε ποτὲ αὐτὸ τὸ νέο κανονισμό.

Ἡ ἐξέγερση γιὰ τὴν ἐλεύθερη εἴσοδο στὰ δωμάτια ἔφτασε στὴ Ναντὲρ τὴν ἄνοιξη τοῦ 1967. Τὴν παραμονὴ τῶν διακοπῶν, οἱ γονεῖς φρυμαχτημένοι ἔμαθαν ὅτι τ' ἀγόρια εἶχαν εἰσβάλει μέσα στὸ χτίριο τῶν κοριτσιῶν. Μίλησαν γιὰ «ἐλεύθερα ζευγαρώματα». Γιὰ νὰ διώξουν τοὺς νέους ποὺ εἶναν ἀποφασισμένοι νὰ συνεχίσουν μένοντας ἐκεῖ, οἱ ἀρχὲς κάλεσαν τοὺς κυρασβέστες καὶ τὴν ἀστυνομία. Ἕνας ἄλλος διευθυντὴς στάλθηκε ἀπὸ τὸ Παρίσι.

Στὶς 14 τοῦ Φλεβάρη 1967, ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βαλεντίνου, οἱ ἐκδηλώσεις γιὰ τὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία ἁπλώθηκαν στὶς καπακιὲς ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν διαδόθηκαν σ' ὅλη τὴ Γαλλία. Σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς πανεπιστημιουπόλεις τὰ ἀγόρια ἔκαναν ἐπιδρομὲς στὰ χτίρια τῶν κο-

ριτσιών γιά νά διαμαρτυρηθοῦν ἐνάντια στό διαχωρισμό (τό κίνημα ξφτασε καί στό παρίπτερο τῶν Η.Π.Α. στήν πανεπιστημιούπολη τοῦ Παρισιοῦ στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη καταχτώντας καί τό τελευταῖο προπύργιο τῆς τάξης). Ἡ ἐκτυχημένη ἐκδήλωση ὀργανώθηκε ἀπό τήν Ἐθνική Ἕνωση Σπουδαστῶν Γαλλίας (ΕΕΣΓ). Εἶταν ἡ πρώτη φορά πού αὐτό τό σωματεῖο ἔκαιρνε μέρος σέ ἐθνική κλίμακα στό ζήτημα τῶν φοιτητικῶν κατοικιῶν. Παντοῦ, οἱ πρυτάνεις, περιμένοντας ὁδηγίες ἀπό τό Παρίσι, ἀκινητοποιήθηκαν ἐκτός ἀπό τή Νάντη, τή Νίκαια καί τό Μομπελλιέ, ὅπου ἡ ἀστυνομία καλέστηκε νά ἐκμέδεσ δίνοντας στούς φοιτητές τήν ἀφορμή νά ἐντείνουν τόν ἀγῶνα τους. Στό Μομπελλιέ οἱ κατοίκοι ἐγκαθήκαν μέ τ' ἀγόρια γιά νά ἐπιζήσουν τήν ἀστυνομία, ἐνῶ στή Νάντη οἱ ἐξεγερμένοι σπουδαστές κατέστρεφαν τά γραφεῖα τοῦ πρύτανη πρίν νά συλληφθοῦν. Μιά ἑβδομάδα ἀργότερα, ὁ Ἀλαίν Περεφίτ, ὑπουργός Παιδείας, θέσπισε ἕνα νέο διάταγμα: ἀπό δῶ καί πέρα τά ἐνήλικα ἀγόρια μποροῦν νά δεχτοῦν κορίτσια μέχρι τίς 11 τό βράδυ στά δωμάτιά τους. Ἐπειδή ὅμως αὐτή ἡ ἐλευθερία εἶταν μόνο σέ μιά κατεύθυνση, τ' ἀγόρια δέν μποροῦσαν πάλι νά μπαίνουν στά δωμάτια τῶν κοριτσιῶν. Ὁ ὑπουργός ἐξήγησε ὅτι τά δύο φύλα δέ διατρέχουν τούς ἴδιους κινδύνους κι ὅτι ἔτσι τά κορίτσια μποροῦν νά διαλέξουν ἐλεύθερα. Ἐνῶ ὅμως τ' ἀγόρια γίνονταν δεκτά στά δωμάτια τῶν κοριτσιῶν, θά εἶταν ἀκατόρθωτα δλα σέ ἐπιλήψιμες συνάψεις. «Ὑποκρισία!», ἀποκρίθηκαν οἱ φοιτητές. Οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Περεφίτ θεωρήθηκαν πολύ τολμηρές ἀπό μερικούς ἀξιωματούχους τῆς ἐποπτείας τῶν πανεπιστημίων. Ὅσο γιά τούς φοιτητές, δέν ἤκριναν ἐντελῶς ἀποδεκτές. Ὁ ὑπουργός δέν εἶχε καταλάβει ὅτι ἡ ἐλεύθερη εἴσοδος στά δωμάτια τῶν δύο φύλων δέν εἶταν καρπός ἑνός σύμβαλο τῆς ἐπιθυμίας τῶν φοιτητῶν νά τούς μεταχειρίζονται σάν ὁλοκληρωμένα ἄτομα. Αὐτό πού ζητοῦσαν εἶταν οἱ ἴδιες ἐλευθερίες πού ἀπολάμβαναν οἱ ὑπόλοιποι πολίτες: πολιτικές ἐλευθερίες ὅπως τό συνεταιρίζεσθαι, τῆς πληροφόρησης, τῆς ἔκφρασης, καθώς καί σεξουαλικές ἐλευθερίες.

Αὐτές εἶταν λοιπόν οἱ βαθύτερες αἰτίες τῆς ἀπελπισίας τῶν φοιτητῶν πού ἐξελίχτηκε σέ κάτι ἐντελῶς νέο, τήν ἀμφισβήτηση καί τήν κατηγορία ὄχι μόνον τοῦ ἀστικοῦ πανεπιστημίου ἀλλά καί τοῦ ἀστικοῦ κράτους.

Ἀπό τή φύση τους ὅλοι οἱ φοιτητές εἶναι «ἀμφισβητησίες» καί οἱ φοιτητές τῆς κοινωνιολογίας κάτι περισσότερο ἀπ' ὅλους. Ἂν αὐτό εἶναι παντοῦ φανερό, στό τμῆμα τῆς κοινωνιολογίας τῆς Νανκέρ εἶταν τόσο ὥστε νά γίνει ἡ ἑστία τῆς ἐξέγερσης. Ἡ κοινωνιολογία εἶναι, ἀπό δρισμό, μιά ἐπιστήμη πού κάνει τούς μελετητές της κριτικούς καί ἐρευνητές τῆς κοινωνίας ὅπου ζοῦν. Κι ἀκόμα μιά σκοτεινή ἀπειλή μεταπανεπιστημιακῆς ἀνεργίας πλανιόταν πάνω σ' αὐτούς τούς φοιτητές γιατί στή Γαλλία ὑπάρχουν πολύ λίγες θέσεις γιά κοινωνιολόγους. Ἔτσι μέσα σ' αὐτό τό τμῆμα τῆς σχολῆς ἀμφισβητήθηκε ὁ τρόπος διδασκαλίας στή Νανκέρ, τό περιεχόμενο τῶν προγραμμάτων καί τό παλιό

πρόβλημα τῶν ὑπεραριθμῶν σκαυδαστῶν. Μὲ τὴ συμφωνία τῶν καθηγητῶν τους, ποὺ εἶχαν πολὺ περισσότερη κατανόηση ἀπὸ τοὺς ἄλλους καθηγητές, οἱ φοιτητὲς τῆς κοινωνιολογίας ἄρχισαν τὴν ἀπεργία ἀπὸ τὶς 17 τοῦ Νοέμβρη 1967.

Οἱ ἀπεργοὶ δὲν ἦταν διακοπές. Συνέχισαν νὰ συχνάζουν στὰ ἀμφιθέατρα ὄχι πιὰ γιὰ ν' ἀκοῦν τὶς παραδόσεις, ἀλλὰ προσπαθώντας νὰ καθορίσουν μαζὶ μὲ τοὺς καθηγητὲς καὶ τὴν πανεπιστημιακὴ διοίκηση ἕνα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων. Τὸ κίνημα ἁπλώθηκε σ' ὅλη τὴ σχολὴ σὲ 10.000 φοιτητὲς καὶ κράτησε 10 μέρες. Τέλειωσε μὲ ἕνα αὐξημένο ἀποτέλεσμα: τὴ δημιουργία μιᾶς μικτῆς ἐπιτροπῆς καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν μὲ σκοπὸ τὴν ἐπεξεργασία τῶν σχεδίων μεταρρυθμίσεων καὶ τὴν ὑποβολή τους στὸ ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας στὸ Παρίσι. Τὰ ἀμετόβλητα ὅμως εἶναι περάστικα. Αὐτὸ ποὺ ἤθελαν πραγματικὰ οἱ ἀπεργοί, παρ' ὅλο ποὺ δὲν τὸ διατύπωσαν ἔτσι, εἶναι ἡ τοπικὴ αὐτονομία ποὺ ἀποκαλύπτει ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ μιὰ ἀξιόλογη πανεπιστημιακὴ διδασκαλία. Ἤθελαν νὰ καθορίσουν μόνοι τους τὴ μέθοδο δουλιᾶς καὶ ἔρευνας, νὰ ξαναοργανώσουν τὰ προγράμματά τους σύμφωνα μὲ τὶς νέες γνώσεις, νὰ εἰδικευτοῦν ὅπως τὸ ἐννοοῦσαν ἐκεῖνοι. Αὐτὲς οἱ φιλοδοξίες ἔρχονταν σὲ σύγκρουση μὲ τὸ σκοταδιστικὸ πνεῦμα πολλῶν καθηγητῶν, καὶ κυρίως μὲ τὴν ἀντίληψη ὅτι τόσο σοβαρὲς ἀποφάσεις παίρνονται μόνο ἀπὸ τὴ διοίκηση στὸ Παρίσι.

Σιγὰ-σιγὰ ξεκαθαρίζόταν ὅτι ἡ μικτὴ ἐπιτροπὴ δὲ θὰ κατέληγε σὲ τίποτα. Ἕνα σχίσμα δημιουργήθηκε ἀνάμεσα στὴν πλειοψηφία ποὺ τὴν ἀπασχολοῦσαν πρακτικὰ προβλήματα διδάξεων, ἐργαστηρίων καὶ προγραμμάτων καὶ μιὰ μειοψηφία ἀγωνιστῶν ποὺ στιγμάτισε τὸν ἐντοπισμὸ τῆς μεταρρύθμισης σὲ δευτερεύοντα στοιχεῖα καὶ κατέγγειλε τὴν ἰδέα τοῦ πανεπιστημίου στὴν ὑπηρεσία τοῦ τεχνοκρατικοῦ κράτους. Ἡ ἀπογοήτευση ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴ συντέλεσε στὸ νὰ δυναμώσει ἡς θέσεις τῶν ἀγωνιστῶν. Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὸ δυνατὸ κριτικὸ ρεῦμα ποὺ ξεκινοῦσε ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς κοινωνιολογίας πῆρε νέα ζωὴ χάρη στὴν ἕνωσή του μ' ἕνα μαρξιστικὸ ρεῦμα δίνοντας ἔτσι στοὺς ἐπαναστάτες μιὰ ἰδεολογικὴ ἀμφισβήτηση τοῦ ἀστικοῦ κράτους. Οἱ μεταρρυθμιστὲς ποὺ ἤθελαν νὰ χρησιμοποιήσουν καλὰ ἢ κακὰ τὴν ἀπαρχαιωμένη μηχανὴ τοῦ πανεπιστημίου, παραμερίστηκαν ἀπὸ τὰ καλμηρὰ ἐκφωνήματα ἐκείνων ποὺ δήλωναν ὅτι ἡ ἀστικὴ ζωὴ εἶναι ἄθλια, οἱ ἀστικὲς σπουδὲς βρωμιὲς γαλιὲς κι ὅτι οἱ φοιτητὲς δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνσωματωθοῦν σ' αὐτὴ τὴ διαφθαρμένη κοινωνία μὰ νὰ τὴν ἀμφισβητήσουν ὁλοκληρωτικά. Τὸ Γενάρη τοῦ 1968, κάθε ἐλπίδα ἐπικοδομητικῶν σχέσεων ἀνάμεσα σὲ καθηγητὲς καὶ φοιτητὲς ἐγκαταλείφτηκε. Ἕνα κλίμα ὑστερίας ποὺ βλο καὶ μεγάλωνε ἔπνιξε κάθε συζήτηση γιὰ μεταρρυθμίσεις. Ὁ κοσμήτορας Πιὲρ Γκριμπέλ, ἕνας ἔξοχος καθηγητής, ἔγινε ὁ στόχος δίκαιων προσωπικῶν ἐπιθέσεων.

Ἔτσι ξεριζώνονταν οἱ ὁλοσκαμένοι, ὁλοκληρωτικοὶ κριτὲς τοῦ παρελθόντος τους, μὲ μεγάλη αὐθάδεια καὶ χωρὶς τύψεις. Λίγοι στὸν

άριθμό, υιοθέτησαν την πρόκληση σαν στρατηγική μέθοδο και πήραν τη θέση δεσποζόντων έχθρών κάθε άρχής. Ονόμασαν τους εαυτούς τους λυσσασμένους τιμώντας τον Ζακ Ρού «τον παπά των άβράκωτων», έναν από τους πρώτους λυσσασμένους που ενώθηκε με την Επανάσταση και έγινε μέλος της Κομμούνας του Παρισιού αλλά καταδικάστηκε σε θάνατο το 1794 από ένα δικαστικό δικαστήριο. Στο άκουσμα της απόφασης ο Ρού μαχαιρώθηκε μόνος του.

Σε λίγο οι λυσσασμένοι έγιναν τόσο ενοχλητικοί, τάραξαν τόσο πολύ την τάξη και την ειρήνη, που φάνηκε καθαρά πως οι αρχές θα έπαιρναν μέτρα εναντίον τους. Θύμες κυκλοφόρησαν, σύμφωνα με τις όποιες πληροφορηθόντες της αστυνομίας είχαν εισχωρήσει στο κίνημα για να πάρουν διακριτικά φωτογραφίες των ταραξιών. Οι αρχές, έλεγαν, φτιάχνουν ένα μαύρο κατάλογο. Η Εθνική Ένωση Σπουδαστών Γαλλίας υπερέβαλε τα μέλη της κάνοντας μια δεύτερη διαμαρτυρία. Απαντώντας ο κοσμήτορας αρνήθηκε την ύπαρξη ενός τέτοιου καταλόγου. Η ίδια δρασ είχε μπει δαθιά στ' ανήσυχα μυαλά των νέων.

Η δημόσφαιρα είταν λοιπόν ιδιαίτερα ηλεκτρισμένη όταν, στο τέλος του Γενάρη, ο υπουργός Νεότητας και Αθλητισμού Φρανσουά Μισλόφ ήρθε στη Ντανέρ για να εγκαινιάσει το καθίδρυμα του υπουργείου του: μια επιδεικτική πισίνα, το πρώτο κομμάτι από ένα αθλητικό συγκρότημα για το οποίο είχαν δοθεί σημαντικές πιστώσεις. Ο υπουργός πατούσε το πόδι του σε μια σφηνοφολιά. Αγανακτισμένοι φίλιπποι έκαψόστησαν στη συνοδεία του όταν ανακάλυψαν ότι οι λυσσασμένοι είχαν μοιράσει προκηρύξεις που ανήγγελναν «έργα» στην πισίνα την ώρα που ο υπουργός θα έκοβε την κορδέλλα. Κι αυτός έκαμε ξύμενε κατάπληκτος, όταν είδε τις ανήθικες επιγραφές στους τοίχους και το σχέδιο ενός τεράστιου φαλλού στους διαδρόμους απ' όπου κατνοθσε. Τέλος ή τελετή έγινε χωρίς επεισόδια. Κομμιά δακρυική αναπαράσταση με νύμφες και σάτυρους. Τη στιγμή όμως της αναχώρησης του υπουργού, ένας κατρός με κόκκινα μαλλιά και πολύ θάρρος στις κινήσεις, ξεχώρισε από το πλήθος και τον φώναξε μ' ένεινη τη αίγαυρη κι επιδλητική φωνή που γρήγορα θα μας γινόταν γνωστή. (Ο Κόν-Μπεντί έχει θώρακα που δγάζει άχρηστο κάθε μικρόφωνο).

Ο Κόν-Μπεντί θύμισε στον υπουργό ότι μόλις από 600εκλιδο ντοσιέ του υπουργείου το σχετικό με τη γαλλική νεολαία δεν υπήρχε εδώ μια σελίδα για τα σεξουαλικά της προβλήματα. Γιατί; ρώτησε.

Ο υπουργός απεκρίθηκε ότι είταν έτοιμος να συζητήσει το θέμα με τους υπευθύνους αλλά ότι δεσποζόμενος ο συνομιλητής του δεν είταν ένας απ' αυτούς. Πρόσθεσε ότι αυτός προσωπικά προτιμούσε τα σπόρ από τη σεξουαλική άγωγή και τελείωσε συμβουλεύοντας το νέο να πάει να δροσιστεί στην πισίνα αν είχε προδλήματα τέτοιου είδους. Αυτός άπαντησε ξαφνικά, ότι τα ίδια πράγματα λέγονταν και στις χιτλερικές νεολαίες.

Αυτή ή εξυπνη λογομαχία δοήθησε τον Κόν-Μπεντί να γίνει ήρωας. Επειδή όμως φοδήθηκε τις συνέπειες, έγραψε στον υπουργό για

νὰ τοῦ ἐξηγήσει ὅτι ἡ ἐπιμονή του δὲν εἶχε στόχο αὐτὸν προσωπικά. Ἡ κόρη τοῦ κ. Μισὸφ εἶναι φοιτήτρια στὴ Ναντὲρ καὶ χρησίμεψε σὰ μεσολαβήτρια στὴ συμφιλίωση τοῦ Κὸν-Μπεντὶ καὶ τοῦ πατέρα της. Ὁ φοιτητὴς πῆρε μιὰ πρόσκληση γιὰ τσάϊ στὸ σπίτι τοῦ ὑπουργοῦ καὶ ἐκεῖ τοῦ ζήτησε συγγνώμη.

Ἡ ἱστορία του εἶναι γνωστή: Ὁ Ντανιὲλ Κὸν-Μπεντὶ γεννήθηκε στὴ Γαλλία ἀπὸ Γερμανοὺς πρόσφυγες. Ὅταν εἶταν ἔφηβος γύρισε νὰ σπουδάσει στὴ Γερμανία καὶ στὰ 18 του χρόνια διάλεξε τὴ γερμανικὴ ἐθνικότητα. Ἔμεινε στὴ Γαλλία μὲ μιὰ κάρτα παραμονῆς ποὺ ἀνανεώνει κάθε τόσο. Ἡ δράση του στὴ Ναντὲρ προκάλεσε τὴν προσοχὴ τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν καὶ τὸ Φλεβάρη θὰ ἔπρεπε νὰ παρουσιαστεῖ σὲ μιὰ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ τῆς ἀστυνομίας μὲ ἀποστολὴ τὴν ἐξέταση τῶν δυνατοτήτων ἀπέλασής του. Τελικὰ ὁ κ. Μισὸφ ἀποφάσισε νὰ μὴ τὸν ρωτήσει καὶ μετὰ ἀπὸ σκέψη τὸ ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν σκεπτόταν ὅτι κάθε κεντρικὴ ἔδρα ἐνάντια στὸν Κὸν-Μπεντὶ ἀφοροῦσε τὸ πανεπιστήμιο καὶ ὄχι τὸ κράτος.

Αὐτὲς ὅμως οἱ ἀποφάσεις πάρθηκαν σὲ ψηλὸ ἐπίπεδο κι ἔγιναν πολὺ λίγο γνωστές, ἐνῶ ἐμεῖς ὅτι ὁ Κὸν-Μπεντὶ θὰ ἀπελαθεῖ μὲ αἰτία τὸ ἐπεισόδιο Μισὸφ κυκλοφόρησαν στὸ κάμπους. Ἡ στάση τῶν ἀγωνιστῶν εἶταν διιφορούμενη: ροβοῦνταν τὴν κατασταση ἀλλὰ καὶ δὲν ἀκισθαναφαίνοσαν μπροστά της. Ἤθελαν νὰ προκαλέσουν τὶς ἀρχὲς ἀλλὰ ὄχι τόσο ὥστε νὰ τοὺς συνηλίφουν. Μέσα στὸ μυαλό τους ἡ ὑπόθεση τοῦ Κὸν-Μπεντὶ ταυτίστηκε μὲ τὴν ὀκοφία ὅτι οἱ πληροφοριοδότες τῆς ἀστυνομίας ἔρίσκονταν μέσα στὸ πανεπιστήμιο. Οἱ λυσσασμένοι ἀντεκπετέθηκαν μὲ κρυφοσυρία, εὐστοχία καὶ ἀποκλεσματικότητα. Φωτογραφίες ἀστυνομικῶν μὲ πολιτικὰ σὲ μεγάλο μέγεθος καλλήθηκαν κάτω σὲ πλακάτ ποὺ κρατοῦσαν σκανδαστὲς περπατώντας πάνω-κάτω στὸ διάδρομο τοῦ κτιρίου τῆς κεντρωνεπιλογίας τὸ πρωὶ 26 τοῦ Γενάρη. Ἀνήσυχες συζητήσεις ἔγιναν μέσα στὶς γραφεῖα τῆς διοίκησης. Οἱ πολιτικὲς ἐκδηλώσεις ἀπαγορεύονταν μέσα στὰ κάμπους ἀλλὰ πῶς νὰ ἐπεβάλλει κανεὶς τὸν κανονισμό, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν ταραξιῶν, ποὺ τώρα ἔφτανε τοὺς 50, μεγάλωνε ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή; Ἕνα μέλος τοῦ διοικητικοῦ προσωπικοῦ ἔτρεξε ἀγκαλιάζοντας τοὺς φοιτητὲς στὴν τάξη. Μερικοὶ ἀρπάχτηκαν μαζί του. Οἱ δασκάλοι του κι' αὐτὸς σπρώχτηκαν πρὸς τὰ ἔξω. Ὅταν τέλειωσε ὁ κοσμήτορας ἅπιασε τὸ τηλέφωνο καὶ κάλεσε οἱ δοθῆσια τὴν ἀστυνομία.

Εἶταν παρέπου 11 ἡ ὥρα, ὅταν μισὴ ντουζίνα ὄργανα τῆς τάξης ἔφτασαν στὸν τόπο τῆς φασαρίας. Ἔρριξαν μιὰ ματιὰ ποὺ ὀργισμένο πλῆθος καὶ σταχάστηκαν ὅτι εἶταν πολὺ μεγάλο γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ τὸ διαλύσουν· ἔπρεπε νὰ καλέσουν ἐνισχύσεις. Μιὰ ὥρα ἀργότερα, τέσσαρα αὐτοκίνητα μὲ ἀστυνομικοὺς ὁπλισμένους ἔφτασαν στὴν πόρτα κι ὁ κοσμήτορας Γκρακὲν ὑπόγραφε τὴν ἄδεια νὰ περάσουν μέσα στὴν πανεπιστημιούπολη. Δὲν ὑποφιζόταν ὅτι ἔτσι ἔκλεζε τὸ παιχνίδι τῶν λυσσασμένων. Σὰν κομμάντος ποὺ παρακέρνουν ἕνα τάγμα πεζικοῦ σ' ἐνέδρα οἱ λυσσασμένοι πετάξαν πάνω στοὺς ἀστυνομικοὺς ὅτι τοὺς ἔπιασε στὰ χέρια κι ὕστερα τοὺς ἔπασαν μπροστά τους μέσα στὸ κάμπους.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ οἱ πόρτες τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας ἄνοιγαν καὶ γύρω στὶς 10.000 φοιτητὲς ἔβγηκαν γιὰ νὰ πᾶνε στὸ ἑστιατόριο. Κάτω ἀπὸ τὰ ἁπλώματα μάτια τους συγκεκριμένοι σιδήθηκαν ξαφνικὰ ὅλοι οἱ φόβοι τους γιὰ καταστολή: ἡ ἀστυνομία, οἱ τόσο μισητοὶ «μπάτσοι» δὲν εἶταν πιὰ μιὰ ἁπλὴ φήμη. Βρίσκονταν ἐκεῖ. Ἀκολούθησε ἄγρια ἐκρηξη ὀργῆς. «Θάνατος στὸν κοσμήτορα!», φώναξαν. «Κάτω οἱ μπάτσοι! Ὄχι τὸ πανεπιστήμιο στὴν ἀστυνομία! Ναζί!» Κρατώντας τὰ θρανία γι' ἀσπίδες καὶ ὅπλα, ἁρπάζοντας καρεκλοπόδαρα, μπουκάλια, πέτρες οἱ ὀργισμένοι φοιτητὲς σκόρπισαν τοὺς ἀστυνομικοὺς καὶ τοὺς καταδίωξαν μέχρι τοὺς χώρους ὅπου σταθμεύαν τ' αὐτοκίνητα. Τζάμια πετάχτηκαν στὸν ἀέρα, αὐτοκίνητα καταστράφηκαν, πληγωμένοι βρέθηκαν καὶ σιὰ δυὸ στρατάπεδα. Οἱ «λυσσασμένοι» εἶχαν γίνει δημαγέρτες.

Ἡ τακτική τους, ἂν καὶ βρισκόταν ἀκόμα στὸ ἐμβρυακὸ στάδιο, εἶχε θαυματουργήσει: ἡ θεωρία τῆς ἄμεσης δράσης ποὺ ἐξαπολύεται ἀπὸ μιὰ δραστήρια μειοψηφία εἶχε δοκιμαστεῖ μ' ἐπιτυχία. Ἡ πρόκληση εἶχε φέρει τὴν ἀστυνομία καὶ ἐκείνη ἔφερε τὸν ξεσηκωμὸ τῆς μάζας. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως δὲν εἶταν τὸ προηγούμενο ξεκίνημα γιατὶ δὲν ὑπῆρξε καμιὰ ὀργανωμένη συνέχεια. Τὸ Φλεβάρη καὶ τὸ Μάρτη ἡ ἐξέγερση κουφάθηκε στὴ Ναντὲρ θυμίζοντας πότε πότε τὴν παρουσία της μὲ σποραδικὰ ἐπεισόδια. Στὶς 14 τοῦ Φλεβάρη οἱ φοιτητὲς ἐνώθηκαν μὲ τοὺς συντρόφους τους ἀπὸ ἄλλα πανεπιστήμια γιὰ τὴν καταλληλη τῶν στιγμῶν τῶν κοριτσιῶν. Οἱ τελικὲς ἐξετάσεις τῶν σπουδαστῶν κανονικῶν ἐπιστημῶν μηδενίστηκαν γιὰ πειθαρχικὲς παραβάσεις. Μιὰ ἐμάδα λυσσασμένων μαῦρα ἀπόσιομα σ' ἕνα σεμινάριο ἰσπανικῶν σπουδῶν, ἀπομάκρυνε τὸν καθηγητὴ καὶ ζήτησε ἀπὸ τοὺς φοιτητὲς νὰ ὑπογράψουν μιὰ δήλωση ἑνάντια στὸ Φράνκο. Μιὰ παράσταση τοῦ ἔργου τοῦ Κλωντὲλ «Ὅμηρος» διακόπτηκε ἀπὸ τὶς κραυγὲς «Κλωντέλ, παπά!» Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ σεισμογράφος τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῶν φοιτητῶν δὲ σημείωσε παρὰ πολὺ ἀξιόλογες δονήσεις μέχρι τὴν αὐγὴ 18 τοῦ Μάρτη, ὁπότε οἱ ἐκρήξεις μπροστὰ ἀπὸ τ' ἀμερικάνικα χτίρια σημείωσαν τὴν ἀρχὴ μιᾶς σκληρυντικῆς τῆς φοιτητικῆς ἀναταραχῆς.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου δείξαμε πῶς οἱ συλλήψεις κοὺ ἀκολούθησαν τὶς ἀναταιάξεις ἔφεραν τὴ συγκέντρωση διαμαρτυρίας στὴ Ναντὲρ καὶ τὴ γέννηση τοῦ κινήματος «22 τοῦ Μάρτη» τοῦ Κὸν-Μπεντί. Ποιοὶ εἶταν οἱ νεαροὶ ποὺ πιάστηκαν; Οἱ δυὸ εἶταν εἴκοσι χρονῶν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι εἶταν ἀκόμα ἔφηβοι. Οἱ πιὸ μεγάλος εἶταν ὁ Νικολὰ Μπαλὶτ, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς Βιετνάμ (EER) καὶ Σαβὶ Λαντελάντ, φοιτητὴς τῆς Ναντὲρ καὶ μέλος τῆς Λεμμονιστικῆς Ἐπαναστατικῆς Νεολαίας (KEN). Οἱ τρεῖς ἔφηβοι ἀνῆκαν στὶς Ἐπιτροπὲς Δράσης Λυκείων (ΕΔΛ) ποὺ ἐμανέονταν ἀπὸ τὴν ἄκρα ἀριστερά. Λύτὰ τὰ ἀρχικὰ γράμματα, μαζὶ μὲ πολλὰ ἄλλα, γρήγορα θὰ γίνουν οἰκεῖα στοὺς ἀναγνῶστες μας. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἡ δράση τῶν λυσσασμένων εἶταν πολιτική. Μέχρι τώρα προσπαθήσαμε νὰ φωτίσουμε τὰ παράπονα τῶν φοιτητῶν μέσα στὸ πανεπιστήμιο ποὺ

προκάλεσαν τήν ἐξέγερση. Οἱ πολιτικές τους πεποιθήσεις, οἱ στόχοι τοῦ ἀγῶνα τους, ὁ μαρξισμός τους, ὁ τρόπος πού τὸ κίνημά τους στηρίχτηκε πάνω στόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ, ἡ πυκνή ζούγκλα τῆς πολιτικῆς τῆς ἀριστερᾶς σὲ σχέση μὲ τούς φοιτητές στή Γαλλία θὰ εἶναι τὸ θέμα τοῦ ἑπόμενου κεφαλαίου.

ΙΙ. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΡΤΙΕ ΛΑΤΕΝ

Στη Γαλλία ή πολιτική ζωή των φοιτητών της άριστερας είναι μιά τέτοια ζούγκλα πού μόνο όποιος την έζησε από πολύ κοντά μπορεί νά προσανατολιστεί έκει μέσα. Μέσα σ' αύτή τή ζούγκλα ζούν συντροφιές από άγριεμένους νέους άπλισμένους μ' έπαναστατικά δόγματα καί καμιά φορά μέ ραβδιά καί χαλίκια. Έπεί βασιλεύει ένα κλίμα πολύ πιό άγριο άπ' ό,τε στην πολιτική ζωή των μεγάλων, κλίμα πού άπαιτεί μεγάλη έκανότητα καί καλλιά χαρίσματα άπ' όσους θέλουν νά έπεζήσουν μέσα σ' αύτό. Οί άρχηγοί τών φοιτητών πρέπει νά έχουν έτοιμότητα κρίσης, εύφράδεια καί νά ξέρουν νά διευθύνουν μιά συζήτηση τόσο καλά όσο καί νά κατευθύνουν ένα πλήθος. Πρέπει νά είναι τέλειοι θεωρητικοί καί συγχρόνως καλοί στρατιωτικοί. Ή Βουλή τους βρίσκεται: στά δρόμα κι έτσι μοιάζουν περισσότερο μέ άρχηγούς συμμοριών παρά μέ βουλευτές. Κι αύτά όλα σέ ήλικία δεκαεπτά χρονών! Τό έκπληκτικότερο στοιχείο της έπανάστασης τού Μάη ήταν ή τρυφερή ήλικία τών μαζών πού ξεσηκώθηκαν. Άν καί τά περισσότερα μέλη τών έπιτελείων ήταν πάνω άπό είκοσι χρονών, τό μεγαλύτερο μέρος τού στρατού προερχόταν άπό τά λύκεια. Οί έπαναστατικές ίδέες κέρδισαν χιλιάδες έφήβους σέ ποσοστό πολύ μεγαλύτερο άπό τις άλλες χώρες της Εύρώπης. Κι όμως οί Γάλλοι γονείς έργησαν νά καταλάβουν τήν κατάσταση. Δέν είδαν τίποτα άπ' ό,τι θά έρχόταν. Πίστευαν τά παιδιά τους άπορροφημένα άπό τά μαθήματα, κατατρεσμένα άπό τό φόβο τών έξετάσεων τού μπακαλορεά. Μέσα σέ μιά πόλη της Νορμανδίας μιά μαθήτρια τού γυμνασίου 15 χρονών είταν έξι μήνες μέλος όργάνωσης της άκρας άριστερας χωρίς οί γονείς της νά κάρουν είδηση. «Νομίζαμε πώς είταν ένα είδος λέσχης!» φώναζε κατατρομαγμένη ή μητέρα της, όταν έμαθε τήν άλήθεια τό Μάη. Όταν ξέσπασε ή έπανάσταση θάλεγε κανείς ότι κάθε στρατιά είσαγγελέως της άστικής τάξης είχε θρέψει στόν κόρφο της ένα μέλος της «πέμπτης φάλαγγας». Ψιθύριζαν μάλιστα ότι οί άποφάσεις τού άκουρίγκοϊ συμβουλίου φανερώνονταν στούς έπαναστάτες άπό τά παιδιά τών ύπουργών.

Η κολιτική είχε κυριέψει τά νεάτα της Γαλλίας καί άπορροφούσε μιά δραστηριότητα πού σέ άλλες χώρες ξοδεύεται σέ έρασιτεχνικούς ραδιοσταθμούς, σέ είδώλια τού τροχοδρόμου ή στόν άθλητισμό. Πρόκειται όμως γιά μιά είδική κολιτική. Όπως οί γονείς άγνοούσαν τά πάντα, έτσι καί τά μεγάλα κόμματα, άριστερά ή δεξιά, δέν κατάλαβαν τή σημασία των έπαναστατικών ζυμώσεων. Τό κυριότερο χαρακτηριστικό τού ρεύματος τού άριστερισμού πού κατάκλυσε τά γυμνάσια καί τά πανεπιστήμια της Γαλλίας τό Μάη τού 1968 καί κόντεψε νά άνατρέψει τό καθεστώς, είταν ότι άναπτύχθηκε έξω άπό όλα τά κολιτικά κόμματα (μαζί καί τό Κομμουνιστικό Κόμμα) καί άντίθετα σ' αύτά. Μέ λίγα λόγια αύτός ό άσυγκράτητος άναβρασμός έδειχνε ότι τά κόμματα είχαν χάσει τόν έλεγχο της νεολαίας. Φυσικά τά περισσότερα γαλλικά κόμματα όπως καί στις άλλες χώρες, καμάρωναν γιά τήν κολιτική τους άνάγνωση στή νεολαία καί διατηρούσαν όρ-

γενιάς νεολαίας. Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ χρεοκόπησε. Οἱ ὀργανώσεις ἔγιναν φαντάσματα. Ὅλοι οἱ νέοι καὶ οἱ νέες ποὺ εἶχαν ἰδέες δυναμικὲς καὶ πρωτότυπες, ἀγωνίζονταν ἀλλοῦ. Βρίσκονταν μέχρι τότε στὴν παραγνωρισμένη ἀπ' τὸν πολιτικὸ κόσμο ἄκρα ἀριστερὰ — τὴν πολὺ ἀριστερότερη ἀπὸ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα — καὶ σχημάτιζαν μικρὲς ὁμάδες αὐτοσχέδια ἀδιάλλακτες ποὺ ἀντιπροσωπεύονταν ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἀρχικὰ γράμματα, ἀκατανόητα στοὺς ἀμύητους. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀποκλειστικὰ γαλλικὸ φαινόμενο. Σημειώνεται σ' ἕνα μεγάλο μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς.

Πάσει ἐνήλικοι στὴ Δύση, ἀκόμα κι ἀπὸ κείνους ποὺ θεωροῦνται πολιτικὰ ἐνημερωμένοι, θὰ εἶταν ἱκανοὶ νὰ περιγράψουν μὲ ἀκρίβεια τί σημαίνουν αὐτὲς οἱ συντομογραφίες:

— Κομμουνιστικὴ Ἐπαναστατικὴ Νεολαία (KEN), Γαλλία.
— Ὁμοσπονδία Ἐπαναστατῶν Φοιτητῶν (ΟΕΦ), Γαλλία.
— Ἕνωση Κομμουνιστικῆς Νεολαίας Μαρξιστῶν — Λενινιστῶν (ΕΚΝ (Μ—Λ), Γαλλία.
— Συμμαχία Ριζοσπαστῶν Φοιτητῶν (ΣΡΦ), Ἀγγλία.
— Σοσιαλιστικὴ Συμμαχία Νέων (ΣΣΝ), Ἑνωμένες Πολιτεῖες.
— Σύνδεσμος Σοσιαλιστικῶν Νεολαιῶν τοῦ Καμπὲκ (ΣΣΝΚ), Καναδᾶς.
— Σύνδεσμος Γερμανῶν Σοσιαλιστῶν Φοιτητῶν (ΣΓΣΦ), Δυτικὴ Γερμανία.
— Σφιροδρέπανο (Σδ), Ἰταλία.
— Νέα Σοσιαλιστικὴ Φροντὰ (ΝΣΦ), Βέλγιο.
— Πολιτεία, Ὁλλανδία.

Αὐτὸς ὁ κατάλογος δὲν εἶναι ἐντελῶς πλήρης. Ἕνα πράγμα ὅμως εἶναι σίγουρο: ὅλες αὐτὲς οἱ ὀργανώσεις ἔχουν περισσότερα καινὰ σημεῖα μεταξύ τους παρὰ ὁποιαδήποτε πολιτικὴ ὁμάδα. Εἶναι ἀδελφικὲς ἑνώσεις ποὺ δὲ σχηματίστηκαν ἀπὸ μιὰ διαθνὴ συνωμοσία, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι πολλοὶ ἔντιμοι νέοι συνειδητοποίησαν ξαφνικὰ ὅτι ὁ κόσμος τῶν γονιῶν τους χρειαζόταν μιὰ βαθιὰ πολιτικὴ ἀναμόρφωση.

Αὐτὸ τὸ ἐξτρεμιστικὸ ρεῦμα γεννήθηκε μέσα στοὺς διανοούμενους καὶ ὄχι μέσα στοὺς ἐργάτες· σὲ γυμνάσια καὶ τὰ πανεπιστήμια καὶ ὄχι στὰ ἐργοστάσια· κι αὐτὸ γιατὶ ὑπάρχουν ὅλο καὶ περισσότεροι φοιτητές. Σὲ χῶρες ὅπως ἡ Γαλλία ποὺ ὁ πληθυσμός της αὐξάνεται συνεχῶς, ὑπάρχουν πολλοὶ νέοι καὶ τὰ περισσότερα παιδιὰ προεκτείνουν τὶς σπουδές τους. Ἐπίσης τὸ νέο ἐπαναστατικὸ πνεῦμα στηρίζεται σὲ μιὰ ἀνάλυση ποὺ γίνεται σύμφωνα μὲ τὰ θεωρητικὰ σχήματα τῆς συμμαρτυρῆς παγκόσμιας κατάστασης. Ἀνώφελο νὰ παρατηρήσουμε ὅτι αὐτὴ ἡ ἀνάλυση δὲν καταλήγει στὰ ἴδια συμπεράσματα πάντοτε. Οἱ ἰδεολογικὲς διαμάχες εἶναι ζωηρότατες. Καμιὰ φορὰ ἡ διαμαρτυρία εἶναι πρωτόγονη καὶ συγχεχυμένη, ὅπως στὴν περίπτωση τῶν προκλήσεων στὴν Ὁλλανδία, ἀλλὰ γενικὰ ἡ θεώρηση τοῦ κόσμου ἐκφράζεται μ' ἕνα δυσκολονόητο καὶ πολὺ μελετημένο μαρξιστικὸ ἰδίωμα. Αὐτὲς οἱ ἀντιλήψεις δὲν ξεφεύγουν ὁπωσδήποτε ἀπὸ τὴν

καταγόρηση τῶν ἐργατῶν ἀλλὰ γεννιῶνται πιὸ φυσικὰ μέσα στὰ μυαλὰ τῆς Σορβόννης. Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ἡ κρούστη ἀσχολία αὐτῶν τῶν ἐπαναστατῶν διανοουμένων εἶναι ἡ ἐργατικὴ τάξη. Ἡ μεγαλύτερή τους ἐπιθυμία εἶναι νὰ ἑνωθοῦν μαζί της, νὰ τὴν πλαισιώσουν καὶ νὰ τὴν ἀναβάσουν στὸν ἐπαναστατικό της προορισμό. Μέχρι τώρα οἱ δεσμοὶ φοιτητῶν κι ἐργατῶν εἶναι χαλαροὶ ἀλλὰ ἂν μπορέσουν νὰ δυναμώσουν καὶ νὰ γενικευτοῦν, ὁ παλιὸς ἀστικὸς κόσμος θὰ ἔπρεπε νὰ ὀργανώσει στὰ σοβαρὰ τὴν ἄμυνά του.

Στοὺς τελευταίους δεκαοχτὼ μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸ Μάη τὰ κινήματα τῶν φοιτητῶν τῆς ἀριστερᾶς στὸ δυτικὸ κόσμο εἶχαν τὸν ἴδιο στόχο: τὴ διαφαρτυρία ἐνάντια στὸν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ. Αὐτὴ εἶναι μιὰ τρέχουσα ἐπαναστατικὴ ἀξία. Δὲν εἶναι ὑπερβολικὸ νὰ ποῦμε ὅτι χωρὶς αὐτὸν τὸν πόλεμο οἱ ὁμάδες θὰ εἶταν πολὺ πιὸ ἀδύνατες ἂν θὰ ὑπῆρχαν. Τὸ Βιετνὰμ τοὺς χρησίμεψε σὰ σύνθημα γιὰ νὰ μαζέψουν ἀπαδοὺς ἀλλὰ εἶταν καὶ κάτι περισσότερο. Ἐκεῖ βρίσκεται τὸ κλειδὶ τῶν ἀντιλήψεών τους γιὰ τὴ διεθνῆ κατάσταση: μιὰ ἀποφασιστικὴ ἀναμέτρηση δυνάμεων τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ μὲ αὐτὸ ποὺ λέγεται «ἀποικιακὴ ἐπανάσταση» καὶ παγκόσμιο ἐργατικὸ κίνημα. Τὸ Βιετνὰμ εἶναι τὸ σύμβολο τῆς πάλης τῶν τάξεων. Εἶναι ἕνα μέρος τῆς παγκόσμιας σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ποὺ γι' αὐτὴν μάχονται ὅλοι αὐτοὶ οἱ νεαροὶ ἀγωνιστές.

Κάτω ἀπὸ τὴ σημαία τῆς ὑποστήριξης τοῦ ἀγῶνα τοῦ βιετναμικοῦ λαοῦ, ὅλα περίπου ὀργανώσεις νεαρῶν ἐξτρεμιστῶν συγκεντρώθηκαν τὸ Μάρτη τοῦ 1967 στὶς Βρυξέλλες γιὰ νὰ καθορίσουν μιὰ κοινὴ στρατηγικὴ καὶ νὰ ἑνώσουν τὶς δυνάμεις τους. Δημιούργησαν μιὰ παγκόσμια γραμματεία καὶ μιὰ διοικητικὴ ἐπιτροπή. Οἱ ἐπαναστατικὲς ἰδέες καὶ διαδόθηκαν ἔτσι καὶ οἱ ἐπαφὲς ἔβασαν συνοχὴ σὲ ἐξεγέρσεις τόσο ξεχωριστὲς ὅπως ἐκείνη τῶν Βερολινέζων φοιτητῶν, τὰ ἐπεισόδια τοῦ Γκράσβενορ Σκουὰρ στὸ Λονδίνο τὸ Μάρτη τοῦ 1968 καὶ ἡ ἐπανάσταση τοῦ Μάη στὸ Παρίσι. Ἡ Ἕνωση Ἐπιτροπὴ Βιετνὰμ (EEB) στὴ Γαλλία καὶ ἡ Ἐκστρατεία Ἀλληλεγγύης γιὰ τὸ Βιετνὰμ (EAB) στὴν Ἀγγλία — δυὸ μεγάλοι ἀποικισμοὶ τῶν ἐξτρεμιστῶν νέων — εἶναι παρόμοιες ὁμάδες μὲ διαφορετικὴς ἐτικέττες.

Στὴ Γαλλία ἡ πολιτικοποίηση τῶν νέων ἔγινε μέσα στὰ δέκα χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν τὴν ἀποσταλινοποίηση καὶ τὴν πτώση τοῦ σταλινικοῦ μονολιθισμοῦ. Ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση, ἀδέξια, κλειστὴ σὲ κάθε φιλελευθερισμό, καταπιεστικὴ γιὰ τοὺς διαφωνοῦντες, μὲ αὐταρχικὴ πάντα κυβέρνηση — καὶ συγχρόνως ἀπορροφημένη ἀπὸ τὰ οἰκονομικά της προβλήματα, θυσιάζοντας τὴν παγκόσμια ἐπανάσταση στὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξη μὲ τὴν καπιταλιστικὴ Δύση — δὲν ἀποτελοῦσε πιὰ ἕνα καλὸ πλάϊ γιὰ τοὺς νεαροὺς ἐξτρεμιστές. Στὴ Γαλλία ἡ ἀποσταλινοποίηση ἀκρωτηριάστηκε μὲ μιὰ ὑπόκωφη βεντέτα τῶν διαφωνούντων μέσα στοὺς κόλπους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ποὺ ἔμενε ἀπόλυτα πιστὸ στὴ Μόσχα. Ἡ στάση τοῦ Γαλλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος (ΓΚΚ) ἀπέναντι στὴν πολιτικὴ καὶ τὴν σύγχαρτζίνα ἐπανάσταση τοῦ 1966 ξεσήκωσε καθυσηρένες συζητήσεις

στὰ φοιτητικὰ κινήματα τοῦ κόσμου. Γιὰ νὰ ἀπομονώσει ἀπὸ τὸ εὐρύτερο κίνημα τοὺς ἀπειθάρχους διανοούμενους τὸ ΓΚΚ ἀποφάσισε νὰ διαλύσει τὴν ὀργάνωση τῶν νέων του ΕΔΝΓ ("Ἕνωση Δημοκρατικῆς Νεολαίας Γαλλίας) καὶ τὴν ἀντικατέστησε μὲ τέσσερες νέες δομὲς ποὺ χώρισαν στεγανὰ τοὺς νέους: τὰ ἀγόρια, τὰ κορίτσια, τοὺς ἀγρότες καὶ τοὺς φοιτητές. Ἡ νέα ὀργάνωση τῶν φοιτητῶν ἀνομάστηκε "Ἕνωση Κομμουνιστῶν Φοιτητῶν (ΕΚΦ) (1). Στὴ συνέχεια θὰ τὴν ἀναφέρουμε συχνά.

Ἡ Ρωσία δὲν τραβοῦσε πιὰ τὴ νεολαία ἀλλὰ εἶχαν βρεθεῖ νέα εἴδωλα. Ὁ τρίτος κόσμος εἶταν τὸ κέντρο ποὺ συγκέντρωνε τὴ γενικὴ προσοχή, καίριανε τὴ θέση τοῦ σοβιετικοῦ κράτους, γιὰ τῆς ἐπαγγελίας τῶν δυτικῶν κομμουνιστῶν τῆς γενιᾶς τοῦ 1940. Ἡ «ἐπαναστατικὴ ἐπανάσταση» — τὰ διαδοχικὰ κύματα ποὺ συγκλόνισαν μετεπολεμικὰ τὸν κόσμο ξεκινώντας ἀπὸ τὴν Κίνα, τὴν Κορέα, τὴν Ἀλγερία, τὴν Κούβα καὶ τὸ Βιετνάμ — εἶχε ἀναβαπίσει νέους ἥρωες καὶ ἰδέες ποὺ χαράχτηκαν βαθιὰ στὰ μυαλὰ τῶν νέων καὶ τοὺς ἔσπρωξαν σὲ μιὰ ἀκραία πολιτικὴ ὅπως δὲ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ τὸ κάνει ἡ κοινωνία ὅπου ζοῦσαν. Θλογισμένοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν ἀνταρτῶν οἱ νεαροὶ ἀγωνιστὲς ἄρχισαν νὰ σκέφτονται ὅτι ὁ ἰμπεριαλισμὸς ἔπρεπε νὰ προσβληθεῖ στὸ βίος του τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἐργατικὴ τάξη δσο λίγο κι ἂν τῆς παρουσιάζονται ἀφορμὲς ἐξέγερσης. Οἱ χῶρες μὲ προχωρημένο καπιταλισμό, μισοκοιμισμένες μέσα στὴν εὐημερία τους σὰ χορτασμένα μωρά, φάνταιναν νὰ προσφέρουν πάλι ἔδαφος δρέσης στὴν ἄμεση ἐπέμβαση. Ὁ Λεὼν Τρότσκι, ποὺ οἱ σταλινικοὶ τὸν θεωροῦσαν ὁριστικὰ θαμμένο, ὄγκε πάλι στὴν πρώτη γραμμή. Δὲν εἶναι συμπτωματικὸ τὸ ὅτι οἱ Γάλλοι ἐκδότες ξανατυπώνουν τώρα τὰ ἔργα του ποὺ πουλιοῦνται συνέχεια ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια.

Γιὰ νὰ καταλάβουμε καλὰ τὴν ἐξέγερση τῶν φοιτητῶν ποὺ ἔφερε τὰ γεγονότα τοῦ Μάη, πρέπει νὰ πᾶμε πίσω μέχρι τὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ συναντήθηκαν στοὺς νεαροὺς διανοούμενους ἡ ἀπογοήτευση ἀπὸ τὸ ΓΚΚ καὶ ἡ ἐπίδραση τῆς «ἀποικιακῆς ἐπανάστασης». Ὅσαν οἱ ἱστορικοὶ θὰ θελήσουν νὰ κάνουν τὸν ἀπολογισμὸ τοῦ πολέμου τῆς Ἀλγερίας, μιᾶς ἀπὸ τὶς σκληρότερες ἀποικιακὲς δεσποτεῖες τοῦ αἰῶνα μας, θὰ πρέπει νὰ θεωρήσουν τὴν ἐπανάσταση σὰ μιὰ ἀπὸ τὶς μακρινές του συνέπειες — στὴ στήλη τοῦ κέρδους ἢ τῆς ζημιᾶς, ἀνάλογα μὲ τὶς πολιτικὲς τους προτιμήσεις.

Ἀφοῦ φτάσαμε σὲ τοῦτο τὸ σημεῖο θὰ ζητήσουμε ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη νὰ ὁπλιστεῖ μὲ ὑπομονὴ κι ἐπιείκεια γιατὶ θὰ τὸν ὁδηγήσουμε μέσα στὴ ζούγκλα τῶν ἀναρίθμητων ὁμάδων καὶ τῶν σύνθετων ἀρχειῶν.

Οἱ ὀργανώσεις τῶν φοιτητῶν στὴ Γαλλία διαιροῦνται χοντρικὰ

---

(1) Οἱ τρεῖς ἄλλες εἶταν τὸ Κίνημο Κομμουνιστικῆς Νεολαίας (ΚΚΝ) γιὰ τ' ἀγόρια, ἡ Ἕνωση Κορασιῶν Γαλλίας (ΕΚΓ) γιὰ τὰ κορίτσια καὶ ἡ Ἕνωση Νέων Ἀγροτῶν Γαλλίας (ΕΝΑΓ) γιὰ τοὺς χωριανούς.

σε δύο κατηγορίες: τὰ συνδικάτα καὶ τὶς πολιτικὲς ὁμάδες. Τὰ πρῶτα ἔχουν σκοπὸ, τουλάχιστον θεωρητικά, τὴν προάσπιση τῶν συμφερόντων τῶν φοιτητῶν. Οἱ δεύτερες σκοποῦν σὲ μιὰ πολιτικὴ δράση πού ξεφεύγει κατὰ πολὺ ἀπὸ τὰ πανεπιστημιακὰ πλαίσια. Τὰ πάθη πού ξαναζωντάνεψαν μὲ τὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας τράβηξαν τὴν προσοχὴ τοῦ κοινοῦ σὲ δυὸ ἀπ' αὐτὲς τὶς ὀργανώσεις: τὴν ὀργάνωση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κομμουνιστικῆς νεολαίας, τὴν Ἕνωση Κομμουνιστῶν Φοιτητῶν (ΕΚΦ), γιὰ τὴν ὁποία ἔχουμε κιόλας μιλήσει καὶ ποὺ ἀνήκει στὴ δεύτερη κατηγορία, καὶ τὴν Ἐθνικὴ Ἕνωση Σπουδαστῶν Γαλλίας (ΕΕΣΓ), τὸ μόνο συνδικάτο ποὺ ὑπῆρχε τότε στοὺς φοιτητές.

Τὰ ἑφτὰ χρόνια τοῦ πολέμου τῆς Ἀλγερίας μὲ τὴ θλιβερή τους συνοδεία ἀπὸ κτηνωδίες, θάνατα καὶ κακοποίηση τοῦ πληθυσμοῦ, ἄγγιζαν βαθιὰ τὴ γαλλικὴ συνείδηση — καὶ ξέρουμε ὅτι ἡ συνείδηση τῶν νέων εἶναι ἰδιαίτερα εὐαίσθητη. Ἐνῶ αὐτὴ ἡ ἀγωνία συνεχιζόταν καὶ οἱ διαδοχικὲς κυβερνήσεις δὲ φαίνονταν ἱκανὲς νὰ θάλουν ἕνα τέρμα, ἄλλο καὶ περισσότερο νέοι ἄρχισαν μιὰ ἐνεργητικὴ ἐκδήλωση τῆς ἀντίθεσής τους. Σχημάτισαν παράνομα δίκτυα βοήθειας γιὰ τὴν ἐλγερινὴ ἀντίσταση καὶ ἐνθάρρυναν τὶς λιποταξίες καὶ τὴν ἀνυπακοὴ στὶς τάξεις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Πολλοὶ εἶταν ἐκεῖνοι ποὺ ἐμπνεύστηκαν ἀπὸ τὸ δημοσιογράφο Φρανσί Ζανσὸν ποὺ ἔπαιξε σημαντικὸ ρόλο σὲ κείνη τὴν ἀνθρωπιστικὴ ἀντίσταση καὶ ποὺ εἶχε συλληφτεῖ. Ἡ ΕΕΣΓ ἔγινε τὸ κύριο μέσο ἔκφρασης τῆς φοιτητικῆς διαμαρτυρίας. Ἡ παθιασμένη της ἀντίδραση στὶς ὑπερβολὲς τοῦ πολέμου, τὸ θάρρος ποὺ ἔδειξαν τὰ μέλη της, ἡ ἐκλογή της στὶς ἐκμοκρατικὲς παραδόσεις τῆς Γαλλίας ἔφεραν τὸ συνδικάτο στὸ πρῶτο πλάνο τῆς πολιτικῆς ἐπικαιρότητας. Ὁ ἐσωτερικὸς δυναμισμὸς τῆς ΕΕΣΓ προερχόταν ἀπὸ ἕνα τυρίγνα καθολικῶν τῆς ἀριστερᾶς ποὺ ἐνεργοῦσαν μὲ κίνητρα τὸ χριστιανικὸ ἔλεος καὶ τὴ μαρξιστικὴ ἰδεολογία. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ὑπῆρχε περισσότερο ριζοσπαστικὴ ὀργάνωση φοιτητῶν στὴ Γαλλία ἀπὸ αὐτή. Πραγματικὰ ἡ ἀντίθεσή της στὸν πόλεμο τὴν τοποθέτησε πολὺ πιὸ ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα ποὺ τὴν ἀντιμετώπιζε μὲ κακοκρυμμένη περιφρόνηση.

Γιὰ τοὺς φοιτητὲς ὁ πόλεμος τῆς Ἀλγερίας συνδέεται μὲ δυὸ σημαντικὲς ἡμερομηνίες, δυὸ θράμβους καὶ ὀφείλονται ὁλοκληρωτικὰ σ' αὐτούς. Ἡ πρώτη ἐπιτυχία τους εἶταν μιὰ διαδήλωση ἐνάντια στὸν πόλεμο ποὺ ὀργάνωσε ἡ ΕΕΣΓ στὶς 27 Ὀκτώβρη 1960 στὴν πλατεία τῆς Βαστίλλης μέσα σ' ἕνα κλίμα ἀντιπαράθεσης ὑστερίας καὶ πολεμικοῦ μένους. Εἶταν μιὰ πράξη μεγάλου πολιτικοῦ θάρρους ἀπὸ τὴ μεριὰ τοῦ Πιὲρ Γκουζέζ, τοῦ νεαροῦ προέδρου τοῦ συνδικάτου. Τὸ ΓΚΚ καὶ ἡ καθοδηγουμένη ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὲς Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας (ΓΣΕ), ἐνοχλημένοι ἀπὸ τὸν ξαφνικὸ θόρυβο τῶν φοιτητῶν, ἀντέδρασαν ἀρχικὰ εἰρωνευόμενοι τὴν πρόθεση τῆς ΕΕΣΓ νὰ κατεβάσει τὸν κόσμο στοὺς δρόμους. Παρ' ὅλ' αὐτά, ὕστερα ἀπὸ διαπραγματεύσεις δυὸ ἑβδομάδων, συγκατατέθηκαν μὲ βαριὰ καρδιὰ νὰ πάρουν μέρος στὴν ἐκδήλωση. Ὅταν ἡ κυβέρνηση ἀπαγόρεψε τὴ συγκέντρωση, τὸ

ΓΚΚ καὶ ἡ ΓΣΕ ὑποχώρησαν καὶ καταγγελίαν δημόσια τὸν «τυχοδιωκτισμό»: τὰ μέλη τῶν ὀργανώσεών τους θὰ ἔκαναν ἐνδιλώσεις σπὰ περίχωρα σὲ μικρὲς ὁμάδες. Κι ὅμως, ὁ Γκοντὲζ δὲν παραιτήθηκε: ἡ συγκέντρωση θὰ γινόταν ὅπως εἶχε ἀναγγελθεί.

Πραγματικὰ ἔγινε, ἀλλὰ στὴ Μυτυαλιτὲ κι ὄχι στὴ Βαστίλλη, ὅπου οἱ ἀστυνομικοὶ εἶχαν καταλάβει τὸ χῶρο. Εἶναι μιὰ μεγάλη ἐπιτυχία. Συγκέντρωσε 10.000 πρόσωπα, ἀριθμὸς καταπληκτικὸς γιὰ κείνη τὴν ἐποχή. (Δέχτηκε τὴν ὑποστήριξη τῆς χριστιανικῆς Γαλλικῆς Δημοκρατικῆς Συνομοσπονδίας Ἐργασίας, καθὼς καὶ τῆς Ὁμοσπονδίας Σιδηροξυλουργῶν τῆς ΓΣΕ ποὺ στὸ παρελθὸν εἶχε ἀναρχικὲς τάσεις). Εἶναι μιὰ μέρα δόξας γιὰ τὴν ΕΕΣΓ καὶ μιὰ σημαντικὴ ἡμερομηνία γιὰ τὶς ἐσωτερικὲς σχέσεις τῆς γαλλικῆς ἀριστερᾶς. Τὸ «Ἔξπρές», τὸ σπουδαιότερο φερέφωνο τῆς ἀριστερᾶς, ποὺ εἶναι ἀντίθετο στὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας, ἀφιέρωσε τὴν πρώτη του σελίδα στὸ δυναμικὸ πρόεδρο τῆς ΕΕΣΓ Πιὲρ Γκοντέζ. Τὸ ΓΚΚ ἡττήθηκε φανερά.

Σπὸ μεταξὺ μιὰ ἰξέγερση ἐνάντια στὸ κόμμα γεννιόταν μέσα στὴν ἴδια τὴν Ἕνωση Κομμουνιστῶν Φοιτητῶν (ΕΚΦ). Πρὸς τὸ τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ 1950 ἕνα μέρος τῶν μελῶν τῆς ΕΚΦ ἀντέδρασαν στὴ χρόνιμη καὶ δειστιχτικὴ στάση τοῦ κόμματος σὲ σχέση μὲ τὸν πόλεμο. Πραγματικά, τὸ ΓΚΚ δὲν ὑποστήριξε ποτὲ θερμὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀλγερινῆς ἀνεξαρτησίας. Αὐτὲς οἱ ἀντιδράσεις ἔφτασαν σὲ ἔντονο σημεῖο τὸ 1961 ὅταν ἡ ΕΚΦ, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση μερικῶν φοιτητῶν ποὺ ἀμκνεύστηκαν ἀπὸ τὶς θέσεις τοῦ Ἰταλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἀντιτάχτηκε στὴν κυριαρχία τοῦ ΓΚΚ καὶ ἀκόχτησε μιὰ αὐτονομία. Κάτω ἀπὸ αὐτὴ τὴ φιλελεύθερη «ἰταλικὴ» διεύθυνση ἡ ΕΚΦ γνώρισε μιὰ περίοδο ἐλεύθερης σκέψης ποὺ μέχρι τότε δὲν εἶχε φανερωθεῖ στὸ κομμουνιστικὸ κίνημα.

Τὸ δεύτερο σημαντικὸ γεγονὸς τῆς δράσης τῶν φοιτητῶν στὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας εἶταν ἡ δημιουργία τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Ἀντιφασιστικοῦ Μετώπου (ΠΑΜ), μιᾶς ὀργάνωσης μὲ σκοπὸ τὴ δράση ὑπὲρ τῆς ἀλγερινῆς ἀνεξαρτησίας ποὺ θὰ ἀντιμαχόταν τὴν Ὀργάνωση Μυστικοῦ Στρατοῦ (τὴν ΟΑΣ). Τὸ ΠΑΜ συγκέντρωσε νεαροὺς ἀγωνιστὲς τῆς ἀριστερᾶς μὲ διαφορετικὲς τάσεις, ἀλλὰ κυρίως ἕνα κυρήγμα ἀδιάλλακτων ποὺ προέρχονταν ἀπὸ τὴν ΕΕΣΓ καὶ τὴν ΕΚΦ. Οἱ ἀρχηγοὶ κέρδιζαν γρήγορα τὴν ὑποστήριξη δεκάδων χιλιάδων φοιτητῶν καὶ μαθητῶν λυκείων (γυμνασίων). Ὁ πόλεμος τῆς Ἀλγερίας πῆρε τέλος στὶς 19 Μάρτη 1962 μὲ τὴν συνθήκη τοῦ Ἐβιάν καὶ ἀμέσως μετὰ μέχρι τὸν Ἰούνη ἀκολούθησε ἡ περίοδος τρομοκρατίας ποὺ ἐξαπέλυσε ἡ ΟΑΣ (Ὀργάνωση Μυστικοῦ Στρατοῦ) πάνω στὴ Γαλλία.

Σ' αὐτὴν τὴν περίοδο τὸ ΠΑΜ ἀντιπαρέταξε ἕνα στέρεο φράγμα στὴ δεξιά. Εἶταν μιὰ ἐποχὴ γεμάτη ἐνθουσιασμό. Οἱ φοιτητὲς συνειδητοποίησαν τὴ δύναμή τους καὶ συνήθισαν ὅσπαρ' ἀπ' αὐτὴν τὴν πρώτη ἐπαφὴ στὴν ἄμεση δράση. Ἀνακάλυψαν ὅτι εἶταν ἱκανοὶ γιὰ ἐπηρεάσουν τὴν πολιτικὴ τῶν ἐνηλίκων χωρὶς νὰ χρειάζεται νὰ χρησιμοποιοῦν τὶς πλαγιοδρομίες τῶν ὑπαρχόντων κομμάτων. Εἶταν μιὰ πράξευση τῆς

μαθητικής νίκης του Μάη του 1968. Μιά ἐπαναστατική ὑγιεία ἄρχισε νά σχηματίζεται.

Ἡ ἐπιστροφή στήν αἰρήνη ἔφερε μιά πτώση: σκεπάστηκε ἀπό τήν ΕΕΣΓ τό ἐμβλημά της καί τόν ἐθνικό της ρόλο. Θά εἶταν μιά ἀπογοητευτική ἀπόφαση ἡ ἀκινητοποίηση τῶν κομμάντος της. Κυριευμένα ἀπό τό δαίμονα τῆς πολιτικῆς τά πιό ἐνεργητικά μέλη τῆς ΕΕΣΓ θεωροῦν νά ἐνδιαφέρονται μόνο γιά τά εἰδικά προβλήματα τῶν φοιτητῶν. Τά μέλη πού δέν εἶχαν πολιτικό προσανατολισμό ἀποσύρθηκαν, ἀλλά οἱ ἀρχηγοί ἔμειναν ἀποφασισμένοι νά κάνουν τή φωνή τῶν φοιτητῶν ν' ἀκούγεται μέχρι τόν κόσμο τῶν ἡλικιωμένων. Ἡ χρονική περίοδος μετά τόν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας καί κυρίως ἀνάμεσα στόν Ὀκτώβρη τοῦ 1962 καί τό Γενάρη τοῦ 1963 ἔφερε μιά σημαντική στροφή στίς ὀργανώσεις τῶν Γάλλων φοιτητῶν. Ἐκεῖ τοποθετεῖται ἡ πρώτη ἀντίδραση στήν ἰδέα ὅτι τά συνδικάτα τῶν φοιτητῶν πρέπει νά ἀσχολοῦνται μόνο μέ τήν προάσπιση τῶν φοιτητικῶν συμφερόντων. Οἱ νέοι ἀγωνιστές εἶχαν ἕνα πράγραμμα καλό καί φιλόδοξο, ἐμπνευσμένο ἀπό τήν ἐνθουσιώδη παιδεία ὅτι οἱ φοιτητές εἶχαν ἕνα ρόλο νά παίξουν στήν ὀργάνωση τῆς κοινωνίας. Αὐτός ὁ ρόλος ἔπρεπε προπάντων μιά ριζική μεταμόρφωση τοῦ πανεπιστημίου. Σ' αὐτό τό σταδίο σκιαγραφήθηκαν θεωρητικά τά θέματα πού ἐπαναλήφτηκαν ὕστερα στό Βερολίνο, στή Ρώμη καί ἀλλοῦ: ὁ ἀγώνας ἐνάντια σ' ἕνα πανεπιστήμιο πού διευθύνεται ἀπό μιά αὐταρχική κάστα, ἡ ἄρνηση ἑνός πανεπιστημίου στήν ὑπηρεσία μιᾶς ταξικῆς κοινωνίας.

Οἱ ἀγωνιστές φοιτητές βέ βρῆκαν εὔκολα ἀνοιχτό τό δρόμο. Δέν ἀποτελοῦσταν παρά μιά μικρή προπομπή πού συνέντησε ἰσχυρή ἀντίδραση ἀπό τήν παραδοσιακή πλειοψηφία καί σχηματίστηκε ἀπό μιά συμμαχία πολύ λίγο τιμητική τοῦ ὀρθόδοξου ΓΚΚ μέ ὅ,τι βρισκόταν στά δεξιά του. Αὐτή ἡ πλειοψηφία εἶταν ἀντίθετη στήν ἰδέα ὅτι τά φοιτητικά συνδικάτα θά ἀσχολοῦνταν μέ τήν πολιτική καί ὑποστήριζε ὅτι ἔπρεπε νά περιορίστοῦν στά πανεπιστημιακά προβλήματα. Ἕνα ὁλόκληρο χρόνο ἡ μάχη λυσσομανοῦσε στή Σορβόννη καί κατά φορά ἔβγαινε καί στό δρόμο. Δέν εἶταν μονάχα ἡ διαμάχη ἀνάμεσα σέ δυό ἀντιμαχόμενες θεωρίες, ἀλλά καί γιά τόν πολιτικό ἔλεγχο τοῦ συνδικάτου. Μόνο τό Σεπτέμβρη τοῦ 1968 οἱ «μικροί» ἐνίσχυσαν τίς δυνάμεις τους σέ μιά συγκέντρωση τῆς ΕΕΣΓ ψήφισαν τήν καθαίρεση τῶν «μεγάλων» καί πῆραν τή διεύθυνση. (Οἱ ὅροι «μικροί» καί «μεγάλοι» φανερώθηκαν γιά πρώτη φορά τό 1956, ὅταν μιά μειοψηφία τῶν καθολικῶν ἤρθε σέ ἀντίθεση μέ μιά πλειοψηφία τῆς δεξιᾶς. Αὐτές οἱ ὀνομασίες χρησιμοποιοῦνται δεύτερα σήμερα ἄν καί τό καθολικό στοιχεῖο ἔβγαινε τή θέση του σ' ἕνα ἐξτρεμιστικό ρεβόλτα καί οἱ «μικροί» ἦγιναν ἐκεῖνοι πού ἔχουν τήν πλειοψηφία).

Οἱ «μικροί» τῆς ἀριστερᾶς πού θριάμβευσαν ἔστηναν τό στρατηγεῖο τους στή Φιλοσοφική Σχολή τῆς Σορβόννης ἤ γιά νά εἴμαστε πιό ἀκριβεῖς στό τμῆμα τῆς ΕΕΣΓ πού λέγεται Ὁμοσπονδία Κλάδων Σπουδῶν τῆς Φιλοσοφικῆς (ΟΚΣΦ). Σ' αὐτό τό τμῆμα τῶν ἀγωνιστῶν μποροῦμε νά τοποθετήσουμε μιά ἀπό τίς ρίζες τῆς ἐπανάστασης τοῦ Μάη. Ἡ ΟΚΣΦ ἦγινε τό φυτώριο θεωρητικῶν καί ἀρχηγῶν τῆς

ἐπαναστατικῆς περιόδου, ποὺ μᾶλις ἄρχιζε: ἀνθρώπων ὅπως ὁ Ἀντουὰν Γκριζέ, ὁ Ζάν - Λυκ Πεννιοὺ καὶ ὁ Μάρκ Κραβέτς ποὺ ἔπαιξαν σπουδαῖο ρόλο στὰ γεγονότα τοῦ Μάη τοῦ 1968. Τότε ὅμως οἱ πιστοὶ στὴν παράδοση «μεγάλοι» ὑποχώρησαν καὶ σταθεροποίησαν τὶς θέσεις τους μέσα στὶς σχολὲς Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, Ἰατρικῆς, Νομικῆς καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ ἦρθαν σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς ἀρτηριοσκληρωτικοὺς τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν εἶναι τὰ ἐλεύθερα πνεύματα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ποὺ περιλαμβάνει καὶ τὸ τμῆμα Κοινωνιολογίας.

Ὑπῆρχε ὅμως καὶ ἡ ἀντίθετη ὄψη τοῦ νομίσματος τοῦ θριάμβου τῶν «μικρῶν»: ἡ ΕΕΣΓ σταμάτησε νὰ λειτουργεῖ σὰν συνδικάτο. Δὲν εἶχε ξαναβρεῖ τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν ἀρχῶν ποὺ ἐξοργίστηκαν ἀπὸ τὴν εἴσοδό της στὴν πολιτικὴ ζωὴ κατὰ τὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας. Τὸ ἐπίσημο χρηματικό της ἐπίδομά της κόπηκε καὶ δόθηκε σὲ μιὰ ὀργάνωση ὑπάκουη «ἀπολιτικὴ» ποὺ δημιούργησε ἡ κυβέρνηση: τὴν Ἐθνικὴ Ὁμοσπονδία Φοιτητῶν Γαλλίας (ΕΟΦΓ). Αὐτὴ ἔγινε ἕνα ἀγκάθι στὸ πόδι τῆς ΕΕΣΓ ἀλλὰ δὲν κατάφερε ποτὲ νὰ σταθεροποιήσει τὴ θέση της σὰν ἕνα πραγματικὸ συνδικάτο ὑποκαταστατό της. Ὁ ρόλος τῆς ΕΟΦΓ εἶναι νὰ ἀγωνίζεται ἐνάντια στὴν διάδοση τῶν μαρξιστικῶν ἰδεῶν μέσα στὸ πανεπιστήμιο, ἀλλὰ δὲν κατάφερε πολλὰ πράγματα. Στερημένη ἀπὸ τοὺς οἰκονομικούς της πόρους, μὴ ἔχοντας πιὰ ἕνα οὐσιαστικὸ ρόλο νὰ παίξει μέσα στὸ πανεπιστήμιο, ἡ ΕΕΣΓ ὑποχώρησε μποροῦσε στὴν ἰσχυρὴ ἀντίδραση τοῦ Κράτους. Τὸ 1961 εἶχε περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες μέλη· τὸ 1968 δὲν εἶχε παρὰ τὰ μισά, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν εἶχε περάσει ἀπὸ δεκαοκτὼ χιλιάδες σὲ περισσότερο ἀπὸ μισὸ ἑκατομμύριο. Τὸ ὄνομα ἔμενε, ὁ κανονισμὸς καὶ τὰ τοπικὰ κλιμάκια ἀλλὰ ἀπὸ τὸ 1961 μέχρι τὸ 1968 ἡ ΕΕΣΓ δὲν εἶναι πιὰ παρὰ ἕνα πεδίο δράσης γιὰ πολιτικὰ ἀντίθετες ὁμάδες, ποὺ κάθε μιὰ προσπαθοῦσε νὰ ἔχει τὸν ἔλεγχο τῆς κατάστασης. Στὴν πραγματικότητα ἔγινε ἀδύνατο νὰ τὴν ξεχωρίσουν ἀπὸ τὴ μερίδα ποὺ βρισκόταν προσωρινὰ στὴ διοίκηση. Στὴν ἐπαρχία τὰ τοπικὰ τμήματα τῆς ΕΕΣΓ δὲν εἶναι παρὰ ἐδεολογικὲς ὁμάδες ποὺ διοικοῦνται ἀπὸ μικρὲς κλίκες ἀγωνιστῶν συνεχῶς φοβισμένων μήπως τοὺς ἀνατρέψει ἡ ἀντίθετη ὁμάδα. Μέσα στὴν ἴδια τριμηνία ἡ διεύθυνση ἄλλαζε πολλὲς φορὲς χέρια. Λύτες οἱ ἀνατροπὲς στὴν ἐπαρχία ἀποκαλύπτουν μιὰ συνεχῆ ἀκεμὴ καὶ γιὰ τὸ κεντρικὸ γραφεῖο στὸ Παρίσι ποὺ ἀγωνιστρωμένο προσωρινὰ στὴ διοίκηση μπορεῖται μὲ δυσκολία νὰ ἐπεξεργαστεῖ μιὰ πολιτικὴ μὲ συνοχή. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάσταση τῆς ΕΕΣΓ ὅταν ἡ ἐπανάσταση ἦρθε νὰ τῆς δώσει καινούργια ζωή.

Μετὰ τὸ 1966 ὁ διαχωρισμὸς ποὺ κάναμε ἀνάμεσα στὴν ΕΕΣΓ, τὸ κυριότερο συνδικάτο φοιτητῶν, καὶ τὴν ΕΚΦ, τὴ μόνη ἀξιοσημείωτη φοιτητικὴ ὀργάνωση τῆς ἀριστερᾶς, δὲν ἀνταποκρίνεται πιὰ στὰ γεγονότα. Παρακολουθήσαμε τὴ δημιουργία μιᾶς ὁμάδας ἀγωνιστῶν στοὺς κόλπους τῆς ΕΕΣΓ ποὺ πῆρε τὸν ἔλεγχο τοῦ συνδικάτου καὶ τὸ προώθησε στὴν πολιτικὴ γιατὶ ἐνδιαφερόταν περισσότερο γιὰ τὴ

φύση της κοινωνίας παρά για τα προβλήματα βιβλιοθηκών, φοιτητικών κατοικιών και διακοπών. Αύτή ή έμάδα άγωνιστών δεν είναι δημοσγενής. Έκπαιδεύτηκε, διαμορφώθηκε, ενώθηκε μέ τις εξτρεμιστικές οργανώσεις πού ξεκίνησαν άπό την ΕΚΦ. Άνάμεσα στό 1966 και τό 1968 τό Κομμουνιστικό Κόμμα έχασε εντελώς τον έλεγχο τών πιό ζωτικών στοιχείων και τών πιό δραστήριων φοιτητών. Έκείνη την περίοδο ό γελοίος άριθμός τών φοιτητών της ΕΚΦ άπεις άπό 4.000 σέ 1.500 μόλις. Ή ΕΚΦ έχασε κάθε σημασία και στή θέση της φανερώθηκαν μιά γκουζίνα δουβάδες οργανώσεις, άλλες μέ σωστή θεωρητική κατάρτιση κι άλλες στηριγμένες σέ σουρρεαλιστικές πολιτικές έκφράσεις. Αύτές οί οργανώσεις περιλάμβαναν τούς τροτσκιστές όλων τών άποχρώσεων, τούς μαοϊκούς, τούς γκουεβαριστές, τούς φαναρχικούς και τούς σπεριτασιονιστές· (πού ή κυριότερη συμβολή τους στην έπανάσταση τού Μάη είναι παράλογα και χαριτωμένα συνθήματα στούς τοίχους). Ή δημιουργία αύτών τών όμάδων δέν πρέπει ν' άντιμετωπιστεί μέ δυσπιστίσεις: δέν έφεραν μόνο ένα σπόρο τρέλλας στην έπανάσταση και μιά ποικιλία, άλλά δημιούργησαν και τό σκληρό πυρήνα ένός άποφασισμένου έπιτελείου, τον κυριοδότη μιάς δίαιτης παραχθής πού άνέτρεψε σχεδόν τον στρατηγό Ντέ Γκώλ.

Πρέπει νά θυμηθούμε ότι τό 1960 ή ΕΚΦ διευθυνόταν άπό μιά «ιταλική» όμάδα όρισμένη σέ άντίθεση μέ τό ΓΚΚ. Αύτή ή κατάσταση δέν μπορούσε νά συνεχιστεί. Τό 1965 τό ΓΚΚ κατόρθωσε νά διώξει τούς «Ιταλούς» και νά ξαναπάρει στά χέρια του την όμάδα τών νέων του. Στό μεταξύ, όμως, ένας άγωνιστικός πυρήνας είχε σχηματιστεί μέσα στή ΕΚΦ άνάλογος μέ τής ΕΕΣΓ και γεννημένος μέ τις ίδιες συνθήκες στή διάρκεια τού πολέμου της Άλγερίας και μετά άπ' αύτόν. Αύτοί οί άγωνιστές ήσαν γρήγορα σέ σύγκρουση μέ την όρθόδοξη διοίκηση τού ΓΚΚ και είχαν την τύχη όλων τών αίρετικών κομμουνιστών: τή διαγραφή. Τό πρώτο ξεκαθάρισμα έγινε μετά άπό μιά σημαντική άπόφαση πού πήρε τό Πολιτικό Γραφείο τού ΓΚΚ μέ τή διεύθυνση τού Βαλντέκ Ροσέ πού τό 1964 διαδέχτηκε τον άδροστο Μωρίς Τορέζ. Πιό ούλήγιστος ό Βαλντέκ Ροσέ κατεύθυνε τό κόμμα πρός μιά έκλογική συμμαχία μέ τούς σοσιαλδημοκράτες. Αύτή ή συμφωνία συμβολιζόταν μέ την ύποστήριξη πού έδωσαν οί κομμουνιστές στό σοσιαλιστή Φρανσουά Μιτεράν στις προεδρικές έκλογές τού 1965. Ή συμμαχία μέ την όχι κομμουνιστική άριστερά κατακρίθηκε ζωηρά άπό τούς νεαρούς άγωνιστές της ΕΚΦ πού ήθελαν νά διακηρυχθεί ό έπαναστατικός προορισμός τού κόμματος. Άποδοκίμαζαν την ίδέα ένός λατεκτό μετώπου, μιάς είρηνικής συνύπαρξης και κάθε συμβιβασμού μέ την άστική κοινωνία στό διεθνές ή στό έθνικό έπίπεδο. Οί νεαροί έπαναστάτες πεδάχτηκαν ίζω.

Ή δεύτερη κατηγορία έναντίον τους είναι ότι συντέλεσαν στή δημιουργία της Έθνικής Έπιτροπής Βιετνάμ (EEB) και είχε σύνθημα τή φράση: «Τό Έθνικό Άπελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ) θά νικήσει». Τό ΓΚΚ είχε άγαναχτήσει. Έδλεπε σέ τούτο τό νέο μέτωπο μέ τούς νεαρούς άρχηγούς και τά ίδια και περισσότερα μέλη,

ένα αντίπαλο στὸ δεκὸ του φελειρηνικὸ κίνημα ποὺ τὸ σύνθημά του «Εἰρήνη στὸ Βιετνάμ» φαινόταν τώρα ὑπερβολικὰ χλιαρό. Ἡ ὑποστήριξη τοῦ ΓΚΚ στὴ δεκαεφτὰ ὁκτάθεση ἔδινε τὴν ἐντύπωση μιᾶς δειλῆς προσπάθειας, κάτι ποὺ δὲν τείρκαζε καθόλου στοὺς ἀγωνιστές. Ἕνα ἄλλο ξεκαθάρισμα ἔβγαλε τοὺς φιλοκινεζικοὺς τῆς δράδας τῶν νέων κι' ἔτσι ἡ ΕΚΦ ἔμεινε «καθαρή», ἀλλὰ χωρὶς αἷμα.

Τί ἔγινε ἄλλα αὐτοὶ οἱ ἐνσχλητικοὶ ἀγωνιστὲς ποὺ ἔδιωξε τὸ Γαλλικὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα (ΓΚΚ); Ποῦ πῆγαν; Ἡ ἀπάντηση σὲ αὐτὴ τὴν ἐρώτηση ἀποτελεῖ χαρακτηρισμὸ τῆς ἀνατομίας τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς τῆς γαλλικῆς ἀριστερᾶς. Τὰ θέματα τῶν ἐκκαθαρίσεων ἀπὸ τὴν ΕΚΦ δὲν ἄργησαν νὰ ἀργανωθοῦν. Στὶς 2 Ἀπριλίου 1966 οἱ νέοι καὶ οἱ κοπέλλες ποὺ ἦρθαν ἀπὸ 18 πόλεις τῆς Γαλλίας, συγκεντρώθηκαν στὸ Παρίσι σὲ μιὰ αἴθουσα στολισμένη μὲ τὰ πορτραῖτα τοῦ Μάρξ, τοῦ Ἔνγκελς, τοῦ Λένιν, τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ καὶ τοῦ Τρότσκι. Αὐτὴ ἡ γενικὴ συνέλευση ἵδρυσε τὴν Κομμουνιστικὴ Ἐπαναστατικὴ Νεολαία (ΚΕΝ) (2), μιὰ δύναμη μὲ τροτσκιστικὴ κατεύθυνση σταθερὰ ἐγκαιμένη καὶ πλήρως πειθαρχημένη ποὺ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκκαθάρισης τοῦ Μάη φάνηκε ἴσως σὰν ἡ δυνατότερη ὀργάνωση τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς. Ἀπὸ τὸ χρόνο ἵδρυσής της μέχρι τὴ μεγάλη δοκιμασία, ἡ ΚΕΝ εἶχε μόλις δυὸ χρόνια γιὰ νὰ ὀργανωθεῖ. Δὲν ἔχει τὴ φιλοδοξία νὰ γίνει ἕνα κόμμα μαζῶν: ὁ σκοπός της εἶναι μᾶλλον νὰ σχηματίσει ἕνα σταθερὸ πυρῆνα ἐπαναστατικῶν στελεχῶν καὶ νὰ μπορεῖ νὰ παρεμβαίνει σὲ διάφορα σημεῖα τῆς χώρας. Ὁ πρῶτος μυστικὸς στόχος εἶναι νὰ μαζέψουν μιὰ χιλιάδα σίγουρων ὀπαδῶν. Τώρα ἔχουν, ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἔχει κατὰ πολὺ ξεπεραστεῖ.

Αὐτὴ ἡ ἐπιτυχία ὀφείλεται κυρίως σ' ἕνα νέο 27 χρονῶν, τὸν Ἀλαὶν Κριβίν, γιὸ ἑνὸς φημισμένου γαλλοεβραίου ὀδοντογιατροῦ. Ὁ Κριβὶν εἶναι ἕνας λαμπρὸς σπουδαστὴς ἱστορίας στὴ Σορβόννη, καὶ συνεργαζόταν σ' ἕνα ἱστορικὸ περιοδικό, ποὺ ἐκδίδει ὁ Ἀσέν, ὡς τότε ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ ζήσει στὴν παρανομία. Εἶναι ἕνας φηλός, μελαχρινὸς νέος, πολὺ ἥσυχος καὶ ψύχραιμος. Οἱ πιὸ ἐντυπωσιακὲς ἀρετές του εἶναι μιὰ ἐξαιρετικὴ σαφήνεια σκέψης, μιὰ μεγάλη εὐγλωττία κι' ἕνα εἶδος ρεαλισμοῦ ποὺ συναντιέται σπάνια στοὺς ἐξτρεμιστὲς τῆς πολιτικῆς. Παντρεύτηκε τὴν κόρη τοῦ Ζὺλ Μαρτινέ, συγγραφέα καὶ πολιτικοῦ προσώπου τῆς ἀριστερᾶς. Ἡ πολιτικὴ δραστηριότητα τοῦ Κριβὶν ἄρχισε στὴν ΕΚΦ ἀλλά, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ξεχώρισε τὴ θέση του σὲ σχέση μὲ τὸν ἀρθόδοξο κομμουνισμὸ κατὰ τὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας.

---

(2) Τὰ ἱδρυτικὰ μέλη περιλάμβαναν τὸν Ἀλαὶν Κριβίν, τὸν Ἀνρὶ Βεμπέρ, τὸν Ζεράρ Βερμπιζὲ (ἀπὸ τὸ Παρίσι) καὶ τὸν Ζὲν Κλὼντ Λαμονὶὲ (ἀπὸ τὴ Ρουέν) ποὺ ἀποτέλεσαν τὸ Ὑμικὸ Ἐθνικὸ Γραφεῖο. Ἡ δεύτερη γενιὰ τῶν ἡγετῶν περιλάμβανε τὸν Ἐδιὲ Λανγελιὲν, τὸν Ντανιὲλ Μπενσαΐντ καὶ τὸν Ζὲν - Φρανσουὰ Γκαντιὸ (τῆς Νάντερ).

Η δομή και η εσωτερική οργάνωση της ΚΕΝ θυμίζουν ανακάφευχτα τά κινήματα κομμουνιστικής νεολαίας όπου μεγάλωσαν οί άγωνιστές της. Οί δημιουργοί της ξεπερνούσαν θαλλιμανικά άπό εις όργανώσεις νεολαίας του μπολσεβίκικου κόμματος τού Λένιν. Η θέση της ΚΕΝ είναι ό «κύκλος». Ο τίτλος του μέλους θά δοθεί μετά άπό μιά δοκιμαστική περίοδο τριών μηνών όπου ό νεοσύλλεκτος έχει την ιδιότητα του παρατηρητή. Στό μεταξύ, πρέπει νά άφομοιώσει τις θεωρητικές αντιλήψεις της ΚΕΝ κι άκόμα νά είναι ικανός νά τις ύπερασπίζεται μ' εύκολία. Πρέπει νά είναι ταυτόχρονα προπαγανδιστής και άνθρωπος δράσης. Στις έπαφές μας μ' αύτή την όργάνωση είδαμε ότι ή Κομμουνιστική Επαναστατική Νεολαία φροντίζει ιδιαίτερα νά έχει γιά μέλη της νέους μέ πολλή έξυπνάδα και έντονη προσωπικότητα. Η πειθαρχία είναι αύστηρή, άλλά ύπογραμμίζεται κυρίως ή αύτοπειθαρχία. Ένας άγωνιστής πού παρεκτρέπεται θά πρέπει νά «τιμωρηθεί» άπό τόν κύκλο του, νά ύποβιβαστεί στην ιδιότητα του παρατηρητή ή σέ κολύ σοβαρή περίπτωση νά διαγραφεί (άλλά ή ΚΕΝ έξηγεί ότι ή κάθε είδους διαγραφή γίνεται μετά άπό δημοκρατική συζήτηση και δέ μοιάζει σέ τίποτα μέ μιά γραφειοκρατική έκκαθάριση!).

Τό πρώτο άρθρο πίστης της ΚΕΝ, καμωμένο άπό τόν προστάτη άγιό της, τόν Τρότσκι, είναι ή άνάγκη νά δημιουργηθεί στή Γαλλία μιά έπαναστατική πρωτοπορία. Χωρίς αύτή την καταπληκτική δύναμη δέν μπορεί νά ύπάρχει πραγματικό έπαναστατικό κόμμα τών μαζών και χωρίς κόμμα μαζών καμιά κατάκτηση έξουσίας δέν είναι δυνατή. Άνάφερα νά καθορίσουμε ότι οί νεαροί τροτσκιστές κρίνουν τό Κομμουνιστικό Κόμμα άποτυχημένο γι' αύτό τό σκοπό. Γι' αύτούς τό ΓΚΚ είναι άπολιθωμένο, δεκοκκόμενο άπό μιά χλίμα, παραλυμένο άπό μιά σταλίρα γραφειοκρατία. Άκόμα χειρότερα, δέν είναι πιά καρά ένα άριστερό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πού έπιδιώκει άστικές συμμαχίες, άνεφέρεται τό σοβιέτ τής Βουλής και τυλίγεται φρόνιμα στις πτυχές της τρίχρωμης γαλλικής σημαίας. Αύτή ή πτώση τού έπαναστατικού παρελθόντος τού ΓΚΚ άντικαθρεφτίζει έκείνη της Σοβιετικής Ένωσης όπου κυριαρχεί έπίσης μιά γραφειοκρατία πολύ λίγο έπαναστατική. Αύτή ή άξιοθρήνητη κατάσταση πρέπει ν' άλλάξει. Η ΚΕΝ άναγνωρίζει ότι ή μάζα της έργατικής τάξης μένει κάτω πιστή, άπό άγνοια, στό Κομμουνιστικό Κόμμα. Δέν μπορεί νά τό άπαχθαρτεί μέ μιά έντονη προπαγάνδα πού νά διαυθύνεται άπό τό έξωτερικό άνάντια στόν ισχυρό θρέχο. Η ζύμωση πρέπει νά γίνεται μέσα στό ΓΚΚ και μέσα στή Γενική Συνομοσπονδία Έργασίας (ΓΣΕ), τή συνδικαλιστική του όργάνωση, μέ σκοπό νά άποσπάσει σημαντικούς τομείς έργατών άπό τό Κομμουνιστικό Κόμμα και νά τούς θυμίσει τόν έπαναστατικό τους προορισμό.

Η ΚΕΝ μέ τόν όρο έπαγάσταση έννοεί κάτι πολύ συγκεκριμένο: άναμετρήσεις στά έργοστάσια και στούς δρόμους, δοκιμασία τών δυνάμεων έξω άπό τή Βουλή, κατάληψη της έξουσίας μέ τή βία. Οί προπαγανδιστές της ΚΕΝ βεβαιώνουν ότι «τό ένδεχόμενο ένός είμα-

τηρού ή ειρηνικού άγώνα δέν έξαρτάται άπό τό προλεταριάτο, άλλά άπό τή «μπουρζουαζία» καί ή έργατική τάξη πρέπει νά είναι πάντα έτοιμη γιά τόν άνοπλο άγώνα». Τά γεγονότα τού Μάη έδειξαν ότι μιά τέτοια προοπτική δέν είναι τελείως έξω άπό τήν πραγματικότητα.

Ή φιλοσοφία αύτή της ΚΕΝ γιά τή δέση μοιάζει πολύ μέ κείνη τού Κομμουνιστικού Διεθνιστικού Κόμματος (ΚΔΚ) πού είναι τό γαλλικό τμήμα της τροτσκιστικής 4ης Διεθνούς, μιάς όργάνωσης κλονισμένης άπό τά σχίσματα καί πολύ άδυνατισμένης δστερ' άπό είκοσι κάτια χρόνια σταλινικής καταπίεσης, άλλά πού άπόχτησε κάλλι μιά σημασία μετά άπό τό ξέσπασμα της σπουδαστικής έξέγερσης σ' όλο τόν κόσμο. Τό ΚΔΚ καί ή ΚΕΝ έχουν μιά ίδιαίτερη στοργή γιά την Κούβα. Ή 4η Διεθνής δέν είναι αύτα μιά μυστική έταιρεία αύτε ένας μανδύλιθος, δπως ό πιό κόπορος ξαδελφός της, ό δρθόδοξος κομμουνισμός. Διευθύνεται μέσα σέ φτωχικά γραφεία στό Παρίσι, στίς Βρυξέλλες, στή Ρώμη άπό μιά Ένιαία Γραμματεία μέ τρείς άνθρώπους: τόν Πιέρ Φράνκ (Γαλλία), τόν Έρνέστ Μαντέλ (Βέλγιο) καί τό Άλβιο Μαντάν (Ίταλία). Ό Φράνκ είναι ένας αδιάσθητος άνθρωπος χωρίς προσωπάτηση, μέ μακρύ παρελθόν έπαναστάτη. Ήταν γραμματέας τού Τρότσκι στήν Τουρκία τό 1929 καί σήμερα είναι μιά άπό τίς κυριότερες πηγές θεωρητικής σοφίας τών νεαρών άγωνιστών της ΚΕΝ. Κανένας δμως δεσμός δέν ένώνει τήν ΚΕΝ μέ τό ΚΔΚ, άλλά πολλοί άπό τούς ίδρυτές καί τούς ήγέτες αύτής της δργάνωσης της νεολαίας άνήκουν στό κεντρικό κόμμα. Ή ΚΕΝ έκδίδει τήν «Προτοπόρα Νεολαία», ένα μηνιαίο έντυπο πού περιέχει τίς είδήσεις της ΚΕΝ γιά ένημέρωση τής έπαρχίας, πληροφορίες κάνω στόν πόλεμο τού Βιετνάμ, κείμενα έμπνευσμένα άπό την κουβανέζικη πολιτική καί μιά μεγή ποσότητα θεωρητικής διδασκαλίας. Τό ΚΔΚ δημοσιεύει περισσότερα θεωρητικά κείμενα στό μηνιαίο περιοδικό του καί ίδιαίτερα στην τριμηνη έπιθεώρησή του πού έχει τίτλο «Τέταρτη Διεθνής».

Ή ΚΕΝ δέν είναι ή μοναδική δργάνωση μέ τροτσκιστική σημαία. Έχει έναν άγριο άντίπαλο, την Όμοσπονδία Έπαναστατών Φοιτητών (ΟΕΦ) (3), μιά τροτσκιστική δργάνωση τών άκρων καί μαχητική πού δίπλα της ή ΚΕΝ φαίνεται μετριοπαθής καί λογική. Ή ΟΕΦ προέρχεται άπό την Έπιτροπή Σύνδεσης Έπαναστατών Φοιτητών, μιά παλιότερη δργάνωση πού γεννήθηκε τόν Όκτώβρη τού 1961 μετά άπό μιά φιλονικία άνάμεσα στόν Πιέρ Φράνκ καί τόν Πιέρ Λαμπέρ μέσα στήν 4η Διεθνή (4). Οί λαμπερτιστές καυχιώνται ότι διατηρούν τόν πιό αδιάλλακτο μπολσεβικισμό καί την αδιστρόητη δογματική καθαρότητα. Όπως είδαμε ή ΚΕΝ είναι άρθολογικά ρεαλίστρια στίς σχέσεις της μέ τό ΓΚΚ, πού άπειθένεται, έξηγώντας ότι αύτό τό φρού-

(3) Οί κύριοι ήγέτες της είναι ό Κλάυντ Σισερόι καί ό Τάρλ Μπέρνκ.

4) Ύστερ' άπ' αύτό τό σχίσμα δημιουργήθηκε ή Κομμουνιστική Διεθνιστική Όργάνωση (ΚΔΟ) πού διευθύνεται τώρα άπό τόν Πιέρ Λαμπέρ καί τόν Στεφάν Ζίστ. Ή ΚΔΟ έκδίδει την «Έργατική Ένημέρωση».

ρια δέν κυριεύεται παρά ἀπό τό ἐσωτερικό. Ἡ ΟΕΦ ἀπορρίπτει αὐτή τήν παρέκκλιση καί θηλώνει ὅτι προταρχικός της σκοπός εἶναι νά οἰκοδομήσει γύρω της μιά ἐπαναστατική ὀργάνωση σάν μόνη κληρονόμος τοῦ θείου λόγου. Στήν ἐμφάνιση τά μέλη της ΟΕΦ μοιάζουν περισσότερο μέ στρατιωτικούς παρά μέ πολιτικούς. Θαυμάζουν τή βία, εἶναι συχνά ὁπλισμένοι κι ἔχουν μέσα στό βλέμμα τους μιά φανατική λάμψη πού τραβάει τό συνομιλητή ἐνῶ οἱ λόγοι τους ἔχουν τό ρυθμό καί τή θεωρία ἑνός μυδραλιοβόλου σ' ἐνέργεια. Περιφρονοῦν τή θεωρητικότητα, ὅπως ὅλοι ἐκεῖνοι πού πιστεύουν ὅτι ἔχουν θεῖο. Τό μηνιαῖο ἔντυπο ὄργανό τους ἔχει τίτλο: «Ἐξεγέρσεις».

Ἡ Κομμουνιστική Ἕνωση, πιό γνωστή μέ τό ὄνομα τῆς ἐφημερίδας της «Ἐργατική Φωνή», εἶναι μιά ἄλλη μικρή μαρξιστική ὀργάνωση. Ἔχει τό προνόμιο νά εἶναι ἡ παλαιότερη τροτσκιστική ὀργάνωση, πρόνομα πού τῆς ἐπιτρέπει νά ἔχει μιά ὁρισμένη ἀπήχηση στήν ἐργατική τάξη. Παρ' ὅλα αὐτά δέν ἀνήκει στήν Τέταρτη Διεθνῆ (5).

Μιά τελείως διαφορετική πολιτική ἐξέλιξη εἶναι ἐκείνη τῶν φιλοκινέζων ἀγωνιστῶν πού ἀφοῦ διαγράφτηκαν ἀπό τήν ΕΚΦ ἵδρυσαν τό Νοέμβρη τοῦ 1968 τήν Ἕνωση Κομμουνιστικῶν Νεολαιῶν Μαρξιστῶν - Λενινιστῶν (ΕΚΝ Μ-Λ) (6). Ἔχουν ἴσο περίπου ἀριθμό μελῶν μέ τήν ΚΕΝ καί τήν ἴδια ἀποφασιστικότητα, ἀλλά διαφέρουν στή στρατηγική. Ἀπό τήν ἀρχή κατεύθυναν τή δράση τους ὄχι στό πανεπιστήμιο, ἀλλά στά ἐργοστάσια. Ἡ στάση τους εἶναι μιά ταπεινή ἀφοσίωση στήν ἐργατική τάξη καί τό σύνθημά τους (καθώς καί ὁ τίτλος τῆς ἐφημερίδας τους) εἶναι «Στήν Ὑπηρεσία τοῦ Λαοῦ». Μερικές δεκάδες ἀγωνιστές της ἐγκαταλείψαν τό πανεπιστήμιο γιά νά δουλέψουν στά ἐργοστάσια. Ἀντιπροσωπεύουν μέ κάποιο τρόπο τό μαοϊκά ἀντίστοιχα τῶν «σκληρά ἐργατῶν». Τό ἐξωτερικά σοβαρό πνεῦμα τους τούς διαφοροποιεῖ ἀπό τά ἀπειθάρχητα παιδιά πλούσιων γονιῶν πού περιγράφει σατυρικά ὁ Ζάν - Λύκ Γκοντάρ στό ἔργο του «Ἡ Κινέζα» πού νόμιζαν μέ τυφλή ἀλλά Μάο καί κρατοῦσαν πάντα μικρά κόκκινα βιβλία. Ὑπάρχει βέβαια ἕνας ἐξημμένος φανατισμός μέσα σ' αὐτούς ἐκείνους γιά τή σκέψη τοῦ προέδρου Μάο καί μέσα στίς ἴδιες ἀπιθάνιες τους ἐνάντια στούς γραφειοκράτες τῶν κομμουνιστικῶν συνδικάτων. Βρίζουν τό ΓΚΚ βάζοντας ἀνάμεσα σέ εἰσαγωγικά τό Κ (ΓκΚκΚ) ἤ χαρακτηρίζοντάς το ρεβιζιονιστικό (ΓΚΚ(Ρ). Ἀλλά ἐνῶ οἱ ἄλλες

---

(5) Στίς 19 Μαΐ 1968 τό Κομμουνιστικό Διεθνιστικό Κόμμα, ἡ Κομμουνιστική Διεθνιστική Νεολαία, ἡ Ἐργατική Φωνή καί μιά ἄλλη τροτσκιστική ὀργάνωση, οἱ Ἐπαναστατικές Μαρξιστικές Ὁμάδες, ἀποφάσισαν νά δημιουργήσουν μιά ἑπιτροπή σύνδεσης ἀνάμεσα στά ἀντίστοιχα κινήματά τους.

(6) Πολλοί ἀπό τούς ἱδρυτές της εἶναι διπλωματοῦχοι τοῦ Ἀνωτέρου Διδασκαλείου (Ἐκόλ Νορμάλ Σιπεριέρ) ὅπου ἐπηρεάζονται ἀπό τό «μαοϊκό» στοχαστή, τόν καθηγητή Λουί Ἀλτυσέρ. Ἡ πιό δεξιόλαγη φυσιογνωμία τοῦ κινήματος εἶναι ὁ «θεωρητικός» Ρεμπέρ Λινάρ.

όργανώσεις μιλούσαν γιά τήν έργατική τάξη καί γιά τήν άνάγκη νά γεμίσει τό χάσμα πού ύπάρχει άνάμεσα στούς έργάτες τοῦ πνεύματος καί τῶν χεριῶν, ἡ ΕΚΝ (Μ - Λ) μέ τήν ἤρεμη ἀποφασιστικότητά της εἶχε κιόλας περάσει τίς πόρτες τῶν ἐργοστασίων. Ὁ ρόλος της στήν ἐπανάσταση τοῦ Μάη δέν τήν ἔφερε ἀπό πρώτα πλάνο τῆς δράσης. Ἔτσι ὅπως θά δοῦμε δέν ἔδωσε ὁλοκληρωτική ὑποστήριξη στή σφαγγιώδη τοῦ Κόν - Μπεντί καί τῆς ΚΕΝ. Κι ὅμως τό Μάη πλήθυνε τίς ἀφῆνες της στό ἐσωτερικό τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου δημιουργώντας πολλές ἐπιτροπές ὑποστήριξης τῶν λαϊκῶν ἀγώνων.

Ἡ ΕΚΝ (Μ - Λ) δέν ἔχει στενούς δεσμούς μέ τό Κομμουνιστικό Μαρξιστικό - Λενινιστικό Κόμμα Γαλλίας (ΚΜ - ΛΚΓ) (7), πού ἱδρύθηκε ἀπό τούς φιλοκινέζους κομμουνιστές στίς 31 Δεκεμβρίου 1967 ἀφοῦ διαγράφτηκαν ἀπό τό ΓΚΚ. Τό ΚΜ - ΛΚΓ ἐνδύεται τή «Νέα Ἀνθρωπόσχημα» καί θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἕνα κόμμα πραγματικά ἐπαναστατικό σέ ἀντίθεση μέ τό ρεβιζιονιστικό ΓΚΚ. Αὐτή ἡ δημιουργία κόμματος ἀποδοκιμάστηκε ἀπό τούς πειθαρχικούς νεαρούς θεωρητικούς τῆς ΕΚΝ (Μ - Λ) πού τήν ἐκριναν ἄτοπη.

Ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἀριστερότερα ἀπό τό Κομμουνιστικό Κόμμα ἔχει σάν αἰτία του ἕνα σπουδαῖο πρόβλημα: τόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ. Αὐτός ξεπέρασε κατά πολύ τόν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας κεντρίζοντας τίς εὐαίσθητες συνειδήσεις καί κινητοποιώντας τίς συμπάθειες τῶν προοδευτικῶν. Καμμιά ὀργάνωση νεολαίας δέν τόν χρησιμοποίησε καλύτερα ἀπό τήν Κομμουνιστική Ἐπαναστατική Νεολαία (ΚΕΝ). Χάρη στόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ, ἡ ΚΕΝ καί σ' ἕνα ὁρισμένο μέτρο οἱ ἀντίπαλοί της κατόρθωσαν νά πλησιάσουν χιλιάδες νέους τῶν γυμνασίων καί τῶν πανεπιστημίων. Ἀκόμα καί ἡ πολιτική τῆς καθοδήγησης, κάνοντας τούς νέους εἰκοσιάρηδες στόν πόλεμο, τούς ξυπνοῦσε πρός αὐτές τίς ὀργανώσεις. Στά δυό τελευταῖα χρόνια ἡ τηλεόραση πρόβαλλε συνέχεια σκηνές πολέμου ἀπό τόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ πού συχνά προέρχονταν ἀπό ταινίες δορυφορικῆς προπαγάνδας. Γιά νά δικαιολογήσει ἴσως τήν ἀντιμερικανική πολιτική της, ἡ κυβέρνηση τοῦ Ντέ Γκώλ πάνω ἰδιαίτερα τίς πράξεις βίας στό Βιετνάμ καί συχνά προέρχονταν ἀπό ταινίες δορυφορικῆς προπαγάνδας στήν ὀθόνη.

Τό φθινόπωρο τοῦ 1966 ἡ ΚΕΝ καί οἱ σύμμαχοί της, μερικοί καστρικοί καί τό Ἐλευθερωμένο Σοσιαλιστικό Κόμμα (ΕΣΚ), μιά ἀποσχισμένη ὁμάδα σοσιαλιστῶν, ἱδρυσαν ἕνα μέτωπο γιά τό Βιετνάμ, μέ σκοπό νά πλησιάσουν τό πλατύτερο κοινό. Βαφτίστηκε Ἐθνική Ἐπιτροπή Βιετνάμ (ΕΕΒ) (8) καί διακηρυδύθηκε σέ μιά σειρά ἐπαρχιακές ἐπιτροπές πού τράβηξαν σ' αὐτό τό κίνημα διαμαρτυρίας πολ-

(7) Ὁ Ζιλμπέρ Μιρώ εἶναι τό γνωστότερο μέλος του.

(8) Τό ἐθνικό γραφεῖο τῆς ΕΕΒ ἀποτελεῖται ἀπό ἀριστερούς ἀγωνιστές διαφόρων τάσεων: τούς καστρικούς Ζάν - Πιέρ Βαΐζ καί Ζάν Σαλί, τόν ἡγέτη τῆς ΚΕΝ Ἀλαίν Κριβίν, τόν Ντενί Μπερζέ καί ἄλλους.

λους ανθρώπους και δεν ήξεραν τίποτα από την πολιτική των ίδρυσεών του ή δεν την πολυσυμπαθούσαν. Μεγάλες προσωπικότητες, όπως ο μαθηματικός Λοράν Σβάρτς, έφεραν την έγγύησή τους στην ΕΕΒ. Οι μαθητές των γυμνασίων, πάντα έτοιμοι ν' ανταδράσουν στην αύστηρή πειθαρχία, στα ξεπερασμένα προγράμματα σπουδών, στα μαθήματα για αποστήθιση, στα δυσάρεστα σχολεία που έμοιαζαν με στρατόπεδα, πρόσφεραν ένα εύφορο έδαφος στην αντιιμπεριαλιστική προπαγάνδα και στη διαμαρτυρία ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ. Ένα πλήθος επιτροπές της ΕΕΒ ξεπήδησαν μέσα απ' τα γυμνάσια και παρά την αντίδραση των εκπαιδευτικών είχαν τόση επιτυχία ώστε στο τέλος του 1967 αποφάσισαν να κινητοποιήσουν περισσότερο ενεργητικά τους μαθητές με σκοπό μια πολιτική δράση. Έτσι γεννήθηκαν οι Επιτροπές Δράσης Λυκείων (ΕΔΛ) με πλατιούς άξονες κ' έλαστικές, έτσι ώστε να συγκεντρώσουν το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό μελών. Αν και δεν έγινε σχεδόν λόγος γι' αυτές, οι ΕΔΛ έπαιξαν πρωταρχικό ρόλο στη συγκέντρωση στρατευμάτων παραχωρικών που κλόνεψαν τόσο αποτελεσματικά την άστυνομία το Μάη.

Οι αγωνιστές των ΕΔΛ (9) — συχνά ριζοσπαστικοί επαναστάτες με μακρινά μαλλιά, πολύ διαφορετικοί από τους απλά ντυμένους νέους του ΓΚΚ — έκαναν σύντομα δύσκολη τη ζωή των καθηγητών τους. Το σύνθημά τους είταν: «Ελευθερία έκφρασης στα γυμνάσια!» και αυτό σήμαινε την αναθεώρηση, τη δεκανομή προκηρύξεων, τα μπουκωτέρισμα μαθημάτων, την κατάργηση των εξετάσεων. Μέσα στο μυαλό τους ταξικός αγώνας σήμαινε συχνά αγώνες στις τάξεις. Η πολιτική επιστράτευση των νεαρών Γάλλων είχε προηγούμενα στη σύγχρονη ιστορία: στον πόλεμο οι Γερμανοί τουφέκισαν πέντε μαθητές του Λυκείου Μπυφόν για πράξεις αντίστασης, ενώ άριστοι γυμνασιόπαιδες πολέμησαν την ΟΑΣ στους δρόμους του Παρισιού το 1962. Το Μάη του 1968 οι ΕΔΛ σαμποτάρησαν το μπακαλιάρικο, θεμέλιο λίθο όλου του γαλλικού σχολικού συστήματος. Όπως οι μεγαλύτεροί τους στη Σορβόννη, αγωνίστηκαν για τα ίδια δικαιώματα: ελευθερία στη διαχείριση των προσωπικών τους υποθέσεων, ελευθερία έκφρασης, ελευθερία ν' ασχοληθούν με την πολιτική, σεξουαλική ελευθερία. «Θέλουμε το χάπι!», φώναζαν οι έφηβοι. «Θέλουμε μια κανονική σεξουαλική ζωή στα 17 μας χρόνια».

Οι έξτρεμιστές φοιτητές έπαιζαν το ρόλο του συστήματος πυροθέστησης στην επανάσταση του Μάη. Αλλοί οι νεαροί πολιτικοί έρχονταν όπως είδαμε από δυό φοιτητικές οργανώσεις, την ΕΕΣΤ και την ΕΚΦ, βαθιά κλονισμένες όχι μόνο από την εξέλιξη της Γαλλίας (π.χ. τη δημογραφική ανάπτυξη που ανατίναξε τη δομή του παραδοσιακού πανεπιστημίου) αλλά και από τον αναθεωρισμό των εξωτερικών

---

(9) Ο Μισέλ Ρικονατί, ένας δεκαεξαχρονος μαθητής γυμνασίου (γεννήθηκε το Σεπτέμβριο του 1950) είναι ένας από τους πιό λαμπρούς νεαρότατους, αυτούς, πολιτικούς.

γεγονότων: τὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας, τὴν Κούβα, τὸ Βιετνάμ, τὴν παραλυσία τοῦ σοβιετικοῦ κομμουνισμοῦ. Αὐτὴ ἡ ἀναταραχὴ σφυρηλάτησε ἕνα ἐπαναστατικὸ συγκρότημα τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς καὶ ἡ ἀπειρία του φοτιέλιασε μιὰ ἀπειλὴ τόσο γιὰ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα τῆς Γαλλίας, ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἀστικὸ Κράτος. Ἕνα ἀπὸ τὰ κυριότερα θέματα αὐτῆς τῆς μελέτης μας εἶναι τὸ πῶς ἐνώθηκαν ἡ ἀριστερὴ καὶ ἡ δεξιὰ παράταξη γιὰ νὰ συνθλίψουν τοὺς νεαροὺς ταραξίες.

ΙΙΙ. Ο ΞΕΣΗΚΩΜΟΣ

Όλες οι χώρες του κόσμου που έχουν ανήσυχους φοιτητές ανησυχούνται από τότε: θά μπορούσε νά συμβεί κι' εδώ αυτός; Καμιά δέν είναι σίγουρη γιά την ασφάλειά της. Βέβαια οι επαναστάσεις δέν ξεσπάνε μονάχα εξαιτίας των επαναστατών, γιατί πρέπει αυτοί νά βρούνε μιά επαναστατική κατάσταση νά εκμεταλλευτούν. Το σύστημα πυροδότησης δέν μπορεί νά λειτουργήσει άν δέν περιτριγυρίζεται από αρκετές εκρηκτικές ύλες. Δέν πρέπει όμως κάλι νά υποτιμούμε την εξυπνάδα, την τόλμη και τη στρατηγική ικανότητα των αρχηγών των φοιτητών που μέσα στά καφενεία και τις πανεπιστημιουπόλεις όλου του κόσμου ανατρέχοντας την ανατίναξη της κοινωνίας των μεγάλων. Στή Γαλλία αυτό το φαινόμενο είναι εντυπωσιακό: το σύστημα πυροδότησης είναι εξαιρετικής ποιότητας.

Η επανάσταση του Μάη διευθύνθηκε από μιά ομάδα: κόκκινοι, ταλέντων, διαφόρων πολιτικών εμπειριών από διαφορετικούς τύπους ανθρώπων. Αυτή είναι η δύναμή της. Η φωνή του κινήματος — και τί φωνή! — άνηκε στον Ντανιέλ Κόν - Μπεντί, φοιτητή 23 ετών, στά δεύτερο χρόνο κοινωνιολογίας στή Ναντέρ. Ο Κόν - Μπεντί έπαιξε ένα ρόλο σημαντικό στό ξεκίνημα της επαναστατικής χιονοστιβάδας αλλά πλούτισε κυρίως την εξέγερση των φοιτητών με την καυστική ειρωνεία του. Η έλλειψη ασβεστιού, όπως τή χαρίστηκε αυτός, έγινε πολύ αποτελεσματικό πολιτικό όπλο. Καθόλου επηρεασμένος από την ηλικία, τη θέση και το αύρος — όλες τις ματαιοδοξίες του κόσμου των μεγάλων — ο Κόν - Μπεντί είχε το ταλέντο ν' αποκαλύπτει τή γελοία πλευρά του αντιπάλου του. Με ανεπανάληπτη προκλητικότητα κατάγγειλε το κομφορμιστικό πανεπιστήμιο, την αστυνομική βία κι ακόμα τό «Βασιλικό Ήλιο» μέσα στό ανάκτορό του των Ηλυσίων Πεδίων. Η δικαιλή του νά επαναλάβει από το Λονδίνο την εκλογή της Ιθής Ιούνη είναι μιά μεγαλοφυής απόδειξη. Κατέχει το χάρισμα της ετοιμότητας, του αυτοσχεδιασμού και της γρήγορης διάγνωσης τού τρωτού σημείου του αντιπάλου του. Απελάθηκε από τή Γαλλία και παρά τους δύο λόχους των ιπποκομικών που κινητοποιήθηκαν στά σύνορα γιά νά εμποδίσουν την επιστροφή του, ξαναεμφανίσθηκε στην καρδιά του Παρισιού με τά κάπνινα μαλλιά του βαμμένα μαύρα. Είναι μιά θεατρική πράξη, φάρσα περισσότερο παρά γρωτερμός, αλλά από πολιτική άποψη είναι καταπληκτικό. Αν η επανάσταση δέν πλουτιζόταν από το ειρωνικό χαμόγελο του Κόν - Μπεντί, θά είχε θλιβερή όψη: αυτός αφόπλισε το κοινό και γελοιοποίησε τά όργανα της τάξης με τά κράνη που κατηγορήθηκαν έναντια στους φοιτητές. Ο Κόν - Μπεντί είναι η Μπριζίτ Μπαρντό της πολιτικής, τέλειος στό είδος του, αδιάντροπος, συγκεντρώνοντας όλα τά βλέμματα. Η γοητεία κι η ανειθαρχία δέν είναι δέβαια τά μόνα προτερήματά του. Στή Ναντέρ αναθείχτηκε σπουδαίος οποκινητής των ανεκθήλωτων. Ο μαγνητισμός του τράβηξε τους ανθρώπους κοντά του. Υπήρξε ίσως ο σπουδαιότε-

ρος προπαγανδιστὴς ἰδεῶν στοὺς φοιτητὲς μέσα στὸ Σύνδεσμο Γερμανῶν Σοσιαλιστῶν Φοιτητῶν (ΣΓΣΦ), τὴν ὀργάνωση ποὺ βρέθηκε στὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια.

Ὁ πρόεδρος τοῦ ΣΓΣΦ Κάρλ Ντήτριχ Βόλφ, ἕνας νέος εἴκοσι πέντε χρονῶν ποὺ δείχνει δεκαοχτώ, ἦρθε στὴ Νανσὶ γιὰ νὰ βάλει τὴ βαθειά του σ' ἕνα κρίσιμο σημεῖο τὸν Ἀπρίλη ἕνα μήνα πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση. Ὁ ΣΓΣΦ πιστεύει ὅτι οἱ ἐξεγέρσεις τῶν φοιτητῶν παίζουν ἕνα ρόλο στὸν διεθνῆ ταξικὸ ἀγῶνα, ὅτι ἀπὸ μιὰ πανεπιστημιακὴ βάση, διαμορφωμένη σὰν πρότυπο τῆς μελλοντικῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας, οἱ φοιτητὲς μποροῦν νὰ καταγγείλουν τὴν καταπιεστικὴ φύση τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τὴ διάπλαση τοῦ ἀνθρώπου μέσα ἀπ' αὐτὸ τὸ σύστημα σὲ «εἰδικευμένο ἠλίθιο». Στὴ Γαλλία ὅπως καὶ στὴ Γερμανία οἱ ἐπαναστάτες προσπάθησαν νὰ δημιουργήσουν, τόσο στὰ πανεπιστήμια, ὅσο καὶ στὰ ἐργοστάσια, συμβούλια φοιτητῶν κι' ἐργατῶν πραγματικὰ δημοκρατικά, ἱκανὰ ν' ἀντικαταστήσουν τοὺς θεσμοὺς τοῦ ἀστικοῦ κράτους. Αὐτὸ καὶ εἶταν παλιὸς καινούργιο σ' αὐτὴ τὴν πρόκληση εἶταν λιγότερο οἱ ἰδέες καὶ περισσότερο ἡ τακτικὴ τῶν ὁποίων κανεὶς χρησιμοποιήθηκε. Ἡ ζύμωση, οἱ παρανοχλήσεις, ἡ συστηματικὴ ἀπειθαρχία κι ὅ,τι ἄλλο περικλείει ὁ ὅρισμὸς «συνεχὴς ἀμφισβήτηση» — νὰ τὶ σχηματίσει τὴ βίλλινα ποὺ τρύπησε τὸ μπαλόνι τοῦ μοναλιθικοῦ κι' ἀλαζονικοῦ κράτους τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκώλ. Στὴ Ναντὲρ ὁ ἐκφοβιστικὸς ἐπαίρνει μερικὲς φορὲς πρωτόγονη μορφή: «Φάνταξε «θάνατος στοὺς Ἀμερικανοὺς στὸ Βιετνάμ» γιατὶ θὰ σᾶς καρπαζιά!»: αὐτὴ εἶταν ἡ πρώτη ἐπαφὴ ποὺ εἶχε μιὰ κοπέλλα μὲ τὸ Κίνημα τῆς 22 τοῦ Μάη.

Ἀλλὰ ἡ καλλιτεχνικὴ προσωπικότητα τοῦ Κὸν - Μπεντὶ ξεφωνιάζει: ἀκόμα μιὰ ἄλλη ὄψη: τὸν ἀναρχισμὸ ποὺ ἀναπτύχθηκε περισσότερο στὸ κενὸ τῆς Ναντὲρ παρὰ μέσα στὴν Σορβόννη μὲ τὶς καλύτερες κοινωνικὲς ρίζες της. Μεταξὺ τους οἱ σύμμαχοι τοῦ Κὸν - Μπεντὶ τὸν περιγράφουν συχνὰ μὲ κάποιο θαμπὸ σὰν «ἀνοργάνωτο καὶ ἀνίκανο νὰ ὀργανωθεῖ». Αὐτὴ τὴν ἰδεότητα τοῦ ἀνεξέλεγκτου αὐθορμητισμοῦ ἔφερε στὸ Κίνημα 22 τοῦ Μάρτη μέσα στὸ ὁποῖο ἀρνήθηκε πάντα νὰ κάμει τὸν τίτλο τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ προτίμησε τὸν τίτλο τοῦ ἐκπροσώπου. Τὸ κίνημα, ἔλεγε καὶ ξανάλεγε, δὲν ἔχει οὔτε ὀργάνωση, οὔτε δομή, οὔτε ἱεραρχία, οὔτε προκαθορισμένο πρόγραμμα.

Στὴν καρδιὰ αὐτῆς τῆς ἀποθέωσης μέσα ὑπῆρχε μιὰ φούχτα ἀπὸ ἐνεργητικοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ἕνα χαλίκι σὲ μιὰ μπάλλα ἀπὸ χιόνι. Ἐκεῖνοι εἶταν ποὺ ἔδωσαν τὴν πρώτη ὥθηση καὶ ποὺ μετὰ ἔδωσαν μερικὰ χτυπήματα πρὸς τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη κατεύθυνση, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν καὶ νὰ ἐλέγχουν τὸ βάθος τοῦ κύματος τῆς ἐπανάστασης, ὅπως δὲν μπορεῖ κι' ὁ κωπηλάτης νὰ ἐλέγχει τὴ βάρκα του μέσα στὴ θαλασσοταραχή. Αὐτὴ ἡ ὁρμητικὴ πλημμύρα ἄφησε πίσω της ἕνα πλῆθος ἐπιγραφὲς στοὺς τοίχους τῆς Ναντὲρ, τοῦ Παρεσιοῦ καὶ ὅλων τῶν σχολῶν τῆς Γαλλίας, φτάνοντας μέχρι τοὺς διαδρόμους τοῦ μετρό. «Βάστε τὴ μητέρα γῆ σας», ἔγραφε κάποιος ἄγνωστος στὴ Ναντέρ. Ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους στίχους αὐτοῦ τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ποιή-

ματος πού γεμίζει τόσους τοίχους ἀς σημειώσουμε ἀκόμη μαρκούζ: «Εἶμαι μαρξιστὴς κατεύθυνσης Γκρούσο» καὶ «Ἡ ἀναρχία εἶμαι ἐγώ» (10). Ἀναδρομικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι αὐτὴ τὴν κίνηση γένιμης ἀναρχίας ἔφερε ὁ Κὸν - Μπεντὶ στὴν πολιτικὴ ζωή.

Κάτω σὲ κοσμοκεφάλλης χωρὶς πατρίδα, ὁ δημοκράτης τοῦ δρόμου, πού συνδύαζε ἀναρχία καὶ μαρξισμό, ἀνακατεύοντας τὶς δυὸ σημαίες πού τὸ ζευγάρωμά τους εἶναι τὸ σύμβολο τῆς ἐξέγερσης τῶν φοιτητῶν, τὴν κόκκινη καὶ τὴν μαύρη» (11).

Ἡ Κομμουνιστικὴ Ἐπαναστατικὴ Νεολαία (ΚΕΝ) εἶναι ἡ πρώτη ὀργάνωση πού ἀναγνώρισε τὴν ἀξία τοῦ Κὸν - Μπεντὶ γιὰ τὸν ἐπαναστατικὸ ἀγώνα κι ἐνώθηκε μαζί του. Σταριὰ ριζωμένη στὴ Ναντὲρ ἡ ΚΕΝ ἔδωσε πολλὰ στὸ Κίνημα 22 Μαρτίου, εἶναι ἕνα μέρος τῆς ἐνεργητικῆς μειοψηφίας μέσα στὴ μπάλλα τοῦ χιονιοῦ. Κι ὅμως ἡ ἀντίθεση εἶναι μεγάλη ἀνάμεσα στὰ πειθαρχικὰ καὶ στοχαστικὰ στελέχη της καὶ τὸν ἀπαρίσκετο Κὸν - Μπεντί. Ἡ ΚΕΝ διείσδυσε μέσα στὸ κίνημά του καὶ διαλύθηκε διακριτικὰ σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία της τῆς «διείσδυσης». (Πρόκειται γιὰ τὴν ἀρχὴ πού ἐφαρμόζουν οἱ τροτσκιστὲς στὴν κάλη τους μὲ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἐπειδὴ δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ἐπαναστάσεις ἀναπαλιὸ γιὰ τὸ μεγάλο ἰσχυρὸ ἀδελφό, προσπαθοῦν νὰ «διεισδύσουν» μέσα στὸ Γ'ΚΚ καὶ νὰ τὸ διαβρώσουν ἐσωτερικά). Ἡ ΚΕΝ κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ Κὸν - Μπεντὶ καὶ τῶν φίλων του ἐπειδὴ ζὰ ζητοῦσε νὰ πάρει τὸν ἔλεγχο τοῦ Κινήματος οὔτε νὰ τὸ κατευθύνει πρὸς τοὺς δικούς της στόχους· ἀντίθετα τοῦ ἔδωσε τὴν ἄνω ἄρνη βοήθειά της. Ἐνεργώντας ἔτσι ἡ ΚΕΝ ἔγινε ὁ κυριότερος σύμμαχος τοῦ Κὸν - Μπεντὶ καὶ διάρθρωσε τὸν ἀναρχισμό του μὲ τὴ λενινιστικὴ θεωρία.

Ἡ ἄλλη τροτσκιστικὴ ὀργάνωση, ἡ Ὁμοσπονδία Ἐπαναστατῶν Φοιτητῶν (ΟΕΦ), εἶχε λιγότερη ἐπιτυχία. Ἡ πίστη της στὸ δικό της ἐπαναστατικὸ προορισμὸ τὴς ἀπαγόρευε ἕνα τέτοιο συμβιβασμό. Μὴ μπορώντας νὰ πάρει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέρος στὴν κοινὴ ζωή, ἡ ΟΕΦ εἶχε πολὺ μικρὴ ἐπίδραση στὴ συνέχεια τῆς ἐπαναστάσης. Ἀντίθετα, ἡ Ἕνωση Κομμουνιστικῶν Νεολαιῶν Μαρξιστῶν - Λενινιστῶν (ΕΚΝΜ - Λ) μὲ φιλοκινεζικὲς τάσεις, στὴν ἀρχὴ καταδίκασε τὸ κίνημα τοῦ Κὸν - Μπεντὶ σὰν ἀντιδραστικό, ἀλλὰ τὸν Ἀπρίλη, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν ξεσηκωμό, ἄλλαξε γνώμη καὶ ὁμολόγησε τὸ λάθος της μπροστὰ σ' ἕνα κοινὸ ἀπὸ 800 φοιτητές: «Εἴχαμε ἰδέες σεκταριστικὲς καὶ προκαταλημμένες ἀπέναντι στὰ φοιτητικὰ κινήματα γιατὶ σπάνια πετύχαιναν», εἶπαν μὲ λίγα λόγια οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ΕΚΝ Μ - Λ, «ἀλλὰ τώρα ἀκούσαμε νὰ βαθμὸς μὲ τὸ Κίνημα τῆς 22 τοῦ Μάρτη ὅπως τὸ φάρι μὲ τὸ νερό. Ἕνας κεραυνὸς ἀπὸ χειροκροτήματα χαιρέτισε

---

(10) Λέπτες οἱ ἐπιγραφὲς καὶ τὰ συνθήματα, κοβὰς καὶ ὅσα ἄλλα θὰ ἀναφερθοῦν σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο ἔχουν συγκεντρωθεῖ ἀπὸ τὸν Ζυλιὲν Μπεζανσὸν στὴ συλλογή του «Οἱ τοῖχοι ἔχουν τὸ λόγο» (ἐκδ. Τορύ).

(11) Ἐντγκὰρ Μορέν, «Λὲ Μόντ», 8 Ἰούνη 1968.

αὐτὴ τὴ δήλωση. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἡ ΕΚΝ Μ - Λ ἔπαιξε ἕνα ρόλο σχεδὸν ἴσο μὲ τὴν ΚΕΝ στὰ γεγονότα τοῦ Μάη. Ὅταν ἡ ἐπανάσταση ἐπιλύθηκε καὶ στοὺς ἐργάτες, ἡ ἀρχὴ τῆς ΕΚΝ Μ - Λ ἀνέ θεσηρετεῖς τὸ λαὸ φάντηκε δικαιωμένη. Καὶ ἴσως δὲν εἶναι ἀπὸ σύμπτωση ποὺ ὁ μόνος νεκρὸς σπουδαστὴς τῆς ἐπανάστασης εἶταν ἕνας μαθητὴς Γυμνασίου, ἀγωνιστὴς τῆς ΕΚΝ Μ - Λ ποὺ πυ/γησε μέσα στὸ Συγκρότημα στὶς 10 τοῦ Ἰούνη, κοντὰ στὰ ἐργοστάσια τῆς Ρενὼ τοῦ Φλέν, προσπαθῶντας νὰ ξεφύγει ἀπὸ τοὺς ἀστυνομικούς.

Τὴν τελευταία ἑβδομάδα τοῦ Μάρτη 1968 ὁ Κὸν - Μπεντὶ καὶ τὸ κίνημά του ἔπιασε τὴν πρώτη σελίδα τῶν ἐφημερίδων, ἀλλὰ τὴν ἴδια ἑβδομάδα, μακριὰ ἀπὸ τὴ δημοσιότητα, ἡ ἐξέγερση συγκέντρωνε ἰσχυρὲς ἀνησυχίες στὸ Παρίσι. Εἴπαμε στὸ προηγούμενο κεφάλαιο ὅτι μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες τῆς ἐπανάστασης τοῦ Μάη ὑπῆρξε τὸ ἐξτρεμιστικὸ ρεῦμα, ποὺ εἶχε ἀναπτυχθεῖ μέσα στὴν ΕΕΣΤ μετὰ τὸν κλεισιμο τῆς Ἀλγερίας. Οἱ ἀγωνιστὲς τοῦ τμήματος Γραμμάτων, γνωστοῦ μὲ ἀρχικὰ ΟΚΦΣ (Ὁμοσπονδία Κλάδων Φιλοσοφικῆς Σχολῆς) ἀναγνώριζαν στὶς ἰδέες τοῦ Κὸν - Μπεντὶ τὶς θεωρίες ποὺ ὑποστήριζαν ἀπὸ τὸ 1963. Ὑπῆρχαν οἱ πρόεδροι ποὺ διαπόμπευσαν μιὰ ἐλαπλησιασμένη χρεωκοπία τοῦ πανεπιστημίου, οἱ πρόεδροι ποὺ ἤθελαν νὰ καταργήσουν τὸ καλὸ σύστημα. Τώρα στὸ τέλος τοῦ Μάρτη 1968 ἡ ἀτμόσφαιρα φαινόταν κατάλληλη γιὰ δράση. Στὶς 29 τοῦ Μάρτη αὐτοὶ οἱ ἀγωνιστὲς ἵδρυσαν τὸ Κίνημα Πανεπιστημιακῆς Δράσης (ΚΠΔ) καὶ ἔκαναν τὴν πρώτη δημόσια συγκέντρωσή τους στὸ ἀμφιθέατρο Ρισελιὲ τῆς Σορβόννης. Ὀλημερίς σαν τὴν αἴθουσα, παρὰ τὴν ἀπαγόρευση τῶν ἀρχῶν. Εἶταν ἴσως ἡ πρώτη φορὰ ποὺ οἱ φοιτητὲς ἐνεργοῦσαν ἔτσι μέσα στὴ γέρικη Σορβόννη. Αὐτὴ εἶταν μιὰ ἐπαναστατικὴ πράξη. Οἱ ἀστυνομικοὶ παρατάχτηκαν μετρσιὰ στὴ Σορβόννη, ἀλλὰ δὲν ἐπέμβηκαν.

Τὰ μέλη τοῦ ΚΠΔ δὲν ἔμοιαζαν οὔτε μὲ τὴν ἀνακατωσούρα τοῦ Κὸν - Μπεντὶ οὔτε μὲ τοὺς κεκλαρχικοὺς ἀγωνιστὲς τῆς ΚΕΝ ἢ τῆς ΕΚΝ Μ - Λ. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα εἶταν πιὸ μεγάλοι στὰ χρόνια, οἱ περισσότεροι εἶχαν διπλώματα ἢ εἶταν ἐρευνητὲς καὶ πλησίαζαν τὰ τριάντα, μισοχωνεμένοι ἤδη μέσα στὴν κεντρικὴ ποὺ κατηγοροῦσαν. Πολλοὶ εἶταν ἀπεφάνσει τῶν φοιτητικῶν ἐκδηλώσεων σχηματισμένοι στὸν τόλεμο τῆς Ἀλγερίας. Εἶταν ἱκανοί, πολιτικὰ ἔμπειρα καὶ θρησκοὶ. Ἀντιπροσώπευαν τὴ μαρξιστικὴ ἐλίτ τῆς Σορβόννης χωρὶς δεσμὸς μὲ κανένα κόμμα, μὲ σπέρμα ἰδανικὰ ἀνθρωπιστικά. Τὸ ΚΠΔ ἔδωσε στὴν ἐπανάσταση ἕνα ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ βάρος ποὺ σὲ μιὰ κρίσιμη στιγμή, στὶς 3 τοῦ Μάη, συντέλεσε στὸ νὰ σπρώξει τὴ μεγάλη μάζα τῶν φοιτητῶν καὶ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἀπὸ τὴ μεριὰ τῶν λυσσασμένων.

Αὐτὲς εἶταν λοιπὸν οἱ κυριότερες δυνάμεις ποὺ ἐνώθηκαν γιὰ νὰ σχηματίσουν τὴ σιδερένια ραχοκοκαλιὰ τοῦ ἀκόντιου τῆς φοιτητικῆς ἐξέγερσης: τὸ Κίνημα τῆς 22 τοῦ Μάρτη, ἡ ΚΕΝ, ἡ ΕΚΝ Μ - Λ, τὸ ΚΠΔ καὶ μαζί τους οἱ ΕΔΑ (Ἑνιαῖες Δράσης Λυκείων) καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ΕΕΒ (Ἐθνικῆς Ἑνώσεως Βετεράνων). Πρὸς τὰ τέλος τοῦ Ἀπρίλη ἡ τὶς ἀρχὲς τοῦ Μάη μιὰ μυστικὴ ἀνώτατη ἐπιτροπὴ διοίκησης τῆς

ἀπανάσταση ἄρχισε νὰ συνεδριάζει ταχτικὰ καὶ νὰ ἔχει τηλεφωνικὴ ἐπαφή. Αὐτὴ ἡ ἀνώτατη διοίκηση συγκέντρωνε τὸν Κὸν-Μπεντὶ 23 χρονῶν τὸν Ἄλαϊν Κρεβὶν 27 χρονῶν (ΚΕΝ)· τὸν Μάρκ Κραβὲτς 26 χρονῶν καὶ τὸν Ζὰν - Λυκ Πενινοὺ 26 χρονῶν (ΚΔΠ)· τὸν Μισὲλ Ρεναναὶ 17 χρονῶν (ΕΔΛ) καὶ τὸν Ζὰν - Πιὲρ Βεζιὰ 40 χρονῶν (ΕΕΒ). Δυὸ ἄλλοι ἄρχηγοι μπῆκαν σύντομα σ' αὐτὴ τὴ διοίκηση ποὺ ἔγιναν γνωστοὶ περισσότερο ἀπὸ τὶς ἐμφανίσεις τους στὴν τηλεόραση παρὰ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ ὀπαδῶν ποὺ ἔφεραν στὴν ἐπανάσταση. Εἶναι ὁ Ζὰκ Σιφαζὸ, 25 χρόνων, ὁ γραμματικὸς ἀντιπρόεδρος τῆς ΕΕΣΤ ποὺ ἔγινε ἕνα ἐξαιρετικὸ κόλλημμα γιὰ τὸ σύνολο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καὶ ὁ Ἄλαϊν Ζισμάρ, 29 χρονῶν, μελαχροινὸς, μεσογειακὸς τύπος, ὁ γενικὸς γραμματέας τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδικάτου Ἀνώτατης Ἐκπαίδευσης (ΕΣΑΕ) (12).

Θὰ εἶταν λάθος ἂν βλέπαμε σ' αὐτὴ τὴ διοίκηση ἕνα ἐπαναστατικὸ μηχανισμὸ στενὰ ἑνωμένο. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν συμφωνήσει πάνω σὲ γενικοὺς πολιτικοὺς στόχους, ἀλλὰ ὄχι στὴν ἄμεση τακτική. Εἶχαν ἑνωθεῖ ἀπὸ ἰδεολογία καὶ ὄχι ἀπὸ μιὰ ὀργάνωση ἢ ἕνα πρόγραμμα. Αὐτὸ τοὺς χάριζε τὴν εὐλυγισία τοῦ ἀνταρτοπόλεμου καὶ τοὺς ἔσπρωξε ν' ἀναμετρηθοῦν τὸ Κράτος μέσα στὴν ἐξέγερση ποὺ θὰ ξέσπαγε σὲ λίγο σὰν κατακλυσμός.

Ἡ ἔκρηξη τοῦ Μάη ἀναγγέλθηκε ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἀντάρτικες ἐπιθέσεις στὸ Καρτιὲ Λατὲν καὶ σὲ ἄλλες σχολές. Στὴ Ναντὲρ μετὰ τὶς διακοπὲς τοῦ Πάσχα ἡ κατάσταση ἄρχισε ν' ἀλλάζει χρῶμα: οἱ «λυσσασμένοι» ἀνακοίνωσαν τὴν πρόθεσή τους νὰ μποϋκοτάρουν τὶς ἐρεῖς καὶ ὅσες ἐξετάσεις, σύμβολο τῆς ὑποταγῆς τοῦ πανεπιστημίου στὴν καπιταλιστικὴ ἱεραρχία καὶ στὸ σύστημα τῆς σταδιοδρομίας τῶν μεγάλων. Ὁ κοσμήτορας ἔκανε τὸ λάθος ν' ἀπαντήσει ὅτι οἱ ἐξετάσεις θὰ γίνονταν ἀκαποδίβαστα καὶ μάλιστα μὲ τὴν προστασία τῆς ἀστυνομίας, ἂν θὰ χρειαζόταν. Οἱ «λυσσασμένοι» καταχάρηκαν. Πῶς θὰ μποροῦσαν νὰ ἀποδείξουν καλύτερα τὸν καταπιεστικὸ ρόλο τοῦ πανεπιστημίου παρὰ μὲ ἐξετάσεις ποὺ γίνονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιτήρηση τῆς ἀστυνομίας! Τὸ δεύτερο προσωπεῖο μπερδεμένο χωρίστηκε οἱ γεράκια καὶ περιστέρια. Τὰ γεράκια, οἱ περισσότεροι, ἐξύμνησαν τὴν ἀποφασιστικότητα τοῦ κοσμήτορα καὶ τὴν ἀπόφασή του νὰ κάνει τὴν

(12) Τὸ Ἐθνικὸ Συνδικάτο Ἀνώτατης Ἐκπαίδευσης εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ τρία συνδικάτα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν Ὁμοσπονδία Ἐθνικῆς Ἐκπαίδευσης. Ἡ ΟΕΕ, συγκεντρώνοντας τοὺς ἀριστερούς ἐκπαιδευτικούς, ἀπὸ τοὺς ριζοσπάστες ὡς τοὺς κομμουνιστές, ὑπῆρξε ἱστορικὰ ὁ πρωτοπόρος τοῦ λαϊκοῦ σχολείου. Τὰ δυὸ ἄλλα συνδικάτα ποὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ΟΕΕ εἶναι τὸ Ἐθνικὸ Συνδικάτο τῶν Δασκάλων καὶ ὁ Ἐθνικὸ Συνδικάτο τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης. Ὁ συντηρητικὸς ἀντίπαλος τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδικάτου Ἀνώτατης Ἐκπαίδευσης εἶναι τὸ «αὐτόνομο» (Αὐτόνομο Συνδικάτο Ἀνώτατης Ἐκπαίδευσης).

άστυνομία ἐπεύθυνη τῆς τάξης στὴν πανεπιστημιούπολη. Τὰ φιλελεύθερα κυριακάτικα, κατακρίνοντας ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν αὐθάδικη στάση τῶν λυσσασμένων, τόνιζαν ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὅτι ἕνα τέτοιο μέτρο δὲ θὰ ἔφερνε κανένα θετικὸ ἀποτέλεσμα κι ὅτι τὸ μόνο φάρμακο εἶναι μιὰ ἀνοιχτὴ συζήτηση μὲ τοὺς φοιτητές. Στὶς 23 τοῦ Ἀπρίλη, ὅταν ἕνας φοιτητὴς δεξιὸς πληγώθηκε σὲ μιὰ συμπλοκή, ὁ Κὼν - Μπεντὶ ὁδήγησε στὰ ἀστυνομικὸ τμῆμα τῆς Ναντὲρ γιὰ ἀνάκριση καὶ ἄρχισε ἐναντίον του δικαστικὴ δίωξη.

Στὶς 25 τοῦ Ἀπρίλη, στὸ πανεπιστήμιο τῆς Τουλούζης ἡ ἀστυνομία ἀναγκάστηκε νὰ ἐπέμβει γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ ἀπὸ τριάντα χρόνια, γιὰ νὰ χωρίσει ὁμάδες φοιτητῶν τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς ἀριστερᾶς ποὺ εἶχαν ἔρθει στὰ χέρια. Τὴν ἴδια μέρα στὴ Ναντὲρ ἕνα μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΓΚΚ, ὁ Πιὲρ Ζουκέν, ποὺ τὸν εἶχαν καλέσει γιὰ νὰ δώσει μιὰ διάλεξη, δέχτηκε ἀπὸ τὴν ἕδρα ἀπὸ ἕνα κομμάντο τῆς ΕΚΝ Μ - Λ. Τρεῖς μέρες ἀργότερα ἕνα ἄλλο κομμάντο τῶν Ἐπιτροπῶν Βιετνὰμ Βάσης αὐτὴ τὴ φορά, μὲ ἀράνη καὶ μὲ ὁπλισμὸ ἀπὸ σκεβρένους λοστούς, ὀργάνωσε μιὰ ἀποστολὴ τιμωρίας ἐνάντια σὲ μιὰ ἐκδήλωση φιλοσοβιετοεξεγερμένη, ποὺ γινόταν στὴν Πλατεία τοῦ Σαὶν Ζερμαὶν ντὲ Πρέ. Πρὶν ἀπὸ τὶς διακοπὲς τοῦ Πάσχα, ὁ κοσμήτορας Γκραπὲν εἶχε προσπαθήσει νὰ στομώσει τὴν φασκοβαλασσιά, κλείνοντας τὴ σχολὴ γιὰ μερικὲς μέρες καὶ ἀφήνοντας μιὰ αἴθουσα διαλέξεων στὴ διάθεση τῶν δημεγερτῶν πολιτικῶν ταραχοποιῶν. Αὐτοὶ τὴν ἔσχιναν καὶ τὴν ἀνέβασαν «Ἀμφιθέατρο Τσὲ Γκουεβάρα», ἀλλὰ καθόλου ἡσυχασμένοι ἀπ' αὐτὴ τὴ χειρονομία πρόσθεσαν: «Ἂν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ διαφάνεια τέτοιου εἴδους, θὰ καταλάβουμε τοὺς τόπους ποὺ μᾶς χρειάζονται ὅταν θὰ μᾶς χρειαστοῦν».

Ἂν καὶ οἱ φοιτητὲς τῆς ἀριστερᾶς φάνηκαν πιὸ μαχητικοί, στὴν πραγματικότητα οἱ δεξιοὶ συντηροῦσαν μιὰ ἀτμόσφαιρα βίας μέσα στὸ Καρτιὲ Λατὲν μετὰ τὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας. Μόλις χθεσινὲς ἑκατοντάδες εἶχαν συγκεντρωθεῖ σὲ δυὸ ἐνώσεις: τὴν Ἕνωση Ἐθνικιστῶν φοιτητῶν καὶ τὴν παραστρατιωτικὴ ὀργάνωση «Δύση», ποὺ σχετιζόταν μὲ τὸ δεξιὸ πολιτικὸ καὶ δικηγόρο κ. Τιξιὲ Βενταγκούρ. Τὴν Πέμπτη 2 τοῦ Μάη ἕνα κομμάντο τῆς Δύσης προκάλεσε ζημιὲς στὰ γραφεῖα τῆς ΟΚΦΣ στὴ Σορβόννη ὅπου στεγάζονταν καὶ τὰ γραφεῖα τοῦ ΚΠΔ. Τὰ κομμάντο ἔκαψε πυρκαγιά, ἔκοψε τὰ σύρματα τοῦ τηλεφώνου καὶ σημείωσε στὸ τζάκι τὸ σῆμα του: ἕνα σταυρὸ μέσα σ' ἕνα κύκλο. Ἡ δεξιὰ ἑτοιμαζόταν γιὰ τὴ μάχη. Ἕνα πρωΐ τὸ κύριο ἄρθρο τῆς ἐφημερίδας «Μοντὲ» ἔγραφε: «Αὐτὸς ὁ Κὼν - Μπεντὶ πρέπει ν' ἀρπαχτεῖ ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ νὰ πετιχτεῖ ξέω ἀπὸ τὰ σύνορα. Κι ἂν οἱ ἀρχὲς μας δὲν ἔχουν τὸ θάρρος, ξέρουμε μερικοὺς νεαροὺς Γάλλους, ποὺ θὰ εἶταν πολὺ χαρούμενοι νὰ ἐκτελέσουν αὐτὴ τὴν εὐεργεσία στὴ δημόσια ὑγεία».

Καὶ στὴ Ναντὲρ, ὄρκος, ἡ Πέμπτη εἶναι μιὰ ταραγμένη ἡμέρα. Μιὰ ὁμάδα ἀπὸ 300 λυσσασμένους δρμησε μέσα σὲ μιὰ αἴθουσα παραδόσεων καὶ ἄρχισαν νὰ προβάλλουν ἕνα φίλμ γιὰ τὸν Τσὲ Γκουεβάρα, παρὰ τὶς διαμαρτυρίες ἑνὸς καθηγητῆ Ἱστορίας ποὺ ἔπρεπε νὰ κάνει

τὸ μάθημά του. "Ενα κομμάντο ἁπλισμένο μὲ ραβδιὰ καὶ πέτρες φύλαγε σκοπιὰ γιὰ νὰ ἐμποδίσει κάθε ἀπίθανη τῆς Δόσης κού εἶχε ἀπειλήσει, ὅτι θὰ «σαγκλίξει μὲ τὴ βία τοὺς μαρξιστές». Τὸ ἴδιο πρᾶδυ ὁ κοσμήτορας Γκραπέν, τραυματισμένος ἀπὸ αὐτὸ ποὺ περιέγραψα σὰν «μιὰ ἀνυπόφορη ψυχικὴ κατάσταση, μιὰ πραγματικὴ φύγοσση πολέμου», ἀποφάσισε πάλι νὰ κλείσει τὴ σχολὴ γιὰ μιὰ ἀκαθόριστη περίοδο αὐτὴ τὴ φορά. Πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας μαθεύτηκε πὼς ὁ Κὼν-Μπεντὶ καὶ πάντε ἀπὸ τοὺς φίλους του εἶχαν καλεστεῖ νὰ ἐμφανιστοῦν στὸ Πειθαρχικὸ Συμβούλιο τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Παρισιοῦ στὶς 6 τοῦ Μάη. Οἱ αἰτίες κατηγορίας δὲν ἤτανε γνωστές, ἀλλὰ ὑπόθεσαν ὅτι ἐκρόκειτο γιὰ χτυπήματα, βρισιὲς καὶ ἐπιθέσεις ἐνάντια στὸ διδακτικὸ προσωπικό. Τὸ ΚΠΔ ὑπερασπίστηκε ἄμεσους τοὺς κατηγορουμένους δηλώνοντας σὲ μιὰ προκήρυξη: «Μάλιστα, καθηγητές, δοκθοί, διάσημοι δάσκαλοι βρίστηκαν, δέχτηκαν κριτικές, παρεμπόδηκαν... Κύριοι μανταρίνια, ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ κατηγορεῖτε γιὰ ὑ,υδήποτε τοὺς φοιτητές; Ἀκό πότε δὲν ἀξίζατα πιὸ τὴν ἐμπιστοσύνη τους; Σᾶς ζητοῦν νὰ εἶσαστε δάσκαλοι καὶ δὲν εἶσαστε παρὰ ὑπάρχυς, σπηρίγματα τοῦ ἀσεσιοῦ πανεπιστημίου...».

Ἐκείνη τὴν Πέμπτη τὸ πρωὶ ἦταν ἡ καταγίδα εἶναι ἕτοιμη νὰ ξεσπάσει, ὁ Ζὼρζ Πομπιντού, πρωθυπουργός, καὶ ὁ κ. Κούβ ντὲ Μυρβίλ, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, συνοδευόμενοι ἀπὸ τὶς γυναῖκες τους, ἀπογειώνονταν ἀπὸ τὸ Ὀρλὺ γιὰ τὴν Τεχεράνη, κρίσιμο σταθμὸ ἑνὸς ταξιδιοῦ 10 ἡμερῶν στὸ Ἰράν καὶ τὸ Ἀφγανιστάν. Ἡ ἀπουσία τοῦ κ. Πομπιντοὺ στερροῦσε τὴν κυβέρνηση ἀπὸ τὸν μοναδικὸ ἄνθρωπο ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ σταματήσει τὴν ἐξέγερση πρὶν νὰ γίνει ἀνεξέλεγκτη. Μόνο αὐτὸς ἀπ' ὅλους τοὺς ὑπουργοὺς εἶχε ἀφαιρέσει ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ντὲ Γκώλ κάποια ἐκπαλεστικὴ ἐξουσία. Τὴ στιγμὴ τῆς ἀναχώρησής του εἶχε ἀρχίσει νὰ συμπεριφέρεται σὰν ἕνας πραγματικὸς πρωθυπουργὸς κι ὄχι κιὰ σὰν ἕνας ἁπλὸς αὐλικός. Ὅταν ξέσπασε ἡ ἐξέγερση, στὶς 3 τοῦ Μάη, ὁ πρόεδρος δὲν ἀντέδρασε — οἱ σκληρὲς τῶν φοιτητῶν εἶχαν πολὺ μικρὸ πρόβλημα γιὰ νὰ διασαλογήσουν τὴν χρυσωπικὴ του ἐπέμβαση — ἐνῶ ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ Πομπιντού, κ. Λουὶ Ζόξ, δὲν θέθετε ἀρκετὸ κάρος γιὰ νὰ ἐπιβάλει στοὺς συναδέλφους του τοῦ ὑπουργείου τὰ φιλελεύθερά του αἰσθήματα. Ἔτσι γιὰ δέκα ἡμέρες, ἐνῶ ἡ ἐξέγερση ἁπλωνόταν, ἡ κυβέρνηση ἀμφαλαντασόταν.

Λίγο μετὰ τὸ γεῦμα, τὴν Παρασκευὴ 3 τοῦ Μάη, ἐνῶ τὰ μαθήματα ξαναρχίζαν, καμιὰ πεντακοσαρκὰ ἀριστερὸ λιασασμένοι φοιτητὲς συγκεντρώθηκαν στὴ μεγάλη αὐλὴ τῆς Σορβόννης. Εἶναι ἐκεῖ γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐνάντια στὸ κλείσιμο τῆς σχολῆς τῆς Ναντὲρ ποὺ διέταξε ὁ κοσμήτορας Γκραπὲν καὶ ἰδιαίτερα ἐνάντια στὴν πρόσκληση τοῦ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου γιὰ τὸν Κὼν-Μπεντὶ καὶ τοὺς φίλους του. Καθοδηγούμενοι ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς του οἱ πεντακόσιοι διαθηλωτὲς ἀκοτελοῦσαν μιὰ ράζα ἔντονα πολιτικοποιημένη. Ἡ ἀνώνυμη ἐπαναστατικὴ δεξιότητα, τριγυρισμένη ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτότερους ἀγωνιστές, βρισκόταν ἐκεῖ: ἀντιπρόσωποι τῆς ΕΕΣΤ, ἡ ΚΕΝ καὶ

ὁ ἀρχηγός της Ἄλαιν Κρεβίν, οἱ ἐξτρεμιστὲς τῆς ΟΕΦ, ἕνα ἰσχυρὸ κλιμάκιο τῆς «22 τοῦ Μάρτη» ἀπὸ τὴ Ναντὲρ μὲ τὸν Κὸν-Μπεντὶ ἐπικεφαλῆς καὶ ἀπὸ τὴ Σορβόννη οἱ ἑτεραῖοι τοῦ ΚΠΔ ποὺ τὰ γραφεῖα τους εἶχαν καταστραφεῖ ἀπὸ τοὺς νεαρούς ροπαλοφόρους τῆς «Δύσης». Ἔλεγαν ὅτι μιὰ ἄλλη ὁμάδα κρούσης τῆς ὀργάνωσης αὐτῆς κυκλοφοροῦσε στὸ Καρτιὲ Λατὲν ζητώντας συμπλοκή. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀριστεροὶ φοιτητὲς ποὺ εἶταν συγκεντρωμένοι στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Σορβόννης, εἶχαν ὀργανώσει τὴν ἄμυνά τους ἁπλωμένοι μὲ ραβδιὰ καὶ σιδερένιους λοστούς. Μέσα στὸ κλίμα βίας ποὺ Καρτιὲ Λατὲν κάθε ὁμάδα περιλαμβάνει μέσα ἀπὸ μέλη της καὶ μερικὰ λεβεντόπαιδα, ποὺ σχηματίζουν τὴν «ὑπηρεσία τάξης», ὅπως τοὺς λένε οἱ φοιτητές. Οἱ ἀψιμαχίες εἶναι ἕνα συχνὸ φαινόμενο τῆς πολιτικῆς τῶν φοιτητῶν. Στὶς περιόδους κρίσης ἡ «ὑπηρεσία τάξης» ἐνισχύεται: ἀπὸ ἕλκυστὲς τοὺς διαθέσιμους ἄντρες).

Γιὰ τὶς θαλασσοδαρμένες πανεπιστημιακὲς ἀρχές, ἡ συγκέντρωση ἔρχισε νὰ ἔχει ἀνησυχητικὸ χαρακτῆρα. Ἂν ἡ «Δύση» ἀποφάσιζε νὰ ἐπιτεθεῖ γιὰ νὰ «καθαρίσει τὸ χῶρο», ὅπως εἶχε ἀπειλήσει νὰ κάνει, θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ μετατραπεῖ ἡ Σορβόννη σὲ πεδίο μάχης. Φοιτητὲς εἶχαν συγκεντρωθεῖ στὸ μπουλβὰρ Σὰν Μισὲλ καὶ στὴν πλατεία τῆς Σορβόννης. Ἐνισχύσεις τῆς ἀστυνομίας καλέστηκαν γιὰ νὰ συγκρατήσουν τὸ πλῆθος καὶ νὰ κλείσουν τὰ περάσματα. Ὁ Ζὰν Ρός, πρύτανης τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Παρεισιοῦ, ἄρχισε ν' ἀνησυχεῖ.

Σὲ κανονικὲς συνθῆκες ὁ Ρὸς εἶναι ἕνας διακεκριμένος καὶ ψύχραιμος ἐτοιχημικός, ποὺ μεγάλωσε μέσα στὴν ἀνώτερη ἀστικὴ τάξη τῆς Γαλλίας. Οἱ ἀριστεροὶ παραχαποιοὶ φοιτητὲς δὲν τοῦ ἀφέσουν καθόλου. Μιὰ ἢ δυὸ μέρες προτήτερα εἶχε πάει στὴ Ναντὲρ καὶ μπόρεσε νὰ διαπιστώσει τὴν ἀναταραχὴ ποὺ μπορεῖ νὰ προκαλέσει μιὰ φούχτα ἐλιοσταμένων. Εἶχε ἀγανακτήσει μὲ τὴν ἀπόφασή τους νὰ σαμποτάρουν τὶς ἐξετάσεις, πρᾶγμα ποὺ γιὰ ὁπωσδήποτε ἀναθρεμμένο μέσα στὸ γαλλικὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα ἰσοδυναμεῖ μὲ μιὰ προσβολὴ στὴν Ἁγία Γραφή. Ἀνησύχησε πολὺ ποὺ εἶδε τὸν ἴδιο νὰ μεταδίδεται καὶ στὴ φοιτητικὴ μυρμηγκοφωλιὰ τοῦ Παρισιοῦ ποὺ εἶταν κτίσμα παραγεμισμένη κάτω ἀπὸ τοὺς ἑτοιμους νὰ καταρρεύσουν πανεπιστημιακοὺς κανονισμούς.

Ἀφοῦ ζήτησε τηλεφωνικὰ τὴ γνώμη τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας κ. Ἄλαιν Περεφίτ, ἀποφάσισε, μὲ τὴν ἔγκρισή του, νὰ διαλύσει τὴ βαρυβύζιδιαιη συγκέντρωση καὶ ν' ἀδειάσει τὴν αὐλή. Οἱ λυσσασμένοι δμως εἶχαν κιόλας ἀρνηθεῖ ν' ἀκούσουν τὶς ἐπανειλημμένες προσκλήσεις τῶν πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν νὰ σταματήσουν τὴ συγκέντρωση καὶ νὰ διαλυθοῦν. Μερικοὶ εἶχαν σπάσει ἔπιπλα καὶ εἶχαν ὁπλισεῖ μὲ παρεκλοκόβαρα. Ἔτσι, ὅπως εἶχαν προβλέψει ὁ Ρὸς καὶ ὁ Περεφίτ, χρειάστηκε νὰ ζητήσουν τὴ βοήθεια τῆς ἀστυνομίας. Κανεὶς δὲν ξέρει μὲ βεβαιότητα ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ ἀνθρώπους εἶναι ὑπεύθυνος γι' αὐτὴ τὴ μοιραία ἀπόφαση. Πάντως ὁ Ρὸς εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ ὑπέγραφε τὸ χαρτὶ ποὺ ἔδινε στὴν ἀστυνομία τὴν ἄδεια νὰ παραβιάσει τὸ μέγρι τότε ἀπαραβίαστο ἄσυλο τοῦ πανεπιστημίου. Ἄνθρωποι δμως ποὺ

γνωρίζουν τὸν Ράς. λένε ὅτι δὲ θὰ καλοῦσε κανεὶ τὴν ἀστυνομία, ἂν δὲν τὸν τὸ ζητοῦσε ὁ ὑπουργός. Ὁ Περεφλὲ ἔβαζε πολὺ λίγη βενζινομαγιὰ γιὰ ἕνα παλιὸ βενζινομάγειρα, ὅπως εἶναι αὐτός. Καταφεύγοντας ἀμέσως στὴ βία, σκέφτηκε ἀπὸ τὸν ἑαυτό του κάθε πιθανότητα διαφυγῆς καὶ ὁδήγησε τὴν κυβέρνηση σ' ἕνα ἀδιέξοδο.

Κατὰ τὶς τέσσερεις καὶ σαράντα πέντε τὸ ἀπόγευμα μιὰ ἰσχυρὴ μονάδα ἀστυνομικῶν ὁπλισμένοι μὲ κλόμπς καὶ φορώντας χράνη, μπῆκε στὴν αὐλὴ ἀπὸ τὴ σεναὶ θολωτὴ εἴσοδο καὶ κύκλωσε τοὺς διαδηλωτές. Οἱ φοιτητὲς δὲν ἔφεραν καμιὰ ἀντίσταση καὶ δέχτηκαν νὰ φύγουν μετὰ ἀπὸ συζήτηση ἀνάμεσα στὸν κ. Ροζὲ Γκροσπερρέν, ὑποδιευθυντὴ τῆς ἀστυνομίας τοῦ Παρισιοῦ, καὶ τὸν Ἀλαὶν Κριβίν τῆς ΚΕΝ καὶ ἄλλους ἀρχηγοὺς τῶν φοιτητῶν. Βῆμα μὲ βῆμα ἡ στέρεα γραμμὴ τῶν ἀστυνομικῶν ἔθηψε τὴ μάζα τῶν φοιτητῶν πρὸς τὴν ἔξοδο, ὅπου ἀγόρια καὶ κορίτσια ἀνακατεμένα σπρώχτηκαν μέσα στὶς χλοοβὲς ποὺ μπλοκάρησαν τὴν ὁδὸ Σορβόννης.

Ὁ δρόμος ἔγινε σιωπηλός. Μερικοὶ τολμηροὶ φοιτητὲς κλησίασαν γιὰ νὰ θεοῦν τί συνέβαινε στοὺς συντρόφους τους ποὺ μεσοφαίνονταν μέσα ἀπὸ τὰ καταχείλωτα παράθυρα τῶν αὐτοκινήτων σωριασμένοι κάνω σὲ ξύλινους πάγκους. Βουβοὶ ἀπὸ ἔκπληξη οἱ νεαροὶ θεατὲς κοιτοῦσαν ἀκίνητοι τὴ μαύρη μάζα τῶν ὁπλισμένων ἀστυνομικῶν, τὸ μιστρὸ ἐπιδρομέα πλακωμένο ἀπὸ μοτοσυκλετιστὰς ἔμοιους μὲ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θανάτου στὸ φίλμ τοῦ Κοκτὸ «Ὀρφέας». Κάτι φριχιαστικὸ γινόταν μπροστὰ στὰ μάτια τους.

Ὅταν τὸ πρῶτο αὐτοκίνητο γεμᾶτο μὲ τὸ θλιβερὸ φορτίο του ἄφησε τὴν εἴσοδο τῆς Σορβόννης προχωρώντας πρὸς τὴ μικρὴ πλατεῖα, ἕνα κύμα ἀγανάχτησης ξεσήκωσε τὸ πλῆθος ποὺ περίμενε. Κραυγὲς καὶ ὀρθῆνοι ἀκούστηκαν ποὺ γρήγορα ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ τὸ ρυθμικὸ σύνθημα: «ΚΑΤΩ Η ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ!». Ξαφνικά, μιὰ κίνηση ἔγινε μέσα στὰ πλήθος. Ἕνα χαλίκι πετάχτηκε κι ὕστερα ἕνα ἄλλο. Ἕνα καρμπιρὲ ἔγινε κομμάτια καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ ἀστυνομικοῦ ποὺ ἀδηγοῦσε γέμισε αἵματα. Οἱ φοιτητὲς περικύκλωσαν τὶς κλοῦβες κι' ἄρχισαν νὰ χτυποῦν μὲ γροθιὲς τὰ μεταλλικά πλευρά τους. Ἄλλοι ἄρχισαν νὰ μπλοκάρουν τὸ δρόμο μὲ τὴ βοήθεια αὐτοκινήτων ποὺ ἔβρισκαν ἐκεῖ. Τὸ κρῶτο αὐτοκίνητο ἀδέφραγο εἶχε ἀψηθεῖ. Τότε ἀκούστηκε ὁ ἦχος ἐκρηξῆς μιᾶς δακρυγόνας χειροβομβίδας κι ὕστερα μιᾶς ἄλλης. Σύννεφα τοξικοῦ καπνοῦ ἁπλώθηκαν καντοῦ. Οἱ φοιτητὲς τράκαραν δακρυσμένοι πρὸς τὸ μπουλβάρ, μέσα στὰ καφενεῖα, κάτω ἀπὸ τὶς μεγάλες αὐλόπορτες. Ἕνα αὐτοκίνητο κυκλώθηκε ἀπὸ τὸ πλῆθος. Νέοι ἀνέβηκαν στὴ στέγη του καὶ ἄρχισαν νὰ δίνουν διαταγὲς μάχης.

Αὐτὰ τὰ πρῶτα λεπτὰ τῆς ἐξέγερσης δημιούργησαν μεθόδους, ποὺ θὰ ἐπαναλαμβάνονταν τραγικὰ ὅλο τὸ μῆνα. Οἱ ἀρχὲς εἶχαν κάνει ἕνα σοβαρὸ λάθος, μαζεύοντας στὴ Σορβόννη καὶ συλλαμβάνοντας ἕνα σωρὸ νεαροὺς ἀνθρώπους, ποὺ δὲν εἶχαν κάνει ἄλλο ἐγκλημα παρὰ λίγη φασαρία. Ἀκόμα περισσότερο εἶχαν χειροτερέψει τὰ λάθη τους, ἀφήνοντας νὰ παρελάσουν οἱ αἰχμάλωτοί τους μπροστὰ στοὺς συντρό-

φους τους. Καὶ καθώς τὰ ἴδια πράγματα θὰ ἐπαναλαμβάνονταν συχνά, ἡ ἀστυνόμευση ἔφερε τὴ βία ἀντὶ νὰ τὴν σταματήσει. Τὸ θύμισε ἀκουσίαρα τῆς ὑμῆς ἐπίθειξης δύναμης τῶν ἀρχῶν εἶταν νὰ συγκεντρώσει τὴ μάζα τῶν φοιτητῶν ποὺ εἶταν σύδετερος — καὶ τοὺς καθηγητές τους — πίσω ἀπὸ τοὺς «λυσσασμένους». Σὲ μερικὰ λεπτὰ θημιουργήθηκε ἡ γενικὴ ἐξέγερση. Ἡ μάχη τοῦ δρόμου, ἡ ἁπλὴ κίνηση νὰ πέρεις μιὰ πέτρα καὶ νὰ τὴν πετάξεις σ' ἕνα ἀστυνομικό, ἡ στιγμιαία ἀλληλεγγύη ποὺ γεννιέται σὲ μιὰ μάζα ποὺ ἀμύνεται: αὐτὴ εἶταν ἡ πολιτικὴ ἐκπαίδευση ποὺ σὲ μιὰ στιγμὴ μεταμόρφωσε τὸ πλῆθος τῶν φοιτητῶν σὲ μιὰ στρατιὰ ἐπαναστατῶν.

Ὅλο τὸ δρόμου ἀστυνομικοὶ καὶ φοιτητὲς ἐφαρμοῦσαν καὶ ὑποχωροῦσαν. Πυρκαγιὲς ἀνάφτηκαν πάνω στὴν ἄσφαλτο ἀπὸ τοὺς φοιτητές, ἀδιαστρώματα ξεκολλήθηκαν καὶ ἔγιναν ὅπλα. Τὰ σιδερένια κάγκελλα γύρω ἀπὸ τὰ δένερα ὄγηκαν ἀπ' τὴ θέση τους καὶ πετάχτηκαν στὴ μέση τοῦ δρόμου μαζὶ μὲ πιγκαίδες σημάτων κυκλοφορίας γιὰ νὰ σταματήσουν τὶς ἐκδρομὲς τῆς ἀστυνομίας. Ἡ θέφα γιὰ μάχη, γιὰ ξυλοκόπημα κι αἱματοχυσία ἔγινε γενικὸ αἴσθημα. Ὀργισμένοι ἀπὸ τὰ δάκρυγόνα ποὺ ἔπεφταν στὸ κεφάλι οἱ ἀστυνομικοὶ ἄρχισαν νὰ χτυποῦν μὲ τὰ κλόμπς περαστικοὺς καὶ διαθηλωτὲς μὲ ἴση ἀγριότητα. Τὰ ἐστικὰ τῶν καφενείων ἀναποδογυρίστηκαν. Ἁπλοὶ περαστικοὶ πιάστηκαν ἀπότομα καὶ σπρώχτηκαν μέσα στὶς κλοῦβες. Τὰ δακρυγόνα ἄερα ἔκαναν τὴν ἀτμόσφαιρα ἀνυπόφορη. Σὸ τέλος τῆς ἡμέρας ἑκατοντάδες ἀνθρώπους εἶταν πληγωμένοι καὶ 526 πρόσωπα εἶχαν πιαστεῖ ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ὁ Ζὰν Σωβαζὸ καὶ ὁ Ντανιὲλ Κὸν-Μπεντὶ ποὺ κρατήθηκαν σὲ ἀπομόνωση γιὰ 24 ὥρες. Τὸ ἴδιο αὐτὸ Σαββατοκύριακο ἡ νέοι καταδικάστηκαν σὲ ποινὲς δύο μηνῶν φυλακῆς. Ἀμέσως οἱ φοιτητὲς δημιούργησαν ἕνα νέο σύνθημα: «Ἐλευθερῶστε τοὺς συντρόφους μας!» Βαθιὰ ταραγμένος ὁ πρύτανης Ρὸς ἔκλεισε τὴ Σορβόννη μέχρι νεότερη ἑκατοντή. Γιὰ νὰ διαμαρτυρηθεῖ ἐνάντια σ' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση ἡ ΕΕΣΠ κάλεσε τοὺς 160.000 φοιτητὲς τῆς περιοχῆς τοῦ Παρισιοῦ σὲ μιὰ διαδήλωση γιὰ τὴν ἐπόμενη Δευτέρα, ἡμέρα ὅπου ὁ Κὸν-Μπεντὶ θὰ ἔπρεπε νὰ παρουσιαστεῖ μπροστὰ στὸ Πειθαρχικὸ Συμβούλιο. Τὸ ΣΑΕ ἔβανε τὸ σύνθημα τῆς ἀπεργίας. Εἶταν ὁ πόλεμος. Ἡ ἐπανάσταση μόλις εἶχε ἀρχίσει. Τὴν ἴδια μέρα, 3 τοῦ Μάη 1968, τὸ Παρίσι ἐκλέχτηκε σὰν τόπος συνάντησης γιὰ τὶς συζητήσεις πάνω στὴν εἰρήνη στὸ Βιετνάμ.

IV. Η ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ

Οι φοιτητές είναι πολύ καλύτερα προετοιμασμένοι γιά μιά ἐξέγερση ἀπ' ὅ,τι νομίζουν πολλοί μεγάλοι. Ἔχουν τόν καιρό νά συνωμοτοῦν, τήν ἐλλειψη ἄμεσων ὑλικῶν προβλημάτων, τή συνείδηση τῆς τάξης καί τῆς παιδείας τους, πανεπιστημιακά χτίρια γιά νά συγκεντρώνονται καί κυρίως τήν ἐνέργεια — τήν ἐνέργεια πού χρειάζεται γιά νά περπατήσεις κανείς ἀπό τή μιά στήν ἄλλη ἄκρη τοῦ Παρισιοῦ, γιά νά ἀγωνίζεται στό δρόμο ὅλη τή νύχτα καί μετά νά μπορεῖ ἀκόμα νά συντάξει, νά τυπώσει καί νά μοιράσει μιά ἐπαναστατική προκήρυξη πρίν ἀπό τό πρωί. Οἱ μεγάλοι δέν ἔχουν τήν ἴδια ἀντοχή.

Μέσα στήν ἑβδομάδα ἀπό τή Δευτέρα 6 τοῦ Μάη ὡς τή Δευτέρα 13 τοῦ Μάη ἡ ἐξέγερση τῶν φοιτητῶν ἄλλαξε ἐντελῶς χαρακτήρα: ἀπό ἀψιμαχία στό δρόμο μετατράπηκε σέ λαϊκή ἐξέγερση. Σ' αὐτή τήν ἑβδομάδα οἱ ἀρχηγοί τῶν ἐπαναστατῶν πῆραν γιά πρώτη φορά τήν ἡγεσία σημαντικῶν δυνάμεων καί ἔδωσαν δείγματα βαθιᾶς γνώσης τῆς κινητῆς στρατηγικῆς, δημιουργώντας ἕνα κλίμα ἀναταραχῆς μέσα σ' ὁλόκληρη τήν πρωτεύουσα καί ἀκινητοποιώντας χιλιάδες ἀστυνομικούς. Οἱ ἐπαναστάτες ἐκέρδιζαν τό σπίτι τους καί πῆραν τήν πρωτοβουλία τῶν γεγονότων σπρώχνοντας τήν παραζαλισμένη κυβέρνηση νά κάνει λάθος πάνω σέ λάθος. Ἀπό τίς πρῶτες 24 ὧρες τό κίνημα ξεπλώθηκε στά πανεπιστήμια τῆς ἐπαρχίας καί προκάλεσε μιά σειρά ἀπό διαδηλώσεις καί ἀπεργίες στό Ἀίξ-ἐν-Προβάνς, στό Μπορντώ, στό Καέν, στό Κλερμόν-Φερράν, στή Ντιζόν, στή Γκρενόμπλ, στό Μομπελλιέ, στή Νάντη, στή Ρουέν καί στήν Τουλούζ. Σ' αὐτή τήν κρίσιμη ἀξέχαστη ἑβδομάδα τό ἐντυπωσιακότερο χαρακτηριστικό τοῦ ξεσηκώματος τῶν φοιτητῶν εἶναι ἡ χαρά. Μαζί ἴσως ἡ ἐπανάσταση ἔγινε καλύτερη καί πιό ἀρσενική, ἀλλά στόν κρίσιμο σταθμό κι ὅσο φυχρή κι ἂν εἶναι ἡ αὐτοκυριαρχία μερικῶν ἀρχηγῶν, μετατράπηκε σέ τρελλή νεανική διάχυση, σέ μιά ἀπέραντη σύσσωμη ἐλπίδα. Εἶναι μιά αὐθόρμητη ἐξέγερση τοῦ πνεύματος καί ἐκφράζεται τέλεια μέ τή θαυμαστή φράση πού βρέθηκε γραμμένη στόν τοῖχο ἑνός πανεπιστημιακοῦ χαρέμι: «Ἡ φαντασία στήν ἐξουσία». Ἀκόμα κι οἱ πιό κυνικοί μεγάλοι συγκινήθηκαν. Ἡ συμπαθεια τοῦ κοινοῦ αὐξήθηκε καί ἁπλώθηκε γύρω ἀπό τούς σπασμένους ἕνα προστατευτικό κουκούλι πού τούς ἔκανε ἄτρωτους. Οἱ ἀρχές δέν κέρδιζαν παρά ζημιές μέ τό νά τούς ἐκτίθενται.

Ὀργισμένοι ἀπό τό «διαφύγιο» τῆς Σορβόννης, πού διαπράχτηκε τήν παραγγελιά Παρασκευή ἀπό τούς ἀστυνομικούς καί ἀπό τίς πανύψηλες καί ἐπιβλήθηκαν τό Σαββατοκύριακο σέ τέσσερεις νέους, 4 — 5.000 φοιτητές ἀντεπιτέθηκαν στήν πρόσκληση τοῦ Ζάκ Σοβαζό, ἀντιπροέδρου τῆς ΕΕΣΤ καί συγκεντρώθηκαν τή Δευτέρα τό πρωί στίς 9. Μέχρι τό μεσημέρι δέν ἔγιναν μεγάλα πράγματα ἐντός ἀπό μιά θορυβώδικη πορεία γύρω ἀπό τό Καρτιέ Λατέν μέ ραγισμένες ἀ-

ξημαχίες μέ τήν άστυνομία, καί νέα ρυθμικά συνθήματα: «Ρέ παρατήσου!», «Καθηγητές, όχι μπάτσους!». Ό Κόν-Μπεντί είταν άπασχολημένος άλλού. Μέ τή γροθιά σηκωμένη καί τραγουδώντας τή «Διεθνή», αύτός καί οί άλλοι ταραχοποιοί τής Ναντέρ συνοδευόμενοι άπό τό διαιγγόρο τους είχαν παρουσιαστεί άπό νωρίς στή Σορβόννη, όπου τό Πειθαρχικό Συμβούλιο θά έκανε τή «δίκη» του. Οί αλιτήρες θέλησαν νά τούς άρνήσουν νά περάσουν κάθε ένας μέ τή σειρά, άλλά άρνήθηκαν καί δήλωσαν ότι θά έμπαιναν όλοι μαζί ή κανένας. Οί αρχές υποχώρησαν. Τό Συμβούλιο · οί έξτρά κοσμήτορες τών σχολών του Παρισιού μαζί μέ δύο νομικούς συμβούλους — συνεδρίασε μέχρι τή 1. Ή συνεδρίαση είταν ζωηρή. «Διασκεδάσαμε καλά γιά τέσσερεις ώρες» δήλωσε επιγραμματικά ό Κόν-Μπεντί αφήνοντας τή Σορβόννη διαστικά γιά νά συναντήσει τούς φίλους του πού διαδήλωναν άπό τό πρωί στούς δρόμους.

Τίποτα δέν έγινε γιά νά σταματήσει ή έξέλιξη τών γεγονότων. Γιά πρώτη φορά μετά τόν πόλεμο της Άλγερίας δεκάδες καθηγητές της άνώτατης έκπαίδευσης συμπορεύτηκαν μέ τούς φοιτητές πού δέχτηκαν καί τήν ένισχυση έκατοντάδων μαθητών, κινητοποιημένων άπό τις ΕΔΛ. Στήν αρχή του άπογεύματος μιά παρέλαση σχηματίστηκε μαρσάρισμα στή νέα Σχολή Φυσικών Έπιστημών στήν προκυμαία Σαίν Μπερνάρ καί κατευθύνθηκε πρός τή Πόρτ-Ντοφίν φωνάζοντας είρωνικά: «Είμαστε μιά όμαδούλα» — έκατοντάδες στίς καταιρίσεις της συντηρητικής δεξιάς καί του όρθοδόξου ΚΚ πού καταδίκαζαν σαρκάζοντας τή φοιτητική έξέγερση σάν έκδήλωση μιάς χούφτας ταραχοποιών. Πηγαίνοντας πρός τό κέντρο του Καρτιέ Λατέν οί διαδηλωτές δέν συνάντησαν καμμιά έχθρική έκδήλωση άπό τό μέρος του κοινού. Έδώ καί κεί χειροκροτήματα άκούγονταν άπό τά μπαλκόνια. Στις τρεις ή ώρα όμως ή παρέλαση πού πλησίαζε είρηνικά τή Σορβόννη, ξαφνιάστηκε άπό μιά δίαιτη έπίθεση της άστυνομίας, πού τούς έσπρωξε πρός τό μπουλεβάρ Σαίν-Ζερμαίν άφήνοντας πλήγωμένους στά δρόμο.

Είταν ή πρώτη άπό μιά σειρά δίαιτες συγχρούσεις πού κράτησαν 12 ώρες. Τό Παρίσι είχε νά ξαναδεί τέτοια άναταραχή άπό την έποχή των Άλγερινών. Θά έλεγε κανείς μιά άπότομη έξαπόλυση δυναστείας μετά άπό πολλά χρόνια άπειμέλειας στά μαθήματα καί άσκημα κυριακάτικα κοσκινίσματα. Οί νεαρές κοπέλλες έβαλαν τό δικό κουρέγιο καί την ίδια τόλμη μέ τ' άγόρια. Μέ τό πρόσωπο σκεπασμένο άπό ένα μαντήλι γιά νά προστατεύονται άπό τά δακρυγόνα οί διαδηλωτές έβαλαν φωτιά στά αύτοκίνητα, σχημάτισαν άλυσίδες γιά νά χτίσουν άδιαφράγματα άπό κομμάτια άδιαστρώματος, έπετέθηκαν στις πυροσβεστικές άντλίες μέ πέτρες καί ραβδιά άδηγώντας τούς πίδακες νερού, έφτιαξαν, φώναξαν κι άγωνίστηκαν κάτω άπό τά φοβερά ρόπαλα τών άστυνομικών. Υπήρχε ένα άνεξήγητο σπαιχείο μέσους μέσα στόν τρόπο μέ τόν όποίο 10.000 νέοι, οί περισσότεροι άπό καλές οικογένειες, άντιμετώπισαν μιά άπό τις σκληρότερες καί καλύτερα έκπαιδευμένες άστυνομίες καταπίεσης στήν Ευρώπη.

Η δυσάρεστη μυρωδιά των δακρυγόνων γεμίζει καπνοθαλάμους και διαμερίσματα και φτάνει μέχρι το μετρό όπου εκατοντάδες ταξιδιώτες πού περνούσαν έκείνο το βράδυ κάτω από το Καρτιέ Λατέν βάκρυζαν μέσα στά δαγόνια τους χωρίς νά ξέρουν τί γιατί στην αρχή κι' ύστερα, αναγνωρίζοντας τά αέρια, ρ' ένα χαμόγελο συμπάθειας γιά τούς φοιτητές.

Τριακόσιοι έθελοντές τού Ερυθρού Σταυρού, δδηγημένοι από τη δεκάδικη τους με άσπρματα, άφήφησαν τά έδοστρώματα πού περνούσαν πρός όλες τίς κατευθύνσεις γιά νά μεταφέρουν 150 πληγωμένους έξω από το πεδίο της μάχης. Έκείνης περισσότερα από 400 φοιτητές καί άστυνομικοί δέχτηκαν έπί τόπου τίς πρώτες βοήθειες. Η νύχτα τέλειωσε με 422 συλλήψεις.

Η δία είχε πιά βρεί το πρόσωπό της. Ένα πλήθος από νέους είχαν μάθει — μέσα στην πιό πρακτική σχολή — την τελειότερη τεχνική της μάχης στούς δρόμους. Η περιφρόνηση πρός την άστυνομία καί το κράτος πού την έστειλε ξεπέρασε μόνη της. Γιά τον παρατηρητή, ένα από τά αινίγματα της έπανάστασης τού Μάη είναι δτι από την πρώτη μέρα τού φοβερού άγώνα, ήταν εύκολο νά καθορίσεί κανείς ποιόν έπρεπε ή εύθύνη γιά τη δία: ήταν τό βαρύ χέρι της άστυνομίας πού έβαλε φωτιά στά μπαρρικάδια, ή οί μικρές όμάδες άποφασισμένων έπαναστατών είχαν έφαρμόσει; Υπολογισμένα μιά τακτική πού προκαλούσε την καταπίεση;

«CRS - SS» (13) αύτό ήταν το πιό συχνό σύνθημα πού γραφόταν στούς τοίχους καί πού φώναζαν οί διαδηλωτές στούς δρόμους όλο το μήνα τού Μάη. Ήταν ταυτόχρονα άδικο καί άνακριβές: άδικο γιατί, δποιες κι άν είναι οί κατηγορίες πού μπορούν νά διατυπωθούν κατά της γαλλικής άστυνομίας, δέν έχει γίνοτα τό κοινό μέ κείνη τού Χίτλερ' άνακριβές γιατί οί Γάλλοι άστυνομικοί δέν είναι δίοι CRS (Δημοκρατικά Σώματα Άσφαλείας) δπως πιστεύουν μερικοί φοιτητές. Υπάρχουν έκτος δημοτικοί άστυνομικοί μέ πολιτικά καί μιά έθνική χωροφυλακή. Όλες αύτές οί δυνάμεις έπιτέθονταν ένάντια στούς σπασιαστές καί καμιά δέν κράτησε την ψυχραιμία καί την τιμή της άθικτη. Υπάρχει ένα σημαντικό ντοσσιέ μέ άποδείξεις — πού προέρχονται κυρίως από πηγές των φοιτητών — πού φανερώνουν δτι δυστυχώς σέ πολλές εύκαιρίες τά «όργανα της τάξης» έχασαν την αύτοκυριαρχία τους κι έδειξαν άσυγχώρητη σκληρότητα όχι μόνο πάνω στη φούρια της μάχης, άλλά καί στούς αίχμαλώτους τους, κυρίως στό κέντρο Μπεζόν δπου πολλοί νέοι φυλακίστηκαν μέ άπάνθρωπους συνθήκες.

Μιά από τίς πρώτες άφηγήσεις ένός αύτόπτη μάρτυρα είναι τού γιατρού Λέ Γκέν (14). Από το χαράθυρό του είδε μιά όμάδα άστυ-

---

(13) «ΔΣΑ — Ές Ές».

(14) Σ' ένα γράμμα στην έφημερίδα «Λέ Μόντ» της 8 Μάη 1968.

νομικῶν νὰ ἐπιτίθενται σ' ἕνα ἥσυχο καφενεῖο γεμάτο πελάτες, ρίχνοντάς τους κάτω, μοιράζοντας δεξιὰ κι ἀριστερὰ χτυπήματα μὲ τὸ ρόπαλο καὶ ἀδιαφορώντας κεμπὲ δεκαριὰ νέους σὲ μιὰ κλούβα. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἕνας νεαρὸς μαῦρος ποὺ περπάτησα μέχρι τὴν κλούβα, ἀλλὰ ἕνα τέταρτο ἀργότερα ἕνα ἀσθενοφόρο τὸν ἔκαιρνε πάνω στὸ φορεῖο μὲ τὸ πρόσωπο κατακαταπλημένο.

Πάνω; ὁ Μάης εἶναι ἕνας μήνας ἑτοιμασίας γιὰ τὴν ἀστυνομία. Οἱ πολιτικοὶ της ἀρχηγοὶ τὴν πρόσταζαν νὰ κατακτήσῃ μὲ «τὴ μεγαλύτερη αὐστηρότητα» μιὰ σειρὰ ἀπὸ σοβαρὲς ἀναταραχὲς καὶ τὴν ἐκόμενη στιγμὴ μάθαινε ὅτι ἡ κυβέρνηση συζητοῦσε μὲ τοὺς ταραχοποιούς, πρᾶγμα ποὺ τῆς φαινόταν σὰν ἐγκαταλείψή της ἀπέναντι στὴν ἐχθρότητα τοῦ κοινοῦ. Ὄχι χωρὶς λόγο, οἱ ἀστυνομικοὶ ἄρχισαν νὰ ἐκδηλώνουν μιὰ δυσαρέσκεια ποὺ ἐκδηλωνόταν μὲ ὑπομνήματα τῶν διαφόρων συνδικάτων τῆς ἀστυνομίας ποὺ ἔρριχναν χωρὶς διφορούμενα τὴν εὐθύνη τῶν πράξεών τους στὴν κυβέρνηση. Μεσὰ τὰ μέσα τοῦ Μάη φῆμες κυκλοφόρησαν σήμερα μὲ τὶς ὁποῖες ἕνα μέρος τῆς ἀστυνομίας θὰ ἀρνιόταν νὰ πάρῃ μέρος σὲ νεότερες πράξεις καταπίεσης. Ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκὼλ γιὰ νὰ ἀνυψώσῃ τὸ ἠθικὸ τους προσφωνῶς ἐπαίνεσε δημόσια τοὺς ἀστυνομικούς.

Σὲ κανονικὲς περιστάσεις, ἡ τάξη ἐξασφαλίζεται στὸ Παρίσι ἀπὸ τοὺς φρουροὺς τῆς εἰρήνης ποὺ τὸ βασικό τους καθῆκον εἶναι νὰ κατευθύνουν τὴν κυκλοφορία ἀλλὰ ποὺ μποροῦν ἂν χρειαστεῖ νὰ διπλώσουν μιὰ συγκέντρωση ντυμένοι μὲ μακρυὰ μαῦρα ἀδιάβροχα καὶ ὁπλισμένοι μὲ τετράγωνες ἀσπίδες καὶ ξύλινα κλόμπς. Ἂν δὲν κατορθώσουν νὰ ἐπαναφέρουν τὴν τάξη, καλοῦν τὰ τμήματα ποὺ εἶναι εἰδικὰ ἐκπαιδευμένα γι' αὐτὸ τὸ εἶδος ἐπέμβασης. Στὶς μάχες τοῦ Θρόμου αὐτοὶ οἱ ἀστυνομικοὶ φοροῦν χακὶ χιτῶνα. Αὐτὲς οἱ δυὸ ἀστυνομικὲς δυνάμεις ἀνήκουν στὴ δημοτικὴ ἀστυνομία τῆς Γαλλίας ποὺ ἔχει 60.000 ἄνδρες καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ Νομαρχία τοῦ Παρισιοῦ. Ἂν χρειάζονταν κι ἄλλες ἐνισχύσεις οἱ CRS, ποὺ ὑπακοῦουν στὶς διαταγὲς τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν, μποροῦν νὰ ἐπέμβουν. Πρόκειται γιὰ ἕνα ἐθνικὸ σῶμα ἀπὸ 14.000 ἄνδρες, μοιρασμένους στὰ 10 στρατιωτικὰ διαμερίσματα τῆς χώρας καὶ ποὺ ἔχουν γενικὰ σὰν καθῆκοντα νὰ σβήνουν τὶς πυρκαγιὲς στὰ δάση, νὰ κάνουν διασώσεις σὲ δυσκολίες καὶ νὰ ἐξασφαλίζουν τὴν κυκλοφορία ἀνάμεσα στὶς πόλεις. Σὲ ταραχὲς ἔχουν στρογγυλὲς ἀσπίδες καὶ μακρυὰ μαῦρα λαστιχένια κλόμπς. Τέλος σὲ σοβαρὲς περιπτώσεις, οἱ ἀρχὲς μποροῦν νὰ κινητοποιήσουν τοὺς 16.000 ἄντρες τῆς κινητῆς χωροφυλακῆς ποὺ ὀλέγχεται ἀπὸ τὸ στρατὸ καὶ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὶς μαῦρες ζακέττες τὰ μπλὲ παντελόνια μὲ τὸ μαῦρο σεμπὴτι καὶ τὰ βραχύκαννά τους. Γιὰ τοὺς φοιτητὲς ὅλα τὰ μέλη τῶν διαφορετικῶν αὐτῶν σωμάτων ἀσφαλείας εἶναι «φλίκς», δηλαδὴ «μπάτσοι».

Ὁ βαρώνος Ὀσμὰν χάραξε τὰ πλατιὰ μπουλβὰρ μέσα στὸν κυκεισκατακλυσμένο λαβύρινθο τοῦ Παρισιοῦ τοῦ 19ου αἰώνα γιὰ νὰ δώσῃ στοὺς στρατιῶτες τοῦ αὐτοκράτορα ἀνοιχτὰ πεδία βολῆς σὲ περίπτωση ἐξέγερσης. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ συνδέεται ἔτσι ἡ πόλη

ὥστε τὸ μπουλβάρ νὰ γίνει τὸ φυσικὸ κέντρο ἐξάγερσης ὅπως τὸ ἔδειξαν τὰ γεγονότα τοῦ Μάη.

Ἀπὸ τὴ μεριὰ τῶν στασιαστῶν τὸ κυριότερο ὅπλο ἦταν τὰ ὁδοφράγματα. Σὲ μερικὲς διαδηλώσεις οἱ ἀγωνιστὲς χρησιμοποίησαν λαστιὰ γιὰ νὰ τὰ ξεκολλήσουν. Ὀδοφράγματα ἀπὸ καλντερίμι, ποὺ ἔφτιαναν τὸ ὕψος ἑνὸς ἀνθρώπου χτίστηκαν μὲ ἀπίστευτη ταχύτητα καὶ δημιούργησαν στὰ πολεμοφόβικα ποὺ δὲν ἐξαντλοῦνταν ποτέ. Τὰ κομμάτια ἀπὸ ὁδόστρωμα ποὺ ρίχνονταν ἀπὸ τὰ μπαλκόνια ἔκαναν τὶς μεγαλύτερες ζημιὲς στὶς παρατάξεις τῆς ἀστυνομίας. Ἡ ἀπάντησή της εἶταν τὸ ἴδιο παραδοσιακή: ρόπαλα, χειροβομβίδες δακρυγόνων καὶ σὲ σπάνιες περιπτώσεις πυροβολιστικὲς ἀντιλίες, ποὺ τὸ νερὸ ποὺ ρίχνουν μπορεῖ ν' ἀναποδογυρίσει ἕναν ἄνθρωπο ἢ καὶ νὰ τὸν κατάξει μερικὰ μέτρα μακρύτερα. Ἡ ἀστυνομία κατάφερνε νὰ ἀπωθήσει ἀποτελεσματικὰ τοὺς ἀντιπάλους της χάρη στὰ δικά της ἐκτεξύσεως χειροβομβίδων σὲ ἀπόσταση 80 ὡς 150 μέτρα. Δύο τύποι χειροβομβίδας χρησιμοποιήθηκαν: ἡ CN (χλωροακετοφαινόνη) εἶναι ἡ καλύτερη καὶ πρακαλὲ! ἐρεθισμὸ τῶν ματιῶν καὶ τοῦ λαιμοῦ μαζὶ μὲ δάκρυα καὶ ἕνα αἴσθημα ἀσφυξίας, ποὺ ἡ ἐπίδρασή της σταματᾶ στὴν ἐπαφὴ μὲ τὸ νερό· καὶ ἡ CB (ὀρθοχλωρικὴ βενζυλαλοϊνιτρίλη) νεότερη ποὺ ἔχει τρία τοξικοκινήματα σὲ σχέση μὲ τὴ CN: προκαλεῖ ναυτία, τὰ ἀέριά της διαλύονται δυσκολότερα καὶ τ' ἀποτελέσματά της εἶναι σοβαρότερα σὲ ὑγρὴ ἀτμόσφαιρα. Μὲ τὴν ἐπαφή τους μὲ τὸ νερὸ τὰ ἀέρια CB μποροῦν νὰ προκαλέσουν σοβαρὰ ἐγκαύματα, ὅπως τὸ ἔμαθαν οἱ ὅπλαρχοί τους πολλοὶ διαδηλωτές, ποὺ προσπάθησαν νὰ προστατέψουν τὸ πρόσωπό τους μὲ ἕνα βρεγμένο μαντήλι. Ἐπίσης ἡ ἀστυνομία χρησιμοποίησε κι ἄλλες χειροβομβίδες ποὺ εἶχαν δοκιμαστεῖ στὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας καὶ φέρνουν ἕνα εἶδος φυσήματος. Αὐτὲς οἱ τελευταῖες, μὲ τὶς ἀπότομες ἀναφλέξεις ποὺ προκαλοῦν, ἐμπόδισαν γιὰ πολλὲς νύχτες τοὺς Παριζιάνους νὰ κοιμηθοῦν.

Ὁ καθηγητὴς Φρανσὲ Κὰν, τοῦ νοσοκομείου Ἀπαρμπουαζιέρ, ποὺ παρουσίασε μιὰ ἀναφορὰ στὸ δικαστήριο Ράσελ πάνω στὴ χρήση χημικῶν καὶ βιολογικῶν ὅπλων στὸ Βιετνάμ, δήλωσε ὅτι: τὰ ἀέρια CB εἶναι τοξικὰ ὅπως ἀπόδειξαν ἐργαστηριακὰ πειράματα κάνω σὲ ζῶα. Ἀλλὰ ἴσως δὲν εἶναι ἀδικαιολόγητο τὸ ὅτι δὲν ἐπανέλαβε δημόσια τὶς ἐπιθέσεις του ἐνάντια στὰ CB σὲ μιὰ συνέντευξή του στὸν τύπο στὶς 18 τοῦ Μάη. Αὐτὲς αἱ κατηγορίες δὲν μπόρεσαν ν' ἀποδειχτοῦν καὶ οἱ σκληρὲς μάχες τοῦ Παρεσιοῦ δὶν τοὺς ἔφεραν καμιὰ τυπικὴ ἐπιβεβαίωση. Ἀκόμα καὶ οἱ πιὸ σκληροὶ κατήγοροι τῆς ἀστυνομικῆς βιαιότητας ἀναγκάστηκαν ν' ἀναγνωρίσουν ὅτι ἂν χρησιμοποιοῦνταν αἱ «κανονικὲς συνθῆκες» — δηλαδὴ στὸ ὕψος ὅλων ἁμυντικὸ μέτρο ἐνάντια σὲ διαδηλωτὲς — τὰ ἀέρια CB δὲν προκαλοῦν σοβαρὲς βλάβες. Τὸ κακὸ εἶταν ὅτι μερικὲς φορὲς οἱ χειροβομβίδες ἔπεφταν μέσα στὶς κλουβὲς τῆς ἀστυνομίας ποὺ εἶταν γεμάτες ἀπὸ πιασμένους διαδηλωτὲς ἢ μέσα στὰ διαμερίσματα ἀπὸ τὰ παράθυρα.

Στὴν ἑβδομάδα μετὰ τὶς 6 τοῦ Μάη ὅλα φαίνονταν εὐνοϊκὰ γιὰ

τοὺς φοιτητές. Ὁ Πομπιντοὺ συζητοῦσε κάνοντας μὲ τὸν Σάχη, ὁ Νιὲ Γκώλ σύμπαινε πάντα καὶ ὁ Περεφίτ, ὁ νεαρὸς ὑπουργὸς Παιδείας, ἔνθιζόταν ὅλο καὶ πιὸ πολὺ στὸ δούρειο καταστρέφοντας μιὰ πολιτικὴ σταδιοδρομία, ποὺ μέχρι τότε ὑποσχόταν πολλά. Ἐκείνη τὴν ἑβδομάδα ὁ Ζὰκ Σωβαζὸ καὶ ὁ Ἀλαὶν Ζισμάρ, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν συνδικάτων φοιτητῶν καὶ καθηγητῶν, ἐμφανίστηκαν στὸ προσκήνιο τῆς ἐθνικῆς ἐπικαιρότητας κρύβοντας στὰ μάτια τοῦ κοινοῦ τοὺς πραγματικοὺς πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐπαναστάσης καὶ σκιάζοντας ἀκόμα καὶ τὸ γάντερο τοῦ Κὸν - Μπεντί. Εἶταν μιὰ ἐξαιρετικὴ δοκιμασία γι' αὐτοὺς τοὺς νέους. Δὲν εἶταν πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ μποροῦσαν νὰ ξεσηκώνουν μεγάλες καὶ θορυβώδεικες διαδηλώσεις μέσα στὸ Παρίσι, νὰ παίρνουν σὲ κάθε σταυροδρόμι σπουδαῖες στρατηγικὲς ἀποφάσεις, νὰ κάνουν διαπραγματεύσεις μὲ τὴν ἀστυνομία, ν' ἀποφασίζουν πότε πρέπει νὰ πολεμήσουν, πότε πρέπει νὰ ὑποχωρήσουν, πότε ν' ἀγνοήσουν τὶς διαπραγματεύσεις καὶ ν' ἀρνηθοῦν νὰ τοὺς παραδώσει τὰ ἀνθρώπινα κύμα τῆς μάζας. Αὐτὴ εἶταν ἡ ἑβδομάδα ὅπου τὸ κίνημα προσκάλεσε τὸ μεγαλύτερο σεβασμό. Προσκάλεσε τὴ συμπάθεια κι ὄχι τὸ φόβο. Σ' αὐτὸ τὸ στάδιο οἱ ἀπαιτήσεις τῶν φοιτητῶν δὲν εἶχαν τίποτα τὸ οὐτοπικό, τίποτα τὸ πραγματικὰ ἀνησυχητικὸ γιὰ τὴν κοινωνικὴ τάξη, τίποτα ποὺ νὰ μὴ δικαιολογεῖται ἀπὸ τὰ ἐπαισθάνεται τῶν προηγουμένων ἡμερῶν.

Δήλωναν ὅτι εἶταν ἕτοιμοι νὰ διαπραγματευτοῦν μὲ τὸν κ. Περεφὶτ ἂν ἔβριπαν ἱκανοποίηση στὰ τρία πρῶτα αἰτήματά τους: τὴν ἀπομάκρυνση τῶν ἀστυνομικῶν δυνάμεων ἀπὸ τὸ Καρτιὲ Λατέν, τὴν ἄμεση ἐλευθέρωση καὶ ἀμνήστευση τῶν φυλακισμένων, τὸ ἄνοιγμα τοῦ Πανεπιστημίου. Ὑποστηρίζονταν ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές. Στὶς περισσότερα καρυωνὰ γυμνάσια οἱ μαθητὲς ἔκαναν ἀπεργίες ἀπὸ ἀλληλεγγύη, κατέλαβαν τὰ γυμνάσιά τους, ὀργάνωσαν ἀποσπάσματα καὶ πῆραν μέρος στὶς διαδηλώσεις. Ἀκόμα καὶ οἱ μεγάλες σχολές, ζηλευτὲς κορυφὲς τῆς γαλλικῆς τεχνοκρατικῆς παιδείας, σταμάτησαν τὰ μαθήματα γιὰ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὸ κίνημα. Οἱ φιλελεύθεροι καθηγητὲς τῆς Νανὲρ καὶ τῆς Σορβόννης καταδέχτηκαν στὸ δρόμο γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀλληλεγγύη τους στοὺς φοιτητές. Μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ συγκινητικὲς ἐκλήσεις γιὰ καταγόηση δόθηκε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Κοινωνιολογίας στὴ Νανὲρ τὸν Ἀλαὶν Τουραίν ποὺ εἶχε προβλέψει τὸν ξεσηκωμὸ τῶν φοιτητῶν καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὸν ὁδηγήσει σὲ ἐποικοδομητικὴ πορεία: «Δὲν μποροῦμε νὰ σταματήσουμε τὴ σημερινὴ ἀναμέτρηση παρὰ μόνο ἂν σταματήσει ἡ ἀστυνόμευση, ἂν ὁριχτοῦμε τὴν ὕπαρξη τοῦ κινήματος τῶν φοιτητῶν ἔτσι ὅπως εἶναι τώρα...» (15).

Ἡ ἔντονη αὐτὴ ἀμόσφαιρα παράσυρε 30.000 φοιτητὲς σὲ μιὰ ἐκπληκτικὴ διαμαρτυρία μέσα στὸ Παρίσι τὴν Τρίτη 7 τοῦ Μάη. Τὴν ἴδια μέρα ἕνας ἴσος ἀριθμὸς διαδηλωτῶν φανερώθηκε σὲ 10 πόλεις τῆς ἐπαρχίας. Μὲ κυνικὲς γραμμὲς, ἡ ἀστυνομία περικύκλωσε τὴ

(15) «Λὲ Μόντ», 11 Μάη 1968.

Σορβόννη καὶ μελοχάρηκε ὅλους τοὺς γειτονικοὺς δρόμους. Τὸ Καρτιὲ Λατὲν εἶναι σὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ, οἱ φοιτητὲς διασχίζανε τὰ τριγύρω μπουλβὰρ σὲ μιὰ χαρούμενη πορεία 25 χιλιομέτρων. Θέλαγε κανεὶς ὅτι ἐκεῖνο τὸ βράδυ τὸ Παρίσι τοὺς ἀνῆκε. Φωνάζοντας ρυθμικά: «Εἴμαστε μιὰ δημοσιὰλα, συγκεντρώθηκαν κατὰ χιλιάδες πίσω ἀπὸ τὶς σημαίες τους κόκκινες καὶ μαῦρες, ἀπώθησαν τοὺς λίγους ἀστυνομικοὺς ποὺ στέκονταν στὴν Κονκόρντ, ἔβρισαν μὲ τὴν ψυχή τους κάτω ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ «Φιγκαρό», ποὺ τοὺς καταδικάζει καὶ ξαναγέμισαν τὰ Ἠλύσια Πεδία μέχρι τὴν Ἀψίδα τοῦ Θριάμβου, ὅπου μὲ τὴ γροθιὰ ὑψωμένη τραγούδησαν τὴ Διεθνῆ πάνω στὸ μνημεῖο τοῦ ἀγνώστου στρατιώτη. Οἱ ἀρχηγοί τους κατόρθωσαν νὰ ξαναφέρουν τὶς χιλιάδες διαδηλωτὲς στὸ Καρτιὰ Λατὲν ἀποφεύγοντας κάθε συγκρουση μὲ τὴν ἀστυνομία. Ὅταν ὅμως ξαναγύρισαν στὴν ἀριστερὴ ὄχθη καὶ ξαναβρῆκαν τὶς ἀστυνομικὲς δυνάμεις, οἱ φοιτητὲς ἐκδήλωσαν τὸν ἐκνευρισμό τους καὶ τὸ αἴσθημα θριάμβου ποὺ τοὺς κατεῖχε μὲ μιὰ σειρὰ ἔξαρες συμπλοκές, μὲ τὴ συνηθισμένη πιὰ σοδειὰ καταστρεμμένων αὐτοκινήτων, πληγωμένων καὶ συλλήψεων. Στὸ σύνολό της ὅμως ἡ ἡμέρα πέρασε τιμητικὰ γιὰ τοὺς φοιτητές, ποὺ ἔκαναν ἐπίδειξη πειθαρχίας, συνοχῆς καὶ μετριοπάθειας.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἡ ἐξέγερση τῶν φοιτητῶν συγκέντρωνε τὴ μεγαλύτερη συμπάθεια τοῦ λαοῦ. Στὶς 7 τοῦ Μάη τὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο Κοινῆς Γνώμης ἀνέφερε ὅτι τὰ τέσσερα πέμπτα τοῦ παρισινοῦ πληθυσμοῦ εἶναι εὐνοϊκὰ διατεθειμένα γιὰ τοὺς φοιτητές. Κατὰ τὴν πρώτη αὐτὴ φάση, ἡ μεγάλη μάζα τῶν ἀστῶν φάνηκε κερδισμένη. Ἡ μέση τάξη — οἱ γονεῖς τῶν διαδηλωτῶν — εἶναι περισσότερο ἐργισμένοι γιὰ τὶς ἀστυνομικὲς διαστάσεις παρὰ ἀνήσυχοι γιὰ τὴν ἐπίθεση τῶν φοιτητῶν ἐνάντια στὸ ἐσωτερικὸ κράτος. Καὶ κάτι ἀκόμα πιὸ φυσικό: Σημαντικοὶ διανοούμενοι τῆς ἀριστερᾶς μὲ τὴ Σιμὼν ντὲ Μποβουὰρ καὶ τὸν Ζὰν-Πὼλ Σάρτρ ἀνάμεσά τους σχημάτισαν μιὰ Ἐπιτροπὴ ὑποστήριξης γιὰ τοὺς φοιτητὲς ποὺ ὑπέφεραν ἀπ' τὴν ἀστυνόμευση. Πάντε κάτοχοι τοῦ Βραβείου Νόμπελ — οἱ κ.κ. Ζακόμπ, Καστλὲρ, Λεόφ, Μωριὰκ καὶ Μονόντ — ἀπεύθυναν ἕνα τηλεγράφημα στὸ στρατηγὸ Ντὲ Γκὼλ ζητώντας ἀμνηστία γιὰ τοὺς φοιτητὲς καὶ τὸ ἄνοιγμα τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ ὁ στρατηγὸς ἔμενε σιωπηλός.

Ὀδτε μιὰ φορὰ σ' αὐτὲς τὶς κρίσιμες ἡμέρες πρὶν ἡ ἐξέγερση τῶν φοιτητῶν νὰ διαδοθεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες ἡ κυβέρνηση δὲν ἄφησε νὰ ἐννοηθεῖ, ἀπὸ λόγια ἢ ἀπὸ πράξεις, ὅτι εἶχε καταλάβει τὴ σημασία τοῦ κινήματος. Μέσα σ' ὅλη τὴ Γαλλία 60.000 φοιτητὲς εἶχαν πάρει μέρος στὶς διαδηλώσεις καὶ ὅμως στὸ Συμβούλιο τῶν ὑπουργῶν τὴν ἑπομένη ὁ Περεφὶτ δήλωσε ὅτι ἡ κρίση εἶναι ἔργο «εἰδικῶν τῆς ἀναταραχῆς καὶ στοιχείων ξένων πρὸς τὸ Πανεπιστήμιο». Καὶ ἀκόμα χειρότερα, τὸ ἀπόγευμα στὴν Ἐθνοσυνέλευση — εἶναι ἡ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία της Ὅης Δημοκρατίας ποὺ ἡ Βουλὴ, συνήθως παραμερισμένη ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς πολιτικῆς τοῦ Ντὲ Γκὼλ, εἶχε κληθεῖ νὰ δώσει τὴ γνώμη της σ' ἕνα τόσο ἐπίκαιρο θέμα. Γιὰ τὸν ὑπουργὸ μόνο μιὰ φούχτα «λυσσασμένοι» — ἀναρχικοί, καστρικοὶ καὶ ρηξεγενεῖς

— είταν ή αίτία όλων αυτών των γεγονότων. Άρνήθηκε ν' αναγνωρίσει ότι το κίνημα είχε κατά πολύ ξεπεράσει τις αρχικές συγκεντρώσεις φιλίας. Στο πείσμα του μπαρούδιμε να δούμε ένα από τους παράγοντες που έφεραν τις άσχημες μάχες που ξέσπασαν μετά. «Αν ή τάξη αποκατασταθεί», είπε, «όλα είναι δυνατά. Χωρίς τάξη όμως, τίποτα δεν είναι δυνατό». Αυτή ή γλώσσα είταν πολύ λίγο κατάλληλη να καθησυχάσει τους φοιτητές. Άλλοι αυζητητές, γκωλλιστές και αντίθετοι, προσπάθησαν να μετατρέψουν τον υπουργό που δε υποχώρησε σε τίποτα. «Μπορεί τα νιάτα να μην έχουν πάντα δίκιο», δήλωσε ο κ. Μιττεράν, «αλλά ή κρεουντία που τα καταδεύει, τα παραγνωρίζει, τα χτυπά, έχει πάντα άδικο». Η πιο συγκινητική δημόσια ανησυχίας, που καθρέφτιζε την αμηχανία πολλών «μεγάλων», είπώθηκε από τον παλιό γκωλλιστή υπουργό κ. Έντγκάρ Πιζανί: «Μπορούσα στά γιά μου και τους φίλους του πρέπει μιαιά φορά να σιωπήσω ή να λέω ρήματα, γιατί δε βρίσκω άπάντηση στις ερωτήσεις που μου κάνουν...». Άκόμα και οι κομμουνιστές που μέχρι τότε παρατηρούσαν με δυσαρέσκεια και άγανάχτηση την εξέλιξη ενός εξτρεμιστικού κινήματος στ' άριστερά τους και είχαν καταγγείλει τους «ιλουσιασμένους» με τα επίθετα «υπεραριστερακή τυχοδιώκτες», τους έβγαζαν με βαριά καρδιά την υποστήριξή τους και έλυωναν τη φωνή τους στη γενική κατακραυγή ζητώντας άμνηστία. Άλλά γιά το στρατηγό Ντε Γκώλ ή επιστροφή στην τάξη είταν το πρώτο που έπρεπε να γίνει.

Όλα πιά είταν έτοιμα γιά την άναμέτρηση της τραγικής νύχτας από 10 ως 11 του Μάη που ή ηχώ της άπλώθηκε σ' όλο τον κόσμο κι έκανε θρύψαλα την αλαζονική πρόσοψη του γκωλλισμού. Μπροστά σ' ένα άπελπισμένο και άσπλο άγανακτισμένο στρατό φοιτητών, ή αυθέρνηση πάραπε άπό την σκληρή άντίδραση σε μιά άκατανόητη άκινησία. Αυτή είταν υπεύθυνη κατά μεγάλο μέρος γιά τις ταραχές που άκολούθησαν, όπους κι άν είταν ο ρόλος των εξτρεμιστών που ζητούσαν τις συγκρούσεις. Την Πέμπτη 9 του Μάη ο υπουργός είχε την τελευταία ευκαιρία να κάνει μιά έξυπνη και τολμηρή κίνηση που θά έμπόδιζε τη φωτιά να πλημμύσει το μπαρούτι. Την Τετάρτη το δράδυ 20.000 φοιτητές είχαν διατρέξει το Καρτιέ Λατέν σφυρίζοντας και γιουχαΐζοντας μόνο τις άστυνομικές δυνάμεις, που είταν μαζεμένες γύρω άπό τη Σορβόννη. Το αίμα δεν κύλησε. Οι άρχηγοί των φοιτητών, Ζάκ Σωβαζό και Άλαίν Ζισμάρ, έδειξαν μεγάλο θάρρος μετριάζοντας τη μαχητικότητα των συντρόφων τους και δίνοντας τη διαταγή της διάλυσης. Την άλλη μέρα μιά σωστή λέξη του Περεφίτ θά μπορούσε να συγκρατήσει το κατρακύλισμα. Όλο το πρωί ο πρύτανης Ρός και οι κοσμήτορές του συζήτησαν κυριτώδικα την άκριτικιτή κατάσταση. Το μεσημέρι άνακοίνωσαν δημόσια την άπόφασή τους: Το Πανεπιστήμιο θ' άνοίξει τις πόρτες του και τα μαθήματα θά ξαναρχίσουν. Η άπάντηση της ΕΕΣΓ ήρθε άμέσως. Οι φοιτητές θά συνέχιζαν την άπεργία έφόσον οι τρεις τους όροι δεν είχαν ικανοποιηθεί: Άπελευθέρωση των φοιτητών που είχαν συλληφθεί, στα-

μάτημα της δικαστικής δίωξης έναντίον τους και αποχώρηση των φοιτητών. Το Συνδικάτο Ανώτατης Εκπαίδευσης αποφάσισε να συνεχίσει κι αυτό την απεργία. Εκείνο το απόγευμα οι πόρτες της Σορβόννης έμειναν κλειστές και φυλαγμένες από τους αστυνομικούς. Ο υπουργός δεν έβλεπε την ώρα ν' ανοίξουν. Το βράδυ εξήγησε την απόφασή του σε μιά συνεντεύκευση: μερικοί άρχηγοί των φοιτητών, είπε, είχαν αποφασίσει να «καταλάβουν» τη Σορβόννη και να κάνουν δικές τους - μέρα συγκεντρώσεις γιά τα προβλήματά τους. Αυτό δεν μπορούσε να θεωρηθεί σαν επιστροφή στα μαθήματα και την ησυχία' κατά συνέπεια, η Σορβόννη θά έμενε κλειστή. Ο υπουργός κατάβλεπε έτσι σε αποτυχία τη σημαντική χειρονομία του πρύτανη. Λίγο πριν από τα μεσάνυχτα το Συμβούλιο του Πανεπιστημίου δημοσίευε μιά δήλωση όπου εκφραζόταν η έμπιστοσύνη του στον πρύτανη Ρός. Η δυνατότητα μιάς όφεσης δεν υπήρχε πιά.

Από τη μεριά των φοιτητών η κατάσταση άρχισε να παίρνει πολιτική τροπή. Η κυβερνητική αδιαλλαξία έδωσε στον επαναστατικό πυρήνα τη δυνατότητα να φανερωθεί στο πρώτο πλάνο και να ξαναπάρει την πρωτοβουλία από τα χέρια των μετριοπαθών φοιτητών. Εκείνη την Πέμπτη το βράδυ η Κομμουνιστική Επαναστατική Νεολαία — η οργάνωση που υποστήριζε τον Κόν - Μπεντί — κάλεσε τα μέλη της σε συγκέντρωση στη Μυτσαλιτέ. Για πρώτη φορά ίσως μετά την αρχή της κρίσης οι εξτρεμιστές αποκάλυπταν δημόσια το παιχνίδι τους. Η εξέγερση ξέφευγε από το πλαίσιο της φοιτητικής αναταραχής γιά να γίνει πολιτική αναμέτρηση. Περισσότεροι από 3.000 φοιτητές στοιβάχτηκαν μέσα στην αίθουσα όπου βασίλευε μιά ατμόσφαιρα επαναστατικού φανατισμού. Απαντώντας στην πρόσκληση των τροτσκιστών, αντιπρόσωποι φοιτητικών οργανώσεων της άκρας αριστεράς ήρθαν από την Ιταλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία, την Δυτική Γερμανία και την Ισπανία και ανέβηκαν στο βήμα γιά να εκφράσουν την αλληλεγγύη στους Γάλλους συντρόφους τους. Είχε χαλάσει ο κόσμος από τα χαιρεκακοπαθήματα. Ο Κόν - Μπεντί ήταν ο ήρωας της βραδιάς: «Όσο θά υπάρχει ένας φοιτητής στη στενή, τα μαθήματα θά θά ξαναρχίσουν!», είπε. Οι φοιτητές θά κυρίευαν τη Σορβόννη και τη Ναντέρ μόλις θά ξαναάρχιζαν τα μαθήματα. Όσο γιά τη γενική στρατηγική, αυτή χαράχτηκε από τον Έρνέστ Μαντέλ, Βέλγο γραμματέα της τριμελούς Εκτελεστικής Γραμματείας που διευθύνει το διεθνές τροτσκιστικό κίνημα. Ο αγώνας των φοιτητών, δήλωσε, «πρέπει να συναισθανθεί με τον γενικό αγώνα της εργατικής τάξης γιά τη σοσιαλιστική επανάσταση». Την ίδια ημέρα, λίγο νωρίτερα, είχε γίνει μιά συνάντηση ανάμεσα στην ΕΕΣΓ και τους ηγέτες των μεγάλων συνδικαλιστικών οργανώσεων: τον Ζώρζ Σεγνό της ΓΣΕ και τον Εδγκάρ Ντελάμ της ΓΔΣΕ, που αντιπροσώπευαν πάνω από 2.000.000 εργάτες. Είχαν συγκεντρωθεί γιά να συζητήσουν οι συνθήκες μιάς κοινής συνδικαλιστικής δράσης φοιτητών - εργατών. Είταν το πρώτο βήμα προς τον επαναστατικό στόχο του Μαντέλ.

Η νύχτα των οδοφραγμάτων από τις 10 ως τις 11 Μαΐου 1968 θα περάσει μέσα στην ιστορία σαν ένα από τα τραγικά και δοξασμένα επεισόδια που ενίσχυσαν την πλούσια επαναστατική παράδοση της Γαλλίας. Είταν ένα πολιτικό γεγονός μεγάλης σημασίας στη ζωή μιάς γενιάς που γεννήθηκε, ας πούμε, μετά τα 1940. Ξεωρείγη μετά από ένα χρονικό διάστημα, η νύχτα αύτη φαίνεται σα μιά άκρη σπάση μέσα σ' ένα μήνα μεγάλης αναταραχής, σαν ένας εξαιρετικός κλονισμός μέσα στο ήσυχο ξετύλιγμα της ιστορίας του γαλλικού καθεστώτος. Αλλά γιά τις χιλιάδες άνθρώπους που έκειναι τη νύχτα γνώρισαν το φόβο, τη χαρά και μιά μεθυστική συνεφοφιλότητα, αύτό το γεγονός θα διατηρήσει τη συγκινησιακή δύναμη της πράτης έρωτικής ίστορίας. Όπως γιά άλες τις πραγματικές επαναστατικές στιγμές, έτσι και τούτης έδω οι βαθιές συνέπειες δε θα φανερωθούν παρά μετά από χρόνια.

Όλα άρχισαν με τους υπερβολικά έρεθισμένους 5.000 νέους, που βάδισαν προς την πλατεία Ντανφέρ - Ροσερό πίσω από κάποιες καλά μαύρες σημαίες φωνάζοντας: «Ελευθερώστε τους συντρόφους μας!». Σκαρφαλωμένοι πάνω στό γέρικο Λιοντάρι του Μπελφόρ οι άρχηγοί των Επιτροπών Δράσης Λυκείων (ΕΔΛ) τους μελετούσαν με την ίδια ανοτητα και το ρητορικό ταλέντο δοκιμασμένων πολιτικών. Είχαν έρθει από νωρίς στά ραντεβού που όρίστηκε από την ΕΣΣΓ και τα ΣΑΕ γιά τη μεγάλη διαπάλεση διαμαρτυρίας εναντια στην άρνηση της κυβέρνησης να δεχτεί τα αιτήματά τους. Μετά το Δεκέμβρη του 1967 οι πέντε μήνες ρόλες οι ΕΔΛ είχαν γίνει μιά ισχυρή όργάνωση της άριστερας στο Παρίσι κάτω από την καθοδήγηση της ΚΕΝ. Οι ΕΔΛ είταν μιά απόδειξη της γρήγορης διάδοσης προοδευτικών ιδεών σε μιά ελάχιστη γενιά προπανεπιστημιακής ηλικίας και έφεραν στην επανάσταση του Μάη τη χαρά και τη δροσιά της αφηγόΐας. Ένώ λοιπόν τα μέλη των ΕΔΛ περίμεναν στην πλατεία Ντανφέρ - Ροσερό οι άρχηγοί τους τους μίλησαν γιά τα μεγάλα θέματα της γυμνασιακής δραστηριότητας: ελευθερία έκφρασης, άναγνώριση των ΕΔΛ από τη διεύθυνση των λυκείων, συμμετοχή των ΕΔΛ στη ζωή των ίδρυμάτων. Τούτα τ' άγόρια και τα κορίτσια είταν οι δυναμιτιστές που θα τινάζαν στον άέρα τους γέρικους στρατώνες της Μέσης Εκπαίδευσης.

Οι μεγαλύτεροι έφτασαν κάποτε και οι άφηβοι σκορπίστηκαν μέσα σ' ένα πλήθος 15.000 άνθρώπων κορίτσια. Κατά τις 6.30 νέες προκήρυξες άνακοινώθηκαν στους φοιτητές από τον κ. Λουί Ζάξ, άντικαταστάτη του πρωθυπουργού. Πρόσφερε την άμεση άποχώρηση των άστυνομικών από το Καρτιέ Λατέν, την άδεια στους φοιτητές να κάνουν μιά γενική συγκέντρωση έκείνο το βράδυ και το ξεκάρφωμα των μαθημάτων την έπομένη. Αύτές οι προσάκεις άνακοινώθηκαν στους διαβηλωτές που άπάντησαν με μιά τεράστια κραυγή: «Ελευθερώστε τους συντρόφους μας!». Η χειρονομία της κυβέρνησης έρχόταν πολύ άργά. Η στάση των φοιτητών είχε σκληρύνει. Η διαδήλωση κινήθηκε τότε προς τη Σαντέ, όπου οι φοιτητές νόμιζαν πώς κρατούσαν τους πιασμένους συντρόφους τους. Γραμμές της άστυνομίας τους έμπόδισαν να

πλησιάσουν στους τοίχους της φυλακής άλλά χέρια φάνηκαν μέσα από τα κάγκελα κάμνοντάς τους φιλικά νοήματα. Μιά «υπηρεσία τάξης» από ρουμπαλέους άντρες, πού φορούσαν χράνη διαφόρων είδών, προσπάθησε νά συγκρατήσει τό πλήθος καί νά τό κατευθύνει πρός τό Ραδιοφωνικό Σταθμό, πού βρισκόταν στή δεξιά όχθη.

Παρ' όλα αύτά άνιχνευτές μέ ματσακαί έφεραν τήν είδηση ότι δύο οί γέφυρες είταν μπλοκαρισμένες από αύτοκίνητα της άστυνομίας, τοποθετημένα κοίλημά τό ένα μέ τό άλλο. Χωρίς σκοπό τότε ή διαδήλωση άνέβαινε από μπουλβάρ Σαίν - Ζερμαίν. Έκεί τή σταμάτησαν συμπαγείς δυνάμεις άστυνομικών πού τήν υποχρέωσαν ν' άνέβει τό μπουλβάρ Σαίν - Μισέλ μέ κατεύθυνση τή Σορβόννη. Θάλεγε κανείς ότι οί άρχές είχαν προτιμήσει νά ριψοκινδυνέψουν τήν άναμέτρηση στό Καρτιέ - Λατέν, μέσα στό ζέσταμα τών φοιτητών. Οί άρχηγοί συγκεντρώθηκαν γιά ένα άπαραίτητο συμβούλιο. Μετά από μιά έβδομάδα συνεχούς έξαργυρισμού δέν μπορούσαν νά ζητήσουν από τό στρατό τους νά ξαναγυρίσει από Νεϊγύ - Ρεσερίν: κανείς δέ θά τούς άκολουθούσε. Ή διαταγή δόθηκε: «Πρέπει νά καταλάβουμε όπωσδήποτε τή συνοικία!». Άμέσως, σάν ν' άνταποκρίνονταν σέ ένστικτώδικη έπιθυμία έξέγερσης, οί διαδηλωτές σκαρπίστηκαν μέσα στόν οίκείο λαβύρινθο τού Παρισιού τών φοιτητών, σάν άντάρτες στά λημέρια τους. Σέ κάθε δρόμο πού πήγαινε πρός τή Σορβόννη οί άστυνομικοί βρήκαν μπροστά τους στρατιές σταστάσιων, πού δραστήριοι τερμίτες, άρχισαν νά ξεκαλλάνε κάγκελα, νά βγάζουν κολώνες μέ σήματα κυκλοφορίας καί νά χαλάνε τό όδόστρωμα. Καμιά διαταγή δέν είχε δοθεί, άλλά τά όδοφράγματα στήθηκαν, ένας από άνάγκη προστασίας, ένας γιατί δέν είχαν τίποτα νά κάνουν περιμένοντας οί φοιτητές. Σ' ένα τόσο μεγάλο μέτωπο είναι δύσκολο νά ξέρει κανείς τί συνέβηκε άλλά τό πρώτο όδόφραγμα — ένας σωρός από άναποδογυρισμένα αύτοκίνητα κι άλλα άντικείμενα — φανερώθηκε κατά τίς ένιαά καί τέταρτα τό βράδυ στήν όδό Λί Γκόφ σέ μικρή άπόσταση από τή νότια πρόσοψη της Σορβόννης. Πρίν από τό τέλος της νύχτας θά ύπήρχαν τουλάχιστον 60 όδοφράγματα καί μερικά είταν τόσο μεγάλες συσσωρεύσεις από κομμάτια καλντεριμιού, τόσα γαργά καί γερά φτιαγμένες πού κυκλοφόρησε ή φήμη ότι οί νέοι έργάτες είχαν έρθει νά βοηθήσουν τούς φοιτητές. Έσσε αύτή ή νύχτα μπήκε μέσα στήν έπαναστατική μυθολογία: τά όδοφράγματα, καλιό σύμβολο της έξέγερσης καί ξαναχρησιμοποιήθηκε, ένωσαν τούς διανοούμενους καί τούς έργάτες όπως όνειρεύονται όλοι οί έπαναστάτες.

Όταν οί φοιτητές έμαθαν ότι ή άστυνομία είχε καλέσει ίσχυρές ένισχύσεις, τό χτίσιμο τών όδοφραγμάτων έγινε πιό έντονο. Διάφορα γενικά λεγλατήθηκαν, φράχτες γκρεμίστηκαν, σκαλωσιές καί σιδερένιες στήλες σκαρώστηκαν. Άλλοϊ αύτοκίνητα άναποδογυρισμένα στή μιά πλευρά σκεπάστηκαν μέ κομμάτια καλντεριμιού. Ή ένηγυχία πνίγηκε σ' ένα είδος τρελλής χαράς. Οί φοιτητές είταν σάν άντρες άποφασισμένοι νά ύπερασπίσουν άπρόθυμα το τομάρι τους.

Λίγο μετά τίς 10 ὁ πρύτανης Ρός, σὲ μιὰ ἀπελπισμένη προσπάθεια ν' ἀποφύγει τὴν ἀναμέτρηση, ἔκανε ἀκόμη τὴ Σορβόννη μιὰ ραδιοφωνικὴ ἔκκληση στοὺς ἀρχηγοὺς τῶν φοιτητῶν καλώντας τους νὰ τὸν συναντήσουν. Ἀκολούθησε μιὰ ἐντυπωσιακὴ ἐπικοινωνία ἀνάμεσα στὸν ἀντιπρύτανη Σαλὲν καὶ τὸν Ἀλαὶν Ζισμάρ, γενικὸ γραμματέα τοῦ ΣΑΕ. Οἱ δημοσιογράφοι τοῦ Ράδιο — Λουξεμβούργου κατάφεραν νὰ φέρουν σ' ἐπαφὴ τοὺς δυὸ ἄντρες μέσα σ' αὐτοκίνητα τοῦ ραδιοσταθμοῦ καὶ τοὺς ἔδωσαν τὸ μικρόφωνο. Ὁ Ζισμὰρ δήλωσε ὅτι δὲν ὑπάρχει συζήτηση ὅσο δὲν ἐλευθερώνονται οἱ φυλακισμένοι φοιτητές. Ἔτσι οἱ φοιτητὲς ἔθεταν ἕνα ὅρο καὶ οἱ κανονιστηριακὲς ἀρχὲς δὲν εἶχαν τὴ δύναμη νὰ ἐκβιάσουν. Τὸ ἀδιέξοδο εἶταν ἀναπόφευκτο. Παρ' ὅλ' αὐτὰ μιὰ νέα ἐλπίδα συμφωνίας φάνηκε τὸ μεσάνυχτα ὅταν μαθεύτηκε ὅτι ὁ Κὸν-Μπεντὶ καὶ μιὰ ὁμάδα καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν εἶχαν συναντήσει τὸν πρύτανη Ρὸς καὶ ὅτι ἐκεῖνος εἶχε ἐπικοινωνήσει μὲ τὸν ὑπουργὸ τῆς Παιδείας ἀπὸ τὸ τηλέφωνο. Ἀλλὰ ἡ ἐλπίδα γρήγορα διαψεύστηκε. Ὁ Κὸν-Μπεντὶ δήλωσε στὴν ἐπιστροφή του: «Αὐτὸ ποὺ συμβαίνει ἀπόψε στὸ δρόμο εἶναι ὅτι δίνει οἱ νέοι ἐκφράζονται ἀντίθετα σὲ μιὰ ὁρισμένη κοινωνία. Τοῦ εἴπαμε (τοῦ πρύτανη) ὅτι γιὰ νὰ μὴ χυθεῖ αἷμα πρέπει δίνει οἱ ἀστυνομικοὶ νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ Καρτιὲ Λατέν καὶ ὅτι ἂν δὲν ἐκπληρωθοῦν οἱ ἀπαιτήσεις μας δίνει οἱ διαδηλωτὲς θὰ μείνουν πίσω ἀπὸ τὰ ὀδοφράγματά τους». Στὴ 1 καὶ τέταρτο εἶταν φανερὸ ὅτι δὲν ὑπῆρχε διέξοδος. Ὁ ἀντιπρύτανης δήλωσε: «Προσπαθήσαμε νὰ κάνουμε διαπραγματεύσεις. Προσπαθήσαμε μὲ βία τὰ μέσα νὰ ἀποφύγουμε τὴν προσφυγὴ στὴ βία. Τώρα ἡ κατάσταση ξεφεύγει ἀπὸ τὰ χέρια μας. Ἀπογοητευτήκαμε». Μιὰ ὥρα ἀργότερα οἱ πρῶτοι ἀστυνομικοὶ ἐκτοπίθηκαν ἐνάντια στὶς ἀμυντικὲς γραμμὲς τῶν φοιτητῶν.

Ἡ ἀπόφαση γιὰ ἐκκένωση πάρθηκε ἀπὸ μιὰ μακρὴ ὁμάδα ὑπουργῶν καὶ ἀνώτερων ὑπαλλήλων τῶν Ἠλυσίων κατὰ συνεδρίαζαν σχεδὸν ὅλη τὴ νύχτα. Στὸ κέντρο τῶν σκοτεινῶν καὶ μέσα σὲ ἠλεκτρισμένη ἀτμόσφαιρα συζητήσεων βρίσκονταν ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ πρωθυπουργοῦ Λουὶ Ζὸξ μὲ σύμβουλους τὸν Κριστιὰν Φουσὲ (Ἐσωτερικῶν), τὸν Μιὲρ Μεσμὲρ (Στρατιωτικῶν), Ζὼρζ Γκὸρς (Πληροφοριῶν) καὶ τὸν ἄτυχο Ἀλαὶν Περεφίτ. Ἀπὸ τὰ Ἠλύσια Πεδία εἶχαν ἔρθει ὁ Μπερνὰρ Τρικό, τὸ δεξὶ χέρι τοῦ Ντὶ Γκώλ, καὶ ὁ Ζὰκ Φοκκάρ, ποὺ θεωρεῖται σύμβουλος τοῦ Προέδρου σὲ θέματα ἀσφαλείας κι ἐπιτήρησης τῆς χώρας. Τὸ φανερὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς κυβέρνησης ἀγνόησαν τὶς πραγματικὲς σὲ ἐπαφὲς λύσις τοῦ πρύτανη Ρός. (Τὴν ἄλλη μέρα τὸ Συμβούλιο τοῦ Πανεπιστημίου δήλωσε τὴ λύπη του ποὺ δὲν εἰσακούστηκε ἡ γνώμη τοῦ πρύτανη).

Μετὰ τὴ βία ἐκείνης τῆς νύχτας τῆς μάχης οἱ ἀπανταστὲς δὲν μποροῦσαν πιὰ νὰ ὀπισθοχωρήσουν. Τὸ κίνημα εἶχε ξεκινήσει γιὰ τὰ καλά. Ἐρεθισμένοι ἀπὸ τὰ σχόλια τῆς μάχης ποὺ ὄίγοναν ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο, χιλιάδες νέοι κι ἀνάμεσά τους πολλοὶ ἐργάτες ἔτρεξαν ἀπ' ὅλες τὶς μεριὲς τοῦ Παρισιοῦ γιὰ νὰ πάρουν μέρος στὴ μάχη. Εἶταν μιὰ γενικὴ ἀναμέτρηση τέτοιου πλάτους, ποὺ ἔδωσε τὴν εὐ-

καιρὸς νὰ πραγματοποιηθοῦν ὅλα τὰ ἀπωθημένα ὄνειρα. Οἱ φοιτητικοὶ ἄρχισαν ρίχνοντας χειροβομβίδες δακρυγόνων γιὰ νὰ φέρουν παραζάλη στοὺς ἐχθρούς κι ὕστερα ἐπετέθηκαν γιὰ νὰ κυριεύσουν τὰ ὀδοφράγματα. Ἔγιναν σκληρὲς μάχες σῶμα μὲ σῶμα μέσα στὴν ἀποπνιχτικὴ ἀτμόσφαιρα. Οἱ πληγωμένοι ἔμεναν χωρὶς βοήθεια. Τέλος, γιὰ νὰ σταματήσουν τὴν ἀνασύνταξη προώθησης τῶν CRS οἱ ὑπερασπιστὲς ἔβαλαν φωτιὰ στὰ ὀδοφράγματά τους. Οἱ ἐκρηξεῖς τῶν δοχείων βενζίνης ἀκούστηκαν μέχρι τὴ δεξιὰ ὄχθη. Ὁ Ἐρνέστ Μαντέλ, ὁ Ἕλληνας ἡγέτης τῆς Τετάρτης Διεθνοῦς τῶν τροτσκιστῶν, ἀνέβηκε πάνω σ' ἕνα ὀδόφραγμα κοίταξε τὸ τοπίο μὲ τὶς φλόγες καὶ τὴν καταστροφὴ καὶ φώναξε χαρούμενα μὲ τὴν ἐντονη βελγικὴ προφορά του: «Ἀ! Ἴ! ὡραῖα πού εἶναι! Εἶναι ἡ Ἐπανάσταση!». Ἔβλεπε τὸ ὄνειρο του τὸ αὐτοκίνητο γιὰ καλγέτα:.

Ἡ ὀργάνωση τῶν τροτσκιστῶν νέων, ἡ Κομμουνιστικὴ Ἐπαναστατικὴ Νεολαία, ἔκανε ρόλο πρωταγωνιστῆ στὸν ἀγώνα. Ἡ μεγάλη της συγκέντρωση τῆς παραμονῆς, ὅπου εἶχε λάβει μέρος ὁ Κὸν-Μπεντὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τῶν φοιτητῶν, εἶχε σταθεροποιήσει τὴ θέση της σὰν τῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης ποὺ διευθύνει τὴν ἐξέγερση. Ἡ «δομημένη τάξη» της **ΚΕΝ** (κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ Ἴβ Νιανὲ καὶ τοῦ Ζὰν Λαμπίμπ) εἶταν στὴν πρώτη γραμμὴ ἄλλὰ καὶ στὰ πλάγια τῆς διαδήλωσης. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ οἱ ἀρχηγοί της, ὁ Ἀλαὶν Κριβὶν καὶ ὁ Ἄνρι Βεμπέρ, ἔδωσαν τὴ διαταγὴ στοὺς ἀγωνιστές τους νὰ διαιρεθοῦν οἱ μικρὲς ὁμάδες καὶ νὰ βοηθήσουν στὴν ὑπεράσπιση τῶν ὀδοφραγμάτων. Αὐτὴ ἡ παρουσία στὴν πρώτη γραμμὴ μεγάλωσε πολὺ τὴ φήμη τῆς **ΚΕΝ**. Ὁ ἐξτρεμιστικὸς ἀντίπαλός της, ἡ Ὁμοσπονδία Ἐπαναστατῶν Φοιτητῶν, εἶχε λιγότερη ἐπιτυχία. Τριακόσιοι ἢ τετρακόσιοι ἀγωνιστὲς τῆς ΟΕΦ ἔφτασαν στὰ παιδιὰ τῆς μάχης λίγο μετὰ τὰ μεσάνυχτα, μὲ στρατιωτικὸ σχεδὸν σχηματισμό, ἀλλὰ στὴ θέση τῶν ὀδοφραγμάτων οἱ ἀρχηγοί της ἄρχισαν νὰ ἔχουν θεωρητικοὺς διασταυρώσεις εἶταν φανερὸ ὅτι ἡ ἀναμέτρηση θὰ προκαλοῦσε χύσιμο αἵματος. Εἶταν μιὰ τυχοδιωκτικὴ ἐπιχείρηση ὅπου ἡ ΟΕΦ δὲν ἤθελε ν' ἀνακατευτεῖ. Ἡ ὁμάδα της ἀποτραβήχτηκε κάτω ἀπὸ τὰ γιουχαΐσματα τῶν φοιτητῶν ποὺ θὰ μάχονταν. Ἡ λιποταξία τῆς ΟΕΦ στὴν ὥρα τῆς μάχης δὲν πρόκειται νὰ ξεχαστεῖ γρήγορα.

Ἕνα μικρὸ σῶμα ἀπὸ Γερμανοὺς φοιτητές, μέλη τοῦ Συνθέσμου Γερμανῶν Σοσιαλιστῶν Φοιτητῶν, μαχόταν δίπλα στοὺς Γάλλους συντρόφους τους (καὶ ἡ ἀστυνομία δὲν ξέχασε νὰ σημειώσει προσεχτικὰ τοὺς ἀριθμοὺς κυκλοφορίας ὅλων τῶν αὐτοκινήτων Φόλκς Βάγκεν ποὺ εἶταν παρκαρισμένα ἐκεῖνο τὸ ὄμορφο πρωὶ στὸ Καρτιὲ Λατίν), ἀλλὰ δὲν εἶταν τόσο πολλοὶ ὅπου θὰ περίμενε κανείς. Τὴν ἴδια ἑβδομάδα, ὅπου ἀρχηγοὶ τοῦ ΣΓΣΦ, ὁ Ράμπελ καὶ ὁ Σέμλερ, δὲν πῆραν ἄδεια εἰσόδου στὴ Γαλλία ἦταν ἔφτασαν στὸ Ὀρλύ. Ἕνα αὐτοκίνητο μὲ μαθητευόμενους ἠθοποιοὺς δὲν μπόρεσε νὰ περάσει στὰ σύνορα γιατὶ οἱ τελωνοφύλακες ἔβρηκαν στὰ μπαγκάζια τους προστατευτικὰ κράνη, κλόμπς, ἀναναστατικὲς πρακτικὲς καθὼς καὶ σημαῖες τῆς Κίνας καὶ τῶν Βιετκόνγκ.

Στό φῶς ἀπό τίς κυρκαγιές καί κάτω ἀπό τά θαμνά σύννεφα τῶν ἀερίων, ἡ μάχη συνεχιζόταν γιά 4 ὧρες. Οἱ ἀστυνομικοί ἔκαναν ἀλλεπάλληλες ἐπιθέσεις, κυνηγώντας τούς φοιτητές μακρυά ἀπό τά δοσοληψίαματα, κυκλώνοντάς τους σέ ἀνοιχτό χῶρο ὅπου καί ἀπό στενό ἀπ' ὅπου δέν μποροῦσαν νά ξεφύγουν παρά ἀψηφώντας τήν κατιγίδα τῶν ρεπάλων. Οἱ κάτοικοι τῆς συνοικίας ἀλληλοβοηθήθηκαν φρίκη μπροστά σ' αὐτή τή βάρβαρη ἐπιχείρηση ἐκκαθάρισης. Ἔδωσαν φαί καί κρασί στούς στασιαστές, τούς ἔπλυναν μέ νερό γιά νά ξεκλύσουν τά δέρια καί δέχτηκαν τούς πληγωμένους ἤ κυνηγημένους φοιτητές στά διαμερίσματά τους ἀπ' ὅπου πολύ συχνά σύρθηκαν ἀπό τή εἴσοδο ἐπέμβαση τῆς ἀστυνομίας. Μιά κοπέλλα, πού δέν εἶχε λάβει μέρος στή διαδήλωση, δέχτηκε στό δωμάτιό της ἐπίθεση τῶν ἀστυνομικῶν πού τήν ἔβγαλαν καί τήν ἔβγαλαν γυμνή στό δρόμο (16).

Οἱ θελοντές τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἀντιμετώπισαν κι αὐτοί τά ρόπαλα μερικές φορές καί πληγωμένους τούς ζουραν βίαια ἀπό τά φορεῖα γιά νά τούς δώσουν κι ἄλλο ξύλο.

Ἀγόρια καί κορίτσια ρίχτηκαν στόν ἀγώνα μέ ἀσυγκράτητο θάρρος καί ἀποφασιστικότητα. Γιά πολλά ἐρεθισμένα νεανικά μυαλά, αὐτή εἶταν ἡ εὐκαιρία νά πάρουν μέρος στήν ἡρωϊκή ἐπανάσταση τοῦ Φανόν, τοῦ Γκουεβάρα καί τοῦ Ντεμπραί πού τούς ἐνθουσίαζε ἀπό καιρό. Εἶταν τό **Βιετνάμ** τους. Σέ γεγονότα ἐκείνης τῆς νύχτας ὑπῆρχε καί ἡ πλευρά «σουμιμάκι» ὄχι μόνο ἐξαιτίας τῶν δραματικῶν ντεκόρ, ἀλλά καί γιατί οἱ νεαροί ἤθοποιοί ἔπαιζαν συνειθησμένα τό ρόλο τους. Μέ τή μεγαλύτερη σοβαρότητα ἔκαιζαν τό παιχνίδι τῶν ἀνταρτῶν. Ἔκαναν τήν «ἀποικιακή ἐπανάσταση» τους στήν καρδιά μιᾶς δυτικῆς πρωτεύουσας. Σ' αὐτό τό παιχνίδι τοῦ πολέμου, οἱ ἀστυνομικοί, ἀπαίσιοι καί τρομαχτικοί — φορώντας μάσκες, κράνη, μέ τά μάτια προφυλαγμένα ἀπό χοντρά προστατευτικά γυαλιά, ντυμένοι στά μαῦρα ἀπό τήν κορυφή ὡς τά πόδια — εἶταν τά πνεύματα τοῦ κακοῦ πού μισοῦσαν τούς ἀθῶους στή σκληρότητα καί τή χυγνωδία τοῦ κόσμου τούτου. Σέ τέτοιες στιγμές ἡ πολιτική ριζώνει γιά πάντα στόν ἄνθρωπο. «Ντέ Γκώλ, δολοφόνε!», φώναζαν χιλιάδες νεανικές φωνές.

Στίς 4.20' οἱ ὑπουργοί συγκεντρώθηκαν στά ὑπουργεῖα Ἐσωτερικῶν κι ἔδωσαν στόν τύπο μιά σύντομη διαπαλαστητική ἀνακοίνωση. Στίς 5.30' ὁ Κόν-Μπεντί ἔβγαινε ἀπό τό ραδιόφωνο τή διαταγή τῆς ὑποχώρησης. Στίς 6 ἡ ὥρα, κουρασμένοι καί ἀξύριστοι, ὁ Λουί Ζόξ, ὁ Κριστιάν Φουσέ, ὁ Πιέρ Μεσμέρ καί ὁ Ζάκ Φοκκάρ πῆγαν στά Ἠλύσια Πεδία γιά νά ἀνακοινώσουν στόν πρόεδρο Ντέ Γκώλ ὅτι ἡ ἐξέγερση εἶχε καταπνιγεῖ. Ὁ ἀπολογισμός τῆς νύχτας εἶταν 367 πληγωμένοι, 460 συλλήψεις, 188 αὐτοκίνητα μέ ζημιές ἤ κατεστραμμένα καί ἕνα ἀπέραντο μίσος.

Τήν Παρασκευή 10 τοῦ Μάη 1968 οἱ Ἀμερικανοί καί οἱ Βορειοβιετναμέζοι ἄρχισαν τίς συνομιλίες τους στό Παρίσι, «παγκόσμια πρωτεύουσα τῆς εἰρήνης».

---

(16) Γράμμα στό «Μόντ» τοῦ κ. Ντονιέλ Μπουρέ, 15 Μαΐου 1968.

Ὁ Χέρμπερτ Μαρκούζε, ὁ Γερμανο-ἀμερικανὸς φιλόσοφος στὸν ὁποῖο ἀποδίδουν τὴν πατρότητα τῆς ἐξέγερσης τῶν φοιτητῶν σ' ὅλο τὸν κόσμο, βρισκόταν ἐκείνης στιγμῆς στὸ Παρίσι ἐκεῖνο τὸ Σαββατοκύριακο, γιὰ νὰ παραστεῖ σὲ μιὰ συνεδρίαση της Οὐνέσκο γιὰ τὸν Μάρξ. Μίλησε γιὰ τοὺς νέους καταλύτες τῆς ἐπανάστασης στὶς προχωρημένες βιομηχανικὲς χῶρες, τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν στὰ σύνορα τῆς καταπίεσης, τοὺς ξεχασμένους τῶν μαύρων γκέττο καὶ τοὺς φοιτητές.

Τὸ Σάββατο βράδυ 11 τοῦ Μάη, ὁ Ζὼρζ Πομπιντοὺ ξαναγύρισε στὸ Παρίσι μετὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὸ Ἰράν καὶ τὸ Ἀφγανιστάν. Τὴν ἐπόμενη τῆς νύχτας τῶν δύσφραγμάτων καμένα αὐτοκίνητα ἐκλιναν τοὺς δρόμους τοῦ Καρτιὲ Λατέν. Μόλις τρεῖς ὧρες μετὰ τὸν ἀρχικό του ὁ κ. Πομπιντοὺ μίλησε στὸ λαό. Σκληρότητα, ἀδικαιολόγητη καὶ ἀστυνόμευση, ἔθεσαν τὴ θέση τους σὲ μιὰ χαμογελαστὴ καταγόρευση. Ἡ Σορβόννη, ἀνακοίνωσε, θ' ἀνοίξει ἀπὸ τὴ Δευτέρα καὶ τὸ ὑπουργεῖο θὰ ἀποφάσιζε γιὰ τὶς αἰτήσεις ἐλευθερώσεως τῶν φυλακισμένων φοιτητῶν. Μὲ λίγα λόγια αὐτὸ σήμαινε ὅτι οἱ δυνάμεις τῆς ἀστυνομίας θὰ ἀποσύρονταν κι ὅτι οἱ φοιτητὲς θὰ ἐλευθερώνονταν. Ἂν ἐρχόταν ἀπ' ὁπουνδήποτε ἄλλον, αὐτὴ ἡ ὑποχώρηση θὰ φαινόταν σὰν ἥττα. Ὁ Πομπιντοὺ τὴν ἔκανε προσωπική του γιαγι. Εὐτυχῶς γι' αὐτὸν βρισκόταν στὸ ἐξωτερικὸ ὅταν ξέσπασαν οἱ ταραχὲς κι ἔτσι δὲ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἀπευθύνως γιὰ τὴν κακὴ τροπὴ ποὺ πῆραν. Ἐπίσης οἱ συμφιλιωτικές του ἀποφάσεις ἀπέδειξαν ὅτι εἶναι ὁ μόνος ἄνθρωπος ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐκμηδενίσει τὸ στρατηγὸ Ντὲ Γκώλ. «Ὁ Πομπιντοὺ εἶπε ἔτσι», ἔγραψε ἕνας τίτλος τοῦ «Ἐξπρὲς» κάνοντας ἕνα ἐξυπνο ὑπαινιγμὸ στὴν ὕλη καὶ μεγαλύτερη δύναμη τοῦ προϋπουργοῦ.

Ἔτσαν ὅμως σὰν ἕνας ἄνθρωπος μόνος νὰ προσπαθοῦσε νὰ σταματήσει μιὰ χιονοστιβάδα. Στὶς πέντε τὸ πρωὶ τὴν ἴδια ἐκείνη μέρα οἱ φοιτητὲς ἔκαναν εἰσβολὴ στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου, σήκωσαν τὴν κόκκινη σημαία καὶ δήλωσαν ὅτι τὸ πανεπιστήμιο εἶναι ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας. Ἀποθήκευσαν ποσότητες τροφίμων καὶ ὀργάνωσαν τὴν ἄμυνά τους, ἐνῶ ἑκατοντάδες μαθητὲς ἔρχονταν νὰ τοὺς ὑποστηρίξουν καὶ μοίραζαν προκηρύξεις στὸν πληθυσμὸ τῆς πόλης προτρέποντάς τον νὰ ὑπερασπιστεῖ τοὺς φοιτητὲς ἀπὸ τὴν ἀσυνομικὴ καταδίωξη. Αὐτὴ ἡ νέα ἐξέγερση εἶταν μιὰ ἄμεση ἀνταπόκριση στὶς μάχες τῶν δρόμων τοῦ Παρισιοῦ ποὺ οἱ φοιτητὲς τοῦ Στρασβούργου παρακολουθοῦσαν ὅλη τὴ νύχτα ἀπὸ τὰ τρανζίστορ τους. Στὸ Παρίσι τὸ ἀπόγευμα μιὰ μερὴ ὁμάδα 40 περίπου ἀγωνιστῶν τοῦ Κινήματος Πανεπιστημιακῆς Δράσης (ΚΠΔ) κατέλαβε τὸ παράρτημα Σανσὲ καὶ τὴ Φιλοσοφικὴ Σχολή. Εἶταν μιὰ καθαρὴ ἀναρχικὴ πράξη. Διάλεξαν τὸ παράρτημα Σανσὲ γιατὶ δὲν εἶταν φυλαγμένο, ἐνῶ ἡ Σορβόννη εἶταν τριγυρισμένη ἀπὸ χιλιάδες ἀστυνομικούς. Ἡ ἀπόφαση τοῦ ΚΠΔ νὰ καταλάβουν ὁπωσδήποτε ἕνα πανεπιστημιακὸ χῶρο ἐπιβεκαμάστηκε ἀπ' ὅλους κι ἀμέσως ἄρχισε μιὰ γενικὴ συζήτηση. Ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων συνεχίστηκε χα-

ρίς διακοπή γιά δυό μέρες καί δυό νύχτες άπό τό Σάββατο βράδυ ώς τή Δευτέρα. Είταν τό πρώτο ξέσπασμα άπό μιά σειρά παθιασμένες συζητήσεις σ' όλη τήν πρωτεύουσα. Πώς οί φοιτητές θά μπορούσαν τώρα νά ξαναλανσάρουν ένα κίνημα πού είχε γεννηθεί στό δρόμο; Πώς τό Πανεπιστήμιο θά μπορούσε νά αναμορφωθεί έτσι, ώστε μέ τή σειρά του νά μπορέσει ν' αναμορφώσει τήν κοινωνία; Έτσι στό Παρίσι καί στήν έπαρχία άπλώθηκε ένα κύμα άπό καταλήψεις χτιρίων καί άτέλειωτες συζητήσεις πού χαρακτήριζαν τήν έπανάσταση τού Μάη ή άποία άπλώθηκε μέ φοβερή ταχύτητα άπό τό πανεπιστήμιο στό έργοστάσιο, ώσπου νά παραλύσουν καί οί διοικητικές καί οί δημόσιες ύπηρεσίες.

Ό κ. Πομπιντού ήρταινε πολύ άργά γιά νά έμποδίσει τήν ένωση άνάμεσα στούς έργάτες καί τούς φοιτητές. Τά Σάββατο τό πρωί τά δυό μεγαλύτερα συνδικάτα, ή ΓΣΕ καί ΓΔΣΕ, καθώς καί ή Όμοσπονδία Έθνικής Έκπαίδευσης κάλεσαν τά μέλη τους νά απεργήσουν καί νά κάνουν μιά μεγάλη διαδήλωση τή Δευτέρα 13 τού Μάη, ήμέρα της δεκάτης έπετείου τού άλγερινού πραξικοπήματος πού είχε δώσει στόν Ντέ Γκωλ τήν έξουσία. Είταν φανερό ότι αύτή ή διαδήλωση θ' αποτελούσε μιά άπαγγελία κατηγορίας ένάντια στό καθεστώς, ένα δηλητηριασμένο δώρο γενεθλίων γιά τό στρατηγό.

Παρ' όλη τήν ικανότητά του ό κ. Πομπιντού, τό βράδυ της έπιστροφής του, ύποτίμησε τή δύναμη τού ρεύματος άνατίθρασης στήν κυβέρνησή του. Η ύποχώρησή του στά αίτήματα τών φοιτητών δέν είταν άρκετή. Οί καθημερινές έφημερίδες της άντικαλίτευσης «Κομπά» καί «Όμανιτέ» είχαν τυπώσει διαστικά παραρτήματα τό βράδυ γιά νά έκφράσουν τήν άγανάχτησή τους μπροστά στή βία της άστυνομικής καταπίεσης. Έκατοντάδες άνήσυχοι γονείς πού τά παιδιά τους δέν είχαν γυρίσει τό βράδυ πολιορκούσαν τά νοσοκομεία καί τά άστυνομικά τμήματα. Η έπανάσταση είχε άρχίσει μερικές ώρες πρίν άπό τήν προσγείωση τού κ. Πομπιντού στό Όρλύ· τώρα θά συνέχιζε τό δρόμο της.

Η τεράστια διαδήλωση πού συγκέντρωσε περίπου 800.000 άνθρώπους στίς 13 τού Μάη είταν ένας άποφασιστικός σταθμός. Πορεύτηκαν άπό τόν Άνατολικό Σταθμό μέχρι τήν πλατεία τού Ντανφέρ - Ροσερώ. Είταν ή κυλιτική άνταπόκριση της νύχτας τών βδομαδιάτικων. Υποχρεώνοντας τά συνδικάτα νά απεργήσουν γιά νά τούς δείξουν τήν άλληλεγγύη τους, κατεβάζοντας ένα τέτοιο πλήθος στό δρόμο οί άρχηγοί τών φοιτητών άπόδειξαν μιά γιά πάντα ότι δέν είταν πιά μιά άπλή «ομαδούλα», άλλά μιά έθνική δύναμη. Είχαν καταφέρει ν' άγγίξουν κάτι πολύ βαθύ στή συναίδηση της χώρας όπως έδειχναν οί πυκνές γραμμές τών έργατών καί οί άναρίθμητες σημαίες πού άνέμιζαν στόν ούρανό. Είχαν δεί σωστά καί κείνοι πού νόμιζαν ότι θά τούς δυσφημήσουν είχαν άποτύχει. Φαίνονταν νά μιλούν μιά γλώσσα κατανοητή σ' όλους, ή φράλλα τους ήμοιαζε λογική. Ό Άλαίν Ζισμάρ, γενικός γραμματέας τού ΣΑΕ, δήλωσε: «Άπό τίς 13 τού Μάη, τήν πιό θαυμαστή ήμέρα πού ζήσαμε τήν έξοδο τών φοιτητών

από τὰ γκέττο τῶν πανεπιστημίων, τὴν ἔξοδο τῶν ἐργατῶν ἀπὸ τὸ γκέττο τῶν ἐπιχειρήσεων, τὴν ἀνάμειξη τῶν ἀνθρώπων ποὺ μάχονταν στὸ δρόμο καὶ κείνων ποὺ κοίταζαν τὴ μάχη, ὁ ἀγώνας πήρε τὴν ἐργατική του διάσταση» (17). Εἶταν ἴσως ἡ ἀναγνώριση αὐτῆς τῆς νέας δύναμης ποὺ ἔσπρωξε τὶς ἀρχὲς νὰ κρατήσουν τοὺς ἀστυνομικοὺς σὲ ἀπόσταση.

Πεισμένοι ἀγκαλιασιὰ ἀπ' τοὺς ὤμους ὁ Ζεμιάρ, ὁ Σωβαζὸ καὶ ὁ Κὼν - Μπεντὶ κήρυτταν στὴν κεφαλὴ τῆς παρέας παίρνοντας ἔτσι δικαιωματικὰ τὸ προνόμιο ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν συνδικάτων, τὸν Ζὼρζ Σεγκὺ τῆς ΓΣΕ καὶ τὸν Εὐγένιο Ντεκὰμ τῆς ΓΔΣΕ. Πίσω μακρύτερα ἀγκαπαρμένοι στὸ πλῆθος, ἔρχονταν οἱ πολιτικοὶ τῆς ἀριστερᾶς Φρανσουὰ Μιττεράν, Γκὺ Μολέ, Πιέρ Μαντὲς - Φρὰνς, Βαλντὲκ Ροσέ. Δὲν τοὺς ὑποδέχτηκαν μὲ κανένα δεῖγμα σεβασμοῦ οἱ ὀργανωτὲς φοιτητὲς καὶ πῆραν μιὰ θέση μακριὰ ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τῆς παρέας. Οἱ γκαρὸλ ἐπαναστάτες ἀρνοῦνταν ὁ' ὅλους τὸ δικαίωμα νὰ ἀναπαυτοῦν στὸν ἀγῶνα του μὴ θέλοντας νὰ ἐκθετηθοῦν ἀπὸ κανένα πολιτικὸ κόμμα. Ὁ Κὼν - Μπεντὶ εἶταν πάλι ἐκεῖνος ποὺ μπόρεσε νὰ ἐκφράσει ὅητικὰ τὴν περιφρόνησή τους γιὰ τὴν ἐπίσημη ἀριστερά: «Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα; Αὐτὸ ποὺ μοῦ ἄρεσε σήμερα τ' ἀπόγευμα εἶταν ποὺ εἴμουνα στὴν κεφαλὴ μιᾶς παρέλασης ὅπου τὰ σταλινικὰ καθάρματα στέκονταν στὴν οὐρά». Γιὰ μεγάλη ἀνησυχία τῶν συνδικαλιστῶν ἀρχηγῶν τους, πολλοὶ γκαρὸλ ἐργάτες φάνηκαν χαϊδεμένοι ἀπὸ τὰ συνθήματα τῶν φοιτητῶν. Ὁ ἴδιος ἁπλωνόταν στὴ θάση τῆς ἐργατικῆς δύγαμης καὶ καταστρεφε ὅποιαν τὸ κύρος τῶν ἀρχηγῶν.

Αὐτὴ ἡ μεγάλη ἡμέρα εἶταν ἡ εὐκαιρία γιὰ νὰ βοθοῦν νέα, κυβερνητικὰ συνθήματα. Ὁ Ζὰκ Σωβαζὸ δήλωσε: «Πρέπει νὰ συνεχιστεῖ ἡ ἀπεργία καὶ νὰ καταληφθοῦν ὅλοι οἱ πανεπιστημιακοὶ χῶροι... Ὁ σκοπὸς τοῦ κινήματος εἶναι ἡ συνέχιση τῶν ἐλεύθερων πολιτικῶν συζητήσεων στὸ πανεπιστήμιο καὶ ἡ παραίτηση τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν Φουσὲ καὶ τοῦ διοικητῆ τῆς ἀστυνομίας Γκριμώ». Ὁ Κὼν - Μπεντὶ πρότεινε τὴ δημιουργία ἐπιτροπῶν δράσης σὲ κάθε ἐπιχείρηση καὶ σὲ κάθε γειτονιὰ τοῦ Παρισιοῦ. Ἐκεῖνοι ποὺ ἤξεραν νὰ βλέπουν καταλάβαιναν ὅτι οἱ γκαρὸλ τροτσκιστὲς τῆς ΚΕΝ, κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ ἡγέτη τους Ἀλαὶν Κριβέν, εἶταν ἡ καρδιὰ τῆς δεξιᾶς τάσης. Αὐτοὶ ἔδωσαν τὴν ἀποφασιστικὴ τάξη τῶν φοιτητῶν ποὺ κανόνιζε τὴν κυκλοφορία στὴ διάρκεια τῆς παρέλασης καὶ ποὺ, ὅταν πιὰ οἱ ἐργάτες ὑπάκουσαν στὴ διαταγὴ διάλυσης καὶ βάθηκα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τους, παρέσυραν ἕνα τμῆμα τῶν ἀπογοητεύσεων σὲ ἀνοιχτὸ ἔδαφος στὸ Πεδίο τοῦ Ἄρεως. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ οἱ φοιτητὲς διαλύθηκαν φωνάζοντας: «Ὅλοι στὴ Σορβόννη!».

Ὁ Πομπιντοὺ εἶχε κρατήσει τὴν ὑπόσχεσή του: οἱ φυλακισμένοι φοιτητὲς εἶταν ἐλεύθεροι, οἱ ἀστυνομικοὶ εἶχαν ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὸ Καρτιὲ Λατὶν καὶ οἱ πόρτες τῆς Σορβόννης εἶταν πάλι ἀνοιχτές. Οἱ φοιτητὲς ἔφτιασαν γρήγορα ἐκεῖ καὶ τὴν πόρνα στὴν κατοχή τους.

(17) «Ἡ Σπουδαστικὴ Ἐξέγερση», ἐκδόσεις Σέϊγ, 1968, σ. 59.

Είταν ἡ πρώτη νύχτα τοῦ φοιτητικοῦ σοβιὲτ — ἕνα ἐκπληκτικὸ παράδειγμα αὐθόρμητου κομμουνισμοῦ στὴν καρδιὰ μιᾶς δεκαεξαπλάσιας χώρας τῆς Δύσης — ποὺ θὰ τέλειωνε μὲ τὴν ἔξωσή του, 34 μέρες ἀργότερα, στὶς 16 τοῦ Ἰούνη. Κεντρισμένοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν φοιτητῶν οἱ ἐργάτες ἔκαναν κι αὐτοὶ ἀπεργία γιὰ καταλήψεις τῶν τόπων τῆς δουλειᾶς τους. Αὐτὸ ἄρχισε τὴν Τρίτη στὰ ἐργοστάσια Ἀεροναυπηγικὴ τῆς Νάντης καὶ μετὰ τὸ κίνημα ἁπλώθηκε σ᾽ ὅλη τὴ Γαλλία σὲ μιὰ στιγμὴ μελάνι. Πῶς εἶταν ἀργαλειωμένα αὐτὰ τὰ σοβιέτ; Ποιὰ εἶταν ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς νέας ἐμπειρίας; Τί ἔμεινε ἀπ᾽ αὐτήν; Νὰ μερικὲς ἀπ᾽ τὶς ἐρωτήσεις στὶς ὁποῖες προσπαθοῦμε ν᾽ ἀπαντήσουμε στὶς ἑπόμενες σελίδες.

V. ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Τὸ νὰ ζεῖς μιὰ ἐπανάσταση εἶναι μιὰ συναρπαστικὴ ἐμπειρία. Ὑπάρχει κάτι ἀνησυχητικὸ ἀλλὰ καὶ ζωογόνο ταυτόχρονα νὰ βλέπεις τὴν ἐξουσία νὰ γελοιοποιεῖται καὶ μετὰ νὰ κλονίζεται. Στὶς δυὸ ἢ τρεῖς ἑβδομάδες ποὺ ἀκολούθησαν τὴ νύχτα τῶν ὀδοφραγμάτων ἡ Γαλλία ἔζησε σὲ κλίμα ἐπανάστασης. Ὅλες ὁπλαθῆ οἱ διαρθρώσεις τοῦ συστήματος ποὺ εἶχε ἐπιβάλει ἡ ἐξουσία — ὄχι μόνο ἡ πολιτικὴ ἀλλὰ κάθε μορφῆς ἐξουσία — ἀμφισβητήθηκαν καὶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις ἀναφάνηκαν κι ἔγινε μιὰ προσπάθεια, συγκεχυμένη καὶ ἀναποτύπωτη ἴσως, ν' ἀντικατασταθοῦν μὲ κάτι ἄλλο. Φοιτητές, ἐργάτες καὶ πολίτες δραστήριοι ἐνώθηκαν αὐθόρμητα σ' ἑκατοντάδες ἐπαναστατικὲς ἐπιτροπὲς σ' ὅλο τὸ Παρίσι καὶ στὴν ἐπαρχία. Αὐτὴ ἡ γενικευμένη ἐξέγερση ἐνάντια σὲ παλιὲς μορφὲς τῆς καταστημένης ἐξουσίας συνοδεύτηκε κι ἀπὸ ἕνα ζωηρὸ κι αὐχάριστο αἴσθημα λύτρωσης. Ὅλων τῶν εἰδῶν ἄνθρωποι τὴν ἔνιωσαν, σ' ὅλες τὶς κοινωνικὲς τάξεις. Ἕνα ζωηρὸ ρεῦμα ἀπὸ δροσερὸ ἀέρα φύσηξε πάνω ἀπὸ τὰ σκονισμένα πνεύματα καὶ τὶς γραφειοκρατικὲς διαρθρώσεις. Αὐτὴ ἡ ἀπώθηση τῶν περιορισμῶν κι ἡ ἐντύπωση ἀνακούφισης εἶταν τ' ἀληθινότερα στοιχεῖα τῆς ἐπανάστασης, ἡ ἀπόδειξη ὅτι οἱ ἀλλαγὲς ποὺ κερδήθηκαν εἶχαν πραγματικὰ ἐπαναστατικὲς δεσπόσεις.

Σαφῶς καὶ γιὰ μερικὲς πολύτιμες μέρες ὁ Γάλλος, ποὺ ἡ ὕπαρξή του δουλεύεται ἀπὸ ἕνα πλῆθος μικρούς κανόνες, γεύτηκε τὶς χαρὲς μιᾶς ἀναρχούμενης παιγνιοῦλας. Εἶταν ἕνας κόσμος χωρὶς ἀστυνομικούς, ὅπου καθένας εἶταν ἐκεῖνος ποὺ κανόνιζε τὴν προσωπική του κυκλοφορία. Παρὰ τὶς ἀνησυχίες, τὴν ἀπεργία καὶ τὴν βλακώδη βενζίνης, πολλοὶ θὰ θυμοῦνται αὐτὴ τὴν ἐποχὴ μ' εὐχαρίστηση.

Τὸ πιὸ ἐκπληκτικὸ φαινόμενο τῶν ἡμερῶν εἶταν τὸ νὰ βλέπεις τοὺς ἀνθρώπους νὰ μιλοῦν μεταξύ τους ὄχι γιὰ ἀσήμαντα θέματα χωρὶς ἐνδιαφέρον ἀλλὰ νὰ κάνουν μακριὲς καὶ σοβαρὲς συζητήσεις ἀκόμα κι ἂν εἶταν τελείως ξένοι, στὰ σταυροδρόμια, στὰ καφενεῖα καὶ φυσικὰ στὴ Σορβόννη. Εἶταν μιὰ ἐκρηξη ἀπὸ λόγια λὲς κι οἱ ἄνθρωποι εἶχαν μείνει βουβοὶ ἀπὸ χρόνια. Καὶ τὸ πιὸ ἐντυπωσιακὸ εἶταν ἡ ἀνοιχτιὰ τοῦ ξβεηχαν ὅλοι, λὲς καὶ οἱ κανόνες εἶταν ἕνα δεῖγμα δημοσιοῦ ἀνοίγματος. Πολλοὶ εἶταν οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Γαλλίδες ποὺ ἀνακάλυψαν τότε ὅτι οἱ σχέσεις τους μὲ τοὺς ἄλλους εἶταν πολὺ προσποιητὲς καὶ δύσπιστες, πολὺ λίγο ἀδελφικές. Τὸ παλιὸ σύστημα θεωρήθηκε κακό: τὰ παιδιὰ ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ συζητήσουν μὲ τοὺς γονεῖς τους, οἱ ὑπάλληλοι ποὺ βάγαζαν τὸ καπέλλο τους μιλώντας στ' ἀφεντικά, ὅλο τὸ ἔθνος προσοχὴ μπροστὰ στὸ στρατηγὸ καὶ στὸ ὅραμά του γιὰ τὴ Γαλλία.

Τὰ δέκα χρόνια προεδρίας τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκὼλ εἶναι χωρὶς ἄλλο μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὲς αἰτίες τῆς ἐξέγερσης τοῦ Μάη. Ὁ προστατευτισμός του, ὁ ἔλεγχος ποὺ ἀσκοῦσε στὰ μέσα ἐνημέρωσης καὶ τὸ στῦλ του στὴ διεκπεραίωση τῶν κρατικῶν ὑποθέσεων ἐξόργιζε τοὺς νέους χωρὶς

νὰ τοὺς ἐνσωματώσῃ καθόλου. Ἀντέταξαν τὸ ἀνεξάρτητο, σκεπτικιστικὸ καὶ εἰκονοκλαστικὸ πνεῦμα τῆς ἡλικίας τους. Ἀλλὰ ὁ Ντὲ Γκώλ δὲν εἶναι ὁ μόνος ποὺ πρέπει νὰ κατηγορηθεῖ. Ἡ ἐξέγερση εἶναι μιὰ ἀντίδραση στὸν τρόπο ποὺ ἀσκεῖται ἡ ἐξουσία ὄχι μόνο ἀπὸ τότε ποὺ τὴν ἔχει ὁ Ντὲ Γκώλ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ναπολέοντα.

Περισσότερο ἀπὸ τ' ἄλλα κράτη (Ἀγγλία, Ἑνωμένες Πολιτεῖες, Δυτικὴ Γερμανία) ἡ Γαλλία συνθλίβεται κάτω ἀπὸ τὸ βάρος μιᾶς συγκεντρωτικῆς καὶ τέλεια ἱεραρχημένης κρατικῆς διοίκησης. Ὅλες οἱ ἀποφάσεις, ἀκόμα καὶ οἱ πιὸ ἀσήμαντες, παίρνονται στὸ Παρίσι. Ἡ ἐπαρχία βράζει ἀκὸ θυμό, ἐξοργίζεται καὶ στέλνει ὑπομνήματα στὴν πρωτεύουσα. Ὑπάρχει παντοῦ ἕνας μικρὸς ὑπάλληλος ποὺ μεταφέρει τὶ ντουὶ σας στὸν ἀνώτερό του καὶ ἀσκεῖ τὴ δική του περιορισμένη ἐξουσία σύμφωνα μὲ τοὺς κανονισμούς. «Ἐπιτέλους πέθανε ὁ Ναπολέοντας, τὸ πιὸ μακρόβιο βασίλειο στὴν ἱστορία τῆς Γαλλίας τέλειωσε» (18), ἔγραφε ἕνας σχολιαστὴς τοῦ «Μόντ», ὁ Ζιλμπὲρ Σεμπρόν, μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Μάη.

Ἡ αὐστηρὴ ἀκαμψία τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν χαρακτηρίζει καὶ τὴ γαλλικὴ ἐπαγγελματικὴ ζωή. Στὴν κορυφὴ τῶν περισσοτέρων ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐπαγγέλματα βρίσκεται ἕνας μανταρίνος — τὸ μεγάλο ἀξεστικὸ ποὺ φέρεται σὰν πρέγκηπας μὲ ἀναμφισβήτητη τὴν ἐξουσία καὶ τὰ προνόμιά του. Μήπως εἶναι λίγο ὑπερβολικό; Εἶναι ὅμως ἀλήθεια ὅτι πρὶν ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀναστάτωση τοῦ Μάη οἱ εὐκαιρίες προόδησης σὲ πολλοὺς τομεῖς εἶναι περιορισμένες ἐξαιτίας τῆς γραφειοκρατίας, μιᾶς ἀπαρχαιωμένης παράδοσης καὶ τῆς ἀμετακίνητης παρουσίας ἀνθρώπων ἰσόβια ἐγκατεστημένων. Στὸ πανεπιστήμιο, στὰ ἐργοστάσια, στὰ συνδικάτα καὶ σ' ὅλα τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα ἡ ἐκμετάλλευση ἔφερε ἕνα κῦμα ἀνικανοποιησίας καὶ ὀργῆς παρεβόχθη τῶν μανταρίνων. Καμιὰ αὐθεντία δὲν τὴν γλύτωσε. Παντοῦ, ὅπου κάθε μέρα δίνονταν διαταγὲς ποὺ ὅπρεπε νὰ ἐκτελεστοῦν, κάποιος σηκωνόταν γιὰ νὰ ἀμφισβητήσει τὸ σύστημα.

Ἡ ἐξέγερση λοιπὸν κατευθυνόταν ἐνάντια στὴν ὀργάνωση τῆς κοινωνίας τῆς Γαλλίας ὅπως εἶταν μέχρι τότε. Θὰ μποροῦσε ὅμως νὰ εἶταν καὶ ἡ πρώτη ἔκρηξη ἐνάντια στὴν τυραννία τοῦ σύγχρονου δυτικοῦ κράτους. Ἂν εἶναι ἔτσι τότε ἔχει πολὺ πιὸ πλατιὰ σημασία. Μέσα στὰ τελευταῖα 15 χρόνια ἡ Γαλλία προσπάθησε νὰ πάρει μιὰ θέση στὸ μεγάλο διεθνὲς συναγωνισμό. Αὐτὲς οἱ προσπάθειες γιὰ ἐκσυγχρόνιση τῆς χώρας, μετὰ ἀπὸ αἰῶνες προστατευτισμοῦ, ἀνατάραξαν βαθιὰ τὸν τρόπο ζωῆς ὅπως τὸκανε καὶ ἡ ἀφθονία προϊόντων στὴ γαλλικὴ ἀγορά. Ὅλοι οἱ ἐργάτες ἐκπαιδεύθηκαν ἕνα μεγαλύτερο μέρος ἀπ' αὐτὰ τὰ προϊόντα κατανάλωσης ἀλλὰ μερικοὶ ἀντιδρέβουν στὴ σκληρὴ καὶ δυσάρεστη πειθαρχία ποὺ ἔφερνε ἡ ὁμοιομορφία καὶ νοσταλγοῦσαν τὴν ἐποχὴ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ διστέχνη· ἄλλοι ἔκλεναν μισητὰ καὶ χυδαῖα τὸν νόμο τοῦ κέρδους, τὸ θορυβώδη ἀνταγωνισμὸ τοῦ μαρκαντιλισμοῦ. Σὲ σχέση μὲ τὰ βρετανικὰ καὶ ἀμερικανικὰ

(18) «Le Monde», 28 Ἰουνίου 1968.

πρότυπα ή κατάσταση των έργατών μέσα στην γαλλική βιομηχανία είναι άκόμα τριστύχιση. Οι ειδικευμένοι έργάτες, οί υπάλληλοι γραφείων, οί νεαροί συνεργάτες ήθελαν νά ξέρουν καλύτερα τί γίνεται μέσα στίς έπιχειρήσεις τους. Ήθελαν νά έπεμβαίνουν στίς άποφάσεις πού τούς άφορούσαν καί νά έχουν μιά πιό ένεργητική συνδικαλιστική συμμετοχή. Όλα αύτά τά παράπονα καί χίλια άλλα έθρεψαν τήν έπανάσταση τού Μάη.

Ή πιό πρωτότυπη καί δημιουργική φάση της έπανάστασης είταν έκείνη τών τριών έβδομάδων τού Μάη, άπό τή νύχτα τών οδοφραγμάτων μέχρι τή θαυμαστή άποκατάσταση τού στρατηγού Ντε Γκώλ στίς 30 τού Μάη. Σ' αύτή τήν περίοδο γεννήθηκε μιά νέα έπαναστατική γλώσσα πού τράβηξε τή μάζα στή δράση σέ συμπαιχνίδι μέ τούς νέους έπαναστάτες ήγέτες. Έκατοντάδες δράσης αυτοσχεδίασαν συγκεκριμένοποιώντας τή δίψα της άποκέντρωσης καθώς καί τήν άνάγκη ένεργητικής συμμετοχής τού άτόμου στή ζωή του πού είταν οί άρχές της έπανάστασης. Άπό τήν άρχή τού κινήματος διαμαρτυρίες οί δεκαθλιώτες προώθησαν τήν «άμεση δράση» καί άντιτάχτηκαν στίς διαπραγματεύσεις. Τώρα τό σύνθημα είταν «άμεση δημοκρατία», άντίθετα μέ τήν κλασσική έκπροσώπηση τών έξουσιών πού δικαίωσε σύ κοινοβουλευτικά καθεστώς. Στήν άμεση δράση, όπως καί στήν άμεση δημοκρατία βρισκόταν ή ίδέα της διαρκούς άμφισβήτησης — δηλαδή της άρχής κατά τήν όποία τό άστικό κράτος καί όλοι οί θεσμοί του πρέπει νά άμφισβητούνται καί νά προσβάλλονται έξακολουθητικά. Τίποτα δέν μπορεί νά θεωρηθεί άνοχυρωμένο. Ή άμφισβήτηση έπεκτείνεται μέ τήν άποδοκιμασία ένός καθηγητή, άλλά καί τήν καταλήψη μιάς σχολής, ή μέ τήν πρόκληση της έξουσίας άπό μιά διαβούλευση στό δρόμο, ή άκόμα μέ τόν περιορισμό ένός διευθυντή έργοστασίου στό γραφείο του.

Παντού, άπό τή μιά στήν άλλη άκρη της χώρας, οί έκατοντάδες δράσης δημιουργήθηκαν αύθόρμητα άπό τή δόση έπ' άκρου ξεπήδησαν έπίσης οί άποφάσεις καθώς καί οί συζητήσεις. Έκεί ύπήρχε ή πρακτική έφαρμογή (άν καί δέν πετύχαινε πάντα) τών δύσκολων άρχών της άμεσης δράσης καί δημοκρατίας. Αύτές οί έκατοντάδες δράσης είχαν σκοπό νά γίνουν οί πράκτορες της έπαναστατικής άναμόρφωσης: θά έπρεπε νά είταν ή πρωτοπορία ένός τύπου κοινωνίας έλοκληρωτικά νέου όπου όλος ό κόσμος θά είχε δικαίωμα νά μιλήσει καί νά βάλει τή γνώμη του γιά μιά άπόφαση. Αύτές οί έκατοντάδες — έγιναν τουλάχιστον 400 μέσα σ' αύτές τίς τρείς έβδομάδες μέ διάφορες λειτουργίες κι ίδιότητες — είταν ή πιό χαρακτηριστική έκφραση της έπανάστασης· δικαιολόγησαν τόν ισχυρισμό ότι γεννήθηκαν νέες διαρθρώσεις έξουσίας, νέες άντιλήψεις γιά τήν έξουσία — έπαναστατικές. Μέσα στόν ένθουσιασμό τους οί έπαναστάτες μιλήσαν γιά παράλληλες διαρθρώσεις, γιά δυαδική έξουσία.

Γιά πολλούς αύτές οί ίδέες καί οί μορφές πού περιβλήθηκαν φάνηκαν έξαιρετικά καινούργιες. Δέν είταν όμως έτσι. Μέσα στήν έξέγερση τού Μάη άκουγόταν ή ήχώ της Ρωσίας, της γερμανικής έπα-

νάστασης τοῦ 1918, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Κούβας (λίγα ὅτι μερικὰ ἁπλοϊκὰ ἀλλὰ φλογισμένα μυαλὰ τηλεφώνησαν στὴ Μόσχα καὶ στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ ζητήσουν συμβουλὲς γιὰ τὴν καλύτερη μέθοδο). Πάνω ἀπ' ὅλα οἱ ἐπαναστάτες εἶναι ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὴν Ἱστορία τῆς Γαλλίας, ἀπὸ τὸ κλίμα καὶ τὰ σκηνικὰ τοῦ Παρισιοῦ, ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις τῶν μεγάλων ἐξεγέρσεων ποὺ κάθε Γάλλος κρύβει μέσα του. Ἔτσι οἱ ἐπιτροπὲς δράσης ποὺ σχηματίστηκαν στὰ 20 διαμερίσματα τοῦ Παρισιοῦ εἶναι ἄμεσοι ἀπόγονοι τῶν ὁμάδων τῶν ἀβράκωτων ποὺ εἶχαν 48 τμήματα μέσα στὸ Παρίσι τὸ 1790. Τότε, ὅπως καὶ τὸ Μάη τοῦ 1968, αὐτὲς οἱ ἐπιτροπὲς ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἐνεργητικοὺς ἀγωνιστές. Μέσα στὶς ἐπιτροπὲς μάλιστα ἔγινε μιὰ θεωρητικὴ συστηματοποίηση τῶν σκοπῶν στὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς ἐπανάστασης. Τὸ 1789 τὰ μαγαζιὰ τῶν ἐμπόρων κρασιῶν ἦταν τόποι διάδοσης τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν· ἐκεῖ μαζευόταν ἡ φτωχολογιὰ γιὰ νὰ κουβεντιάσει καὶ γ' ἀκούσει τὰ νέα. Τὸ 1968 οἱ συζητήσεις στὶς γωνιὲς τοῦ δρόμου καὶ στὰ καφενεῖα τοῦ Καρτιὲ Λατέν, ὅλα τους ἑστιὲς τῶν ἐξεγερμένων, ἔπαιξαν τὸν ἴδιο ρόλο. Πολλὰ ἄλλαξαν τὸ πληθυσμὸν ἀκριβά. Τὸ «Λουξεμβούργο», π.χ., ἕνα παλιοσύχναστο καφενεῖο στὸ μαρμπὲφ Σαὶν - Μισέλ, δέχτηκε τὴν ἔκθεση τῶν φοιτητικῶν. Τὴν ὥρα τοῦ κλεισίματος τὸ φρεντικὸ δήλωσε μὲ παλιὰ αὐτοκυριαρχία: «Κύριοι, τὸ Λουξεμβούργο δὲν θὰ κλείσει τὶς πόρτες του ἀπόψε γιατὶ δὲν τὶς ἔχει πιά».

Τὸ 1789 οἱ λιβελλογράφοι καὶ ἐπαναστάτες δημοσιογράφοι πῆραν τὴ συνήθεια νὰ συγκεντρώνονται κάθε βράδυ γιὰ νὰ καθορίζουν τὰ συνθήματα ποὺ κρυπτογραφοῦσαν τὴ δράση τους. Τὸ 1968 οἱ ἐπαναστάτες ἤρχισαν ἔκαναν τὸ ἴδιο καὶ μαζεύονταν κάθε βράδυ γιὰ νὰ δώσουν κατευθύνσεις στοὺς λιβελλίσους, τὶς προκηρύξεις, τὶς ἀφίσες καὶ τὶς ἐφημερίδες τους ποὺ ἔπαιξαν σημαντικὸ ρόλο στὴ στάση τῆς κοινῆς γνώμης. Ἄνθρωποι σὰν τὸν Κὸν - Μπεντί, τὸν Ζὰκ Σιζάζό, τὸν Ἀλαὶν Ζισμὰρ εἶναι χωρὶς καμιὰ ἀμφιβολία χρήσιμοι γιὰ νὰ κινητοποιοῦν δεκαδηλωτές, ἀλλὰ οἱ πολλοὶ ἐξεγερμένοι ποὺ ἔτρεξαν ἀπ' ὅλες τὶς γωνιὲς τοῦ Παρισιοῦ καὶ φτιάνιστηκαν στὰ ὀδοφράγματα δὲν εἶναι καθόλου καθηγητικοί. Ἡ πολιτική τους συνείδηση εἶναι πολὺ προχωρημένη. Σχεδὸν καθὼς ἀκοῦ αὐτοὺς θὰ μπορεῖτε νὰ ἐξηγήσει ἀκόμα καὶ μὲ τὴν ἀφηγὴ τί εἶναι ἡ ἐξέγερση. Εἶχαν ἀφομοιώσει κι υἱοθετήσει τὰ συνθήματα καὶ τὶς ἰδέες τῶν ἀργαγιστῶν τῆς ἀριστεροῦς ποὺ ἐξαπέλυσαν τὸ κίνημα. Σ' αὐτὸ ἀναμιζόταν μὲ τὰ ἐπαναστατημένα πλήθη τοῦ 1789 ποὺ εἶχαν πάρει φωτιὰ ἀπ' τὶς καινούργιες ἰδέες τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἤξεραν μὲ λίγη ἢ περισσότερη σαφήνεια ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ κινήματός τους εἶταν ἡ ἀλλαγὴ τῆς μορφῆς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἔτσι, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1789, μιὰ ὁμάδα ἀπὸ κυριακάτικους καρπατσῆς συνεπέρθηκε ἀπὸ ἐπαναστατικὴ θέρμη στὸ Παλαὶ - Ρουαγιάλ ὅταν ἄκουσαν τὴν εἴδηση τῆς παραίτησης τοῦ Νεκέρ. Τὸ ἴδιο τὸν Ἰούνη τοῦ 1968 ἡ εἴδηση ὅτι ἕνας νέος πλήγκε προσπαθοῦσε νὰ ξεφύγει κολυμπώντας ἀπ' τοὺς ἀστυνομικούς, ἔκανε νὰ ξεσπάσει μιὰ σειρὰ δι-

αιδήτητες σ' όλη τὴν πόλη. Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ μοιάζει μὲ τὶς μέρες τῆς πρώτης γαλλικῆς ἐπανάστασης τόσο πολὺ ὅσο οἱ τρεῖς τραγικὲς Παρασκευὲς τοῦ Μάη 1968. Ἕνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ λεξιλόγιο φάνηκε συγκεδηγὰ δανεισμένο ἀπὸ τὸ παρελθόν. Ὁ Κὸν-Μπεντὶ καὶ οἱ φίλοι του ὀνομάστηκαν μόνοι τους λυσσασμένοι πρὸς τιμὴ τῶν ὁμοιδεατῶν ἐξτρεμιστῶν ποὺ διεύθυνε ὁ Ζὰκ Ρουά, ὁ Θεοφὶλ Λεκλὲρ καὶ ὁ Ζὰν Βαρλὲ καὶ ποὺ ἐπιχείρησαν ἐντὸς τοὺς ἐβρέικτους τὸ 1793. Σχεδὸν ὅλες οἱ ἐφημερίδες περιέγραφαν τὴ Σορβόννη σὰν τὸ γενικὸ ἀρχηγεῖο τῆς Κομμούνας τῶν φοιτητῶν, ὄνομα ποὺ δόθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν κυβέρνηση τοῦ Παρισιοῦ ποὺ ἐπιχειρήθηκε μετὰ τὴν ἅλωση τῆς Βαστίλλης. Καὶ πόσες φορὲς ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν δὲν κατηγόρησε τὴ φούχτα τῶν ὃ η μ ε γ ε ρ τ ῶ ν; — ὅρος θρυλλημένος ὁλόϊσια ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἐπανάστασης τῆς Γαλλίας.

VI. ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ:

1. ΤΟ ΣΟΒΙΕΤ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

«Η κυβέρνηση έχασε
τον έλεγχο τών πανεπιστημίων της»

Ἡ Ἀλυσοδεμένη Πάπια

Γιὰ περισσότερο ἀπὸ ἕνα μήνα ἀπὸ τὶς 13 τοῦ Μάη μέχρι τὶς 16 Ἰούνη, ἡ Σορβόννη εἶταν τὸ κεντρικὸ ὁρμητήριο τοῦ φοιτητικοῦ σοβιέτ. Ὅταν ἔπεσε ἐκείνη, πέθανε καὶ αὐτὴ ἡ ἐπανάσταση. Ὅλο κρατοῦσε τὸ Καρτιὲ Λατέν διατηροῦσε ἕνα ἐνθουσιώδες κλίμα ἐξέγερσης, φαινόταν σὰν ἕνα ἐλεύθερο κράτος στὴν καρδιὰ τοῦ γκωλλικοῦ καθεστῶτος. Ἡ Σορβόννη κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τῶν φοιτητῶν εἶναι ἴσως τὸ πιὸ ἐξυλωτὸ σύμβολο τῆς ἐπανάστασης τοῦ Μάη. Ὑπῆρξε συγχρόνως ἕνα πολιτικὸ ἐργαστήρι ὅπου οἱ φοιτητὲς πειραματίστηκαν πάνω στὶς θεωρίες τους γιὰ ἄμεση δημοκρατία καὶ ἕνα πρότυπο καὶ παραδειγματοδότησε τοὺς ἐργάτες ἂν ὄχι νὰ κάνουν τὸ ἴδιο, ἀλλὰ πάντως νὰ ἀπεργήσουν καὶ νὰ καταλάβουν τὰ ἐργοστάσιά τους.

Εἶναι δύσκολο νὰ μιλήσουμε μὲ συνοχὴ γιὰ τὶς ἀπίστευτες ἐκεῖνες μέρες τῆς Σορβόννης γιατὶ τότε ἔγινε μιὰ ἐξαιρετικὴ διασταύρωση ἀπὸ ἀντιφάσεις, ἀσυναρτησίες καὶ ἀταξίες. Τὸ ἴδιο τὸ χῶρο εἶναι ἕνα μεγάλο ὀρθογώνιο ποὺ ἐκτείνεται παράλληλα στὸ μπουλεβὰρ Σαλν - Μισὲλ ἀλλὰ ἔχει πολὺ διαφορετικὴ ὄψη ἀπὸ τὸ μπουλεβὰρ μὲ τὶς τζαμαρίες τῶν καφενείων καὶ τὶς πολυκατοικίες ἀστρίνες. Ὅταν κανεὶς περάσει τὴ στενὴ αὐλόπορτα τῆς Σορβόννης, μπαίνει σ' ἕνα χῶρο μὲ ὄμορφα καὶ μᾶλλον ὠφελιμιστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ὅπου ἕνας Βίκτωρ Οὐγκὼ κι ἕνας Πάστερ ἀγρυπνοῦν πάνω ἀπ' τὴν αὐλὴ μὲ σκυθρωπὸ ὕφος. Διάδρομοι διακλάδονται στὴν καρδιὰ τοῦ χτιρίου καὶ σκάλες ἀνεβαίνουν πρὸς ἕνα λαβύρινθο γραφείων καὶ αἰθουσῶν παραδόσεων. Τὸ κέντρο τῆς Σορβόννης εἶναι τὸ Μεγάλο Ἀμφιθέατρο στολισμένο ἀπὸ μιὰ τεράστια τοιχογραφία τοῦ Πυβὶ ντὲ Σαβὰν ποὺ παριστάνει τὴν Ποίηση, τὴ Φιλοσοφία, τὴ Γεωμετρία καὶ διάφορους ἄλλους κλάδους τῆς γνώσης νὰ περιτριγυρίζουν ἕνα καθιστὸ πρόσωπο, ποὺ εἶναι ἡ Σορβόννη. Σ' αὐτὸ τὸ ἐλεύθερο ντεκόρ γεννήθηκε ὁ χαρούμενος κι ἀσεβὴς χείμαρρος ποὺ σάρωσε τὸ γαλλικὸ πανεπιστήμιο τὸ Μάη.

Ἡ Σορβόννη θὰ μποροῦσε νὰ δεχτεῖ ἕνα τι 6.000 πρόσωπα. Φαντασθεῖτε 20.000 ἢ 30.000 νὰ γεμίζουν ἀστφυκτικὰ τὴν αὐλὴ προσπαθώντας νὰ περάσουν μέσα ἀπὸ τοὺς φραγμένους ἀπ' τὸ πλῆθος διαδρόμους, ἀνεβαίνοντας ὁ ἕνας στοὺς ὤμους τοῦ ἄλλου γιὰ ἀτέλειωτες συζητήσεις μέσα στὰ πλημμυρισμένα ἀμφιθέατρα ὅπου τὰ μικρόφωνα μεταδίδανε κραυγαλέα γνώμες συγχυσμένες, φλύαρες, δίαιες. Παντοῦ σὲ κάθε κάτωμα ὑπῆρχε μιὰ συνεχὴς παρέλαση ἀπὸ ἀνθρώπους

πού κρατοῦσαν γνῶσεις ἡ εἶχαν τὸ κόκκινο περιβραχιόνιο τῆς «ὑπηρεσίας τάξης». Ὅλα τὰ δωμάτια εἶταν γεμάτα. Τί ἀκριβῶς συνέβαινε; Ποιὸς μέσα σ' αὐτὴ τὴ μυρμηγκοφωλιὰ ἀνῆκε πραγματικὰ στὸ φοιτητικὸ σοβιέτ; Στὴν πραγματικότητα ἡ κατεχόμενη Σορβόννη εἶταν ὁ τέλειος καθρέφτης σοῦ φοιτητικοῦ κινήματος, μὲ τὴ διαύγεια καὶ τὴν τρέλλα του, ὑπαλογισμένο κι ὅμως αὐθόρμητο. Μιὰ ἐπαναστατικὴ πρωτοπορία ἤξερε πάνω κάτι τί συνέβαινε κι ἔφερνε ἕνα μίνιμουμ ἰδεολογικῆς ὀκοδομῆς καὶ ὀργάνωσης, γύρω ἀπ' τὴν ὁποία ἀνθίζε μιὰ πλούσια καὶ ἄγρια βλάστηση.

Μερικὲς ὧρες μετὰ τὴν κατάληψη, ἡ Σορβόννη μὲ τοὺς τοίχους σκεπασμένους ἀπὸ συνθήματα καὶ τὴν αὐλὴ σπαλισμένη μὲ μαῦρες καὶ κόκκινες σημαίες καθὼς καὶ φωτογραφίες τοῦ Μάο, τοῦ Λένιν, τοῦ Τρότσκι, τοῦ Κάστρο καὶ τοῦ Γκουεβάρα, ἔγινε ἕνα παζάρι, ὅπου ἀντηλλάσσονταν ἐπαναστατικὲς ἰδέες. Ἕνας νεαρὸς ἄρχισε νὰ παίζει σκοπούς τῆς τζάζ πάνω σ' ἕνα πιάνο γιὰ οὐρά. Ἕνα πλῆθος ἀπὸ νέους κάθησαν στὴ μεγάλη αὐλή, ἀγαπιάστηκαν, ἔκαιζαν κιθάρα, συριάστηκαν πάνω σὰ σκαλιὰ τῆς ἐκκλησιᾶς μπαίνοντας ἔτσι στὴ μύτη τῆς κανονιᾶς, τοὺ τοὺς ὑπηχρέωνε νὰ στέκονται ἴσια καὶ νὰ κόβουν τὰ μαλλιά τους. Εἶχαν παίξει τοὺς ἀντάρτες. Τώρα διασκέδαζαν ἀνακαλύπτοντας χωρὶς καμιὰ νοσηρὴ τὴ χαρὰ καὶ τὸν ἐρωτισμὸ τῆς ζωῆς. «Ὅσο πιὸ πολὺ κάνω ἐπανάσταση, τόσο πιὸ πολὺ θέλει νὰ κάνω ἔρωτα», εἶχαν γράψει στοὺς τοίχους τῆς Σορβόννης. Ὅλη αὐτὴ ἡ θεατρικὴ ἄποψη τῆς ἐπανάστασης τῶν νέων εἶταν ἕνα ἀθέντικό, ἀδιάφορο μέρος τῆς ἐμπειρίας. Μερικοὶ μεγάλοι θὰ συνεφώνησαν τὰ φρύδια ἢ θὰ τοὺς κατηγορήσουν μὲ φθόνο· ἄλλοι θὰ δοῦν τὴν ἐνστικτώδη ἀντίθεση τῆς σκέψης ποὺ ἄρχιζε νὰ αὐτοφανερώνεται. Ἡ Σορβόννη ἔγινε δεκτὴ μὲ καλωσύνη ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτες ἡγέτες, ἀλλὰ ταυτόχρονα κρίθηκε ἐνοχλητικὴ γιατὶ εἶταν πιὰ δύσκολο νὰ τὴν ἐλέγξουν καὶ ἴσως γινόταν βλαβερή. «Ἀπαγορεύεται ἡ ἀπαγόρευση» δὲν εἶταν ἕνα ἀπὸ τὰ κυριότερα συνθήματα τὰ γραμμένα στοὺς τοίχους τῆς Σορβόννης; Μισὴ ντουζίνα ἡγέτες συναντιόνταν ταχτικὰ γιὰ ν' ἀποφασίσουν τὴν ἐπόμενη πράξη τους, τὶς κατευθύνσεις καὶ τὰ συνθήματα, τὴ διάρθρωση ποὺ ἔπρεπε νὰ δώσουν στὸν πύργο ἐκεῖνο τῆς Βαβέλ. Ἤθελαν ἡ Σορβόννη καὶ ἡ γνῶση νὰ γένουν ἐλεύθερες καὶ προσιτὲς σὲ ὅλους καὶ καθένας νὰ ἔχει τὸ δικαίωμα ἔκφρασης. Ἤθελαν κάθε φοιτητὴς νὰ αἰσθάνεται ὑπεύθυνος γιὰ τὶς πνευματικές του τάσεις. Κι' ἔπειτα γι' αὐτὸ καὶ μόνο τὸ λόγο ἤθελαν ν' ἀπορρίψουν τὸ ἀπαρχαιωμένο καὶ ἀποπνιχτικὸ παρελθόν.

Λίγο - λιγο μέσα ἀπὸ τὸ ψάξιμο καὶ τὰ λάθη, μετὰ ἀπὸ παθαινομένες συζητήσεις, σχεδιάστηκε μιὰ προσπάθεια ὀργάνωσης. Γιὰ νὰ τὴν διαγράψουμε θὰ ἔπρεπε νὰ ἀγνοήσουμε τὶς χιλιάδες ἀλλαγές, τοὺς διαξιφισμοὺς καὶ τὶς ἀνατροπὲς τοῦ ταραγμένου ἐκείνου μήνα. Στὴ βάση καὶ στὴ θεωρία ἡ πηγὴ κάθε ἐξουσίας βρισκόταν στὴ Γενικὴ Συνέλευση, ἕνα τεράστιο πλῆθος ποὺ κάθε βράδυ συγκεντρωνόταν μέσα στὸ Μεγάλο Ἀμφιθέατρο. Ἡ ἄμεση δημοκρατία ὑπῆρχε, εἶταν μιὰ ἀγορὰ ὅπου βασίλευε ἡ ὑπέρτατη ἀνεχτικότητα. Μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες

αποφάσεις της πρώτης Γενικής Συνέλευσης στις 13 του Μάη, είταν νὰ ὀνομάσουν τὴ Σορβόννη Λαϊκὸ Αὐτόνομο Πανεπιστήμιο, ἀνοιχτὸ μέρα καὶ νύχτα σ' ὅλους τοὺς ἐργάτες. Κατ' ἀρχὴν ὅλες οἱ ἀποφάσεις ποὺ παίρνονταν στὴ Σορβόννη ὑποβάλλονταν στὴν ἔγκριση τῆς Γενικῆς Συνέλευσης. Κάθε ὁράδυ γινόταν ἐκεῖ ἡ ἐκλογὴ μιᾶς ἐπιτροπῆς κατοχῆς ἀπὸ 15 μέλη ποὺ εἶχαν τὴν ἐκτελεστικὴ ἐξουσία. Ἡ ἐντολὴ διαρκοῦσε μιὰ μέρα καὶ μιὰ νύχτα γιατὶ ἡ ἐξουσία διαφθείρει καὶ κάθε ἀντιπρόσωπος ποὺ ἐκλέγεται πρέπει συνεχῶς νὰ δίνει λογαριασμὸ γιὰ τὶς πράξεις του στοὺς ἐκλογεῖς του, ἔλεγαν οἱ φοιτητές· δὲν πρέπει νὰ δίνεται στὴ γραφειοκρατία ὁ καιρὸς νὰ σκληρυνθεῖ. (Ἀλλοίμονο! τὸ σύντημα δὲν κράτησε περισσότερο ἀπὸ μερικὲς μέρες. Σύντομα ὅλο τὸ Παρίσι ἔρχόταν νὰ διασκεδάσει στὴ Σορβόννη — πολλὰ εἶταν τὰ «ὀχάριστα δεῖπνα ποὺ τέλειωναν μὲ μιὰ ἐπίσκεψη στοὺς «χαριτωμένους» νέους — καὶ ἡ Γενικὴ Συνέλευση ἐκφυλίστηκε σὲ ἀκατάστατο χάπενινγκ παραμερίζοντας λίγο - πολὺ τὴν ἐπιτροπὴ κατοχῆς).

Αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ κατοχῆς δημιούργησε ἕνα σωρὸ ὑπο - ἐπιτροπὲς ποὺ καθόριζαν τὶς προμήθειες τροφίμων, τὶς σχέσεις μὲ τὸν τύπο, τοὺς τόπους ὕπνου, τὴν ὑπηρεσία τάξης, τὸ γραφεῖο, τὴν «τράπεζα» ποὺ στηριζόταν σὲ χρήματα ποὺ συγκεντρώνονταν μέσα στὴν αὐλὴ ἢ τοὺς ἐράνους σὲ γειτονικὰ καφενεῖα. Ἔπρεπε ν' ἀγοράζουν χαρτί καὶ μελάνι γιὰ τὶς προκηρύξεις, τροφὴ γιὰ κεῖνους ποὺ ἐργάζονταν τὴ νύχτα. Ἔπρεπε νὰ βροῦν τὰ 100 φράγκα ποὺ χρειάζονταν γιὰ ἐπιδέσμους ἑνὸς πληγωμένου ἀγωνιστῆ, κρυμμένου σὲ σπίτι ἑνὸς φίλου. Μιὰ ἄλλη ἐπιτροπὴ κρατοῦσε μιὰ κατάσταση τῶν ἐλεύθερων αἰθουσῶν καὶ τὶς παραχωροῦσε σὲ ὁμάδες ποὺ συγκροτίζονταν αὐθόρμητα καὶ ἤθελαν νὰ συζητήσουν. Ἔβαλαν μιὰ ὁμάδα ἀπὸ ἀγόρια καὶ κορίτσια νὰ εἰσβάλλουν σ' ἕνα ἄδειο γραφεῖο, νὰ κολλᾶνε στὴν πόρτα ἕνα χαρτὶ γράφοντας ποιοὶ εἶναι καὶ τί θέλουν κι ὕστερα ἕνα μήνυμα στὴ γενικὴ ἐπιτροπὴ ἀνακοινώνοντας τὴν κατοχὴ τοῦ χώρου. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ διάλεγαν ἕνα πρόεδρο κι ἕνα γραμματέα, ἀνοιγαν τὴ συζήτηση, φτιαχναν ἕνα ὑπόμνημα καὶ, τέλος, προσπαθοῦσαν νὰ φτάσουν στὸ Μεγάλο Ἀμφιθέατρο γιὰ νὰ τὸ ὑποβάλλουν στὸ πλῆθος. Ὑπῆρχαν ἐπιτροπὲς καὶ ὀργανώθηκαν κατὰ ἡμέρατα, οἱ καθηγητὲς μαζὶ μὲ τοὺς σπουδαστές — οἱ ἱστορικοὶ σὲ μιὰ αἴθουσα, οἱ γεωγράφοι στὴν ἄλλη, οἱ ἀγγλομαθεῖς σὲ μιὰ τρίτη. Ὑπῆρξαν ἐπίσης αἴθουσες ὅπου Ἀφρικανοὶ συζήτησαν σὲ ἑπτὰ διαλέκτους γιὰ τὰ προβλήματα τοῦ τρίτου κόσμου, ἄλλες ὅπου κατάγγειλαν τὰ σεξουαλικὰ ταμπού, καὶ ἄλλες ἀκόμα ὅπου, ἀργότερα, τὰ ἴδια αὐτὰ τὰ ταμπού ξεστρέστηκαν. Μιὰ ἐπιτροπὴ πνευματικῶν ἀνησυχιῶν ὑπῆρχε σχεδὸν πάντοτε κάνοντας παραστάσεις καὶ συζητήσεις. Ἕνα ὑπόμνημα μὲ σκοπὸ τὴν κάλυψη μὲ γύψο μιᾶς τοιχογραφίας τοῦ Πουβὶ ντὲ Σαβὰν μὲ τίτλο «Ἡ Ἀρχαία Ἑλλάδα ἀποκαλύπτεται μπροστὰ στὴν ἀρχαιολογία», ἀπορρίφτηκε ὄλκαια. Παρίσταφοι νέοι, μὲ ζαφωμένο τὸ μέτωπο, συζήτησαν ἀτελείωτα πάνω στὴ θέση τῆς τέχνης στὴν καπιταλιστικὴ κοινωνία ἢ τὴν καταστροφικὴ δύναμη τοῦ ρηγχανικοῦ πο-

λισμοῦ καὶ ἀκόμα τὴν αἰώνια ἀσυμφωνία τοῦ ἀνθρώπινου ζευγαριοῦ. Μιὰ ἐπιτροπὴ μαρτυριῶν, σὲ στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς ἐνηλίκους, συγκέντρωσε γραπτὲς ἀναφορὲς πάνω στὶς διαιώνιστες τῶν ἀστυνομικῶν καὶ τὶς δημοσίευσε στὸ «Μαῦρο Βιβλίο» ποὺ εἶναι μιὰ τρομερὴ ἀναγγελία κατηγορίας ἐνάντια σὲ μιὰ κοινωνία ποὺ λέγεται πολιτισμένη. Νέες κοπέλλες, συχνὰ πιὸ ἀφοσιωμένες καὶ δραστήριες ἀπὸ τ' ἀγόρια, ἔγραφαν στὴ μηχανή, πολυγράφησαν, ἑτοίμασαν φαγητά, ἐσχολήθηκαν μὲ τὸν παιδικὸ σταθμό, ἔστρωσαν τὰ κρεβάτια μέσα στοὺς προχειροστημένους ξενῶνες. Γιὰ χιλιάδες νέους ποὺ βρέθηκαν ἐκεῖ, εἶταν μιὰ ἐκπληκτικὴ καὶ ἀξέχαστη ἐμπειρία, ἴσως μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ σημαντικὲς τῆς ζωῆς τους. Ἂν ἡ ἐπανάσταση τοῦ Μάη εἶταν κάτι, αὐτὸ τὸ χρωστάει στὸ θορυβώδικο πλῆθος τῶν ἐκπροσώπων καὶ τῶν συνελεύσεων τῶν φοιτητῶν.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕνα πρόβλημα διαίρεσε τὸ σοβιὲτ τῶν φοιτητῶν ποὺ τελικὰ δὲν λύθηκε ποτὲ πραγματικά: ὁ ἀγώνας ἀνάμεσα σὲ μεταρρυθμιστὲς κι ἐπαναστάτες. Ἀπὸ τὴ μιὰ ὑπῆρχαν ἐκεῖνοι ποὺ ἤξεραν στὴν ἐξέλιξη ἕνα μέσο νὰ κερδίσουν τὴν κυβέρνηση νὰ ὀργανώσει τὸ πανεπιστήμιο σὲ τελείως νέες βάσεις· αὐτοὶ διαιρεῖτο τὰ αὐτόνομα πανεπιστήμια, τὴν καθαίρεση τῶν μεγάλων μανταρίνων, τὸ ἄνοιγμα τῶν πανεπιστημίων στὶς ἐργατικὲς τάξεις. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ βρίσκονταν ἄνθρωποι ποὺ γι' αὐτοὺς σὲ πανεπιστημιακὲς μεταρρυθμίσεις εἶταν ἐκτὸς θέματος· ὁ ἀγώνας στὰ ὁδοφράγματα εἶχε ξυπνήσει μέσα τους τὴν ἐλπίδα μιᾶς ἐπαναστατικῆς δράσης. Ἤθελαν νὰ προχωρήσουν πίσω ἀπ' τὴν κόκκινη σημαία, νὰ ξεκινήσουν ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ πανεπιστημίου ἐνάντια στὴν κοινωνία τὴν ἴδια καὶ κυρίως ἐνάντια στὸ καθεστὼς τοῦ Ντὲ Γκώλ. Σύμφωνα μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἐντγκὰρ Μορέν, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς πιὸ ὀξυδερκεῖς παρατηρητὲς τῆς γαλλικῆς κρίσης, ἤθελαν νὰ κάνουν τὴν αὐλὴ τῆς Σορβόννης μιὰ κάννη πυροβόλου γιὰ μιὰ ἐπαναστατικὴ ριπή.

Ὑποστηριγμένοι ἀπὸ τοὺς τροτσκιστές, οἱ ἡγέτες τῶν φοιτητῶν αὐνοοῦσαν ἀπαραβίαστα τὴν ἐπανάσταση. Γιὰ νὰ ἀποφεύγουν καὶ νὰ ἐκμηδενίσουν τοὺς ρεφορμιστές, προχώρησαν μπροστὰ καὶ ἔριξαν τοὺς στρατοὺς τους στὴ δράση — δράση μὲ βία τὰ μέσα καὶ μὲ κάθε τρόπο, ἀκολουθώντας τὴ λογικὴ τῆς διαρκοῦς ἐπαναστάσεως. Αὐτὸ συχνὰ πῆρε κακὴ τροπή. Ἀπὸ τὸ ὁρμητήριο τῆς Σορβόννης οἱ φοιτητὲς ἔκαναν συχνὲς ἐξόδους γιὰ νὰ ξεκαλλήσουν ὀδοστρώματα, νὰ σπάσουν βιτρίνες καὶ νὰ κάψουν αὐτοκίνητα· σὲ αὐτὸ σὲ δυὸ βήματα ἀπόσταση ἀπὸ τὸ ἀστυνομικὸ τμῆμα. Μετὰ ξέφευγαν τοὺς διώκτες καταφεύγοντας στὴν ἀσφάλεια τῆς αὐλῆς τοῦ πανεπιστημίου. Μ' αὐτὴ ὅμως τὴν ξεδήλωση ἄσκοπης δυσκοσύνης τὸ κίνημα πῆγε πολὺ μακριὰ καὶ στὸ τέλος ἐξουδετερώθηκε.

Οἱ μεταρρυθμιστὲς μὲ τοὺς πιὸ ταπεινοὺς σκοποὺς τους θὰ εἶχαν ἴσως ἕνα πιὸ χειροπιαστὸ ἀποτέλεσμα. Τὸ γαλλικὸ πανεπιστήμιο ὀργανώθηκε σὲ νέες βάσεις μὲ νέο σύστημα. Σ' αὐτὸν τὸν τομέα ἡ κληρονομιὰ τοῦ Μάη θὰ φανεῖ μὲ τρεῖς τρόπους: νέες σχέσεις καὶ θετικὲς ἀνάμεσα σὲ καθηγητὰς καὶ φοιτητές, μιὰ κάποια τοπικὴ

αὐτονομία τῶν πανεπιστημίων της ἐπαρχίας, μεγαλύτερη συμμετοχή τῶν φοιτητῶν στὴν ὀργάνωση καὶ τὴ λειτουργία τῶν σπουδῶν τους. Κάνοντας αὐτὲς τὶς μεταρρυθμίσεις τὸ Κράτος θὰ ὑπολογίσει τὶς λεπτομερεῖς προτάσεις — ἑκατοντάδες σελίδων — ποὺ ἔγραψαν φοιτητὲς σὲ συνεργασία μὲ τοὺς καθηγητὲς στὴ διάρκεια τῆς κρίσης.

Ἡ Σορβόννη εἶναι ἴσως ἡ πιὸ θεαματικὴ κατοχὴ πανεπιστημίου ἀλλὰ τὰ ἴδια κεφάλαια πράγματα ἔγιναν στὶς ἄλλες σχολὲς τοῦ Παρισιοῦ καὶ τὶς ἐπαρχίες. Παντοῦ ὑπῆρχε ἡ ἴδια ἔκρηξη συζητήσεων καὶ ὑπερβολῶν, τὰ ἴδια ποιητικὰ συνθήματα στοὺς τοίχους, ἡ ἴδια δίψα πνευματικῆς λύτρωσης, ἡ ἴδια ἐχθρότητα στὸ καθεστώς. Τὸ κίνημα ἔφτασε καὶ μέχρι τὰ ὑπόπτερα ἀσβαράγγαγα ἱδρύματα, ὅπως τὸ Κολλέγιο τῆς Γαλλίας καὶ τὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Ἐπιστημονικῆς Ἔρευνας. Χώθηκε μέσα στὶς παραδοσιακὰ συντηρητικὲς σχολὲς Νομικῆς, Ἰατρικῆς καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Οἱ φοιτητὲς τῆς Θεολογίας κι αὐτοὶ «ἐγκωνίσθησαν» στὰ σεμινάριά τους ὅπως καὶ τὰ πολὺ παθαρχικὰ ἀνάκτορα τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς. Παντοῦ τὰ πνεύματα ἀνοίχτηκαν σὲ νέους ὁρίζοντες καὶ τὰ θεωρητικὰ ἐμπόδια ὑποχώρησαν στὴν ὁρμὴ μιᾶς νέας καὶ θαυματουργῆς ἐνέργειας.

Ἡ ἐξέγερση ποὺ ἐπηρέασε ἴσως περισσότερο τὸ πλατὺ κοινὸ εἶναι ἐκείνη τῆς Ἐθνικῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν τῆς ὁδοῦ Μποναπάρτ ποὺ ἀφοῦ οἱ φοιτητὲς τὴν πῆραν στὴν κατοχή τους ἀπὸ 14 τοῦ Μάη τὴν ἔκαναν μεσαιωνικὸ παράσημο τυπογραφεῖο ἐπαναστατικῶν προκηρύξεων. Οἱ κεφαλοχάρακτες ἀπὸ τοὺς νεαρούς ζωγράφους τῆς Σχολῆς τοῦ Παρισιοῦ ἔγιναν οἱ εἰκονογράφοι τῆς ἐπαναστάσης γεμίζοντας τοὺς τοίχους τοῦ Παρισιοῦ μὲ ἄγριες καρικατοῦρες. Ὅπως καὶ πολλὲς ἄλλες γαλλικὲς σχολές, ἡ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν εἶναι ἀπαρχαιωμένη, ἀπολιθωμένη, ἱεραρχημένη· κι ἐκεῖ ἀκόμα βασίλευαν τὰ μεγάλα ἀφεντικὰ ποὺ πάντρευαν τοὺς φοιτητὲς κάτω ἀπὸ τὸ γόητρό τους. Ὁ μήνας τοῦ Μάη τ' ἄλλαξε ὅλα. Ἐκεῖ ὅπου πρῶτα δὲν ἄρχοταν νὰ δουλέψουν παρὰ λίγες δεκάδες φοιτητὲς ἡ κατοχὴ ἔφερε χιλιους ποὺ σὲ ὁμάδες ἀπὸ διακόσιους δούλευαν μέρα νύχτα. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι θαυμάσιο: 100.000 ἀφίσες τουλάχιστον τυπώθηκαν ἀπὸ 300 περίπου πρωτότυπα σχέδια. Αὐτὲς οἱ ἀφίσες γίνονται γρήγορα θήραμα γιὰ τοὺς συλλέκτες. Στὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν ἐπίσης λειτούργησε ἡ ἔμμεση δημοπρατία. Τὰ σχέδια κρίνονταν ἀπὸ μιὰ γενικὴ συνέλευση καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν ποὺ ἀποφάσιζαν μὲ ψῆφο. Τέλος ἡ σχολὴ ἀκυκλώθηκε ἀπ' τὴν ἀστυνομία στὶς 27 τοῦ Ἰούνη, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐμπειρία τοῦ Μάη εἶναι ἀδύνατο νὰ φανταστεῖ κανεὶς μιὰ μελλοντικὴ μεταρρύθμιση ὅπου οἱ φοιτητὲς δὲ θὰ παίζουν ἐνεργητικὸ ρόλο.

Οἱ πρωτοβουλίες τῶν φοιτητῶν δὲν εἶχαν ὅλες τὴν ἴδια συνοχὴ καὶ τὸ ἴδιο θετικὸ ἀποτέλεσμα. Στὶς 15 τοῦ Μάη, δυὸ μέρες μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Σορβόννης, ὅταν πιὰ ἡ εὐφορία ἔφτανε στὸ ζενίθ, 200 περίπου φοιτητὲς κρυχώρησαν πρὸς τὸ Ὀντεόν καὶ τὸ κατέλαβαν τὴ στιγμὴ ποὺ τέλειωνε ἡ παράσταση ἑνὸς ἀμερικανικοῦ χορευτικοῦ συγκροτήματος. Ὁ Ζὰν - Λουὶ Μπαρρώ, διευθυντὴς τοῦ θεά-

τρου, υποτάχτηκε στή μοίρα του φωνάζοντας: «Ὁ Μπαρρὸ πέθανε!» Αὐτὴ ἡ κατοχὴ φάνηκε ὅτι θὰ ἔχει σοβαρὲς συνέπειες: εἶταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ ἐξέγερση τῶν φοιτητῶν ξεπερνοῦσε τὰ πανεπιστημιακὰ πλαίσια. Πολλοὶ προβλέψαν κι ἄλλες ἐπιθέσεις ἐνάντια στ' ἀγαθὰ τοῦ κράτους. Φῆμες κυκλοφόρησαν ὅτι αὐτὸ δὲν εἶταν παρὰ μιὰ γενικὴ δοκιμὴ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπίθεση στὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμό, ἔχυρὸ ποὺ συμβόλιζε τὸν αὐστηρὸ ἔλεγχο ποὺ ἀσκοῦσε τὸ γκωλλιστὸ καθεστὼς στὴν ἐνημέρωση. Σὲ μιὰ σύγχρονη κοινωνία τηλεπικοινωνιῶν τὸ ραδιόφωνο εἶναι ἕνα ἀποτελεσματικὸ ὅπλο τῆς ἐξουσίας. Ὅποιος τὸ κατέχει σημαίνει μιὰ μεγάλη νίκη. Στὸ Ματινιὸν καὶ στὸ ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν εἶχαν τὸ προαίσθημα ἑνὸς ἀπειλητικοῦ κινδύνου, μιᾶς πραγματικῆς καὶ ἴσως αἱματηρῆς ἐπανάστασης. Τί θὰ συνέβαινε ἂν ἡ στρατιὰ τῶν ἐξαγριωμένων φοιτητῶν ἀποφάσιζε πραγματικὰ νὰ καταλάβει τὸ Παρίσι καὶ ἂν ἡ ΓΣΕ, τὸ πιὸ ἰσχυρὸ συνδικάτο ποὺ εἶχε κομμουνιστικὴ καθοδήγηση, ἔριχνε τὶς δυνάμεις του στὴ ζυγαριά; Τελικὰ κανένας ἀπὸ τοὺς φόβους αὐτοὺς δὲν ὁλοπιστεύθηκε. Ἡ ἐπίθεση ἐνάντια στὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ ἀναβλήθηκε κι ὕστερα ἀπορρίφτηκε ἐντελῶς. Τὰ συνδικάτα, ὅπως θὰ δοῦμε ἀργότερα, ἀρνήθηκαν κατηγορηματικὰ νὰ παρασυρθοῦν. Ἡ καταλληλότητα τοῦ Ὄντεον εἶταν μιὰ ἀλλοπρόσαλλη, καθόλου μελετημένη πράξη, μιὰ χειρονομία γενναιότητας στὰ περιθώρια τῆς ἐπανάστασης, χωρὶς κανένα ἄμεσο δεσμὸ μαζί της. Ἦταν μιὰ ἰδέα τοῦ Κινήματος τῆς 22ας Μαρτίου, ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς αὐθόρμητης στρατηγικῆς τοῦ Κὼν - Μπεντὶ ὁ ὁποῖος θὰ συμβουλεύτηκε τὶς δημάδες μὲ τὸ πρακτικότερο πνεῦμα ποὺ συναποτελοῦσαν τὴν ἐπαναστατικὴ διοίκηση.

Τὸ μῆνα ποὺ κράτησε ἡ κατοχή του τὸ «τέως Θέατρο τῆς Γαλλίας» εἶταν ἀνοιχτὸ μέρα νύχτα σὰν ἕνα εἶδος ἐπαναστατικῆς ἀγορᾶς, κλάμπ καὶ νυχτερινοῦ ἀσύλου ταυτόχρονα. Κανένα ἔργο δὲν παίχτηκε ἀλλὰ ἀκούστηκε μιὰ πληγμύρα ἀπὸ λόγους. Τὸ πείραμα καταπρίθηκε ἀπὸ τὴν FESO καὶ ἀκό τὸ συνδικάτο Γάλλων ἠθοποιῶν. Καθὼς περνοῦσαν οἱ μέρες τὸ θεσπάριο λεηλατήθηκε κι ἕνας στρατὸς ἀπὸ κομπάρσους μὲ στολὲς ἀντιτάχτηκε στοὺς ἀστυνομικοὺς σὲ μερικὲς συμπλοκές. Ἕνας ἀλήτης ἐγκαταστάθηκε στὸ καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκφοκρατίας καὶ πότε πότε συγκινήταν ἀπ' τὸ κάθισμά του γιὰ νὰ ἐκφέμβει στὴ συζήτηση. «Τὸ λοιπόν, ἐδῶ καὶ πέντε μέρες κουμέμαι 'δῶ», εἶπε ἕνα βράδυ, «τὸ λοιπὸν εἶμαι ψχαριστημένος! Κάθε πρωὶ πάω ν' ἀγοράσω τὸ κατοστάρι μου κι ὕστερα ξαπλώνω ἐδῶ. Περνάω φένα τὸ λοικόν!» (χειρονομία). Στὸ τέλος ὑπῆρχαν 100 κυρίτου ἄνθρωποι ποὺ ζοῦσαν κι ὕτραγαν στὸ θέατρο, ἔκαναν ἡλιοθεραπεία σκὰ μπαλκόνια καὶ κερπατοῦσαν ντυμένοι σὲ Ρωμαῖοι ἑκατόνταρχοι. Εἶταν οἱ ἄστεγοι «πλουσάκι» ποὺ εἶχαν ἀφήσει γιὰ λίγο τὴ γοητιὰ τοῦ δρόμου καὶ τὶς προκυμαίες τοῦ Σηκουάνα. Ὅταν ἔφτασε ἡ ἀστυνομία στὶς 14 τοῦ Ἰούνη, ἔφυγαν ἤσυχα ἀφήνοντας τοὺς ὑπαλλήλους γιὰ τὴν ἀκολύμανση νὰ κάνουν τὴ δουλειά τους.

Οἱ τελευταῖες μέρες τοῦ φοιτητικοῦ σοβιὲτ εἶταν βλιβερές, ὅσο οἱ πρῶτες εἶταν ἡρωϊκές. Γιὰ νὰ φέρουν μεγαλύτερα ἀποτελέσματα —

καὶ ἴσως γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια — οἱ ἀρχηγοὶ ἐγκατέλειψαν τὴ Σορβόννη ἀφήνοντάς την νὰ γίνει χῶρος πανηγυριοῦ. Μιὰ ὁμάδα ἀπὸ «διεθνεῖς περιστασιακούς» — μιὰ σύγχρονη ἐνσάρκωση τοῦ σουρρεαλισμοῦ — κατέλαβαν τὴν αἴθουσα τῶν μεγαφώνων τοῦ χτιρίου καὶ ἔριξαν ἐκκεντρικὰ συνθήματα. Κάτι ἀκόμα σοβαρότερο, οἱ διάδρομοι ἔγιναν βλο καὶ πιὸ ὁρώμικοι ἐξαιτίας τῆς ἀστυμάντεψης κυκλοφορίας. Κι ἐκεῖ ἀκόμα ἐγκαταστάθηκαν ἀλῆτες, μπῆτνες καὶ ἄλλοι ποὺ δὲν ἤξεραν ποῦ νὰ κοιμηθοῦν. Τὰ κοντάκια ἔγῆμαν ἀπὸ τοὺς ὑπουργούς, οἱ πληροφοριοδότες τῆς ἀστυνομίας ἔμπαιναν ἐλεύθερα, μερικοὶ νέοι πῆραν ναρκωτικὰ κι ἔπρεπε νὰ κάνω σὲ νοσοκομεῖο. Τὸ ἀναρρωστήριο ἔγινε ἕνα σκάνδαλο. Καμιὰ τριανταριὰ ἄλγτες, μερικοὶ κακοποιοί, παλιοὶ λεφτεγάρηδες, λιποτάχτες ποὺ εἶχαν ὀνομαστεῖ Καταγχέζοι ἐγκαταστάθηκαν σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς Σορβόννης καὶ ἄρχισαν νὰ ἀσκοῦν κάποια τρομοκρατία γύρω τους. Κι αὐτοὶ μισθώσαν τὴν κεντονία μὲ τὸν τρόπο τους κι εἶχαν ἔρθει νὰ βοηθήσουν τοὺς φοιτητές. Εἶχαν μερικὲς κυνηγετικὲς καραμπίνες, μεγάλα μαχαίρια, ραβδιὰ, αἰθερένιους λοστοὺς κι ἁλυσίδες καὶ συνοθεύονταν ἀπὸ δυὸ τρεῖς κοπέλλες ἔντονα βαμμένες. Μιὰ νύχτα τοῦ Ἰούνη ἔγινε μιὰ συμπλοκὴ καὶ οἱ Καταγχέζοι διώχτηκαν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τάξης τῆς ἐπιτροπῆς κατοχῆς.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἀσχολήθηκε ἐπίσης μὲ τὸ σφουγγάρισμα, τὸ καθάρισμα καὶ τὴν ἀποκατάσταση ἀλλὰ δὲν κατάφερε νὰ ὁλοκληρώσει τὸ σκοπό της. Στὶς 2 ἡ ὥρα τὸ πρωὶ τὴν Κυριακὴ 16 τοῦ Ἰούνη, ἕνας νέος ποὺ πληγώθηκε ἀπὸ μιὰ μαχαιριά, ὁδηγήθηκε στὸ νοσοκομεῖο. Ἡ ἀστυνομία ὅμως ἔκανε ἔρευνες καὶ ἔχοντας αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο σὰ δικαιολογία, πῆρε τὴ διαταγὴ ἀπὸ τὴν κυβέρνηση νὰ ἀδειάσει τὴ Σορβόννη. Δὲν ἀντιμετώπισε παρὰ μιὰ ἀδύναμη ἀντίσταση. Οἱ τελευταῖοι φοιτητὲς καὶ καθηγητὲς ποὺ διώχτηκαν τραγούδησαν τὴ «Διεθνῆ», μικροαμπλοὲς ἔγιναν στὸ Σαὶν-Μισὲλ καὶ τὸ Σαὶν-Ζερμαίν. Ρίχτηκαν μερικὰ κοκτέϊλ δόλστρομα καὶ μερικὲς βόμβες δακρυγόνων, ἀλλὰ οἱ φοιτητὲς δὲν εἶχαν πιὰ κουράγιο. Οἱ κόκκινες καὶ οἱ μαῦρες σημαῖες ξεκρεμάστηκαν ἀπὸ τὶς στέγες τῆς Σορβόννης καὶ στὴ θέση τους μπῆκε ἡ τρίχρωμη γαλλική. Ἔτσι τέλειωνε μιὰ γραφικὴ φάση τῆς φοιτητικῆς ἐπάνας. Μὴ μπορώντας νὰ πάρει τὴν ἐξουσία, ἡ φαντασία κρύφτηκε καὶ μπῆκε στὴν παρανομία.

«Ἐπιστῆμες Πό»

Ἡ Μπλάνκα Καμπρουμπί, μιὰ φοιτήτρια 21 χρονῶν στὸν τρίτο χρόνο τοῦ Ἰνστιτούτου Πολιτικῶν Μελετῶν, διηγεῖται:

«...Στὴν ἀρχὴ τοῦ Μάη ὅλοι διαβάζαμε μὲ μανία. Ἀκόμα μιὰ προσπάθεια καὶ ὁ χρόνος θὰ τέλειωνε. Ἀκόμα μιὰ προσπάθεια κι ὅλοι αὐτοὶ οἱ μῆνες δουλειᾶς θὰ δικαιώνονταν. Ὅταν λοιπὸν μελετάει κανεὶς 12 ὧρες τὴν ἡμέρα, δὲν προφταίνει κάνεα νὰ σκαφτεῖ κάνα σπὶ τὶ συμβαίνει γύρω του. Τὰ μεγάλα, παγκόσμια πολιτικὰ προβλήματα τὰ μελετούσαμε καὶ τὰ συζητούσαμε — μὲ τὴν πιὸ φροντισμέ-

νη δρολογία τῆς γαλλικῆς γλώσσας — ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ μπαίνουν στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Ἰνστιτούτου. Οἱ περισσότεροι σπουδαστὲς ἔρχονταν ἀπὸ ἀστικὸ περιβάλλον — γιοὶ συμβούλων τοῦ Κράτους, πρεσβευτῶν, διάσημων πολιτικῶν ἐξορίστων... μελλοντικοὶ σύμβουλοι τοῦ κράτους κι' αὐτοί, μελλοντικοὶ πρέσβεις κι ἴσως μελλοντικοὶ θεάσημοι πολιτικοὶ πρόσφυγες. Ὅλοι αὐτοὶ δούλευαν πολὺ καὶ σκέφτονταν μόνο πῶς θὰ πάρουν τὸ δίπλωμα.

«Ἡ ὀργάνωση τῶν σπουδῶν μας εἶναι ἁρκετὰ ἱκανοποιητικὴ σὲ σχέση μὲ τὴν ἀνοργάνωτη κατάσταση τῶν μεγάλων σχολῶν. Πρῶτο δὲν εἴμαστε παρὰ 3.500 μαθητὲς καὶ γι' αὐτὸ οἱ σχέσεις μὲ τοὺς καθηγητές μας εἶναι πολὺ πιὸ στενὲς ἀπ' ὅτι στὴ Σορβόννη. Εἴχαμε μιὰ ἐξαιρετικὴ βιβλιοθήκη καὶ μιὰ αἴθουσα περιοδικῶν ποὺ ζήλευαν ὅλες οἱ γαλλικὲς σχολές. Μερικοὶ ἀπ' τοὺς καθηγητές μας ὅπως ὁ κ. Ἀλφρὲντ Γκροσσὲρ καὶ ὁ κ. Ἀντὲ Ἀμάρ, εἶναι πολὺ ἀγαπητοί. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐπίσημες παραθέσεις εἴχαμε «διαλέξεις», ἕνα εἶδος ἐργαστηρίων, ὅπου οἱ φοιτητὲς, σὲ ὁμάδες 15 μελῶν, μάθαιναν τὴ μέθοδο νὰ συντάσσουν μιὰ ἔκθεση 10 λεπτῶν πάντα μὲ τὸ πιὸ καθαρὸ καὶ εὐχάριστο ὕφος. Κι αὐτὸ γιατὶ στὴν τελικὴ ἐξέταση, τὰ περίφημα «μεγάλα προφορικά», ἔπρεπε ἀκριβῶς νὰ διαλέξουμε μὲ κλῆρο ἕνα θέμα πάνω σὲ ὁποιοδήποτε ζήτημα καὶ νὰ ἑτοιμάσουμε μέσα σὲ μιὰ ὥρα μιὰ ἔκθεση 10 λεπτῶν γι' αὐτό. Μετὰ ὁ φοιτητὴς ἐξετάζεται γιὰ 10 λεπτὰ ἀκόμα. Ἔτσι ὅλος ὁ χρόνος παιζόταν κορώνα - γράμματα σὲ εἴκοσι λεπτὰ καὶ δέκα δευτερόλεπτα. Ζούσαμε ὅλοι μὲ τὸ φόβο τῶν «μεγάλων προφορικῶν». Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῶν ἐξετάσεων ὑπῆρχε καὶ τὸ θέμα τῆς ἀπασχόλησης. Τὸ Ἰνστιτοῦτο προετοιμάζει ὑποψηφίους γιὰ τὴν Ἐθνικὴ Σχολὴ Διοικήσεως, ἀπαραιτητὸ πέρασμα γιὰ τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα. Πεντακόσιοι φοιτητὲς παρουσιάζονται κάθε χρόνο στὸ διαγωνισμὸ καὶ 100 γίνονται δεκτοί.

«Ἀλλὰ τὸ γενικὸ ὕφος τῶν Ἐπιστημῶν Πὸ εἶναι ἡ αὐταρέσκεια. Οἱ φοιτητὲς θεωροῦν τοὺς ἑαυτούς τους σὰν τοὺς πιὸ ἐξυπνους, τοὺς καλύτερους, τοὺς λαμπρότερους. Λύτὸ κυρίως ἔπρεπε ν' ἀναμορφωθεῖ: ἡ νοοτροπία ἑνὸς μανταρίνου μικρόκοσμου, εὐχαριστημένου ἀπὸ τὴν ἐπίδοσή του, ἐργατικοῦ καὶ καλοντυμένου.

«Στὶς 3 τοῦ Μάη, ὅταν ἔσκασαν οἱ πρῶτες χειροβομβίδες δακρυγόνων, εἴμαστε ἑτοιμασμένοι στὴ μελέτη. Ἀγωνιστήκαμε μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους μέχρι τὴ μία τὸ βράδυ... μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ ραδιοφώνου. Κάποιος εἶπε μὲ χαρά: «Εἶναι παράγγελο νὰ μελετᾶς ξέροντας ὅτι κάποιος ἀγωνίζεται γιὰ τὰ αἰτήματά σου!» Τὴν πρώτη ἑβδομάδα δὲν ὑπῆρχε γιὰ μᾶς θέμα συμμετοχῆς στὶς διαδηλώσεις.

«Τὸ Σάββατο 11 τοῦ Μάη, ἡμέρα ποὺ γι' αὐτὴν εἴχαμε δουλέψει τόσο καλά, μᾶς κάλεσαν στὶς 8 τὸ πρωὶ γιὰ τὶς ἐξετάσεις. Πρὶν ὅμως φύγουμε ἀπὸ τὰ σπίτια μας, δὲν παραλείψαμε ν' ἀνοίξουμε τὸ ραδιόφωνο. Ὅλοι ξέραμε τὶς διαιδότητες ποὺ εἶχαν φτάσει στὸ ζενίθ τὸ βράδυ τῶν διαδηλώσεων ὑπὲρ τῶν φυλακισμένων φοιτητῶν καὶ γιὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς Σορβόννης. Βρεθήκαμε ὅλοι στοῦ Μακζὸ, τὸ καφενεῖο στὴ γωνιὰ τῆς ὁδοῦ Σολ - Γκεγκιὸμ, γιὰ ἕνα γρήγορο κεφὲ πρὶν

από τις εξετάσεις. Βγαίνοντας από το καφενείο είδαμε μιά περίεργη συγκέντρωση ανθρώπων μπροστά στις Επιστημες Ιδ. Καταλάβαμε ότι κάτι θά γινόταν. Μερικοί σπουδαστές πού είχαν ίσως περάσει τή νύχτα στά εδαφοβάμματα συνοδευόμενοι ίσως από μερικές της Σορβόννης, μάς ζήτησαν ν' απεργήσουμε γιά άλληλεγγύη. Μερικές στιγμές άβεβαιότητας, σιωπής. Κι έπειτα πρόκειται γιά τις τελικές μας εξετάσεις. Και ξαφνικά μιά φωνή ξεσηκώθηκε: «Ελευθερώστε τούς συντρόφους μας!» Χαμόγελα. Η ένλογή έγινε.

»Υστερα ο Ζάν Σαπφάλ, ο διευθυντής, παρουσιάζεται μυστηριώδης και εντυπωσιακός. Καταλαβαίνει ότι γιά νά συνενοηθεί μαζί μας πρέπει από δώ και μπρός νά χρησιμοποιήσει πιό δημοκρατικές μεθόδους. Άγνοεί λοιπόν σέ μιά παράκλα γιά ν' ανακοινώσει ότι η εξέταση γλωσσών αναβάλλεται άλλά ότι οι εξετάσεις των άλλων μαθημάτων θά γίνουν όπωσθήποτε στις προκαθορισμένες ημερομηνίες. Κάτω από το τρομαγμένο βλέμμα του Μπαζίλ, πού δέκα λεπτά νωρίτερα έκουγε άγόρια και κορίτσια ν' αναριτιώνται γιά τά βήματα των εξετάσεων, ξεκινάμε δημαδικά γιά διαδήλωση. Μπορεί νά μήν είμαστε άκόμα άγριοι έπαναστάτες, είμαστε όμως θερμοί υποδοχείς της μεταρρύθμισης.

»Καθώς ή είδηση διαλογόταν στό Καρτιέ Λατέν άκόμα και οι πιό γεροντοκέφαλοι μαθητές του Ινστιτούτου καταλάβαιναν ότι δέν μπορούσαμε άλλο νά μένουμε από περιθώριο. Έπρεπε ν' αποφασίσουμε άν θά κρατήσουμε στάση ύπερ ή κατά του κινήματος. Μάς κάλεσαν νά κάμε στό Ινστιτούτο και νά ψηφίσουμε γιά τις εξετάσεις μας. Καθηγητές μαζεμένοι στις γωνιές του δρόμου παρακάλεσαν τούς καλύτερους μαθητές τους νά ψηφίσουν θετικά. Τότε συνειδητοποιήσαμε τη δύναμή μας.

»Μιά γενική συζήτηση προηγήθηκε από την ψηφοφορία και προκαλώντας την έκλογή μας ο αγαπημένος μας καθηγητής Άλφρέντ Γκροσσέρ άρχισε το λόγο του λέγοντας: «Εύχαριστώ τη γενική συνέλευση πού μού έδωσε το λόγο».

»Η μυστική ψηφοφορία έγινε σε άτμόσφαιρα γενικής άκαιρέντασης πού δέν της στερούσε μιά κάποια σοβαρότητα. Υπήρχαν δυό κατάλογοι, των «άνειθρασταιλιών» και των «στασιαστών». Οι πρώτοι κρίναναν νά γίνουν οι εξετάσεις μέ τη σημερινή τους μορφή 10 μέρες μετά την άπεργία. Οι δεύτεροι δέν ήθελαν καθόλου τις εξετάσεις. Ζητούσαν νά δοθούν τά διπλώματα κρίνοντας από την έκβαση του σχολικού χρόνου γιά ν' αφήσουν τον καιρό στούς φοιτητές νά έτοιμάσουν τις μεταρρυθμίσεις. Μετά από μιά θυελλώδη συζήτηση συγκεντρωθήκαμε στό δρόμο περιμένοντας τ' αποτελέσματα. Η νύχτα έπεφτε. Ξαφνικά καταλάβαμε ότι μπορούσαμε νά μιλάμε δυνατά, νά τραγουδάμε κι άκόμα νά φωνάζουμε, άν θέλαμε! Μέ μιά ψηφοφορία είχαμε χαραμίσει τή δουλειά ένός χρόνου — μερικοί φαίνεται είχαν καταστρέψει τη σταδιοδρομία τους. Κι όμως είμαστε πολύ πιό χαρούμενοι άκ' όσο άν καίγαμε τό δίπλωμά μας. Οι καλύτεροι χάρισαν τη νίκη στούς στασιαστές. Τό ίδιο βράδυ αποφασίστηκε η συνεχής κατοχή του Ινστι-

τούτου. Ὁ δρόμος εἶναι ἀνοιχτὸς γιὰ τὶς μεταρρυθμίσεις.

»Διαθήκαμε στὴν ἐπανάσταση μ' ὅλη τὴ φλόγα τῶν μυημένων τῆς τελευταίας ὥρας. Ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη μέρα τὸ Ἰνστιτοῦτο Πολιτικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Παρισιοῦ ἔγινε Ἰνστιτοῦτο Ἀθηνῶν. Ὑπῆρχε ἕνας προθάλαμος Τσὲ Γκεβάρα, μιὰ βιβλιοθήκη Μάο Τσὲ - Τούγκ, ἕνα ἀμφιθέατρο Ρόζας Λουξεμπουργκ. Κάποιοι καὶ μαῦρες σημαῖες μπῆκαν στὴν εἴσοδο. Οἱ διάφορες βουλεῖς γίνονταν ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς φοιτητὲς καὶ ποτὲ οἱ τουαλέτες δὲν εἶταν τόσο καθαρὲς οὔτε τὰ ἐστιάτρια τόσο καλὰ τακτοποιημένα. Ἔχουμε διαφορετικὴ φύση ἀπὸ τοὺς ἄταχτους συντρόφους μας τῆς Σορβόννης. Ἐπιτροπὲς ὀργάνωσης, συντονισμοῦ καὶ συνδέσμων μᾶς ἔδωσαν μιὰ ἄφογη ἐσωτερικὴ τάξη ἂν καὶ τὰ συνθήματα ποὺ εἶταν γραμμένα στοὺς τοίχους εἶταν τελείως διαφορετικὰ ὅπως αὐτό: «Κεφάλλας μὴν ἀλλοτριώνεστε ἀπὸ τοὺς ἄντρες, προσφέρθεῖτε στὴν ἐπανάσταση!».

»Καὶ ὅμως, αὐτὸ τὸ εἰβδομαδιαῖο κλίμα διακόπτηκε ἀπὸ τὴ «Λύση», τὸν ἀπόκοσμο ἐχθρὸ ὅλων τῶν κομμουνιστῶν καὶ αὐτῶν ποὺ τοὺς μισοῦζουν, ποὺ ἀγανακτισμένη μ' αὐτὰ ποὺ συνέβαινε στὴν «Ἱδρὼ» κάλεσε τὰ μέλη της νὰ κατέβουν στὴν ὁδὸ Σαὶν - Γερμαίν. Φορέθηκαν κράνη, εἶταν ὁπλισμένοι μὲ ἀσπίδες καὶ κλόμπς καὶ μπῆκαν στὸ χτίριο σπάζοντας ἕνα παράθυρο τοῦ πίσω μέρους. Τρομοκρατημένοι οἱ 500 φοιτητὲς ποὺ βρίσκονταν στὸν προθάλαμο τὸ κάνανε ἀμέσως. Ὅσοι δὲν τὰ κατάφεραν κλείστηκαν στὸ κρῦο πάτωμα καὶ ζήτησαν βοήθεια ἀπὸ τὰ παράθυρα. Οἱ «ἀριστεροὶ» ἔριξαν μερικὰ καπνογόνα καὶ ἔτσι σημαλήρωσαν τὸ νεκρό. Εἶχαν κλείσει τὴν καγκελλωτὴ πόρτα κι ἔτσι ἔπρεπε νὰ ἐπιτεθοῦμε γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴ σχολή. Οἱ καλλιεργημένοι φίλοι μας μᾶς πέταξαν καρέκλες ποὺ τὶς κομματιάσαμε γιὰ νὰ ἔχουμε ὅπλα. Χρειάστηκε νὰ καλέσουμε γιὰ βοήθεια τὴν ὑπηρεσία τάξης τῆς Σορβόννης. Οἱ σχέσεις μας μὲ τὴ Φιλοσοφικὴ δὲν εἶταν ποτὲ πολὺ καλές, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νὰ φανάξουμε τὴ «μεγάλη ἀδελφή». Ὁ καθηγητὴς μας κ. Γκροσσὲρ πῆρε τὴν ἀρχηγία τῆς ἐπίθεσης. Ἀκολούθησε μιὰ μάχη σῶμα μὲ σῶμα, ἀλλὰ οἱ «ἀριστεροὶ», βλέποντας ὅτι τώρα πιὰ ποὺ ἐχθροί τους ἀπόχτησαν δικὰ θὰ τοὺς νικοῦσαν ὁπωσδήποτε, τράκαραν φεύγοντας ἕνα αἰχμάλωτο τοῦ κλείστηκε σὲ μιὰ αἴθουσα ἐρευνῶν. Τὸ συμβούλιο τῶν φοιτητῶν, λειτουργώντας σὰν δικαστήριο, ἀποφάσισε νὰ μὴν τοῦ ἐπιβάλλει καμιὰ ποινή, ἀλλὰ νὰ τὸν παραδώσει στὴν ἀστυνομία. Κατόπιν σχηματίστηκε ἕνας μαῦρος κατάλογος τῶν «φασιστῶν» ποὺ συνεργάζονταν μὲ τὴ «Λύση». Ἡ παρουσία τους στὸ Ἰνστιτοῦτο μπορεῖ νὰ δικαιολογήσει τὸ λυντσάρισμά τους.

»Γιὰ νὰ ἐπεξεργαστοῦμε τὶς μεταρρυθμίσεις μας, σχηματίσαμε ἀντιπροσωπευτικοὺς ὀργανισμούς. Ὅλα τὰ τμήματα σπουδῶν διάλεξαν τοὺς ἐκπροσώπους τους στὸ συμβούλιο τῶν φοιτητῶν ποὺ πραιτόβαν τὴν ἐκτελεστικὴ ἐξουσία. Ἐπιτροπὲς σχηματίστηκαν ἀκ' ὅλους. Συζητήθηκαν οἱ μεταρρυθμίσεις καὶ μετὰ ὑκοβλήθηκαν στὸ συμβούλιο. Στὸ ἐσωτερικὸ αὐτοῦ τοῦ συμβουλίου ἔγινε ἡ ἐκλογὴ ἑνικὰ σπουδαστῶν ποὺ μαζὶ μὲ ἕννιὰ ἀντιπροσώπους τῆς ὁμάδας τῶν καθηγητῶν σχημάτισαν

τή μικτή ἐπιτροπή πού θ' ἀποφάσιζε τελικά. Μέσα στίς ἐπιτροπές οἱ καθηγητές σήκωναν τό χέρι γιά νά ζητήσουν τό λόγο. Θάνηκαν ν' ἀπαρδοῦν γιά τίς διαδικαστικές γνώσεις τῶν μαθητῶν τους.

«Τό ρεῦμα πού φύσοδσε τίς μεταρρυθμίσεις εἶταν ἰσχυρό. Ἀποφάσεις πάρθηκαν πάνω στίς συνδικαλιστικές καί πολιτικές ἐλευθερίες στό ἐσωτερικό τοῦ Ἰνστιτούτου, πάνω στή «δημοκρατικοποίηση» τῆς σχολῆς τόσο σέ σχέση μέ τήν ἐπιλογή σπουδαστῶν ὅσο καί σέ σχέση μέ τό πρόγραμμα σπουδῶν. Μερικοί φοιτητές προχώρησαν ζητώντας τό δικαίωμα τοῦ βέτο στό διορισμό ἢ τήν ἀπόλυση τῶν καθηγητῶν. Ἔγινε μιά προσπάθεια γιά νά περάσει σέ δεύτερο πλάνο ἡ προσωπική ἐπιτυχία καί νά ἐνισχυθεῖ ἡ ὁμαδική δουλιά γιά νά τονωθεῖ ἡ ἐξέταση τοῦ ζέσου τοῦ θέματος παρά τῆς γυκκῆς ὕλης.

«Κι ὅμως, παρά τίς κόκκινες σημαίες καί τά φλογερά συνθήματα, οἱ περισσότεροι φοιτητές εἶταν ἀκόμα μεταρριπασθεῖς μά ἔβλεπαν νά καταλαβαίνουν ὅτι ἔκαπε νά παράσουν πρῶτα τοῦτο τό εἶδος τρέλλας καί ἔβλεπα μιά συγκινησιακή διάσταση σέ ὅ,τι προσπαθοῦσαν νά πραγματοποιήσουν ὥστε οἱ μεταρρυθμίσεις νά γίνουν πραγματικές. Εἶχαν κιόλ ξεπεράσει τό σημεῖο ἀπ' ὅπου θά μποροῦσαν νά κάνουν πίσω...».

Οἱ «καραμπίνα»

Ὁ Μισέλ Μορέν, φοιτητής τοῦ δεύτερου χρόνου τῆς Ἰατρικῆς, διηγεῖται:

«Ἡ εἴσοδος τῶν φοιτητῶν τῆς Ἰατρικῆς στή συμμαχία τό μῆνα τοῦ Μάη ἔγινε ἀργοσορημένα σέ σχέση μέ τ' ἄλλα φοιτητικά κινήματα διαμαρτυρίας. Δέν εἴχαμε ποτέ τή φήμη λαμπρῶν κριτικῶν πνευμάτων. Ἴσως γιατί οἱ αὐριανοί γιατροί μπαίνουν γρήγορα στόν κόσμο τῆς ἐπιστήμης τους καί, εἴτε δίκημα εἴτε καλά στέκονται στήν κοινωνία, αἰσθάνονται χρήσιμοι γι' αὐτήν. Δέν θά ἔχουν ποτέ προβλήματα ἀπασχόλησης. Ἐπίσης οἱ σπουδές μας εἶναι τόσο μακρόχρονες καί πυκνές, πού δέν ἔχουμε καθόλου καιρό ν' ἀσχοληθοῦμε μέ τήν πολιτική.

»Μετά ἀπό μιά ὁρισμένη στιγμή ὅμως, ἡ πολιτικοποίηση ἔγινε πολύ γρήγορα καί αὐθόρμητα. Καί νά ἕνα παράδειγμα: Τήν Παρασκευή 3 τοῦ Μάη ἕνας ἀπό τούς συντρόφους μου βγαίνει ἀνήσυχα ἀπ' τήν παλιά σχολή καί πηγαίνει πρός τό μπουλβάρ Σαίν-Μισέλ, ὅπου ἔχει παρκάρει τό αὐτοκίνητό του. Πέφτει πάνω σέ μιά ὁμάδα φοιτητριῶν πού κάνουν ἐκκαθάριση στή γειτονιά καί γι' αὐτό τήν χτυπᾶνε ἄγρια μέ τά πλόμπς καί τόν ὁρίζουν «δραμαφοκτητή». Τή Δευτέρα, ἡ τοῦ Μάη, ὅταν ἀκούει στό ράδιο ὅτι γίνονται ταραχές στό μπουλβάρ Σαίν-Ζερμαίν βγαίνει ἀπ' τό αὐτοκίνητό του καί τρέχει νά συναντήσει ἐκείνους πού ὁ ὑπουργός ὀνομάζει «λυσσασμένους». Δέν ξεχνάει νά πάρει κι ἕνα κατσαβίδι γιά νά ξεκολλάει πέτρες ἀπ' τό λιθόστρωτο. Τήν ἄλλη μέρα ὅταν τόν βλέπω, ἔχει γίνει ἕνα ἐνεργητικό στοιχεῖο τῆς ἐξέγερσης καί μάλιστα ξέρει πολύ καλά νά ἐξηγήσει τίς αἰτίες τοῦ ἀγῶνα.

»Αύτή ή ξαφνική ανάπτυξη πολιτικής συνείδησης είταν μιά ανακούφιση γιά όλον τό κόσμο. Τό Σάββατο 4 του Μάη, στην αρχή του τελευταίου μαθήματος ένας καθηγητής μπόρεσε νά πεί ότι «ευτυχώς σέ μάς δέν υπάρχει πόλεμος». Αλλά την Τρίτη, 7 του Μάη, γυρίζοντας στή σχολή, έμεινα έκπληκτος από τή μεταμόρφωση. Οί τοίχοι είταν σκεπασμένοι μέ αφίσες. Τά σήματα των επαναστατικών ομάδων, πού μέχρι τότε είταν άγνωστα στούς περισσότερους φοιτητές, άνθιζαν τώρα παντού. Κι' όμως, αύτή ή πολιτικοποίηση δέν έγινε χωρίς κάποια αντίσταση. Έτσι όταν ένας ομιλητής άπευθύνθηκε στό πλήθος αρχίζοντας μέ τή λέξη «Σύντροφοι», άκούστηκαν αρνητές διαμαρτυρίες. Οί πρώτοι λόγοι είχαν φράσεις λίγο μεγαλόστομες: έκκλήσεις στόν αγώνα και στήν επαγρύπνηση κλπ. Απόρησα όταν είδα ότι ένας από τούς φοβερούς ομιλητές είταν κάποιος γνωστός μου, πού δέ φανταζόμουν ποτέ ότι μπορούσε νά φλογίζει άλάκληρο πλήθος.

»Η αλληλεγγύη μέ τούς συντρόφους μας είταν τό κυριότερο επιχείρημα. Οί φυλακισμένοι φοιτητές έγιναν σύμβολα. Ακούγοντας στό ραδιόφωνο τό θόρυβο από τά χτίσιμο των οδοφραγμάτων οί νέοι έτρεξαν γρήγορα στό Καρτιέ Λατέν. Η άστυνομία αναγκάστηκε νά φρουρήσει τά γεφύρια γιά νά εμποδίσει τό κατέβασμα εκείνων πού έμεναν στή δεξιά όχθη. Στά οδοφράγματα συνάντησα κι άλλους καραμπίνους (όπως λεγόμαστε χαϊδευτικά εμείς της Ιατρικής) και καθένας άπορούσε βλέποντας τούς άλλους. Μήπως δέν είχαμε τή φήμη του ούδέτερου φύλου στά πολιτικά;

»Η οργάνωση της «εξουσίας των φοιτητών» άρχισε αμέσως στην κατεχόμενη σχολή Ιατρικής. Οί μαθητές κάθε χράνου δημιούργησαν επιτροπές και παρουσιάστηκαν στή γενική συνέλευση πού είχε σχηματιστεί καθόδρμησε. Ορίστηκαν τά θέματα συζήτησης σέ κάθε ομάδα και άθήνησαν αίθουσες. Η πρώτη απόφαση φυσικά άφορούσε τις εξετάσεις. Μετά από συμφωνία μέ τόν πρύτανη άναβλήθηκαν έκ' άόριστο χρονικό διάστημα και θά γίνονταν μετά από μιά προθεσμία έξι εβδομάδων άπ' την αναγγελία τους γιά νά έχουν τό χρόνο οί επιτροπές νά δουλέψουν και από άλληλεγγύη κρός εκείνους πού είχαν λάβει άπ' την αρχή μέρος στό κίνημα. Όπως και στις άλλες σχολές χρειάστηκε νά οργανώσουμε μιά υπηρεσία τάξης μέ κράνη και ραβδιά, πού φύλαγε στην κόρτα γιά νά εμποδίσει την εκσθρομή της αστυνομίας ή των δυτικών. Είχαμε και μιά υπηρεσία καθαριότητας· εμείς οί γιατροί δέν μπορούμε νά επιτρέψουμε νά μάς κατηγορούν γιά ακαθαρσίες. Και φυσικά υπήρχε ένας σταθμός πρώτων βοηθειών, άνοιχτός τά βράδυα της παραχής. Εγκαταστήσαμε κρεβάτια, ένα παιδικό σταθμό και ένα μπαρ μέ προαιρετική πληρωμή. Μάς είχε πιάσει δίψα συμμετοχής, καταστροφής τού παλιού συστήματος πού ήθελε νά υπάρχει στή Γαλλία μόνο ένα μεγάλο πανεπιστήμιο κάτω από την αίγίδα του υπουργείου Εθνικής Παιδείας. Γιά κρώτη φορά οί δάσκαλοι στέκονταν δίπλα στούς μαθητές. Μέχρι τότε ένα χράγμα απομάκρυνε τούς καθηγητές από κέντρο των αμφιθεάτρων. Χρειαζόταν ή επανάσταση γιά νά τούς βοηθήσει νά το ξεπεράσουν.

»Είταν ένα σαγηνευτικό θέαμα νά βλέπεις τή γενική συνέλευση νά έχει κάθε μέρα καί πιό ριζοσπαστικές άπόψεις, ένῶ οί μετριοπαθείς άφήνονταν νά παρασυρθοῦν σιγά σιγά. Ένα δράδυ γύρω στά μεσάνυχτα, κάποιος ἔκοψε τόν όμιλητή μιά στιγμή γιά ν' άναγγείλει: «Ό Κόν - Μπεντί είναι στή Σορβόννη!» Ό Κόν - Μπεντί μετά άπ' τήν άπέλασή του είχε όρκιστεῖ νά γυρίσει πίσω κι όλοι έμεῖς είχαμε πάρει τόν όρκο μαζί του.

»Άργησα λίγο ή σχολή της Ίατρικῆς νά ένωθεῖ μέ τό κίνημα, άλλά είταν καί κείνη πού πράτησε τελευταία τήν κόκκινη σημαία μέσα στό Παρίσι».

Ή Πανεπιστημιούπολη

Ό Ρόχαν Βικραμαζίνγκε, ένας δεκαεπτάχρονος άπ' τήν Κεϋλάνη, 26 χρονῶν, διηγεῖται:

«Ό ξεσπασμός τοῦ Μάη στό Καρτιέ Λατέν προκάλεσε στό πείραμά του μερικές μικρότερες έκρήξεις στήν Πανεπιστημιούπολη, ὅπου κατοικοῦσαν 6.000 ξένοι φοιτητές μέσα στά έθνικά περίπτερα. Όπως καί στίς σχολές, άποφασισμένες όμάδες πῆραν στήν κατοχή τους μερικά περίπτερα διώχνοντας σέ μερικές περιπτώσεις τό διευθυντή καί τούς κατοίκους. Αύτές οί κατοχές χώριων, πού κράτησαν άπό 5 μέρες μέχρι 6 έβδομάδες, άποτέλεσαν μιά χωμική παρένθεση στήν ίστορία τῆς έπανάστασης τοῦ Μάη. Μόνο ένα πλεονέκτημα είχαν: ό διαχωρισμός τῶν φύλων πού γιά πολύ καιρό έπιβαλλόταν στή «Σιτέ» (Πανεπιστημιούπολη) έξαφανίστηκε άπό τότε.

»Άντίθετα άπό τό γενικό κίνημα, οί έξεγέρσεις στή Σιτέ δέν είχαν σάν στόχο τή μεταρρύθμιση στά πανεπιστήμια οῦτε τήν άνατροπή τοῦ γαλλικοῦ καθεστῶτος. Άντιπροσώπευαν όλες σχεδόν πράξεις διαμαρτυρίας ένάντια στίς μακρινές καταπιεστικές κυβερνήσεις τῶν χωρῶν τῶν φοιτητῶν. Τό έλληνικό περίπτερο είταν ό πρῶτος στόχος. Οί νέοι κύριοί του έναγκάστηκαν ν' άντιμετωπίσουν γρήγορα μιά άνταπίθεση όμάδας της δεξιᾶς. Μιά έβδομάδα άργότερα μιά όμάδα Ίσπανοί φοιτητές, ὑποστηριγμένοι άπό πολιτικούς έξορίστους πού θυμήθηκαν τόν έμφύλιο πόλεμο, κυρίεψαν τό ίσπανικό περίπτερο. Άμέσως τό βάφτισαν: «Σπίτι τῶν Ίσπανῶν έργατῶν καί φοιτητῶν» καί κάθε Κυριακή γέμιζε άπό μητέρες μέ τά παιδιά τους πού έρχονταν νά θαυμάσουν τή μικρή έπαναστατημένη γωνιά σάν τήν πατρίδα τους. Τό κίνημα προχώρησε δυτικά στό περίπτερο τῆς Άργεντινῆς, πού όνομάστηκε «Σπίτι Τσέ Γκεβάρα». Προκηρύξεις, μπροσούρες καί άφίσες μαρτυρούσαν τούς στενούς δεσμούς τῶν σπουδαστῶν μέ τούς γκαουχίλλερος τῆς Νότιας Άμερικῆς. Είναι περίεργο άπ' τούς παλιούς κατοίκους έκαναν τίς βαλίτσες τους κι έφυγαν ένῶ οί νεοφερμένοι πού προχώρησαν σέ έθνολογική έκκαθάριση άνακάλυψαν σύντομα ὅτι πολλοί άπό τούς παλιούς είταν πάνω άπό 35 χρονῶν, ὅτι κέρδιζαν άνετα τή ζωή τους κι ὅτι, πράγμα καί σοβαρό, τά θαμάτια αὐτοῦ τοῦ περιπτέρου δίνονταν στόν Μπουένος Άίρες σέ κυνοδρόμους καί πολιτικούς

ὑποστηριχτὲς τῆς κυβέρνησης. «Ἐδῶ δὲν εἶναι ξενοδοχεῖο τουριστῶν!» δήλωσαν οἱ νέοι ἀγωνιστές.

«Οἱ ἐπιδρομεῖς τοῦ πορτογαλικοῦ περιπτέρου ξεχώρισαν ζητώντας θρησκευτικὴ καὶ πολιτικὴ ἐλευθερία. Οἱ Μαροκινοὶ ἔδειξαν ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴν ἀραβικὴ πονηριά τους: μιὰ ὁμάδα ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ περιπτέρου δήλωσε πὼς τὸ περίπτερο εἶταν σὲ κατοχὴ γιὰ νὰ ἐμποδίσει τοὺς Ἀλγερινοὺς ἐργάτες νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ. Ἔτσι, αὐτὴ ἡ «κατοχὴ» δὲν πρόκειται γιὰ τελειώσει ποτέ.

«Ἡ κατοχὴ τοῦ ἰταλικοῦ περιπτέρου ἀπὸ μιὰ ὁμάδα κομμάντο ποὺ ἤρθαν ἀπ' τὸ Τορίνο, σταμάτησε μετὰ ἀπὸ 5 μέρες. Τὸ περίπτερο τῆς Ἰνδοκίνας διαρκίστηκε «Σπίτι τοῦ Βιετνάμ καὶ τοῦ Λάος», ἀλλὰ γρήγορα ἄρχισαν οἱ διαμάχες ἀνάμεσα στοὺς ἀντιπροσώπους τῶν δύο ἐθνῶν. Μιὰ ἐπίθεση ἐνάντια στὸ ἑραζιλιάνικο περίπτερο ἀποκρούστηκε, ἀλλὰ τὸ δουκιγκὸ προσωπικὸ εἶχε κάθε ἄρποτεύσει' ὅταν οἱ κάτοικοι βρέθηκαν ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε ἔλεγχο. Τὰ περίπτερα τῆς Ἑλβετίας καὶ τοῦ Βελγίου, τὰ πιὸ καθαρά, τὰ πιὸ ἥσυχα καὶ φρόνιμα τῆς Πανεπιστημιούπολης, διατήρησαν τὴ γαλήνη τους».

VII. ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ:

2. ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΔΡΑΣΗΣ

«Η επιτροπή δράσης
είναι το όργανο του αγώνα».
ΛΕΟΝ ΤΡΟΤΣΚΙ

Μέχρι τώρα τοποθετήσαμε στην πρώτη γραμμή της δράσης μιά πολιτική οργάνωση, την ΚΕΝ, ένα συνδικάτο φοιτητικό, την ΕΕΣΤ και ένα πυρήνα από δημαγέρτες, το Κίνημα 22 του Μάρτη του Ντανιέλ Κον-Μπεντί. Υπήρχε όμως και ένα άλλο γερούκι ανθρώπων από οργανωμένων και προνοητικών από τούς άλλους πού καταλάβαν την ανάγκη μιάς συλλογικής οργάνωσης πιό εύκινητης, πού ν' άγγιζε μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων και νά είναι τελείως αφοσιωμένη στήν επαναστατική δράση (20). Πώς δημιουργήθηκε αύτό το νέο όργανο του αγώνα; Η επανάσταση του Μάη ήρθε μετά από μιά σειρά λανθασμένες εκτιμήσεις. Είδαμε στό πρώτο κεφάλαιο ότι η ανταραχή στή Ναντέρ είχε ξεκινήσει ένα χρόνο νωρίτερα. Είναι απόλυτα αδύνατο νά μαντέψει κανείς σέ ποιά στιγμή η εκρηκτική κατάσταση θά γινόταν επαναστατική. Όταν ήρθαν τα γεγονότα όλοι ξαφνιάστηκαν και μαζί τους και οι πολιτικοί άρχηγοί πού είταν τό ίδιο άγνωστοι με την κυβέρνηση νά προβλέψουν και νά ελέγξουν την ιλιγγιώδη πορεία των γεγονότων.

Ανάμεσα στούς πιό οξυδερκείς παρατηρητές της κατάστασης ότήρχε μιά μικρή ομάδα πτυχιούχων φοιτητών κι ερευνητών, βετεράνων της φοιτητικής πολιτικής από τον πόλεμο της Αλγερίας. Μελετούσαμε κι άλλοτε γι' αύτούς και γιά τό πολιτικό τους κέντρο στή Σορβόννη, την ΟΚΦΣ (Ομοσπονδία Κλάδων Φιλοσοφικής Σχολής). Από τό 1963 τα μέλη της ΟΚΦΣ διατύπωναν την κριτική τους γιά τα πανεπιστήμια και κατηγορούσαν όχι μόνο την έλλειψη αποτελεσματικότητάς του, άλλά και τον ρόλο του σάν αρχιτέχτανα μιάς απάνθρωπης κι άδικης κοινωνίας, σκέψεις πού ξανακατάθηκαν από τό φοιτητικό κόσμο του Βερολίνου, της Καλιφόρνια, της Ρώμης και άλλων τόπων. Αύτή η κριτική της ΟΚΦΣ δέν έφερε άμεσους καρπούς· η στιγμή δέν είταν κατάλληλη. Όταν όμως άρχισε η εξέγερση στούς πρώτους μήνες του 1967, οι βετεράνοι της ΟΚΦΣ είταν οί πρώτοι πού κατάλαβαν ότι άρχιζε μιά νέα φάση αγωνιστικής δράσης. Στην αρχή του Μάρτη ίδρυσαν το ΚΠΔ (Κίνημα Πανεπιστημιακής Δράσης) πού όπως είδαμε έκανε την πρώτη του συγκέντρωση στή Σορβόννη στις 29 του Μάρτη (21).

---

(20) Εύχαριστούμε τή Ζάν Φαβρέ και τον Μάρκ Κραβέτς πού μάς έδωσαν πολλές πληροφορίες χρήσιμες στή σύνταξη αύτού του κεφαλαίου.

(21) Τό σπουδαιότερα μέλη του ΚΠΔ είταν ο Μάρκ Κραβέτς, ο Ζάν-

Στις 6 του Μάη, την επόμενη των δραματικών γεγονότων της Σορβόννης, το ΚΠΔ συγκάλεσε κι άλλους διανοούμενους των ίδιων πολιτικών τοποθετήσεων — φοιτητές της αριστεράς και δεν είταν γραμμένοι στην ΕΕΣΓ ή σε οργανώσεις όπως ή ΚΕΝ — και μετεμορφώθηκε σε επιτροπή πανεπιστημιακής δράσης. Μερικές μέρες αργότερα, στις 8 του Μάη, ενώ τα μέλη του αυξάνονταν συνεχώς, το ΚΠΔ έγινε Κίνημα 3ης του Μάη, πού θά έπαιζε ένα αποφασιστικό ρόλο στην πορεία των γεγονότων κάνοντας κατοχή του καρτιέ Λατέν. Σαν σε Σάββατο 11 του Μάη, την επόμενη της νύχτας των οδοφραγμάτων. Είταν ή πρώτη κατοχή πανεπιστημιακού χειρίσου, ή πρώτη υλοποίηση του φοιτητικού σοβιέτ πού θά βασίλευε για ένα μήνα στό Καρτιέ Λατέν.

Τί σημαίναν αύτές οί καλόπλοκες άλλαγές ονομάτων; Είταν σ' άποτελέσματα των προσπαθειών έκείνων πού ένιωθαν την παρουσία ένός άπαναστατικού δυναμικού μέσα στή γρήγορη έξέλιξη της κατάστασης και ήθελαν νά δημιουργήσουν ένα όργανο άγώνα γιά νά δώσουν τάξη στό δυναμικό. Νόμιζαν ότι ό μαρξισμός είχε πάψει πιά νά είναι θεωρία κι ότι μπορούσε ν' άναχτήσει όλική ύπόσταση. Άπό τό παρατηρητήριό τους στή Σορβόννη κατάλαβαν ότι ό άπαναστατικός άνεμος πού σάρωνε τή Γαλλία δέν είταν μιά πάλη γιά την έκτελεστική έξουσία μέ την κλασσική έννοια του όρου κι ούτε ό άπελπισμένος ξεσηκωμός πού ξεκινάει άπό μιά οίκονομική κρίση. Είταν μιά δίψα έλευθερίας σ' όλα τά έπίπεδα της ύπαρξης, μιά βαθιά άνάγκη άποτίναξης του άσφυκτικού ταρτουφισμού και της τυραννίας των άπαρχαιωμένων θεσμών. Είταν αύτό πού όνομάζουν στή Γαλλία «κρίση των διαρθρώσεων» — γιατί καινούργιο, ή πρώτη ίσως έξέγερση έναντια στό καπιταλιστικό σύστημα στον 20ό αίώνα. Αύτοί οί διανοούμενοι πήγαιναν μέσα σιά σκουληκιασμένα πλαίσια των άστικών άξιών και των παλαιστικών θεσμών στή Γαλλία. Ήθελαν νά σπάσουν αύτό τον κλοιό και νά δώσουν τό χέρι στούς έργάτες, νά ξαναβρεθούν στό κοινό έδαφος διανοητικής και χειρωνακτικής έργασίας. Άν και δέν μπορούν νά άναπτυχθούν έδω πράγμα σέ τούτες έδώ τις σελίδες, αύτές είταν μέ λίγο λόγια οί ούσιαστικές ίδέες της έπανάστασης του Μάη: αύτός είταν κι ό στόχος των άγωνιστών όταν έλεγαν ότι θέλουν νά μεταμορφώσουν τή Σορβόννη σέ πανεπιστήμιο κριτικό και λαϊκό. Άλλά δέν ήθελαν νά μή σταταλήθεί ή ένεργητικότητα πού έλευθερώνόταν μέ την έξέγερση, έπρεπε νά τή διευθύνουν, νά τή δώσουν σ' ένα βράχο κρύς τούς πολιτικούς σκοπούς πού είχαν στό μυαλό τους. Γι' αύτό χρειάζονταν νέους θεσμούς. Ή θεωρητική και πρακτική κατάρτιση και ό έλεγχος αύτών των θεσμών είταν άπό την άρχή μέχρι τό τέλος τό ούσιαστικό πρόβλημα πού χρειάστηκε ν' άντιμετωπίσουν οί νεαροί άρχη-

---

Λουί Πινιτού, ό Μωρίς Λαλόντ, ό Σέρζ Μάλς και ό Ζαν-Μαρσέλ Μπουγκερά (ό άπαίος είχε έπιφορτισθεί με τις σχέσεις της ΕΕΣΓ με τό εξωτερικό και πολύ νωρίς είχε δημιουργήσει σπουδαίους δεσμούς με τούς Γερμανούς σπουδαστές)

γαί. Ἡ ἀκαμψία ἢ ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπανάστασης εἶχε ἐξαρτηθεῖ ἀπ' αὐτό.

Ἡ ἐπιτροπὴ δράσης εἶναι τὸ μέσο ποὺ διάλεξαν οἱ καθοδηγητὲς τῆς ἐπανάστασης γιὰ νὰ κινητοποιήσουν τὶς μάζες καὶ νὰ τὶς παρασύρουν νὰ ὑποστηρίξουν τὰ αἰτήματά τους. Εἶναι — ὅπως εἴπαμε στὸ κεφάλαιο πάντα — μιὰ παλιὰ ἰδέα, μιὰ παραλλαγὴ τῶν «συμβουλίων» ποὺ ξεφύτρωσαν ἀφθονα στὶς περισσότερες ἐπαναστάσεις καὶ ποὺ εἶναι: αὐτοδιοικούμενα κύτταρα τῆς βάσης σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ ἄκρο γραφειοκρατικὸ ὀργανισμὸ τοῦ σύγχρονου κράτους. Ἡ κατοχὴ τοῦ Σαντιὲ στὶς 11 τοῦ Μάη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιχείρησης. Οἱ ἀγωνιστὲς τοῦ Κινήματος 3ης τοῦ Μάη κέρδισαν γρήγορα τὴν ὑποστήριξη τῆς KEN, τῶν μελῶν Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς Βιετνάμ καὶ ἀκόμα τῆς φιλοκινεζικῆς **ΕΚΝ Μ-Λ** ποὺ εἶχε πολὺς δημιουργήσει ἕνα δίκτυο ἀπὸ ἐπιτροπὲς ἄμυνας ἐνάντια στὴν καταπίεση. Ὅλοι ἔνωσαν τὶς δυνάμεις τους γιὰ νὰ δημιουργήσουν ἕνα πλῆθος ἐπιτροπῶν δράσης σ' ὅλο τὸ Παρίσι. Κι ἕνα σωρὸ τέτοιες ζωπηθήσαν στὰ γυμνάσια, στὶς σχολές, στὶς δημόσιες ὑπηρεσίες, στὶς ἐπαγγελματικὲς ὀργανώσεις καὶ τὶς ἐπιχειρήσεις ἀλλὰ ἐπίσης αὐθόρμητα μέσα στὶς συνοικίες. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις αὐτὲς οἱ ἐπιτροπὲς δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ ὁμάδες 10 ἢ 15 πολιτῶν ποὺ δὲν ἀνῆκαν ἀναγκαστικὰ σ' ἕνα ἰδιαίτερο πολιτικὸ κίνημα.

Αὐτὸ ποὺ εἶχαν κοινὸ μεταξύ τους οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνες τὶς συγκλονιστικὲς καὶ ἀξέχαστες μέρες τοῦ Μάη, ὅπου φάνηκε ἡ ἀποσύνθεση τοῦ γκωλικοῦ καθεστῶτος, εἶταν ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἕνα πρᾶγμα ποὺ καθένας πρέπει νὰ τὸ κάνει χωρὶς ν' ἀφήνει στοὺς ἄλλους τὴ φροντίδα του. Οἱ ἐπιτροπὲς εἶταν ἡ ἔκφραση μιᾶς ἐπιθυμίας ἄμεσης ἐξωκοινοβουλευτικῆς δράσης. Δήλωναν ὅτι εἶταν ἕτοιμοι νὰ περάσουν «πάνω» τὴν αὐθόρμητη ὁλη στὴν προετοιμασία θέσεις ὀργανωμένης». Αὐτὸ εἶταν ἕνα ἀπὸ τὰ συνθήματα τῆς γενικῆς συνέλευσης τοῦ κινήματος ποὺ ἔγινε στὶς 19 τοῦ Μάη στὸ Ἰνστιτοῦτο Τέχνης καὶ Ἀρχαιολογίας στὴν ὁδὸ Μισελὲ καὶ ὅπου παρουσιάστηκαν 250 περίπου ἐπιτροπὲς δράσης. Βέβαια ὑπῆρχε ρομαντισμὸς καὶ ἔλλειψη ξεκαθαρίσματος μὲ τὴν πραγματικότητα σ' αὐτὰ τὰ συνθήματα θέσεις ποὺ λέγονταν ἀπὸ οἰκονομολόγους, κοινωνιολόγους ἐξαιτίας καὶ ἀνθρωπιστὲς καθηγητὲς πανεπιστημίου, καθὼς καὶ ἀπὸ νοικοκυρές. Κι ὅμως κανένας δὲν μποροῦσε ν' ἀρνηθεῖ τὴ δικαιολογία τους ἀνησυχία γιὰ τὸ μέλλον τῆς γαλλικῆς κοινωνίας. Τὸ κίνημα ἔφτασε στὸ ἀπόγειο τῆς δύναμής του τὴν τελευταία ἑβδομάδα τοῦ Μάη. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὑπῆρχαν περισσότερες ἀπὸ 460 ἐπιτροπὲς δράσης μόνο μέσα στὴν πόλη τοῦ Παρισιοῦ. Στὸ σύνολό τους σχημάτιζαν ἕνα ἀξιόλογο, εὐκίνητο κι ἀποτελεσματικὸ ὄργανο στὰ χέρια τῶν ἡγετῶν ποὺ ἀσκοῦσαν κάποιο ἔλεγχο πάνω στὰ κολυμπήθρα αὐτὰ κύτταρα χάρις σὲ μιὰ ἐπιτροπὴ συντονισμοῦ. Γιὰ δυὸ ἑβδομάδες κάθε μέρα στὴ Σορβόννη, πρὶν νὰ μεταφερθεῖ στὸ Ἰνστιτοῦτο Ψυχολογίας, ὁδὸς Σερπάντ, ὅπου βρίσκεται ἀκόμα τὴ στιγμὴ ποὺ γράφονται τοῦτες οἱ γραμμές.

Οἱ ἐπιτροπὲς δράσης εἶχαν τέλεια τοπικὴ αὐτονομία καὶ μεγάλη ποικιλία καθηκόντων. Μερικὲς προσέφεραν ν' ἀσχοληθοῦν μὲ πρακτικὲς ἀνάγκες: συλλογὴ χρημάτων γιὰ τὶς οἰκογένειες τῶν ἀπεργῶν, καθάρισμα τῶν σωρῶν σκουπιδιῶν ποὺ μαζεύονταν στοὺς δρόμους ἀπ' τὴν ἀπεργία ἢ μεταφορὰ τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰ αὐτοκίνητά τους ὅταν πιὰ σταμάτησαν οἱ συγκοινωνίες. Ἔτσι ἐνεργοῦσαν σὰν ἕνα νέο εἶδος δημοτικῶν ὑπαλλήλων, ἕνα πλατσκὸ δεῖγμα αὐτῆς τῆς «ἔκπλης ἐξουσίας» ποὺ γεννιέται σὲ περιόδους κρίσης. Ἄλλες ἐπιτροπὲς δράσης ἐμοιάζαν περισσότερο μὲ κομιτικὰ κύτταρα. Τύπωναν προκηρύξεις καὶ τὶς μοίραζαν, ἔφτιαχναν ἀφίσες ποὺ κολλοῦσαν στοὺς τοίχους, συζητοῦσαν μὲ τοὺς περαστικοὺς καὶ ὀργάνωναν συγκεντρώσεις σὸ δρόμο, παρουσίαζαν φίλμ καὶ φωτογραφικὰ ντοκουμέντα πάνω σὲ διαιάτητες ἀστυνομικῶν. Ὁ καθημερινός τους στόχος εἶταν νὰ ἐκστρατεύουν ἄλλο καὶ περισσότερο κόσμο στὸν ἀγώνα ἐνάντια στὸ γκαιλλικὸ καθεστώς. Ὀργάνωση καὶ ἀναταραχὴ εἶταν λοιπὸν οἱ δυὸ κάλοι ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους κινήθηκαν οἱ ἐπιτροπὲς δράσης. Αὐτὲς οἱ διαφορὲς ἀνελιξίης καὶ λειτουργίας καθὼς καὶ ὁ τοπικὸς χαρακτήρας ποὺ διαφοροποιοῦσε ἔνταγε κάθε ἐπιτροπή, ἔκαναν τόσο δύσκολο τὸν συντονισμὸ καὶ τὸν ἔλεγχό τους.

Ἕνα ἄλλο στοιχεῖο σύγχυσης προερχόταν ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι μπροστὰ στὴν ἐπιτυχία τῶν ἐπιτροπῶν δράσης τὰ πολιτικὰ κόμματα προσπάθησαν νὰ δημιουργήσουν τὶς δικές τους. Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα ἵδρυσε ἕνα δρισμένο ἀριθμὸ «ἐπιτροπῶν δράσης γιὰ μιὰ λαϊκὴ καὶ δημοκρατικὴ κυβέρνηση», ἐνῶ τὸ Ἑνοποιημένο Σοσιαλιστικὸ Κόμμα ὀργάνωσε «λαϊκὲς ἐπιτροπὲς δράσης». Δὲν κατάφεραν ὅμως νὰ φτάσουν ποτὲ τὸ πλάτος τῶν πρώτων.

Ὅταν ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκὼλ ξαναπῆρε τὰ ἡνία τῆς ἐξουσίας καὶ θριάμβευσε στὶς ἐκλογὲς στὶς 23 καὶ 30 τοῦ Ἰούνη, οἱ ἐπιτροπὲς δράσης ἐπαγγελτεύτηκαν κάπως. Ἡ ἐπανάσταση ἀπομακρυνόταν. Μερικὲς ὁμάδες διαλύθηκαν ἁπλᾶς καὶ τὰ μέλη τους σήκωσαν τοὺς ὤμους σκεφτικά, νομίζοντας ὅτι πλανήθηκαν. Ἀλλὰ πολλὲς ἐπιτροπὲς ὑπάρχουν ἀκόμα καὶ πιστεύουν ὅτι ὁ Ντὲ Γκὼλ θὰ μποροῦσε νὰ πέσει τὴν τελευταία ἑβδομάδα τοῦ Μάη, ἂν ὑπῆρχε ἕνα κόμμα πολιτικὸ ἕτοιμο νὰ πάρει τὴν ἐξουσία. Αὐτὸ ποὺ θέλουν τώρα οἱ ἐπιτροπὲς εἶναι νὰ μὴν ἐπαναλάβουν τὰ λάθη τοῦ Μάη καὶ νὰ ἑτοιμαστοῦν γιὰ τὴν ἑπόμενη ἀναμέτρηση. Μὲ ρεαλιστικοὺς πολιτικοὺς δρόμους αὐτὸ μπορεῖ νὰ φαίνεται παράλογα οὐτοπιστικό, ἀλλὰ ἐκφράζει τὸ γεγονὸς ὅτι πολλοὶ Γάλλοι καὶ Γαλλίδες δὲν πιστεύουν πιὰ ὅτι τὰ κακὰ τῆς κοινωνίας τους διορθώνονται μὲ εἰρηνικὰ κοινοβουλευτικὰ μέσα. Ἡ ἐξουσία, λένε, εἶναι στὸ δρόμο.

VIII. ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ:

3. Η ΣΤΡΑΤΙΑ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

«Ένα πραγματικό γυμνάσιο είναι ένα γυμνάσιο
όπου πραγματοποιείται η εξαφάνιση του πατέρα».
Ένας μαθητής

Ένα από τα εκπληκτικότερα θεάματα της επανάστασης είταν οι χιλιάδες μαθητές που περπατούσαν φωνάζοντας ρυθμικά: «Η εξουσία είναι στο δρόμο κι' όχι στο κοινοβούλιο!» (22). Αυτό είναι το θέαμα που φέρνει τρομοκρατία σ' όσους δεν είναι τίποτε λιγότερο παρά ή άρνηση των αξιών των μεγαλυτέρων και των καλύτερων τους θεσμών από την έλλειψη της νέας γενιάς. Οι προοδευτικές ιδέες διαδίδονται πολύ γρηγορότερα στα γυμνάσια παρά στον πολιτικό κόσμο των μεγάλων, μεταμορφώνοντας το κλίμα της σχολικής ζωής, τις σχέσεις ανάμεσα σε μαθητές και καθηγητές, άνομα και το περιεχόμενο των σπουδών. Τα χείρια μοιάζουν πάντα με αναμορφωτικά στρατόπεδα άλλα στο εσωτερικό ζωντρεύουν από τους εξεγερμένους έφηβους.

Αυτή ή εξέγερση τράβηξε λιγότερο την προσοχή από εκείνη των αγροτών και κοριτσιών του Πανεπιστημίου άλλα είναι το ίδιο βαθιά και ίσως περισσότερο σημαντική για το μέλλον. Άκόμα: ή επαναστατική οργάνωση των μαθητών είναι πολύ καλύτερη από τη φοιτητική κι αυτό χάρη στις ΕΔΔ ('Επιτροπές Δράσης Λυκείων).

Δεν είναι εκπληκτικό το ότι παρατηρούμε πώς ο πόλεμος του Βιετνάμ — και το κίνημα ενάντια σ' αυτόν στη Γαλλία — είναι ή πηγή της πολιτικής τοποθέτησης των έφήβων. Τραβά τους νέους πρός την πολιτική άνόμα κι ο δυνατά άπ' ό,τι το είχε κάνει προηγούμενα ο πόλεμος της Άλγερίας. Άπό το Δεκέμβρη του 1966 ένα δίκτυο Γυμναστικών 'Επιτροπών Βιετνάμ (ΓΕΒ) οργανώθηκε σ' όλη τη Γαλλία. Οι περισσότερες είταν μικρές όμάδες με 30 μέλη — μέσα σε γυμνάσια 3.000 μαθητών — που είχαν άφήσει το Κίνημα της Κομμουνιστικής Νεολαίας γιατί θεώρειαν την πολιτική του ΓΚΚ πολύ λίγο ενεργητική σε σχέση με το βιετναμικό ζήτημα. Οι ΓΕΒ έδωσαν την δομή της οργάνωσης που χρησίμεψε γιά τη δημιουργία των ΕΔΔ με σκοπό το πέρασμα από τη διαμαρτυρία μιάς άξιους τό Βιετνάμ στην έθνική δράση γιά τα ειδικά γαλλικά προβλήματα.

Αυτή ή φάση άρχισε το Δεκέμβρη 1967. Οι μεγάλοι συνδικαλιστικοί οργανισμοί και ή ΕΕΣΤ προκήρυξαν άπεργία γιά τις 13 του μηνός γιά να διαμαρτυρηθούν ενάντια στα κυβερνητικά μέτρα μείωσης

(22) Ευχαριστούμε τον Μισέλ Ρεσενατί, 18 χρονών, μαθητή του Λυκείου Ζάκ-Ντεκούρ, που μάς έδωσε μερικές πληροφορίες που χρησιμοποιήσαμε σ' αυτό το κεφάλαιο.

των παροχών των Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Όλοι έμειναν έκπληκτοι όταν μιά νυσταλέα γυμνάσια απέργησαν από αλληλεγγύη. Ήταν η πρώτη φορά πού κάτι τέτοιο συνέβαινε στη Γαλλία! Ομάδες παρακινητών απεργίας σχηματίστηκαν από τους αγωνιστές των ΓΕΒ πού παράσυραν τους συμμαθητές με συνθήματα μόνο κάτω οι σχολικοί θεσμοί: οι αρχηγοί ήξεραν πολύ καλά ότι θά τούς ακολουθούσαν αν ζητούσαν αλληλεγγύη μέ τούς εργάτες. Ανώφελο νά πούμε ότι οι αρχές, τραγμένες απ' την απεργία, αποφάσισαν νά συντρίψουν τούς πρωτοστάτες. Τό Γενάρη του 1968, ο Ρεμαλν Γκουπίλ, 16 χρονών, πού είχε οργανώσει ένα δημιλο απεργών στό γυμνάσιο Καντορσέ, αποβλήθηκε μέ τήν κατηγορία ότι παρέσυρε τούς συμμαθητές του ν' αποσκήσουν απ' τό μάθημα. Στήν πραγματικότητα ο γυμνασιάρχης είχε ενοχληθεί από τήν πολιτική του δράση. Ο Γκουπίλ ήταν μέλος της ΚΕΝ, μοίραζε κείμενα τροτσκιστικής προπαγάνδας στό γυμνάσιο, οργάνωνε συζητήσεις και μετέδιδε επαναστατικές ιδέες. Αμέσως από γυμνάσιο σέ γυμνάσιο οι ηγέτες των ΓΕΒ επικοινώνησαν απ' το τηλέφωνο γιά νά συνεννοηθούν πάνω στην αντίδρασή τους. Αποφάσισαν νά καλέσουν τούς συντρόφους τους σέ διαδήλωση — κάτι πού μέχρι τότε δέν είχαν ξανακάνει οι μαθητές. Πολλές εκατοντάδες άγόρια και κορίτσια ανταποκρίθηκαν στήν πρόσκληση και έκαναν μιά παρέλαση φωνάζοντας «Ελευθερία έκφρασης στά γυμνάσια!» — ένα αίτημα πού οι αρχηγοί ξέρανε ότι όλοι θά μπορούσαν νά τό καταλάβουν. Αύτή ή πράξη έφερε τή δημιουργία των ΕΔΛ. Η επόμενη δοκιμασία έγινε στις 26 του Φλεβάρη όταν οι καθηγητές της μέσης παιδείας έκαναν απεργία γιά νά ζητήσουν καλύτερους όρους εργασίας. Οι ΕΔΛ ετοίμασαν άμεσως απεργιακές φρουρές υποστήριξης γιά τούς καθηγητές, ενφρόζοντας και τις δικές τους απαιτήσεις. Εκείνο τό δράδυ 600 μαθητές γυμνασίων και μαθήτριες συγκεντρώθηκαν γιά νά συζητήσουν τή μελλοντική μορφή της νεοσύστατης οργάνωσής τους. Ήταν μιά σημαντική συγκέντρωση. Γιά πρώτη φορά το αγωνιστικό πνεύμα των γυμνασίων συνδεόταν μέ προοδευτικούς πολιτικούς στόχους. Οι αρχηγοί έκαναν μιά έκθεση δείχνοντας ότι ή παιδεία είναι σκλάβα του οικονομικού συστήματος. Λέξεις όπως «καπιταλιστικό», «σοσιαλιστικό» άκούστηκαν. Κάποιος έδήλωσε ότι ο ρόλος των ΕΔΛ είναι νά καταγγείλουν το σχολικό σύστημα σάν όργανο κοινωνικής επιλογής. Η ιδέα είναι νά αμφισβητήσουν την κοινωνία από τή μικρογραφία της, το γυμνάσιο. Νά μέχρι πού έφτασαν τά πράγματα τον Απρίλη του 1968, όταν οι ΕΔΛ δέν είναι άκόμα παρά ένα κίνημα μέσα σέ λίγα γυμνάσια πού συγκέντρωνε 500 μόνο άπαδούς.

Οι μέχρι τότε δράμοις πού ακολούθησαν τήν είσβολή της αστυνομίας στή Σορβόννη στις 3 του Μάη είχαν το αποτέλεσμα κεραυνού άνάμεσα στούς μαθητές. Σέ πολλά γυμνάσια ή απεργία άρχισε άμέσως. Τά μαθήματα διακόπτονταν από τούς μαθητές πού τά παράτησαν γιά νά συζητήσουν την κατάσταση. Πολλοί είναι έκείνοι πού έτρεξαν νά πάρουν μέρος στις διαδηλώσεις και μερικοί πληγώθηκαν.

Στίς 10 τοῦ Μάη οἱ ΕΔΛ κάλεσαν ὅλα τὰ γυμνάσια τοῦ Παρισιοῦ ν' ἀπεργήσουν γιὰ ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ 8—9.000 ἀπ' αὐτοὺς πῆραν μέρος στὴ διαδήλωση πού τέλειωσε μὲ τὰ ὀδοφράγματα. Λύτὸ πού ἡ προπαγάντα δὲν κατόρθωσε νὰ κάνει σ' ἕνα χρόνο, ἡ ἔφοδη τὸ κατάφερε μέσα σὲ τρεῖς ὧρες. Μιὰ μακρὰ παράδοση παθητικότητας ξεπεράστηκε. Οἱ Ἐπιτροπὲς Δράσης Λυκείων (ΕΔΛ) εἶχαν ἐπιμείνει πάνω στὸ γεγονὸς ὅτι ἡ αἰσχρογενειακή, σχολικὴ καὶ ἀστυνομικὴ καταπίεση εἶταν τρεῖς διαφορετικὲς ὄψεις τοῦ ἴδιου ἐχθροῦ. Ἐκείνη τὴ νύχτα ἔμαθαν πολὺ καλὰ τὸ μάθημά τους σὰν ὀδοφράγματα: τὰ μεσάνυχτα, ὅταν ὑποχρεώθηκαν νὰ πάρουν ἀπόφαση ἂν θὰ γύριζαν ἡσυχα στὸ σπίτι ἢ θὰ ἔμεναν ν' ἀγωνιστοῦν, πολλοὶ ἀπορήσανε νὰ μείνουν. Ἀπὸ τότε οἱ μαθητὲς τῶν γυμνασίων ὁρίσκονται πάντα στὶς πρῶτες γραμμές.

Ἀχὸ ἔγινε ἡ κατοχὴ τῆς Σορβόννης, οἱ ΕΔΛ ζήτησαν τὸ Μεγάλο Ἀμφιθέατρο γιὰ τὴ γενικὴ τους συνέλευση πού ἔγινε στὶς 19 τοῦ Μάη. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα πῆραν μιὰ νέα μεγάλη ἀπόφαση: γενικὴ ἀπεργία καὶ κατάληψη τῶν γυμνασίων. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ κίνημα ἁπλώθηκε πολύ. Σὲ μερικὲς περιπτώσεις οἱ καθηγητὲς ἐνώθηκαν μὲ τοὺς μαθητές τους καὶ ἀγρύπνησαν ὅλη νύχτα μαζί τους. Ἐπιτροπὲς σχηματίστηκαν γιὰ νὰ συζητήσουν σχολικά, πανεπιστημιακὰ ἀλλὰ καὶ πολιτικὰ θέματα, ὅπως οἱ φοιτητικοὶ ἀγῶνες στὴν Ἑσπάνια, ὁ ρόλος τοῦ πανεπιστημίου στὴν κοινωνία, οἱ σχέσεις ἀνάμεσα σ' ἐργάτες καὶ φοιτητές. Καὶ ἐκεῖ, ὅπως καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἡ ἐπανάσταση προκάλεσε πολλὲς συζητήσεις. Πῆραν μέρος χιλιάδες νέοι πού μέχρι τότε ἴσως δὲν εἶχαν ἰδέα ἀπὸ πολιτική. Οἱ γονεῖς ἤρθαν νὰ παρακολουθήσουν ἀνήσυχοι. Καθηγητὲς ἀπόρησαν πού ἔβρισκαν τόσο ἐνδιαφέρον στὴ συζήτηση μὲ τοὺς μαθητές τους. Ἐργάτες προσκαλέστηκαν γιὰ νὰ δοῦν ρωσικὰ φίλμ. Τὸ γενικὸ ὕφος εἶταν ἰδιαίτερα σοβαρό, περισσότερο ἀπ' ὅτι στὸ φοιτητικὸ ἐπίπεδο· δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἀπ' τὴν ἀναρχικὴ ἐλευθεριότητα τῆς Σορβόννης. Ἀντίθετα, εὐσυνείδητες ὁμάδες ἔμειναν μέχρι ἀργὰ συντάσσοντας ἐκθέσεις κυρίως πάνω στὶς σχολικὲς μεταρρυθμίσεις. Μέσα στὸ δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Μάη εἶχαν ἑτοιμάσει πάνω ἀπὸ τραπέζους.

Οἱ ΕΔΛ ξεπήδησαν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση σὰ μιὰ δύναμη στὴν καρδιὰ τῆς ἐθνικῆς γαλλικῆς παιδείας. Ζητήθηκε ἐπίσημα ἡ γνώμη τους πάνω στὸ μπακαλορεά πού αὐτὴ τὴ χρονιὰ περιορίστηκε σὲ μιὰ προφορικὴ ἐξέταση. Τώρα πιὰ δὲν τοὺς ἀρνοῦνται τὸ δικαίωμα νὰ καλλιάνε πολιτικὲς ἀρσενιρόξες μέσα στὰ γυμνάσια. Πολλοὶ μαθητὲς εἰσβάνουνται στρατευμένοι στὴν πολιτική. Κι' ὅμως ὁ μαλλιαντικὸς ρόλος τῶν ΕΔΛ δὲν ἔχει ἀκόμα καθοριστεῖ καὶ συζητιέται ἔντονα τώρα πού γράφονται τοῦτες οἱ γραμμές. Οἱ ΕΔΛ πρέπει νὰ γίνουν ἕνα κίνημα διαρκοῦς ἐπαναστατικῆς ζύμωσης; Ἢ πρέπει νὰ προσπαθήσουν νὰ φτιάξουν ἕνα εἶδος γυμνασιακοῦ συνδικάτου, πού νὰ ὑπερασπίζει τὰ συμφέροντα ἐλεύθερα; Οἱ σημερινοὶ ἡγέτες εἶναι τελείως ἀντίθετοι μὲ τὴ δεύτερη κατεύθυνση ἀλλὰ καὶ δὲ θέλουν νὰ δοῦν τὶς ΕΔΛ νὰ γίνονται μιὰ ἐξτρεμιστικὴ πολιτικὴ ὀργάνωση. Δὲν θέλουν νὰ εἶναι

μιὰ πολιτικὴ ὀργάνωση ἀνάντια στὸ Ντὲ Γκὼλ ἀλλὰ μιὰ πρωτοπορία ποὺ θ' ἀνοίγει τὸ δρόμο τῆς πολιτικῆς πραγματικότητας στοὺς νέους. Πιστεύουν στὴ δεκαπενταγώγηση μὲ τὴ δράση κι ὄχι μὲ τὴν προπαγάνδα. Αὐτὸ εἶναι τὸ κυριότερο δίδαγμα ποὺ θὰ ὑφέλουν οἱ ΕΔΛ ἀπὸ τὸ μήνα τοῦ Μάη.

Οἱ ΕΔΛ εἶχαν τέτοια ἐπιτυχία ποὺ οἱ κομμουνιστὲς καὶ οἱ γκωλλιστὲς προσπαθοῦν τώρα νὰ δημιουργήσουν ἀντίπαλες ὀργανώσεις νέων στὰ γυμνάσια. Οἱ κομμουνιστὲς ἦρθαν πολυάριθμοι στὴ γενικὴ συνέλευση τῶν ΕΔΛ τὸν Ἰούνιο. Πῆραν τὴ διεύθυνση τῆς συγκέντρωσης καὶ ἵδρυσαν τὴ δική τους Ἐθνικὴ Ἕνωση τῶν Γυμνασιακῶν Ἐπιτροπῶν Δράσης. Οἱ γκωλλιστὲς ἵδρυσαν μιὰ Ἐθνικὴ Ἕνωση Γυμνασίων καὶ Κολλεγίων. Καὶ οἱ δυὸ ἐλπίζουν νὰ περιορίσουν τὴν ἐπιρροὴ τῶν ΕΔΛ μὲ τὸν ἀπολιτικὸ καὶ μεταρρυθμιστικὸ χαρακτῆρα τους.

Κι ὅμως, οἱ ΕΔΛ ἔχουν ἤδη ἑτοιμάσει προγράμματα γιὰ τὸν Ὀχτώβρη ποὺ θὰ τὶς κρατήσουν στὸ πρῶτο πλάνο τῆς πολιτικῆς ἐπικαιρότητας. Ὁ ἀγώνας τους θὰ γίνει σὲ δυὸ ἐπίπεδα: πρῶτα, βραχυπρόθεσμος καὶ σὲ σχέση μὲ τοὺς θεσμούς· δεύτερο, μακροπρόθεσμος καὶ πιὸ οὐσιαστικός. Στὴν πρώτη κατηγορία αἰτημάτων εἶναι ἡ ἐπιθυμία τους νὰ παίρνουν μέρος στὴν ἐσωτερικὴ διοίκηση τοῦ γυμνασίου. Τὰ γαλλικὰ γυμνάσια διευθύνονται ἀπὸ ἕνα Ἐσωτερικὸ Συμβούλιο ὅπου συμμετέχει ἕνας ἐπίτροπος, ἀντιπρόσωπος τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ὁ ἔφορος καὶ οἱ καθηγητές. Μόνο ὁ ἐπίτροπος μπορεῖ νὰ πάρει ἀποφάσεις, ὁ ρόλος τῶν ἄλλων εἶναι καθαρὰ συμβουλευτικός. Οἱ ΕΔΛ θέλουν νὰ παίρνουν μέρος στὸ Ἐσωτερικὸ Συμβούλιο καὶ νὰ ἀνοιχτήσουν μαζὶ μὲ τοὺς καθηγητὲς τὸ οὐσιαστικὸ δικαίωμα συμμετοχῆς. Ἔπειτα οἱ ΕΔΛ σκοπεύουν νὰ μετατρέψουν τὰ γυμνάσια σὲ πολιτικὰ καὶ πνευματικὰ κέντρα γιὰ ὅλο τὸ λαό, θέλοντας νὰ ἔρθουν ἀκόμα πιὸ κοντὰ στὸ γκέττο τῶν διανοουμένων. Θέλουν νὰ τ' ἀνοίξουν στοὺς ἐργάτες γιὰ συζητήσεις καὶ πνευματικὲς ἐκδηλώσεις. Δὲν θέλουν νὰ ἔρθουν σ' ἀντίθεση μὲ τοὺς καθηγητές, ἀλλὰ ἐλπίζουν νὰ τοὺς κερδίσουν.

Ὅτι κι ἂν συμβεῖ τὸν Ὀχτώβρη, ἡ ἐπιστροφὴ στὰ παλιὰ εἶναι ἀδύνατη.

IX. ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ:

4. ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

«Τὸ ποδόσφαιρο στοὺς ποδοσφαιριστές!»

Ἂν θά ἤμασταν ν' ἀποδείξουμε ὅτι τὰ γεγονότα τοῦ Μάη εἶχαν τὰ πλάτος μιᾶς πραγματικῆς ἐπανάστασης, θά ἀρκοῦσε ἡ ἀκαθάριστη ἀναταραχὴ ποὺ προκάλεσαν ἀπὸ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα. Αὐτὸς ὁ ξεσηκωμὸς δὲν εἶναι ἔργο μιᾶς χούφτας λυσσασμένων κι οὔτε μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποψιαστεῖ τὴν παρουσία ξένου δακτύλου. Οἱ ἐξεγερμένοι εἶναι γιατροί, δικαστές, ἄνθρωποι τῆς Ἐκπαίδευσης, δημοσιογράφοι, κινηματογραφιστές, καλλιτέχνες, μουσικοί, ζωγράφοι, συγγραφεῖς, ἱστορικοί, βιβλιοθηκάριοι, ἀστρονόμοι, σοφοὶ ἀτομικῆ ἐπιστήμονες καὶ συντηρητὲς μουσείων. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ σχηματίζουν τὴν πνευματικὴ ἐλίτ τῆς χώρας ἀρθρώθηκαν γιὰ νὰ ἀμφισβητήσουν τὶς διαρθρώσεις ποὺ κανόνιζαν τὴ δουλιά τους. Μὰ περισσότερη ἀκρίβεια: ξεσηκώθηκαν ἐνάντια στὸν ὑπερβολικὸ συγκεντρωτισμό, τὴν ἄλειψη κατανομῆς τῆς ἐξουσίας. Ἐνάντια στοὺς μανταρίνους καὶ τὰ μεγάλα ἀφεντικὰ ποὺ μέχρι τὸ Μάη διοικοῦσαν τὴν ἐπαγγελματικὴ ζωὴ τῆς Γαλλίας. Τὰ πρῶτα ἐπαγγέλματα ποὺ ἐμολύνθηκαν εἶναι ἐκεῖνα ποὺ βρίσκονταν πιὸ κοντὰ στὸ κατεστημένο ἀλλὰ ὁ ἰὸς γρήγορα ἁπλώθηκε καὶ σ' ἄλλους κλάδους. Φαίνεται ὅτι ἡ σπουδαία γαλλικὴ τάξη ἔκρυβε μιὰ ταράτσα ἀκατασταμία ἀπὸ κάτω.

Οἱ γιατροί

Μερικὲς ἑβδομάδες πρὶν ἀπ' τὴν ἐπανάσταση ἡ πρώτη μεταμόσχευση καρδιᾶς στὴ Γαλλία φώτισε τὴν ξεπερασμένη ὀργάνωση τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος στὴ Γαλλία. Ἡ ἐγχείρηση ἔγινε στὰ νοσοκομεῖο Πιτιὲ ἀπὸ τὴν χειρουργικὴ ὁμάδα καρδιᾶς ποὺ διευθύνεται ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Καμπρέλ. Ὅσο τὰ δελτία πληροφοριῶν πάνω στὴν κατάσταση τοῦ ἀρρώστου ποὺ μεταβίβαναν ταχτικὰ ἀπ' τὴν τηλεόραση φτιάχνονταν ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Μερκαντιέ. Ὅπως ἀποκάλυψε ἡ «Ἀλυσοδεμένη Πάπια» (23), ὁ Μερκαντιὲ δὲν εἶταν στὸ Παρίσι τὴ στιγμὴ τῆς ἐγχείρησης κι ἐπιπλέον εἶταν ἕνας εἰδικὸς τοῦ πεπτικοῦ συστήματος καὶ ὄχι τῆς καρδιᾶς. Εἶταν ὅμως τὸ μεγάλο ἀφεντικὸ τοῦ Πιτιέ. Ἔτσι φανερώθηκε ὅλο τὸ παράλογο ἀπαρχαιωμένης σύστημα. Διευθυντὴς τοῦ νοσοκομείου ὁ καθηγητὴς Μερκαντιὲ καὶ ὁ μόνος ὑπεύθυνος ἀπέναντι στὸ νόμο γιὰ ὅτι συνέβαινε στὸ νοσοκομεῖο του. Ἂν ἀπὸ ἀμέλεια ἡ ἐγκληματικὴ ἐνέργεια, ἕνας ἀπὸ τοὺς 130 ἄρρωστους πέθαινε κάτι, αὐτὸς θὰ ἐπιβαρυνόταν. Ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος ἀπὸ κάθε

(23) Πτῆσις περιφήμου σιαμαικοῦ φύλλου.

ἐπιτυχία εἶταν δικό του. Οἱ «ὑπήκοοί» του, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐμφυλίων δυσς ὁ βόκτορας Καμπρόλ, ὅσο κι ἂν εἶταν ἐξαιρετικοὶ γιατροί, δὲν εἶχαν καμμιὰ δυνατότητα ἀπόφασης. Οἱ νοσοκομειακὲς διαρθρώσεις, ἡλικίας 100 χρόνων, δὲν εἶχαν προσαρμοστεῖ στὴν εἰδίκευση τῆς μοντέρνας ἰατρικῆς.

Δὲν εἶναι λιπτὸν ἐκπληκτικὸ τὸ ὅτι ὁ Μάης βρῆκε τοὺς γιατροὺς ἕτοιμους γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Παντοῦ οἱ αὐτοκρατορίες ἀρχίζαν νὰ χλογίζονται καὶ κυρίως μέσα στὰ νοσοκομεῖα διδασκαλίας. Εἶταν ἡ γενικὴ ἀπαίτηση γιὰ ἀποκέντρωση, συλλογικὴ δράση καὶ προώθηση ἀνάλογα μὲ τὸ ταλέντο κι ὄχι τὴν ἡλικία. Δὲν μπορούμε νὰ δώσουμε ἐδῶ μιὰ περίληψη τοῦ παθιασμένου ἀγώνα ποὺ ἀνακάραξε τὸ πλῆθος τῶν γιατρῶν στὶς δυὸ τελευταῖες ἑβδομάδες τοῦ Μάη 1968 καὶ ποὺ θὰ φέρει ὁπωσδήποτε μιὰ ὁλοκληρωτικὴ ἀναμόρφωση τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἐξετάσεων. Ἕνα γεγονὸς εἶναι ὅμως ἀξιοσημείωτο γιὰ ν' ἀποδείξει ὅτι οἱ ἐπαναστάτες βρίσκονταν στὴν καρυφὴ τοῦ ἐπαγγέλματος ὅσο καὶ στὶς αἴθουσες τῶν νοσοκομείων. Στὶς 20 τοῦ Μάη ὁ κοσμήτορας Μπρουὲ τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς Παρισιοῦ ζήτησε ἀπ' τὸ ἰατρικὸ σῶμα ποὺ διδάσκει νὰ ἐγκρίνει τὰ πρόγραμμά του: 1) Ἀναγνώριση τῆς «ἐξουσίας τῶν φοιτητῶν στὰ πανεπιστημιακὰ νοσοκομεῖα, 2) αὐτονομία τῶν πανεπιστημίων καὶ νοσοκομείων, 3) ἀμοιβὴ τῆς δουλειᾶς τῶν φοιτητῶν ἰατρικῆς στὰ νοσοκομεῖα, 4) κατάργηση τῶν καθηγητικῶν ἑδρῶν καὶ ἀντικατάστασή τους ἀπὸ τμήματα κατευθυνόμενα ὁμαδικά.

Μερικοὶ γιατροί, κυρίως οἱ γραφειοκράτες ποὺ διευθύνουν τὸν Ἰατρικὸ Οἶκο, ἕδρα τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἰατρικοῦ Σώματος, δὲν εἶταν τὸ ἴδιο φιλελεύθεροι. Ἔχυναν στόχος ζωηρῶν ἐπιθέσεων καὶ στὰ γραφεῖα τους ἐγκαταστάθηκε μιὰ ἐπιτροπὴ ἔρασης ποὺ τελικὰ διώχτηκε ἀπ' τὴν ἀστυνομία. Κι ὅμως, τὸ ἰατρικὸ ἐπάγγελμα ποτὲ πιὰ δὲ θὰ σημαίνει ἥμερο καλλάρο καὶ ἀπαρχαιωμένες ἀντιλήψεις ὅπως χρίν.

Ἡ Ἐκκλησία

Στὴν ἀρχὴ τοῦ Ἰούνη, λίγο μετὰ ἀπὸ τόσα ποὺ ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκώλ ἔνοιωθε τὴν ἔμπνευση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἕνας νεκρὸς διπάριος τῆς Νότιας Γαλλίας εἶχε μιὰ δυσάρεστη ἐμπειρία. Ὁ ἀββᾶς Σὰρλ-Γκὺ νὰ Καρημὰλ ἔκανε τὸ κυριακάτικό του κήρυγμα στὴν ἀστικὴ ἐνορία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τῆς Μάλτας στὸ Αἶξ-ἀν-Προβάνς ὅταν φωνὲς καὶ γιουχαΐσματα ὑψώθηκαν ἀπὸ τὴ μάζα τῶν πιστῶν. Σαράντα ἄνθρωποι περίπου σηκώθηκαν καὶ βγῆκαν ἀπ' τὴν ἐκκλησία. Τί εἶχε πεῖ γιὰ νὰ προκαλέσει μιὰ τέτοια ἀνοδρασή; Εἶχε δηλώσει ὅτι οἱ ἐργάτες ποὺ ἀπεργοῦσαν σ' ὅλη τὴ Γαλλία τὰ ἔκαναν ἴσως γιατὶ ζητοῦσαν τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια κι ὅτι ὑπῆρχε κάτι ἄσχημο μέσα στὴν ἀνακούφιση ποὺ ὁ κόσμος ἔνιωσε γιὰ τὴν ἀποτυχία τῆς ἐπανάστασης. Ὁ ἀββᾶς εἶταν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καθολικοὺς ποὺ εἶχαν

τελικά αποσύρει — και κήρυττεν στο παίμνιό τους — ότι ή Εκκλησία έκρεπε νά πάρει μαθήματα άπ' την επανάσταση του Μάη. Και έκει ύπήρχαν άρτηριοσκληρωτικοί θεσμοί, μενταρίνια, άμπάλια στις ελεύθερες κι άποδοτικές σχέσεις όχι μόνο ανάμεσα στους πιστούς και τους παπάδες, άλλά και στό έσωτερικό της εκκλησιαστικής ιεραρχίας. Αύτό τό καλό είχε επισημανθεί άπό τον Μακαριώτατο Μαρτύ, τό νέο άρχιεπίσκοπο του Παρισιού. Στις εβδομάδες του αγώνα είχε επισκεφτεί τό Καρτιέ Λατέν και μέσα σ' ένα γράμμα του είχε εκφράσει την κατανόησή του γιά την άρνηση των νέων νά δεχτούν μιά ύλιστική, καταναλωτική κοινωνία. Θύμισε ότι «ό Θεός είναι κεντά στη δικαιοσύνη και δέν είναι συντηρητικός. Οί χριστιανοί κρέπει κι αύτοί ν' αμφισβητούν την κοινωνία πού παραμελεί τις βαθύτερες ψυχικές τάσεις του άνθρώπου». Αύτή ή δήλωση έφερε μιά απήχηση στους νέους πού τους ένθάρρυνε νά κριτικάρουν από έντονα τους άφορισμούς πού έβγαζαν έναντίον τους άλλοι ιεραρχημένοι. Σέ μιά συζήτηση πού οργανώθηκε στό παρεκκλήσι της Σορβόννης άκούστηκε νά μιλούν γιά «χριστιανική επανάσταση». Ένας μαθητής σεμιναρίου έφυγε άπ' τή σχολή του και ήρθε νά παρευρεθεί στις συζητήσεις στό Παρίσι λέγοντας: «Μού φαίνεται πιό σημαντικό νά δείξω την πίστη μου έδώ παρά νά συνεχίσω νά συγκρίνω τό πρώτο χωρίο της Γένεσης μέ τον Ψαλμό 104».

Στή Γαλλία ό άριστερός καθολικισμός είναι έδώ και μερικά χρόνια μιά πηγή προοδευτικής και ριζοσπαστικής σκέψης πού έθρεψε πολιτικούς και πνευματικούς κύκλους, άλλά συχνά ξετάραξε τις θέσεις της Εκκλησίας. Κι όμως ύπήρχε μιά άνοιξη πού δύσκολα μπορούσε νά ξεφύγει την εκκλησιαστική επιδημία εκείνη την άνοιξη: Είταν ή εκκλησία του Άγίου Σεβερίνου στην καρδιά του Καρτιέ Λατέν. Τήν Κυριακή της Πεντηκοστής, στις άρχές του Ιούνη, μερικά λεπτά πριν άπό τή λειτουργία των 10, ή εκκλησία γέμισε άπό νεαρούς καθολικούς πού κρατούσαν σλόγκαν και φώναζαν: «Θέλουμε νά ξαναφτιάξουμε την Εκκλησία!» Μή μπορώντας νά πείσουν τον παπά ν' άναπαστήσει τή λειτουργία μέ μιά συζήτηση, περίμεναν τους άνοιχτες άπ' έξω και καθυστέρησαν τό κυριακάτικο γεύμα τους γιά νά συζητήσουν μαζί τους πολλή ώρα στό διπλανό μοναστήρι.

Μερικές εκατόδες νεαροί Ισραηλίτες έκαναν είσοδο στην Συναγωγή και σύνταξαν μιά δήλωση όπου αμφισβητούσαν τις αρχαϊκές και αντιδημοκρατικές διαρθρώσεις των κοινοτικών θεσμών τους.

Οί προτεστάντες φοιτητές της θεολογίας είταν άκόμα θερμότεροι επαναστάτες και έκαναν άπεργία στό Παρίσι και στό Montpellier δηλώνοντας ότι ή Εκκλησία «θέλει νά εκδιδέλει καταπιεστικά πλείστα πού τά χρειάζεται γιά νά επιζήσει. Αύτό τό καταλάβαμε καλά στά δοφρέγματα». Οί σταυροφορίες του Παρισιού υπόγραψαν έτσι: «Οί φοιτητές της (δήθεν) Ελεύθερης Σχολής Προτεσταντικής Θεολογίας».

Οι καλλιτέχνες

Ή εκκλησία γέννησε ένα ρεύμα άργής μέσα στον καλλιτεχνικό κόσμο και θά έκρεπε νά γραφτεί ένα ολόκληρο βιβλίο γιά νά μαρ-

τυρήσει τὸ πλάτος του. Ἐδῶ μπορέσαμε νὰ παρατηρήσουμε μόνο μερικὰ σημαντικὰ γεγονότα τοῦ κινήματος ποὺ εἶχε ὅρια ἀλλὰ ἄγγιαε μουσικούς, ζωγράφους, σκηνοθέτες, ἠθοποιούς, συγγραφεῖς καὶ πλῆθος ἄλλους καλλιτέχνες. Καὶ ὄχι εἶταν μόνο ἐξέγερση τῶν μπέμπη ἀλλὰ καὶ τῶν καλύτερων νέων δημιουργῶν τῆς Γαλλίας. Τριάντα διευθυντὲς θεάτρων τῆς ἐπαρχίας καὶ τῶν «Σπιτιῶν Κουλτούρας» συγκεντρώθηκαν γιὰ νὰ συζητήσουν ποιὰ θὰ πρέπει νὰ εἶναι στὸ μέλλον ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας στὸν πνευματικὸ τομέα. Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε, πρὸς ἀνακούφιση τοῦ κ. Μαλρώ, ὅτι ὅλοι τους εἶταν ἄριστεροὶ κι ὄχι γκωλλικοί. Πάντως ἡ δήλωση ποὺ ὑπόγραψαν εἶναι μιὰ ἐπίσημη κατηγορία τοῦ ἀπαρχαιωμένου προγράμματος τοῦ ὑπουργοῦ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς καλλιτεχνικῆς ζωῆς στὴν ἐπαρχία. Ζήτησαν πεμπτουσιακὰ ἕνα πρόγραμμα πολὺ πιὸ ριζοσπαστικὸ ἀπὸ τὴν ὀργάνωση κοσμικῶν πνευματικῶν ἀπασχολιῶν τῆς κυβέρνησης. «Ἡ κουλτούρα πρέπει νὰ προσφέρει στὸ «ἔχει-κοινὸν» τὸ μέσο νὰ σπάσει τὴ σημερινή του ἀπομόνωση καὶ νὰ ἔχει ἀπὸ τὸ γκέττο», κήρυξαν. Ζήτησαν ἔτσι τὴν καθιέρωση μιᾶς κοινωνικὰ στρατευμένης τέχνης. «Ἡ πνευματικὴ δραστηριότητα πρέπει νὰ δίνει στοὺς ἀνθρώπους τὴν εὐκαιρία ν' ἀνακαλύπτουν τὸν ἀνθρωπισμό τους ποὺ καταπιέζεται ἀπ' τὸν παραλογισμὸ τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος.

Οἱ ζωγράφοι, κριτικοὶ καὶ διευθυντὲς γκαλερὶ σχημάτισαν μιὰ «Ὁμάδα Δράσης Πλαστικῶν Τεχνῶν». Μιὰ μέρα τοῦ Μάη μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀποφάσισαν νὰ πᾶνε στὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο Σύγχρονης Τέχνης καὶ νὰ τὸ κλείσουν γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐνάντια στὴ λειτουργία του «σὰν χώρου συντήρησης μιᾶλλον ἀπὸ ζωντανῆς συνάντησης». Ἐκεῖ βρῆκαν τὶς πόρτες κλειστές. Ἀπὸ πάνω ἔβαλαν μιὰ ἀφίσα ὅπου ἔγραφε: «Κλεισὸ γιατὶ εἶναι ἀνώφελο». Οἱ καλλιτέχνες συνάντησαν συνδικαλιστὲς γιὰ νὰ ἐξετάσουν τὴν πιθανότητα ἕνωσης τῶν ἔργων τους στὰ ἐργοστάσια. Ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὴν ἰδέα νὰ δημιουργήσουν ἕνα Σπίτι Κουλτούρας μέσα σ' ἕνα ἐργαστήρι ὁτομηχανῆς μέσα στοὺς τόρνους καὶ τὰ ἀμόνια, ἱστιζαν ἀμέσως τὰ ἔργα τους στὰ ἐργοστάσια Βόρεια Αἰρονωτικὴ κοντὰ στὸ Παρίσι. Εἶταν μιὰ ἀπὸ τὶς γνήσιες ἀλλὰ λίγο ἀποτελεσματικὲς προσπάθειες ποὺ ἔγιναν μὲ σκοπὸ νὰ γεμίσουν τὸ χάσμα ἀνάμεσα σ' ἕνα κοινὸ ἐλίτ καὶ τοὺς ἐργάτες. Μέσα σ' ἕνα ἐργοστάσιο τῆς Γκρενόμπλ ποὺ ἀπεργοῦσε, ἔπαιξαν ἕνα ἔργο τοῦ Ἀργκὶντ Ὀλέσκερ.

Ἡ ἐκπνάστασι τοῦ Μάη ἔγινε μὲ μουσικὴ ὑπόκρουση τραγουδιῶν «πάνκ» ποὺ διακόπτονταν κάθε μισὴ ὥρα στὸ Ράδιο-Λουξεμβούργο καὶ στὸ Σταθμὸ Εὐρώπη 1 ἀπὸ δελτία εἰδήσεων γιὰ τὰ ὁδοφράγματα. Ἕνα ἀπὸ τὰ θέματα εἶταν ἡ κλασσικὴ μουσική. Ὁ σταθμὸς Φράνς-Μισυζὶκ δὲν δούλεψε καὶ ἀφοῦ οἱ μεγαλύτερες ὀρχῆστρες εἶχαν κάνει ἀπεργία. Ὄχι μόνο οἱ ἐκτελεστές, ἀλλὰ καὶ οἱ συνθέτες διευθυνσὲς ἀπεργοῦσαν δείχνοντας τὴν ἀλληλεγγύη τους στοὺς φοιτητὲς τοῦ Καρτιὲ Λατέν. Παλιὸ γρήγορα ὅμως οἱ ἀπεργοὶ ἀπασχολήθηκαν μὲ τὰ δικά τους προβλήματα ὅπως ὁ λίγος χρόνος ποὺ ἀφιερώνει τὸ ραδιό-

φανο στους νέους συνθέτες και ή αδυναμία των τραγουδιστών της δεκαετίας νά διαλέξουν αυτό που φαγωθούν. Όλες μαζί στον μικρό ανοργάνωτο και διαιρεμένο κόσμο της μουσικής είταν σύμφωνοι γιά την ανάγκη μιάς νέας φιλελεύθερης πνευματικής πολιτικής άλλά οι περισσότεροι άναγνώρισαν ότι ή κυριότερη έλλειψη βρισκόταν στον άξιολύπητο τρόπο διδασκαλίας της μουσικής καθώς και των άλλων τεχνών στη Γαλλία. Μιά Επιτροπή Προετοιμασίας γιά μιά Μεταρρύθμιση της Καλλιτεχνικής Διδασκαλίας (ΕΠΜΚΔ) άνοιξε μιά μακρόχρονη συζήτηση, άπό τα μέσα του Μάη ως τον Ιούνη, όπου πήραν μέρος φοιτητές, καθηγητές και καλλιτέχνες όλων των κλάδων.

Πρότειναν κυρίως την ίδρυση ένός Πανεπιστημίου Τεχνών, που, όπως άναγνώρισαν, θά έφερνε την ολοκληρωτική μεταμόρφωση των σχολών που ύπήρχαν μέχρι τότε άν όχι την εξαφάνισή τους. Καταγγείλανε τα στεγανά διαμερίσματα όπου είταν φυλακισμένη ή τέχνη, τον τρόπο που ή διδασκαλία είχε θυθιστεί από δούρειο της παράδοσης οι βάρος της ζωντανής τέχνης. Ζητούσαν νά γίνει ή καλλιτεχνική παιδεία μέρος της γενικής έκπαίδευσης. Άφήνοντας τη φαντασία τους ελεύθερη μίλησαν άκόμα και γιά την ίδρυση ένός θεωρητικού Μουσείου μέ σκοπό νά ύπεραπιζει τα συμφέροντα αυτού του μέσου έκφρασης σ' όλη τη χώρα. Οι άρχες θά μπορούν ν' άγνοούν γιά πολύ καιρό την εξέγερση ένός ολόκληρου έπαγγελματικού σώματος;

Το κλείσιμο του Φεστιβάλ των Καννών είταν μιά άκόμα πιό θεαματική στιγμή του κύματος αυτο-άνάλυσης που ξέσπασε τό Μάη στον κόσμο των τεχνών. Μέ τρόπο λιγότερο κραυγαλέο και πιό έκσκαφικό, 1.300 πρόσωπα περίπου, που είχαν σχέση μέ τη διαμηχανία του κινηματογράφου, συγκεντρώνονταν ταχτικά στο Παρίσι γιά ένα μήνα περίπου μετά τις 17 του Μάη στη «Γενική Συνέλευση του Κινηματογράφου», όπως όνόμαζαν τις συναντήσεις τους. Χωρίστηκαν σε δημόσιες δουλιές, σύνταξαν έκθέσεις, έπεξεργάστηκαν ένα καταστατικό γιά την άνανέωση όλης της διομηχανίας. Η πρώτη αίτία του φιλόδοξου προγράμματος είταν το αίσθημα, ότι ο γαλλικός κινηματογράφος δέν είχε έπαφή μέ την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα της χώρας. Μερικοί νεαροί κινηματογραφιστές καταγγείλαν την έλλειψη τόλμης των παραγωγών και των σκηνοθετών, άλλοι τη λογοκρισία ή την άπειλή άπαγόρευσης γιά τις ταινίες που χτυπούν πολύ την κυβερνητική πολιτική. Κι άλλες άκόμα έκαναν αυτοκριτική και άμιλόγησαν ότι ή ξένοιαστη των τάξεων διαφορών τους έκανε νά ντύθουν ξένοι στη ζωή της έργατικής τάξης. Όλοι κατηγόρησαν το «σύστημα». Παρ' δλ' αυτά το καταστατικό είταν ολοκαίνο και δύσκολο νά έφαρμοστεί. Έρχόταν σε αντίφαση μέ τα οικονομικά συμφέροντα της κινηματογραφικής παραγωγής. Άντί γι' αυτό το καταστατικό ή Γενική Συνέλευση έβαλε την έγκρισή της σ' ένα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων άπ' τις όποίες οι πιό σημαντικές είναι έκείνες που προγραμματίζουν τη δημιουργία ένός μοναδικού όργανισμού διανομής ταινιών, τη σύσταση αυτόνομων δομάδων παραγωγής — έλευθερωμένων άπό τις πιέσεις που έπιβάλλονται γιά χάρη του κέρδους — την

κατάργηση της λογοκρισίας και τη συνεργασία των παραγωγών έργων του σινεμά και έργων της τηλεόρασης. Όλες αυτές οι προσπάθειες είταν άπλές έλπίδες άλλά ή μάχη είχε πιά άρχίσει: μέ σκοπό νά δείξει στό γαλλικό κοινό — χωρίς καμιά λογοκρισία ή κυβερνητική άπαγόρευση — τά πολυάριθμα φέλμ μικρού μήκους πού είχαν γυριστεί σέ πολυτέραχες μέρες του Μάη.

Στίς 21 του ίδιου μήνα μιά όμάδα «λογοτεχνών κομμάτων» — μέ τόν Μισέλ Μπυτόρ, τήν Ναταλί Σαρράτ και 70 άλλους συγγραφείς — κατέλαβαν τό μέγαρο Μασσύ, έδρα της Έταιρείας των Άνθρώπων των Γραμμάτων στην όδό Φωμπούρ Σαίν-Ζάκ, γιά νά δώσουν ένα συμβολικό χτύπημα, όπως δήλωσαν, σέ ένα «άπαρχαιωμένο κι όχι άντιπροσωπευτικό Ίδρυμα». Λίγο άργότερα, 50 περίπου άλλοι συγγραφείς πού άνέμεσά τους είταν ό Σάρτρ, ή Σιμόν ντέ Μπωβουάρ και ή Μαργκερέτ Ντυρά, τούς ύποστήριξαν. Στην άρχή οί σχέσεις άνάμεσα στή νέα έπαναστατική Ένωση και τη διεύθυνση της Έταιρείας των Άνθρώπων των Γραμμάτων είταν άρκετά έγκάρδιες. Μιά μικρή αίθουσα προσφέρθηκε στούς νεοφερμένους. Γρήγορα όμως αύτοί άνάχτησαν κολλούς όπαδούς άνάμεσα στούς φοιτητές της Σορβόννης κι' ύστερα άνάμεσα στά μέλη μιάς άναρχικής όμοσπονδίας, τά όποία σκόπευαν νά διαστηρίξουν διαρκώς τήν κατοχή. Σέ λίγο σχηματίστηκαν τρείς ή τέσσερεις άντιπαλες όργανώσεις μέσα στό μέγαρο Μασσύ και διαμάχες ξέσπασαν άνάμεσα σέ φοιτητές κι άναρχικούς. Ή Έταιρεία των Άνθρώπων των Γραμμάτων άναγκάστηκε ν' άδειάσει τη γωνιά.

Ή νεκρή Ένωση καταφέρνει νά ξεπεράσει τά έμπόδια και νά έκτιζήσει μιά έβδομάδα άργότερα έκανε την πρώτη της γενική συνέλευση στην όποία παρευρέθηκαν 200 περίπου συγγραφείς, μεταφραστές, φοιτητές και ξένοι. Ή τρίωρη συζήτηση πού άκολούθησε δέν είταν περισσότερο διαφωτιστική άπό τίς συζητήσεις πού είχαν κάθε μέρα γίνει μιά μανία στην προηγούμενη έβδομάδα πάνω σέ καυτά θέματα όπως ό Μάρξ, ό Λένιν και ή θέση του συγγραφέα σέ μιά σοσιαλιστική κοινωνία. Ή γενική συνέλευση έφτασε στό συμπέρασμα ότι «ό σκοπός της Ένωσης είναι νά καθορίσει τον έαυτό της όρίζοντας τον συγγραφέα». Ή Ένωση άνοιξε τίς πόρτες της σέ όλους έκείνους πού ήθελαν ν' άμφισβητήσουν την τάξη τών πραγμάτων στην κοινωνία και την οίκονομία και νά πάρουν μέρος στην οίκοδόμηση νέας κοινωνίας, στηριγμένης πάνω στην κενή ίδιοκτησία τών μέσων παραγωγής και τη δημοκρατική τους διαχείριση. Ή Έταιρεία των Άνθρώπων Γραμμάτων μπόρεσε νά γυρίσει στό χαμένο της. Ίδιοκτησία του κράτους, μόνο στό τέλος του Ίουλη μετά άπό μεγάλες και κουραστικές διαπραγματεύσεις.

Άλλοι άμφισβητησίες

Οί διαιτηγόροι είταν πάντα στρατευμένοι στην πολιτική ζωή κι όχι μόνο στή Βουλή όπου μέχρι τίς έκλογές του Ίουνη του 1968 τό έκάγγελμά τους έβενε τό μεγαλύτερο άριθμό βουλευτών. Στά δεξιά

της πολιτικής δεγκάλιας άντιπροσωπεύονται άπό πνεύματα άξιόθυμα, όπως τού κ. Τιξιέ-Βινιανκούρ καί στ' άριστερά άπό μιά φάλαγγα στρατευμένων νομικών πάντα έτοιμων νά τρέξουν σέ βοήθεια τών θυμάτων τής δυτινομικής καταπίεσης στή μητροπολιτική Γαλλία, όπως έκαναν στόν πόλεμο τής Άλγερίας. Δικαιολογημένα λοιπόν οί σχέσεις άνάμεσα σ' αύτές δυό όμάδες κόντευαν νά μετατραπούν σέ ένοπλη μάχη τό μήνα τού Μάη καί μάλιστα στίς 22, όταν έξαλλες φήμες κυκλοφόρησαν στό «Δικαίου Μέλαθρον» γιά μιά έπικείμενη έπίθεση τών φοιτητών. Ή δεξιά, συγκεντρωμένη γύρω άπ' τόν φοβερό Τιξιέ-Βινιανκούρ, έτοιμάστηκε γ' άντιμετωπίσει τούς έπαναστάτες. Παρ' όλ' αύτά ή μέρα τέλειωσε μέ μιά άπλή μάχη άνακοινώσεων. Στό μεταξύ τό σαβουάρ έξελίξεις έτοιμάζονταν μέσα στό άπάγγελμα. Πολλά δικαστικά σωματεία συγκεντρώθηκαν γιά νά έξετάσουν τήν κατάσταση — γιά νά «άμφισβητήσουν» τή συχνά άνεπαρκή διοίκηση τής δικαιοσύνης καί βασικά γιά νά κάνουν δηλώσεις πάνω στήν ώφελιμότητα ριζικών μεταρρυθμίσεων ώστε νά δοθεί στούς δικαστές μιά πραγματική άνεξαρτησία σέ σχέση μέ τήν έκτελεστική έξουσία. Γιά νά στηρίξουν αύτή τήν άπαίτηση 150 νέοι δικαστικοί συγκεντρώθηκαν στίς 8 τού Ίούνη γιά νά ίδρύσουν ένα συνδικάτο, πράγμα πού άποτελεί έπαναστατικό σταθμό στή δικαστική παράδοση τής Γαλλίας.

Άλλά δέν τελειώνουν άκόμα οί «άμφισβητήσεις». Στήν Έθνική Σχολή Διοίκησης — λίκνο τών μεγάλων άξιωματούχων τού κράτους πού οί πτυχιούχοι του κατέχουν ένα μεγάλο άριθμό θέσεων - κλειδιών στή γαλλική διοίκηση — άποφασίστηκε νά άνοιξτούν τήν καρίοδα τού 1967—69 «Περίοδο Ζάν Ζορές». Είταν ένας διακριτικός τρόπος νά πάρουν μέρος στήν έξέγερση (μιά ίσχυρή μειοψηφία ήθελε νά δοθεί τό όνομα «Περίοδος τής άνοιξης εών λαών»).

Στό άντιροσοκαστέλο τού Μεντόν, οί άστρονόμοι έξέτασαν τούς κανονισμούς τών κέντρων έρευνών τους καί διαπίστωσαν ότι τούς έφηνάν πολλά κενά. Διακόσιοι συντηρητές μουσείων ήρθαν άπ' όλη τή Γαλλία σέ μιά συνέλευση γιά νά συζητούν πάνω στό ρόλο τών μουσείων μέσα στήν κοινωνία, ένώ τό όπαλληλικό προσωπικό τους, «άλληλέγγυο στό μεγάλο άναμορφωτικό κίνημα πού κατάκλυσε τή χώρα», ζήτησε μεταρρυθμίσεις στήν άπαρχαιωμένη, άκατάλληλη καί συγκεντρωτική διοίκηση τών μουσείων. Ό κ. Κριστιάν Φουσέ, τότε ύπουργός τών Έσωτερικών καί ένας άπό τούς κυριότερους στόχους τής όργής τών έπαναστατών, έγινε ό ίδιος θύμα τού κύματος κατοχών χτιρίων. Κατοικούσε σ' ένα εύρύχωρο διαμέρισμα δύο όρόφων μέ θέα σ' όλο τό Παρίσι πάνω άπ' τό Μουσείο τού Άνθρώπου πού έχει άλλωστε χώρους γιά τό τμήμα έρευνών του. Στίς 25 τού Μάη ή έθνοφρούρά καί άρχη γοί τμημάτων έρευνών πέρασαν τά κάγκελλα πού χώριζαν τό μπαλκόνι τού κ. Φουσέ άπό τόν έξώστη τού Μουσείου καί άνακοίνωσαν στή γυναίκα του ότι άρχονταν νά έπιστρατεύσουν τό διαμέρισμα σέ όφελος τού Μουσείου. Ή κυρία Φουσέ τηλεφώνησε στόν άντρα της. Έν τέταρτο άργότερα ή άστυνομία ήρθε κι έπιασε τούς 7 έπισκέπτες;

πού δόνηγήθηκαν σ' ένα κρατητήριο κοντά στή Βενσέν καί άφέθηκαν έλεύθεροι μετά άπό μιά άνάκριση. (Μένε δπ έ ύπουργός πού έχασε τή θέση του μετά τήν κρίση, δέχτηκε ν' άφήσει τό διαμέρισμα).

Άρχιτέκτονες, στατιστικοί, δημοσιογράφοι καί βιβλιοθηκάριοι, όλοι ένωσαν τόν πυρετό τής έξέγερσης. Άκόμα καί οί κοδοσφαιρικές δέν μπόρεσαν ν' άντισταθοϋν. Στίς 22 τού Μάη 100 άπ' αύτούς κατέλαβαν τήν Έδρα τής Γαλλικής Όμοσπονδίας Ποδοσφαίρου στή λεωφόρο Ίένας. Έβαψαν τήν πόρτα σημαία στά χαλκάνε, κλείδωσαν σέ μιά αίθουσα τό γενικό γραμματέα καί τόν άθλιό προπονητή καί κρέμασαν μιά έπιγραφή στήν πρόσοψη: «Τό ποδόσφαιρο στούς ποδοσφαιριστές!»

«Ή άστυνομία στό Ραδιόφωνο - Τηλεόραση σημαίνει ή άστυνομία στά σπίτια σας» (23)

Ό άμέλλημένος άγώνας τού Μάη γιά έλευθερία στό ραδιόφωνο καί τήν τηλεόραση είταν σύμβολο τής έπαγάστασης. Είταν μιά άντίδραση ένάντια στούς πολιτικούς ήγέτες, ένάντια στόν ύπερβολικό συγκεντρωτισμό τής έξουσίας ένάντια σέ μιά μακρινή καί συχνά άναρμόδια διοίκηση πού έπαιρνε άποφάσεις χωρίς νά συμβουλεύεται τούς άμεσα ένδιαφερόμενους. Ό ρόλος τού έλεγκτή τής έπικαιρότητας καί τής ένημέρωσης είταν ένα χαρακτηριστικό στοιχείο τού τρόπου διοίκησης τού Ντέ Γκώλ. Καμιά άπεργία δέν έξόργισε τόσο κόσμο τό καθεπαύτο καί πουθενά άλλού δέν έβρισε τόση βλαστήμια νά άποκατασταθεί τήν έξουσία του, όσο στή Γαλλική Ύπηρεσία Ραδιοφώνου καί Τηλεόρασης (ΓΥΡΤ).

Όπως καί στούς άλλους τομείς τής πνευματικής ζωής, ή άπεργία δέν έγινε γιά τήν καλυτέρευση τών μισθών, τίς συνθήκες έργασίας ή τά συνδικαλιστικά δικαιώματα. Είταν μιά άπεργία γιά τήν κατάργηση τού καταστατικού τής ΓΥΡΤ τού 1964 καί γιά τή δημιουργία ένός νέου πανονισμού πού θά έγγυάται τήν έσωτερική αύτονομία, τήν κατάργηση κάθε ύπουργικής έπιμβάσεως καί μιά πιό άμερόληπτη ένημέρωση πού θά έκανε πιό αίσιόδοξη τήν τηλεόραση καί τό ραδιόφωνο στούς πολίτικούς τής άντιπολίτευσης. Λίγο πού ένωσε 12.000 άπό τούς 14.000 ύπαλλήλους τής ΓΥΡΤ έκφράζεται καλύτ' άπ' όλα μιά τή λέξη «ντροπή» — ντροπή γιά τήν τηλεόραση τού Κράτους νά άποκρύφει βιαστ' άπό κυβερνητική διαταγή τήν είδηση τών μαχών πού είχαν ξεσπάσει στό Καρτιέ Λατέν. Τέτοιες πιέσεις δέ γίνονταν γιά πρώτη φορά στή ΓΥΡΤ άν καί δέν είταν ποτέ τόσο χτυπητές. Συνήθως τίς άσκουσε μιά κυβερνητική έπιτροπή πού λεγόταν Ύπηρεσία Συγδέσμου γιά τήν Ένημέρωση (ΥΣΕ). Στίς καθημερινές συνεδριάσεις τής ΥΣΕ ό διευθυντής τής τηλεόρασης άνέφερε σέ γενικές γραμμές τό περιεχόμενο τών είδήσεων καθώς καί τών έκπομπών έπικαίρων ένώ οί κυβερνητικοί έκπρόσωποι ύπέβαλλαν άλλαγές, προσθήκες ή άφαιρέ-

(23) Λεζάντα μιάς άφισσας άπεργών. Εύχαριστούμε τό Γιρόχαμ Λόβελλ πού μας έδωσε μερικές πληροφορίες πού χρησιμοποιούμε έδώ.

στις. Η ΓΣΕ είναι ένα από τα πρώτα θύματα της ανασταραχής που προηγήθηκε από την έκαρξία της ΓΓΡΤ.

Πράγμα περίεργο, ο κυβερνητικός έλεγχος δέν είναι κατά τόσο έντονος στα ραδιόφωνα όσο στην τηλεόραση και ο Σταθμός Φράνς-Ίντερ μπόρεσε να μεταδίδει άπ' ευθείας ρεπορτάζ από τις μάχες του Καρτιέ Λατέν με το ίδιο ενδιαφέρον, όπως τα Ράδιο-Λουξεμβούργο ή ο σταθμός Εύρώπη Νο 1. Ένας υπουργός μάλιστα δάφτισε το Φράνς-Ίντερ «Ράδιο-Πεκίνο», τόσο τίμιες και με κατανόηση είναι οι αναμεταδόσεις του πάνω στην έξέγερση των φοιτητών. Αύτή η περίοδος έλευθερίας όμως είναι σύντομη και η Υπηρεσία Πληροφοριών του ραδιοφώνου γρήγορα ακολούθησε την τηλεόραση σε μιά μακρόχρονη άπεργία. Η κρίση ξέσπασε στους κόλπους της ΓΓΡΤ με άφορμή μιά διαμάχη πάνω στην προβολή μιάς ταινίας άφιερωμένης στις ταραχές στην έκπομπή «Πανόραμα» στις 10 του Μάη. Τό «Πανόραμα» είναι μιά έκπομπή που μεταδίδεται τρείς φορές τό μήνα, παράγεται και γυρίζεται μόνο από το προσωπικό της ΓΓΡΤ, έντίθετα με τ' άλλα έπίκαιρα «Ζούμε», «Κάμερα 3» και «Πέντε στήλες σε μιά» που γυρίζονται από άνεξάρτητες όμάδες. Η κυβέρνηση άπαγόρευσε τις σκηνές αύτές στο «Πανόραμα» άλλά μερικές μέρες άργότερα έδωσε την άδεια προβολής του «Ζούμε» που περιείχε συνεντεύξεις από τον Κον-Μπεντιτ και τους άλλους άρχηγούς των φοιτητών. Η όμάδα του «Ζούμε» είχε άναγγείλει καθαρά ότι άν άπαγόρευαν την έκπομπή θά σταματούσε την παραγωγή γιά άόριστο χρονικό διάστημα. Τά μέλη της ΓΓΡΤ διαμαρτυρήθηκαν ένάντια στή φανερή άδικία ένός νόμου που στρεφόταν είδικά έναντίον τους, ένώ έξαιρούσε τους άλλους σκηνοθέτες. Δέχτηκαν μιά άκόμη μεγαλύτερη προσβολή όταν μεταδόθηκε μιά ψευτοεκπομπή που παρουσίαζε παλιές συνεντεύξεις. Έκείνη τη στιγμή οι ρεπόρτερ είναι έτοιμοι ν' άπεργήσουν, άλλά μετάνιωσαν όταν ή κυβέρνηση έδωσε την άδεια στους κινηματογραφιστές νά μποῦν μέσα στη Γενική Συνέλευση όπου θά γινόταν ή συζήτηση πάνω στην κατάργηση της λογοκρισίας στις 21 και 22 του Μάη. Γιά πρώτη φορά μετά από χρόνια ό λαός έβλεπε τι θά μποροῦσε νά είναι ελεύθερη τηλεόραση.

Αύτή ή άναμονή άνάμεσα στους δημοσιογράφους και τους κυβερνητικούς έλεγκτές σταμάτησε όταν ό σπρατηγός Ντέ Γκώλ έμφανίστηκε στην τηλεόραση την Παρασκευή 24 του Μάη γιά ν' άνακοινώσει την προσωπική του δημοψήφισματος. Την παραμονή, με προκαταβολικά, οι δημοσιογράφοι της ΓΓΡΤ κάλεσαν πολιτικούς της πλειοψηφίας και της άντιπολίτευσης νά έρθουν στά στούντιο γ' άκούσουν το μήνυμα του Προέδρου και μετά νά κάμουν μερικά σχόλια. Όταν ό διευθυντής της τηλεόρασης Έμίλ Μπιαζίνι έμαθε αύτά τα σχέδια την Παρασκευή το άπόγευμα «πήδησε, κυριολεκτικά, άπ' την πολυθρόνα» ένημέρωσε ένας δημοσιογράφος. Κι όμως, οι καλεσμένοι έφτασαν κιόλας στά στούντιο με πρώτο τον Γκαστόν Νεφίρ. Μεγάλη σύγχυση έπικράτησε έκεί μέσα. Ό κ. Μπιαζίνι άνακοίνωσε στους συγκεντρωμένους καλεσμένους ότι τα σχόλιά τους δέ θά μεταδίδονταν τό ίδιο βράδυ άλλά την

έπόμενη γιατί τό πρόγραμμα είταν ύπερφορτωμένο. Ό πρώτος τύπος τοῦ Σαββάτου ἀνάφερε πιθανή τήν ἀνακοίνωση ἀλλά μιά ὥρα πρίν ἀπό τήν ἐκπομπή ὁ Ζάκ - Μπερνάρ Νουπέν, γενικός διευθυντής τῆς ΓΤΡΤ, ἀπαγόρεψε τήν μετάδοση. Ἐνενήντα λεπτά ἀργότερα οἱ δημοσιογράφοι τῆς τηλεόρασης κήρυξαν ἀπεργία. Οἱ συνάδελφοί τους τοῦ Φράνς-Ὑντέρ τούς ἀκολούθησαν μιά ἑβδομάδα ἀργότερα. Στά μεταξύ συνέχισαν τίς διαπραγματεύσεις μέ τήν κυβέρνηση πού, ὅπως εἶπε κάποιος, εἶταν μιά μάταιη ἄσκηση ρητορικῆς ὅπου κανείς ἀπό τούς συναγελητάς δέ βρισκόταν ἀπό ἕξι μῆνες κώματος.

Στίς 31 τοῦ Μάη ὁ κ. Πομπιντού ἔκανε μιά ἀνασύνθεση τῆς κυβέρνησής του καί ὁ Ζάκ Γκάρ, ἄτυχος ὑπουργός τῆς Ἐνημέρωσης, ἀντικαταστάθηκε ἀπό κάποιον νεότερο, τόν Ἴβ Γκενά, παλιό ὑπουργό Ταχυδρομείων καί Τηλεπικοινωνιῶν. Ὁ Γκενά ἐνέργησε σάν τό ραδιόφωνο καί ἡ τηλεόραση νά εἶταν δημόσια ὑπηρεσία ὅπως τά Ταχυδρομεῖο καί ἡ Τηλεφωνική. Κάλεσε μιά ἀντιπροσωπεία τῶν ἀπεργῶν καί τούς ἀνακοίνωσε τούς ὅρους τῆς κυβέρνησης: Καμιά ἀλλαγή στό καταστατικό τοῦ 1964 — αὐτή ἡ τροποποίηση εἶταν τό αἴτημα τῆς συνέλευσης ἀλλά δέ βρῆκε ἱκανοποίηση — καμιά ἀλλαγή στόν τρόπο διορισμοῦ τῶν διευθυντῶν, αὐτό Ἐπιτροπή Κριτῶν — αὐτό τό τριμελές ἀνεξάρτητο συμβούλιο πού οἱ δημοσιογράφοι ἤθελαν νά ἀποφασίζει σχετικά μέ τίς κατηγορίες γιά μεροληψία καί γιά τίς ἀσκούμενες πιέσεις πάνω στίς ἐκπομπές ἐνημέρωσης τῆς ΓΤΡΤ. Δήλωσε ὅμως ὅτι ἡ κυβέρνηση εἶταν ἕτοιμη νά σχηματίσει μιά ἐπιτροπή μέ σκοπό νά ἐξετάζει τίς ἀπαιτήσεις τῶν δημοσιογράφων. Ἔδωσε μιά προθεσμία μέχρι τά μεσάνυχτα στούς ἀντιπροσώπους γιά νά σκεφτοῦν τίς προτάσεις του. «Ἔτσι ἔνα ἀπό τά τυπικά γκαλλικά καζάρια, εἶπε ἕνας δημοσιογράφος, πάρτο ἢ φύγε. Δέν εἶναι παράξενο πού ὅλα πᾶνε τόσο ἄσχημα στό Ταχυδρομεῖο καί τήν Τηλεφωνική».

Στίς 7 ἡ ὥρα τό ἕξι βράδυ ἡ προσφορά τοῦ κ. Γκενά μεταδόθηκε ἀπό τό Φράνς - Ὑντέρ. Μετά, μέ πραγματικά δραματικό αἴσθημα, ὁ ἐκφωνητής ἄφησε τήν ἀνακοίνωση τοῦ ὑπουργοῦ καί πῆρε μιά ἄλλη: «Ἀφοῦ ἄκουσαν τή δήλωση τοῦ ὑπουργοῦ τά συνέδρια τοῦ ραδιοφώνου ἀποφάσισαν ν' ἀπεργήσουν». Τώρα πιά ἡ ἀπεργία παρέλαβε ὅλη τή ΓΤΡΤ.

Ἡ ἀστυνομία εἶχε πάρει κι' ὅλας θέσεις γύρω ἀπ' τό Ραδιοφωνικό Σταθμό στή λεωφόρο τοῦ Προέδρου Κέννεντυ καί σημαντικές ἐνισχύσεις τῶν CRS κατέμεναν στούς γειτονικούς δρόμους. Αὐτές οἱ ἀστυνομικές δυνάμεις φάνηκαν στούς ἀπεργούς κατοπινότερα ἀπειλητικές παρά προστατευτικές. Ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ κοινοῦ δέν κατάλαβε τό σκοπό τῆς ἀπεργίας καί φώναξε μάλλον ἐχθρικά σ' ἕνα κίνημα πού τοῦ στεροῦσε τίς ἀγαπημένες του ἐκπομπές. Τό δεύτερο κανάλι σταμάτησε ἐντελῶς, ἐνῶ τό κρῶτο ἔπρεπε νά ἀρκεῖται σέ μιά μόνη τηλεφημερίδα τό βράδυ, κακογυρισμένη ἀπό ἀνθρώπους ἄπειρους ἢ συναξιοῦχους. Τό ράδιο μετέδιδε μιά ἐκπομπή μαγνητοφωνημένη μουσικῆς μ' ἕνα δελτίο εἰδήσεων κάθε ὥρα. Γιά νά κερδίσουν τήν ἀδυναμία τῆς κοινῆς γνώμης οἱ ἀπεργοί, στερημένοι ἀπό τό μέσο ἔκφρασής

τους, στράφηκαν στή σκηνή. Όργάνωσαν θεάματα σέ 30 πόλεις της έπαρχίας καί σέ 10 θέατρα του Παρισιού καί των περιχώρων. Γνωστοί καλλιτέχνες ταξίδεψαν στή Γαλλία μ' ένα πλανόδιο τσίρκο. Μιά ένδειξη γιά τό έθνικό κλίμα πού έπικρατούσε είναι ότι οί θεατές έγκαφέρονταν λιγότερο γιά τίς δεντέτες καί περισσότερο γιά τή συζήτηση πού άκολουθούσε μετά τό θέαμα: ήθελαν διάλογο κι' όχι μονόλογο. Ένας δημοσιογράφος της τηλεόρασης δηγιέται ότι σέ μιά έπαρχιακή πόλη, οί σύντροφοί του κλησιάστηκαν από δυό ηλικιωμένους σοβαρούς κυρίους μέ τό καράβανμα της Λεγεώνας της Τιμής πού τούς έβρισαν κομμουνιστές καί παραχρησκούς καί τούς προειδοποίησαν ότι θά τά χωνέψουν καί στή συγκέντρωση. Έκαί όμως δέν έκαναν τίποτα τέτοιο άλλά έρωτήσεις, πού κράτησαν ώς τίς 2 τό πρωί. Όταν τέλειωσε κάλεσαν τούς δημοσιογράφους σέ γεύμα στό καλύτερο έστιατόριο της πόλης. Στό Παρίσι ή έπιτροπή άπεργίας όργάνωσε καθημερινές παρέες γύρω άπό τό ραδιοφωνικό σταθμό μέσα στό κλαίσιο αύτού πού όνομάστηκε «Έπιχείρηση Τερεζά».

Μέχρι τό τέλος οί δημοσιογράφοι ύποστήριξαν ότι ή άπεργία τους δέν είχαν πολιτική: είχαν άντίθετοι σέ κάθε κυβερνητική πίεση κι όχι μόνο σ' αύτή πού προερχόταν άπ' τό γκωλλιστικό καθεστώς. Ένας άπ' αύτούς είπε καλά σωστά: «Ο Νιξόν Γκώλ πρέπει νά παραχωρήσει άνεξαρτησία σ' αύτή την τελευταία γαλλική άποικία». Τελικά μιά προσπάθεια έγινε μέ σκοπό τό ξανάρχισμα της βουλιάς άπό φόβο γιά τίς συνέπειες ένάντια στούς άπεργούς. Είταν ή πιό μεγάλη καί πιό άξιοκριτης άπεργία της άνοιξης. Άλλά τέλειωσε μέ άποτυχία. Ο ύπουργός είχε την τελευταία λέξη δηλώνοντας ότι πρέπει νά σταματήσουν νά δραματοποιούν τό θέμα της άντικειμενικότητας.

Χ. Η ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Ἀπό τά μέσα τοῦ Μάη ὡς τά μέσα τοῦ Ἰούνη, ἡ Γαλλία παράλυσε ἀπό μιά γενική ἀπεργία, τήν πιό σημαντική στήν ἱστορία της χώρας πού τέλειωσε μ' ἕνα πολιτικό φιάσκο. Γιατί; Οἱ ἱστορικοί θά σχολιάσουν πολύ καιρό τό παράδοξο φαινόμενο ἑνός κινήματος πού ἁπάλιασε 10.000.000 ἐργάτες — συνειδητούς πολιτικά καί ἀποφασισμένους — καί πού τέλειωσε μέ μιά συντριπτική νίκη τοῦ γκωλλισμοῦ. Ἡ ἐπανάσταση ἀπέτυχε ἢ προδόθηκε; Εἶταν μιά χίμαιρα ἢ παρά τρίχα ἡ Δύση θά γνώριζε τό πρῶτο νικηφόρο ξεσήκωμα τοῦ προλεταριάτου της;

Μέχρι ἐδῶ μιλήσαμε κυρίως γιά τούς φοιτητές, τούς μαθητές γυμνασίων καί τά ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα. Ἦρθε ἡ στιγμή νά μιλήσουμε γιά τό ρόλο τῆς λαϊκῆς τάξης. Ἂν οἱ ἐργάτες δέν εἶταν ἑνωμένοι μέ τό ἐθνικό κίνημα ἀμφισβήτησης, τά γεγονότα τοῦ Μάη δέν θά εἶταν πιό σημαντικά ἀπό τίς φοιτητικές ἐξεγέρσεις τοῦ Βερολίνου, τῆς Ρώμης ἢ τοῦ Μπουένος Ἄιρες. Αὐτό καί ξεχώριζε τήν κατάσταση στή Γαλλία ἀπό τίς ἄλλες χῶρες εἶταν ὅτι τό παράδειγμα τῶν φοιτητῶν ἔβρῆκε ἀμέσως ὁλοκληρωτική ὑποστήριξη, διψώντας τήν κρίση σέ μεγάλο βαθμό ἀσφυκτικότητας. Ἀπό τή μιά στήν ἄλλη ἄκρη τῆς χώρας σ' ὅλες τίς θέσεις - κλειδιά ἄντρες καί γυναῖκες ἔκαναν καταλήψεις τῶν τόπων ἐργασίας καί ἔκλεισαν τίς πόρτες. Γιά πρώτη φορά στή σύγχρονη ἱστορία, διαγωνιόμενοι καί ἐργάτες φάνηκαν νά πορεύονται δίπλα - δίπλα πρός τήν ἐπανάσταση. Κι ὅμως τό καθεστώς τοῦ στρατηγοῦ Ντέ Γκώλ ἐπέζησε. Παρά τίς καταλήψεις ἐργοστασίων ἡ ἐργατική μάζα στή μεγάλη πλειοψηφία της δέν ἔκανε τό ἀποφασιστικό βῆμα νά ξεπεράσει τήν ἀπεργία γιά καλύτερο ἡμερομίσθιο, περιορισμό ὡρῶν ἐργασίας καί μείωση τοῦ ὁρίου ἡλικίας γιά συντάξεις — παραδοσιακές ἀπαιτήσεις — καί νά φτάσει σέ μιά ἀπεργία μέ σκοπό τήν ἀλλαγή τῆς κοινωνίας. Σέ ἀπομονωμένα ἐργοστάσια τό κίνημα κρατήθηκε κάτι μακριά. Μερικές ἐκατοντάδες ἀπεργίες ὀργανώθηκαν τόσο καλά πού φάνηκαν νά προσφέρουν μιά νέα μορφή ἐργατικῆς ἐξουσίας. Ὅπως καί στό φοιτητικό κίνημα ἔτσι κι ἀνάμεσα στούς ἡγέτες τῶν ἐργατῶν ὑπῆρχαν μεταρρυθμιστές καί ἐπαναστάτες, ἄνθρωποι πού σκέφτονταν τό ἡμερομίσθιο καί τά συνδικάτα κι ἄλλοι πού εἶχαν τό μυστικό ὅραμα τοῦ ἐργατικοῦ κράτους. Ἀλλά ὅτι κι ἂν ἰσχυρίζονται οἱ ἐπαναστάτες νέοι, δέν μποροῦσε νά γραφτεῖ ἕνα εἰδικό κεφάλαιο γιά τίς «ἐπαναστατικές ἐμπειρίες» τῆς γαλλικῆς ἐργατικῆς τάξης τό 1968. Φυσικά, γράφουμε αὐτές τίς γραμμές μέ κάποια ἀπόσταση χρονική, ἐνῶ οἱ πολιτικοί, οἱ συνδικαλιστές, οἱ πρωτεργάτες τῶν κινημάτων τῶν νέων πού ἀγωνίστηκαν, συνωμότησαν κι ὀνειρεύτηκαν αὐτές τίς ἐξαιρετικές μέρες τοῦ Μάη δέν μποροῦσαν νά προβλέφουν τήν ἐξέλιξη. Ὅλα φαίνονταν δυνατά τότε: ἡ πτώση τοῦ Ντέ Γκώλ, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, μιά λαϊκή κυβέρνηση. Σέ τοῦτο τό κεφάλαιο θά προσπαθήσουμε ν' ἀναπαραστήσουμε σύντομα πῶς ἡ γαλλική κρίση μετά τή σκοτεινή νύχτα τῶν ὀδοφραγμάτων 10—11 τοῦ Μάη πέρασε σέ μιά νέα φάση

και διαδέθηκε από τους φοιτητές στους εργάτες κι ύστερα ανάστροφα, ξεπαλιώνοντας μιά σειρά από διαδοχικές εκρήξεις.

Κανένας δέν είναι απόλυτα σίγουρος γιά τό πώς άρχισε ή απεργία. Δέν είναι εύκολο νά εξηγήσουμε γιατί άνθρωποι απορημένοι στά όρια της απελπισίας, άφήνουν ξαφνικά τά εργαλεία τους και κηρύχνουν τόν πόλεμο. Είδαμε στό 4ο κεφάλαιο πώς ό κ. Πομπιντού είχε γυρίσει από τό ταξίδι του στή Αργεντινή τό βράδυ 11 του Μάη κι ότι από μόνος του αναποδογύρισε τήν πολιτική του καθεστώτος έναντια στούς στασιαστές φοιτητές. Η άστυνομική κατασίεση καραχώρησε τή θέση της στή συναλλαγή. Η βία — άπλο της τελευταίας ανάγκης — είχε χρησιμοποιηθεί στήν άκαιρία του και είχε άποτύχει. Ο Πομπιντού είδε ότι δέν του έμενε άλλη έκλογή παρά μιά όρθια γενμάτη άξιοπρέπεια. Προσπάθησε τότε νά καταφέρει μέ τήν άβρότητα ότι δέν μπόρεσε νά κερδίσει μέ τά ρόπαλα και τά δακρυγόνα. Αποφάσισε νά δώσει στούς φοιτητές άρκετό σκοινί γιά νά κρεμαστούν μόνοι τους. Αλλά ή εκτέλεση αύτου του σχεδίου χρειαζόταν μεγάλη τόλμη: σήμαινε ότι έπρεπε ν' άφήσει έλεύθερα στούς στασιαστές, νά τούς παραχωρήσει τό Καρτιέ Λατέν, ελπίζοντας ότι ή βία τους και οι άναρχικές ύπερβολές τους θά έδιναν γρήγορα πίσω στήν κυβέρνηση τήν άναγκαία γιά νά τούς συντρίψει ύποστήριξη της κοινής γνώμης. Ο Πομπιντού είχε την έπιμονή και τό κύρος που χρειαζόταν γιά νά έπιβάλει αύτή τή στρατηγική στό στρατηγό Ντέ Γκώλ και γιά νά παίξει όλη τή σταδιοδρομία του κερδίνα γράμματα. Τέτοιο ήταν λοιπόν τό πρόγραμμα που παρουσίασε πολύ έπιδέξια στην Εθνοσυνέλευση στις 14 του Μάη. Απλωσε τό χέρι στους φοιτητές: «Ολα χρειάζονται νέα σκέψη» δήλωσε μ' ένα τόνο συντρεβής στή φωνή του που άφόπλιζε. Αύτό έδωσε την εύκαιρία στόν «Μάντε» νά γράψει είρωνικά: «Ήταν άπόλαυση ν' άκούει κανείς τόν σκληρό άνθρωπο του καθεστώτος νά έξυμνεί την άξία του διαλόγου και της συμμαστιχής».

Αύτή ήταν ή κατάσταση όταν ό στρατηγός Ντε Γκώλ άφησε τή Γαλλία, έκείνη την Τρίτη γιά μιά έπίσημη έπίσκεψη στή Ρουμανία. Εδειχνε άμπιστοσύνη στόν Ζώρζ Πομπιντού — τό άκλιφτο που του είχε άναθέσει τή συνταγματική του έξουσία γιά νά καριορίσει την κρίση γρήγορα σέ διαστάσεις δυνατές νά έκμηδενιστούν. Ο καέδρας φανταζόταν ότι οι ταραχές θά έμεναν μέσα στό Πανεπιστήμιο; Ένα χρόνο νωρίτερα είχε ύποχρεωθεί ν' άναβάλει τό ταξίδι που είχε προγραμματίσει σ' αύτή τή χώρα και δέν ήθελε νά την ξαναπάθει άκόμα μιά φορά. Κι όμως τώρα ή άπόφασή του ν' άφήσει τό Παρίσι σέ μιά τέτοια στιγμή φαίνεται έλάχιστα κατανοητή. Την παραμονή της άναχώρησής του 800.000 εργάτες και φοιτητές είχαν παρελάσει μέσα στό Παρίσι στην πιό μεγάλη διαδήλωση που έγινε στην πρωτεύουσα τά τελευταία χρόνια. Γιά τή γενιά που δέν είχε γνωρίσει την άπελευθέρωση και αύτα δέδικα τους ξεσηκωμούς του 1936, ή Δευτέρα 13 του Μάη είναι ένα έξαιρετικό γεγονός, το έπιφοράγισμα μιάς έπαναστατικής συμμαχίας ένάντια σέ γκωλλικό καθεστώς. Το βιο βράδυ

ή Σορβόννη πέρασε στην κατοχή των φοιτητών και το πρώτο πράγμα άρχισε την παθιασμένη του λειτουργία κάτω από τα βλέμματα των φοιτητών και των εργατών όλης της χώρας. Μιά ρωγμή είχε γίνει στα στεγανά κοινωνικά χωρίσματα.

Μερικές ώρες μετά την άφιξη του στρατηγού Ντε Γκώλ στο Βαδεκουρέστ, οι εργάτες ενός μικρού εργοστασίου έκρηκτικών από περιοχή της Νάντης έπιασαν απεργία, κατέλαβαν το εργοστάσιο και έκλεισαν το διευθυντή στο γραφείο του.

Την ίδια μέρα, Τρίτη, μερικά εργαστήρια της Βιομηχανίας Ρενώ στο Κλεόν κοντά στη Ρουέν σταμάτησαν να δουλεύουν από δική τους πρωτοβουλία. Την Τετάρτη 200 περίπου άπεργοί προσπάθησαν να πείσουν τη νυχτερινή βάρδια να τους ακολουθήσει αλλά μάταια. Έτσι άχρηστεύθηκαν μέσα στα εργαστήρια. Όταν έφτασε η πρωινή βάρδια στις 6 το πρωί της Πέμπτης 16 του Μάη, βρήκε τις πόρτες άμπαρωμένες, το εργοστάσιο στην κατοχή των εργατών και το διευθυντή κλεισμένο στο γραφείο του. Δυό λεωφορεία με άπεργούς έφυγαν αμέσως για το Φλέν για να πείσουν τους εργάτες του άλλου μεγαροστήματος Ρενώ να κάνουν το ίδιο — η κόκκινη σημαία υψώθηκε στις 2 ή ώρα το μεσημέρι — κι ύστερα πήγαν το μεγάλο άχυρό της Ρενώ στη Μαιγιάν-Μπιγιανκούρ του κατευθύνει όλη τη βιομηχανία των αυτοκινήτων. Όμως μετά την πρώτη αυθόρμητη και ανησυχητική άπεργία της Νάντης το τηλέφωνο δέ σταματούσε να χτυπά στά γραφεία των μεγάλων συνδικαλιστικών συνομοσπονδιών της Γαλλίας, της ΓΣΕ και της ΓΔΣΕ.

Οι συνδικαλιστές ήγέτες άπόρησαν μ' αυτό το ξέκωρετικά φαινόμενο άγωνιστικής βράσης. Τί ήθελε λοιπόν ή βάση; Γιά να προλάβουν κάθε άλλη εκπληξη τά γραφεία της ΓΣΕ ένέργησαν γρήγορα. Την Τετάρτη το βράδυ ένα κομμάντο πήγαινε να κλείσει τά εργαστήρια της Μαιγιανκούρ και να καταλάβει το εργοστάσιο όπου το 60% των 25.000 εργατών άνήκουν στην ΓΣΕ. Τέσσερεις χιλιάδες άνθρωποι κέρασαν τη νύχτα στό εργοστάσιο, κοιμήθηκαν πάνω στά φορεία των σταθμών πρώτων βοηθειών, πάνω σέ σωρούς από παλιά κουρέλια ή σέ λαστιχένια στρώματα, ένθύμια από τις τελευταίες διακοπές πού τά έφεραν οι γυναίκες τους μαζί μέ σάντουιτς και μπουκάλες κρασί. Σέ λιγότερο από 48 ώρες το κίνημα άπεργίας και κατοχής των χώρων άπλώθηκε μέ ιλιγγιώδη ταχύτητα και παράλυσε τη γαλλική βιομηχανία. Είταν μιά συνδυασμένη βράση των συνδικάτων; Ή είταν μιά μισοαυθόρμητη έκρηξη, άποτέλεσμα 10 χρόνων άνικανοποίητων παραπόνων, πού προκάλεσε μέ μυστήριο τρόπο το παράδειγμα των φοιτητών και ή άστυνομική καταπίεση;

Στις πρώτες μέρες της άπεργίας κανείς δέν ήξερε άκριβώς τί έτρεχε. Ή προσοχή είταν συγκεντρωμένη πάνω στις θεαματικές έξελίξεις του άγώνα των φοιτητών — πάνω στό πείραμα Ελευθερίας πού γινόταν στη Σορβόννη κι ύστερα άπό λίγο σ' όλες τις σχολές της Γαλλίας. Άκόμα και οι διοικήσεις των Ένώσεων των συνδικάτων δέν ήξεραν τί να σκεφτούν και στις συγκεντρώσεις τους προσπαθούσαν μέ άγωνία

νά προβλέξουν τί άλλο θά γινόταν έκείνη τήν έβδομάδα. Ή ΓΣΕ καί ή ΓΔΣΕ δέν μπορούσαν νά μήν άπορήσουν γιά τήν ύφεση τής κυβερνητικής άντίδρασης στή δέα τών φοιτητών καί κυρίως γιά τόν τρόπο πού οί άρχηγοί τών φοιτητών άνάγκασαν τήν κυβέρνηση νά έλευθερώσει τούς συντρόφους τους. Ή κυβέρνηση είχε έπίσης ύποχωρήσει μπροστά στή γενική άπεργία 24 ώρών στίς 13 τού Μάη «αρ' δλο καί είχε γίνει χωρίς τήν ύποχρεωτική είδοποίηση πρίν άπό πέντε μέρες. Γκάρχαν ένδείξεις μιάς άβυσσαλίας πού έπρεπε νά άκμεταλλευτούν. Σ' αύτό τό σημείο τού συλλογισμού είταν διαφωτιστικές οί άναλύσεις τών δυό συνδικαλιστικών συνομοσπονδιών. Οί κομμουνιστές ήγέτες τής ΓΣΕ είταν τρομαγμένοι άπό τήν άπειλή κού άντιπροσώπευε ή παρουσία τών τροτσκιστικών (ΚΕΝ) καί τών φιλοκινεζικών (ΕΚΚ Μ-Λ) όμάδων στήν άριστερή του πλευρά. Είχαν έναι θεωρητικούς έχθρούς πού δέν τούς χάριζαν κάστανα. Ταύτες οί «όμαδούλες» άπειλούσαν νά ξεπεράσουν τό κόμμα καί ν' άδυνατίσουν τήν έπιρροή του στήν έργατική τάξη. Αύτές οί σκέψεις βρίσκονταν στή βάση τής σκάστης τής ΓΣΕ τήν πρώτη έβδομάδα τής άπεργίας. Έκανε κάθε προσπάθεια νά χωρίσει τούς φοιτητές άπό τούς έργάτες προστάζοντας τούς τοπικούς άντιπροσώπους της νά μήν άφήσουν κανένα φοιτητή νά μπεί μέσα στά κατεχόμενα έργοστάσια. Ή ΓΣΕ προσπάθησε νά περιορίσει τήν άπεργία γιατί δέν της άρεσε ή φύση αύτού τού κινήματος αύτε ή αύθόρμητη γέννησή του κι όμως ύποχρεώθηκε νά μπεί έπικεφαλής γιά νά έμποδίσει τούς «ύπεραριστερούς» νά πάρουν τόν έλεγχο. Ή ταχτική τής ΓΣΕ είταν λοιπόν νά άπομονώσει τούς έπαναστάτες φοιτητές καί νά τρώσει στό δγμα τής έργατικής τάξης τίς οίκονομικές διεκδικήσεις. Ή ΓΣΕ ήθελε νά προσφέρει σκά μέλη της ένα μεγαλύτερο κομμάτι τής καπιταλιστικής τούρτας. Είταν φανερό δτι δέν άγωνιζόουν γιά τήν άλλαγή ή τήν άνατροπή τού καπιταλιστικού συστήματος.

Ή ΓΔΣΕ, άντίθετα, διάστηκε νά έκβηλώσει τή σημπάθειά της στό φοιτητικό κίνημα. Πολλοί καθοδηγητές τής ΓΔΣΕ, πήγαν στή Σορβόνη λίγο μετά τήν κατοχή της γιά νά άκούσουν τίς φλογερές συζητήσεις καί νά σκεφτούν τή σημασία τους. «Οί φοιτητές δέ θέλησαν ν' άσχολήθούν μονάχα γιά τίς ειδικές διεκδικήσεις ή μέ τά μέλλον τους», δήλωσε ή ΓΔΣΕ, «άλλά νά άμφισβητήσουν άπό τά θεμέλια τούς άρτηριοσκληρωτικούς, άσφυκτικούς καί ταξικούς θεσμούς μιάς κοινωνίας πού δέν μπορεθν νά άσκήσουν τά λειτούργημά τους. Ό άγώνας τών φοιτητών γιά τή δημοκρατικοποίηση τών πανεπιστημίων έχει τήν ίδια φύση μέ τόν άγώνα τών έργατών γιά τή δημοκρατία στά έργοστάσια».

Ή εύαισθησία διαφορά άνάμεσα στίς θέσεις τών δυό συνδικαλιστικών συνομοσπονδιών είναι κύτή; Ή ΓΣΕ δέν είδε στήν κρίση παρά τό έργο «ταραξιάκων έξωκοσμικών», ένώ ή ΓΔΣΕ πού δέν «ταν αίχμάλωτη τού κομμουνιστικού δογματισμού φάνηκε πιό όξυδερκής· κατάλαβε δτι πολλοί νέοι έκριναν άνυπόφορη τή σημερινή όργάνωση τής γαλλικής κοινωνίας.

Ένας άπό τούς πιό άριστερούς άρχηγούς τής ΓΔΣΕ, ό Άλμαίρ Ντεστρέ, άνάλυσε έτσι τήν κατάσταση: «Δέν είναι άπό σύμπτωση ή έ-

καὶ ἐπιθυμία ὑπακοῆς σὲ μιὰ φολκλορικὴ παράδοση καὶ μαῦρες κηλῖδες ἔσπασαν τὴν ὁμοιομορφία τοῦ κόκκινου στὶς λαϊκὲς πικοσέλιδες. Ἐκεῖ πρέπει νὰ βροῦμε τὸ ξύσπασμα ἑνὸς ἰδανικοῦ ἐλευθερίας ποὺ θυμίζει σὲ μερικοὺς ἡγέτες συνδικάτων ἢ κομμάτων ὅτι, χωρὶς δημοκρατία πραγματική μοιάζει μὲ στρατώνα.

Τὴν Πέμπτη 16 τοῦ **Μάη**, ὁ κ. **Πομπιντοὺ** ἀντιμετώπισε μιὰ σοβαρὴ στιγμὴ στὴν ἀνοδικὴ πορεία τῆς κρίσης καὶ σ' αὐτὲς τὶς δύσκολες ὧρες ἀμφιβάλλει ἴσως γιὰ μιὰ στιγμὴ γιὰ τὴν ἀξία τῆς καθησυχαστικῆς πολιτικῆς του ἀπέναντι στοὺς φοιτητές. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἡ κυβέρνηση ἀντιμετώπισε δυὸ σοβαρὲς ἀπειλές: Ἡ πρώτη εἶταν μήπως ὁ στρατὸς τῶν στασιαστῶν, ἀφοῦ κέρδισε θριαμβευτικὰ στὴν ἐσοδεία τοῦ Ὄντεόν τὴν Τετάρτη, ἀποφάσισε νὰ κάνει κατοχὴ καὶ σ' ἄλλα δημόσια χτίρια — ἔλεγαν μάλιστα ὅτι ἑτοιμαζόταν νὰ ἐπιτεθεῖ κι ἐνάντια στὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμό. Ὁ δεύτερος κίνδυνος εἶταν μήπως ὁ ἰσχυρὸς συνδικαλιστικὸς ὀργανισμὸς τῆς **ΓΣΕ** ἔρχόταν σὲ συμφωνία μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν φοιτητῶν κι' ἔσπρωχνε τὶς δυνάμεις του στὸ πλευρό τους. Μιὰ ἐνημερωσιακὴ σκηνὴ παίχτηκε στὸ ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν. Ὁ κ. **Κριστιὰν Φουσὲ** συγκέντρωσε τοὺς συνεργάτες του γιὰ νὰ ζητήσει τὴ γνώμη τους πάνω στὰ δημόσια χτίρια ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπερασπίσουν μὲ δυνάμεις ἂν ἐπιτίθεντο οἱ φοιτητές. Τὸ θέατρο **Ρεναμπὲ** ἔμπαινε σ' αὐτὴν τὴν κατηγορία; Καὶ ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία; Κανεὶς δὲν νοιαζόταν πολὺ νὰ τὰ ὑπερασπίσει ἀλλὰ ἡ γενικὴ ἐντύπωση εἶταν ὅτι ἡ πτώση τῆς Κομεντὶ Φρανσαὶζ θὰ εἶχε δυσμενῆ ἐπίδραση στὴν ξένη γνώμη. Καμιὰ φορὰ χρειάζεται μιὰ ἐπανάσταση γιὰ νὰ φέρει σὲ φῶς τὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζουν τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα μιᾶς χώρας.

Ὁ κ. **Πομπιντοὺ** ἔκανε ἕνα πολεμικὸ συμβούλιο Ἐκείνη τὴ δύσκολη ἑβδομάδα ἔγιναν πολλὰ τέτοια μὲ τοὺς πολιτικοὺς του συμβούλους γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ ἔθνους — καὶ τελικὰ ἀποφάσισε ν' ἀπευθυνθεῖ στὸ ἔθνος τὴν Πέμπτη τὸ βράδυ. Εἶταν ἀναγκαῖο, ἔλεγε, νὰ χωρίσει ἡ φούχτα τῶν ἐπαναστατῶν φοιτητῶν ἀπὸ τὴ μάζα ποὺ τοὺς ἀκολουθοῦσε καὶ πιὸ σημαντικὸ ἀκόμα νὰ ἐμποδίσει ἐργάτες καὶ χωρικοὺς νὰ ἑνωθοῦν. Ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ πετύχει τὸ σκοπό του εἶταν κατὰ τὴ γνώμη του νὰ δείξει στὸ καινὸ κοινὸ πραγματικὰ εἶταν αὐτοὶ οἱ ἐπαναστάτες. Τὸ ἴδιο βράδυ στὶς 8.30 — μιὰ ὥρα πρὶν ἀπὸ τὶς δηλώσεις τοῦ πρωθυπουργοῦ — ὁ **Νανιὲλ Κὸν-Μπεντὶ**, ὁ **Ἀλαὶν Ζισμὰρ** καὶ ὁ **Ζὰκ Σωβαζὸ** ἐμφανίστηκαν στὴν ὀθόνη τῆς τηλεόρασης ἀπέναντι σὲ τρεῖς ἐμπειρους δημοσιογράφους. Ἀλλὰ τὸ σχέδιο τοῦ Πομπιντοὺ ἀπέτυχε: οἱ νεαροὶ ἔκαναν σκάνη τοὺς τρεῖς δημοσιογράφους, ποὺ δὲν ἤθελαν νὰ δειχτοῦν καθόλου ἐχθρικοὶ στοὺς φοιτητὲς τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ ἐξέγερσή τους ἀκολουθοῦσε ἀκόμα μιὰ ἀνοδικὴ πορεία. Ὅταν ἦρθε ἡ σειρά του νὰ πάρει τὸ λόγο ὁ κ. Πομπιντοὺ ἔβλεπε μὲ σαφὲς ὕφος ὅτι ἡ κυβέρνηση θὰ ὑπερέβαινε τὴ Δημοκρατία. «Φοιτητές, πρόσθεσε, μὴν ἀκολουθεῖτε τοὺς προβοκάτορες. Ἀκοῦστε τὴ φωνὴ τῆς λογικῆς. Γάλλοι καὶ Γαλλίδες, ἦρθε ἡ στιγμὴ νὰ δείξετε... ὅτι ἀρνιέστε τὴν ἀναρχία. Ἡ κυβέρνηση θὰ κάνει τὸ καθῆκον της. Σᾶς ζητῶ νὰ τὴν βοηθήσ-

σετε». Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ κ. Πομπιντοὺ φάνηκε σὰν ἕνας ἄνθρωπος πολὺ μόνος. Στὸ Παρίσι ἔλεγαν καλαμπουρίζοντας ὅτι ὁ Ντὲ Γκὼλ θὰ διοικοῦσε μιὰ καθέρνηση ἐξορίας στὴ Ρουμανία, ἀλλὰ πέρα ἀπὸ τ' ἀστεῖα τὸ φάσμα μιᾶς ἀληθινῆς καὶ προφανῶς αἱματηρῆς ἐπανάστασης ἁπλωνόταν τρομαχτικὰ πάνω ἀπ' τὴ Γαλλία.

Μετὰ τὶς δηλώσεις του ὁ Πρωθυπουργὸς εἶχε μιὰ μακρὰ τηλεφωνικὴ συνδιάλεξη μὲ τὸν στρατηγὸ Ντὲ Γκὼλ ποὺ βρισκόταν στὸ Μπαντμιρέαλ. Τότε κεῖνος ἀποφάσισε νὰ συντομέψει τὴν παραμονή του στὴ Ρουμανία καὶ νὰ γυρίσει στὸ Παρίσι τὸ Σάββατο 18 τοῦ Ἰούνη. Κάλεσαν τοὺς ἀρχιφύλακες τῆς χωροφυλακῆς. Κι ὅμως ἐνῶ ἀκόμα ὁ Πομπιντοὺ καὶ ὁ Ντὲ Γκὼλ συζητοῦσαν, ἡ καθέρνηση εἶχε περάσει τὴν πρώτη ἐπικίνδυνη στροφή. Σὲ μιὰ ἀνακοίνωση ποὺ δημοσιεύτηκε ἀργὰ τὸ βράδυ τῆς Πέμπτης, τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα κατάφερνε τὴν πορεία ἐνάντια στὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ σὰν «προβοκάτσια». Τὰ μεσάνυχτα, νιώθοντας ἀκρωτηριασμένοι, οἱ φοιτητὲς παραιτήθηκαν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐκδήλωση. Τὸ ἴδιο βράδυ χίλιες ἀπ' αὐτοὺς τὴγαν ἀπὸ τὴ Σορβόννη στὰ ἐργοστάσια τῆς Ρενὼ στὴ Μπουλόν Μπιγιανκούρ ποὺ εἶχαν ἀπεργήσει ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα. Κρατοῦσαν πλακάτ ποὺ ἔγραφαν: «Οἱ ἐργάτες θὰ πάρουν ἀπὸ τὰ ἀδύναμα χέρια τῶν φοιτητῶν τὴ σημαία τοῦ ἀγῶνα ἐνάντια στὸ ἀντιλαϊκὸ καθεστώς». Οἱ ἐργάτες τοὺς εὐχαρίστησαν εὐγενικὰ ἀλλὰ δὲν τοὺς ἄφησαν νὰ μποῦν στὰ ἐργοστάσια. Οἱ φοιτητὲς ἀρνήστηκαν νὰ κάνουν παράδοση στὸ ἐξωτερικὸ τραγουδώντας τὴ Διεθνῆ. Μικρὲς ὁμάδες φοιτητῶν κι ἐργατῶν σχηματίστηκαν ἐδῶ κι ἐκεῖ στὸ δρόμο κι οἱ συζητήσεις κράτησαν μέχρι ἀργὰ τὴ νύχτα. «Ἀρώτα», ἐγγυήθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς φοιτητὲς ποὺ εἶταν ἐκεῖ, «διαλέγαμε ἁπλὰ λόγια καὶ τοὺς μιλούσαμε ἀργὰ ὅπως σὲ ξένους. Ἀλλὰ γρήγορα βρήκαμε ὅτι μιλοῦσαν τὴν ἴδια γλώσσα μὲ τὴ δική μας!» Οἱ συνδικαλιστὲς καθοδηγητὲς δὲν ἐκτιμοῦσαν καθόλου αὐτὴ τὴ συναδέλφωση. «Ὁ Κὲν-Μπεντὶ ποιὸς εἶναι;», πέταξε ὁ Ζὼρζ Σεγκύ, γραμματέας τῆς ΓΣΕ, μὲ τὴν περιφρονητικὴ ἄγνοια ἑνὸς ἐκκαστῆ στὸ Ἐξωτερικὸ ποὺ ζητάει τὰ στοιχεῖα τῆς Ἐλίζαμπεθ Ταίηλορ. Ἡ ὥρα τῆς ἀποφασιστικῆς ἕνωσης ἀνάμεσα σ' ἐργάτες καὶ φοιτητὲς δὲν εἶχε φτάσει ἀκόμα καὶ γιὰ τὴν ὥρα ἡ Δημοκρατία εἶχε σωθεῖ.

Στὶς 14 τοῦ Μάη 200 ἄτομα ἀπεργοῦσαν· στὶς 19 διαρκῶν 2.000.000, στὶς 22 περισσότερα ἀπὸ 9.000.000. Ἡ παραλυσία ἁπλώθηκε μὲ ἐξαιρετικὴ ταχύτητα καὶ χωρὶς σχεδὸν ὀργάνωση. Τὰ γραφεῖα διοίκησης τῶν ἐργατικῶν συνομοσπονδιῶν στὸ Παρίσι δὲν ἔδωσαν σὲ καμιὰ στιγμὴ τὴ διαταγὴ τῆς γενικῆς ἀπεργίας κι' ὅμως μιὰ ἤρεμη ἀλλὰ δυνατὴ πλημμυρίδα ἀπὸ διακοπὲς ἐργασίας τάραξε τὴ γαλλικὴ οἰκονομία. Μέσα σὲ χιλιάδες ἐργοστάσια οἱ ἐργάτες ὄχι μόνο σταμάτησαν τὴ δουλειά, ἀλλὰ καὶ κλείσηκαν δίπλα στὶς σωστιλὲς τους μηχανὲς μεταμορφώνοντας τὰ ἐργαστήριά τους σὲ στρατόπεδα.

Οἱ ἐπαναστάτες φοιτητὲς δὲν μποροῦν νὰ καυχηθοῦν ὅτι αὐτοὶ εἶταν ἡ αἰτία τοῦ μεγάλου ἀπεργιακοῦ κύματος, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε κάποιο ρόλο ἔπαιξαν. Ἡ σχέση ἀνάμεσα στὴν κατοχὴ τῶν ἐργοστα-

σίων καὶ τῶν πανεπιστημιακῶν χτιρίων εἶναι ἐλαφρύνει. Ἡ ἐξέγερση τῶν φοιτητῶν εἶναι ποτισμένη ἀπὸ τὸ λεξιλόγιο τοῦ ἐργατικοῦ ἀγῶνα κι ἀπὸ τὸ ἰδανικὸ τῆς συναδελφωσης μὲ τοὺς ἐργάτες. Ἀπὸ τὶς 3 τοῦ Μάη οἱ ἀρχηγοὶ τῶν φοιτητῶν δὲν σταμάτησαν νὰ καλοῦν τοὺς ἐργάτες στὴν ἐξέγερση σὰν νὰ θέλαν νὰ ξυπνήσουν στὸ προλεταριάτο τὶς ξεχασμένες παραδόσεις τῆς ἀγωνιστικῆς βράσης. Ποιὸς μπορεῖ νὰ κατ' τι αἰσθήματα προκάλεσαν; Οἱ γέροι ἐργάτες ποὺ θυμοῦνται τοὺς παλιοὺς ἀγῶνες τους συγκινήθηκαν ἴσως ἀπὸ τὴ μαχητικότητα τῶν νεαρῶν διαδηλωτῶν καὶ οἱ νεαροὶ ἐργάτες ποὺ δὲν εἶχαν ἀκόμα συμφιλιωθεῖ μὲ τὴν ἰδέα ὅτι ἡ ζωή τους θὰ περιοριζόταν στὴν ἀπόδειξη πληρωμῆς, γλεκτρίστηκαν ἀπὸ τὸ κάλεσμα καὶ ἔρχόταν ἀπ' τὴ Σορβόννη. Σ' ὅλες τὶς πόλεις τῆς Γαλλίας ὅπου ὑπάρχουν πανεπιστήμια ἐργάτες καὶ φοιτητὲς συναντήθηκαν καὶ συναδελφώθηκαν στοὺς δρόμους. Ὅλα αὐτὰ δὲν μποροῦν ν' ἀποδειχτοῦν ἀλλὰ εἶναι δύσκολο νὰ πιστέψουμε ὅτι ἡ ἀλληλεγγύη ποὺ ἔνιωσαν ἔλαι οἱ νέοι δὲν ἔφερε καινὰ ὄφελος ἢ ὅτι οἱ ἐργάτες δὲν ἀντιπαθοῦσιάστηκαν ἀπὸ τὴν ἀποσελεσματικότητα τῆς «ἔμπειρης βράσης», τοῦ ὅπλου τῶν φοιτητῶν. Αὐτὸ θὰ γινόταν ἂν οἱ ἐργάτες δὲν βλέπαν τὴν κυβέρνηση κλονισμένη τὴν ἐποχὴ τῆς ἀναμέτρησης τῶν ὁδοφραγμάτων; Θὰ γινόταν ἂν ἡ μεγάλη διαδήλωση στὶς 13 τοῦ Μάη δὲν θύμιζε στοὺς ἐργάτες τὸν ἀριθμὸ καὶ τὴ δύναμή τους; Ἕνα μόνο πράγμα εἶχαν δείξει: οἱ μεγάλοι συνθηκαλιστικοὶ μηχανισμοὶ τῆς ΓΣΕ, ὅπως καὶ τῶν λιγότερο ἰσχυρῶν συναδέλφων της, τῆς ΓΔΣΕ καὶ τῆς Ἐργατικῆς Δύναμης, ἔκαναν ὅ,τι μποροῦσαν γιὰ νὰ διοχετεύσουν καὶ νὰ ἐλέγξουν τὸ κίνημα ἀλλὰ δὲν τὸ τροφοδότησαν.

Τί ἄμως τὸ ἔθρεψε; Ὁ ἀγώνας τῶν φοιτητῶν δὲν θὰ εἶχε καμιὰ ἀπήχηση στὴν ἐργατικὴ τάξη, ἂν ἡ ἴδια δὲν ἔνιωθε μέσα της ἕνα βαθὺ αἴσθημα ἀδικίας καὶ ἀποτυχημένων. Πρῶτα ὑπῆρχε τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ κατώτερα μεροκάματα εἶναι ὑπερβολικὰ χαμηλὰ κι ὅτι σὲ δέκα χρόνια γκωλλικοῦ καθεστῶτος τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὸ εἰσόδημα τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων εἶχε βαθύνει. Ἡ εὐημερία, στὴν ὁποία δὲν μποροῦσαν νὰ φτάσουν, δὲν εἶταν δυνατὸ νὰ κρύβεται συνέχεια: ἡ τηλεόραση καὶ ἡ ὁλοένα πιὸ ἐπιθετικὴ εἰσβολὴ τῆς διαφήμισης ποὺ ὑμνοῦσε τὰ ἀγαθὰ μιᾶς κοινωνίας καταναλώσης τοὺς τὸ ἔβλεχνε καθαρά. Πρὶν ἀπὸ τὶς νέες μισθολογικὲς συμφωνίες τοῦ Μάη καὶ τοῦ Ἰούνη, τὸ ἕνα τέταρτο τῶν Γάλλων μισθωτῶν ἔπαιρνε λιγότερο ἀπὸ 550 φράγκα τὸ μῆνα καὶ τὸ ἕνα τρίτο λιγότερο ἀπὸ 720 φράγκα. Ἐνάμισι ἑκατομμύριο μισθωτοὶ ἔπαιρναν τὸ κατώτερο ἡμερομίσθιο — ἀνειδίκευτοι καὶ ἀγροτικοὶ ἐργάτες — δηλαδὴ μόλις 400 φράγκα τὸ μῆνα. Γιὰ ἕνα μεγάλο μέρος αὐτοῦ τοῦ πληθυσμοῦ ἡ ὡρατία ἄμοιβή εἶναι πολὺ κατώτερη ἀπὸ κείνη ποὺ ἔπαιρναν οἱ συνάδελφοί τους στὶς ἄλλες χῶρες τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς (ἐκτὸς ἀπ' τὴν Ἰταλία) καὶ πολλοὶ ἐργάτες δὲν μποροῦσαν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπιβίωσή τους παρὰ κάνοντας πολλὲς ὑπερωρίες. Αὐτοὶ οἱ τρομαχτικοὶ ἀριθμοὶ ἔδωσαν μιὰ ἰδέα τῆς κατάστασης. Τὸ Μάη τοῦ 1968 ὑπῆρχαν περισσότεροι ἀπὸ 500.000 ἄνεργοι κι ὄχι μόνο στὶς λιγότερο ἀναπτυγμένες περιοχὲς

όπως συμβαίνει σε πολλές χώρες. Η νεολαία είναι έτσι πού όλα φέρε περισσότερο. Στη Βουργουνδία, χτύπο του Φρανσουά Μιτεράν, τα 29% των νέων ηλικίας κάτω των 25 χρονών είναι χωρίς δουλειά.

Αυτές είναι οι βαθιές αιτίες της μεγάλης δυσαρέσκειας της εργατικής τάξης που πολύ πριν από την κρίση του Μάη είχε ξεσπάσει με σποραδικές πράξεις βίας. Το φθινόπωρο του 1967 έγιναν βίαιες διαμαρτυρίες στο Καέν και στο Μάν ανάμεσα στην αστυνομία και τους νεαρούς εργάτες και τον ίδιο χρόνο το εργοστάσιο Ρενοσσέτα παρέλυσε από μια μακρόχρονη και σκληρή απεργία. Τα επεισόδια αυτά είναι πρόδρομοι μιας εξέγερσης της βάσης που ούτε τα συνδικάτα ούτε οι δεξιλλιόλ ούτε η κυβέρνηση μπόρεσαν να προβλέψουν. Όλο και περισσότεροι εργάτες — και κυρίως οι νεώτεροι των 30 έτών, που το Μάη άποτέλεσαν τον κινητήρα της εργατικής τάξης — είναι δυσαρεστημένοι από τη δράση των συνδικάτων τους. Άρχισαν ν' αμφιβάλλουν για τις διαπραγματεύσεις που γίνονται με τους παραδοσιακούς κανόνες και για τη χρησιμότητα εργατικών διαδηλώσεων άλληλεγγύης, όπως η πορεία από τη Βαστίλλη στην Ρεπουμπλίκ που μοιάζει περισσότερο με περίπατο παρά με επίδειξη της δύναμης του προλεταριάτου. Η εργατική τάξη άρχιζε να πιστεύει ότι για να σπρώξει τα αφεντικά να διαπραγματευθούν τα αιτήματά της, έπρεπε να χρησιμοποιήσει τη βία. Αυτή είναι η διαθύμαρη έννοια των καταλήψεων εργοστασίων και των αιχμαλωτισμένων διευθυντών. Είναι μία άμεση δράση μέσα στο ίδιο το εργοστάσιο, ένα μαχαίρι στην πλάτη του αφεντικού, χρησιμοποίηση της βίας σαν τελευταίου άτού με σύμβολο το μακάβριο θέαμα του αχυρένιου ανδρείκελου με την επιγραφή «καπιταλισμός» κρεμασμένου σε αυτοσχέδιο δρεπάνι στις πύλες των εργοστασίων.

Σε πολλά γαλλικά εργοστάσια οι συνθήκες εργασίας είναι άκόμα μεσαιωνικές σε σχέση με τα αμερικάνικα ή βρετανικά πρότυπα. Βιομηχανίες όμως ή μισητές καπιτσιόνται γιατί δε συζήτησαν με τους απεργούς παρά τρεις φορές μέσα σε τριάντα χρόνια. Τον τελευταίο Ιούνη ή Πεζώ κάλεσε την αστυνομία για ν' αξιώσει τα εργοστάσια και μέσα στις αψιμαχίες που άκολούθησαν δυο άνθρωποι σκοτώθηκαν. Η Σιτροέν έχει τη φήμη ότι μοιάζει περισσότερο με άναμορφωτήριο παρά με εργοστάσιο. Τα συνδικαλιστικά δικαιώματα είναι σχεδόν άγνωστα έκεί. Άνθρωποι διαφορετικών εθνικοτήτων — Άλγερινοί, Ισπανοί, Γιουγκοσλάβοι — τοποθετούνται δίπλα δίπλα στις αλυσίδες παραγωγής για να εμποδίσουν η συζήτηση και η φλυαρία. Λένε ότι υπάρχει πλήθος χαμένων κι όλοι είναι δύσπιστοι. Το ένα τρίτο των εργατών της βιομηχανίας Σιτροέν στο Παρίσι είναι μετανάστες που η εκχώρηση τους προσφέρει κατοικία. Τα μεγάλα γαλλικά εργοστάσια χρησιμοποιούν έτσι πολλές χιλιάδες εργάτες ξένους — κυρίως Πορτογάλους και Ισπανούς — που ξέρουν ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να ενεργήσουν για να τους αφαιρεθεί ή άδεια εργασίας. Όλα αυτά μειώνουν σημαντικά τη συνδικαλιστική δράση. Τίποτε δεν έφτασε τη χαρά

και τὸ αἰσθημα λύτρωσης ποὺ συνόδεψαν τὴν καταλήψη τῶν ἐργοστασίων Σιτροέν.

Ὅλες οἱ ἐπιχειρήσεις δὲν εἶναι τόσο αὐστηρὲς ὅσο ἡ Σιτροέν ἀλλὰ στὶς περισσότερες ὑπάρχει ἀπόκρυψη καὶ πατερναλισμός. Οἱ ἰσολογισμοὶ ποὺ δημοσιεύουν δὲν ἔχουν καμιὰ πραγματικὴ σημασία. Οἱ ἐργάτες στὴν πραγματικότητα δὲν ξέρουν τίποτα ἀπὸ τὰ σχέδια τῆς διεύθυνσης, τοὺς στόχους τῆς παραγωγῆς ἢ τὶς δυνατότητες ἀσυλίας σὲ μιὰ μέρα. Αὐτὸ τὸ ὑποκριτικὸ πνεῦμα πειράζει ἀκόμα καὶ τοὺς κατώτερους διοικητικοὺς ὑπαλλήλους τῆς ἐπιχείρησης καὶ ἔτσι ἐξηγεῖται γιατὶ οἱ εἰδικευμένοι ἐργάτες καὶ οἱ ἐργοδηγοὶ ὑποστήριξαν τόσο ἔντονα τὴν ἀπεργία τοῦ Μάη καὶ τοῦ Ἰούνη.

Αὐτὲς οἱ συνθῆκες ἐργασίας ποὺ θυμίζουν 19ο αἰώνα ἐπέζησαν στὴ Γαλλία ὡς ἕνα βαθμὸ καὶ ἐξαιτίας τῆς ἀνικανότητας τῶν συνδικάτων ν' ἀγωνιστοῦν γιὰ τὴν καλυτέρευση τῆς ζωῆς τους μετὰ τὸν τελευταῖο πόλεμο. Ἡ ἐξήγηση αὐτῆς τῆς στάσης εἶναι πολύπλοκη, ἀλλὰ συνδέεται κάπως μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ΓΣΕ ἀποφυγε πάντα ὅ,τι θὰ μποροῦσε νὰ θεωρηθεῖ σὰν συνεργασία μὲ τὸν καφαλαιοκράτη ἐχθρὸ — καὶ ἐπομένως προδοσία. Ἡ ΓΣΕ συγκεντρώνει τὶς ἐνέργειές της στὴν αὔξηση τοῦ ἡμερομισθίου καὶ περιφρονεῖ τὶς συλλογικὲς προσλήψεις, τὴν ἐγγυητικὴ πληρωμὴ μιᾶς ἑβδομάδας, τὸν καλύτερο μηνιαῖο μισθὸ καὶ ἀκόμη περισσότερο τὶς ἐργατικὲς ἐπιτροπές. Ἂν ἔβαζε ἕνα ἐνδιαφέρον γι' αὐτά, θὰ εἶταν σὰν νὰ δεχόταν τὴ μόνιμη ἀναθεώρηση τοῦ καπιταλισμοῦ. Αὐτὴ ἡ στάση τῆς ΓΣΕ ἐπιβοκιμάζεται ἀπὸ πολλοὺς παλιοὺς Γάλλους ἐργάτες ποὺ ἔχουν ἀκόμα ἀγριστικὲς προσηλώσεις· δὲν θέλουν νὰ ἔχουν καμιὰ ἄλλη σχέση ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πληρωμή τους μὲ τὸν γαλλικὸ διομηχανικὸ καπιταλισμό.

Μιὰ νέα ὅμως γενιὰ ἀγεβαίωκε ποὺ θεωρεῖ ἄτακτη αὐτὴ τὴν ἀντίληψη τοῦ ρόλου ἑνὸς συνδικάτου. Αὐτὴ ἡ γενιὰ νομίζει ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν πρέπει νὰ συμμετέχουν στὴ διαχείριση τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἀσχολεῖται ἰδιαίτερα μὲ τὴν ἀναγνώριση τῶν συνδικαλιστικῶν δικαιωμάτων καὶ τὴν κυκλοφορία τῶν πληροφοριῶν ἀπὸ τὰ γραφεῖα τῶν διευθυντῶν μέχρι τοὺς ἐργάτες. Αὐτὲς οἱ διεκδικήσεις ἔρθηκαν τρόπο νὰ ἐκφραστοῦν στὴν ΓΔΣΕ ποὺ, ἂν καὶ ἀνεξάρτητη πιὰ ἀπὸ τὴν καθολικὴ ἐκκλησία, μένει ποτισμένη ἀπὸ τὴ ριζοσπαστικὴ σκέψη τοῦ ἀριστεροῦ καθολικισμοῦ. Εἶναι τουλάχιστον μιὰ ἀπὸ τὶς πηγὲς τῆς θέσης ποὺ ὑποστηρίχτηκε συχνὰ ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τὸ Μάη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ δουλιὰ ξεπερνᾶ τὰ χρηματικὰ ζητήματα καὶ ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια εἶναι ἕνα συνθηκαλιστικὸ αἴτημα τὸ ἴδιο δικαιολογημένο ὅσο ἡ αὔξηση τοῦ ἡμερομισθίου.

Γιὰ νὰ συνοψίσουμε ἕνα πολύπλοκο θέμα ποὺ ἐξελίσσεται συνέχεια, ἂς ποῦμε ὅτι ἡ ΓΣΕ ἔχει σὰν ἄξονα τῆς δράσης της τὰ ἡμερομίσθια, ἐνῶ ἡ ΓΔΣΕ ζητᾶ βαθιὲς μεταρρυθμίσεις στὸ ἐργοστάσιο γιὰ νὰ δοθεῖ στοὺς ἐργάτες ἡ εὐκαιρία τῆς ἄμεσης συμμετοχῆς στὴ διοίκησή τους. Αὐτὰ ποὺ ἐντυπωσιάζει: κατὰ τὴν κρίση τοῦ Μάη εἶναι ὅτι μιὰ τρίτη τάση φανερώθηκε στὸν ἐργατικὸ κόσμο, ἀντίθετη καὶ στὴ ΓΣΕ καὶ στὴ ΓΔΣΕ. Αὐτὴ εἶταν καθαρὰ ἐπαναστατική. Ἡ φιλοδοξία της

κού είναν ή ἀνατροπή τοῦ καπιταλισμοῦ, τὴν ὁδήγησε στὴν προσπάθεια νὰ κλονίσει πρῶτα τὸ μονόλιθο τῆς ΓΣΕ ποὺ γινόταν ἕνας ἀσυγκίνητος στύλος τοῦ ἀστικοῦ Κράτους.

Τέτοιες εἶταν οἱ πιέσεις ποὺ ἀντιμετώπιζε ὁ Ζώρζ Σεγκύ, γενικὸς γραμματέας τῆς ΓΣΕ, τὸ Μάη. Ὁ Ζώρζ Σεγκύ, 41 χρονῶν, εἶναι ἕνας ὀργανωτὴς γεμάτος αὐτοπεποίθηση, καλὸς κομμουνιστὴς καὶ μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ἀπὸ τὰ 21 του χρόνια. Γιὰ λίγες μέρες φάνηκε ὅτι κρατοῦσε τὸ πεπρωμένο τῆς Γαλλίας στὰ χέρια του. Μιὰ ἐπαναστατικὴ μειοψηφία, στὴ βάση τῆς συνομοσπονδίας του, ἐμπνευσμένη κι ἐμψυχωμένη ἀπ' τοὺς φοιτητές, προσπάθησε νὰ τὸν σπρώξει σὲ ἐπαναστατικὴ δράση. Βασανίστηκε ἀπὸ τὸ φόβο μήπως ξεκεραστεῖ ἀπ' τὴν ἄκρα ἀριστερά, μήπως τὸν ἀφήσει ἡ στρατιά του, μήπως χάσει τὴν εὐκαιρία — μοναδικὴ ἴσως στὴ ζωή του — νὰ δώσει τὴν ἐξουσία στοὺς κομμουνιστές. Οἱ ἐπαναστάτες ἐχώνευαν μιὰ θελόνα στὰ πλευρὰ τῆς ΓΣΕ ἀλλὰ τὸ ἀρὶ μαστόδοντο ἀρνήθηκε νὰ κλονιστεῖ. Ἀπὸ τὴ μεριὰ του τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα δὲν πίστευε στὴν ὕπαρξη μιᾶς πραγματικὰ ἐπαναστατικῆς κατάστασης. Ἔτσι ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκὼλ εἶναι σκέτη στὴν ἐξουσία.

Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας γύρισε ἀπὸ τὴ Ρουμανία γιὰ νὰ δρεῖ τὴ Γαλλία νὰ κερδατίσει σημειωτὸν καὶ τὴν ἀντικολίτευση νὰ ζητάει ἐπαιτητικὰ τὴν παραίτηση τῆς κυβέρνησης. Μέσα στὶς πέντε μέρες ποὺ εἶχε λείψει ἡ γενικὴ ἀπεργία εἶχε ἀπλωθεῖ κέρα ἀπὸ κάθε προσμονὴ καὶ συνέχιζε νὰ κερδίζει κι ἄλλους τομεῖς. Χιλιάδες ἐργάτες εἶχαν ξεσπαθώσει. Οἱ ἐναέριες καὶ σιδηροδρομικὲς συγκοινωνίες δὲν ὑπῆρχαν πιά. Τὸ ταχυδρομεῖο δὲ δούλευε. Δὲν ὑπῆρχαν καινὰ μεταφορικὰ μέσα. Οἱ τράπεζες ἄρχισαν νὰ ἔχουν ἔλλειψη ρευστοῦ χρήματος καὶ ἔκριπε νὰ τὸ μοιράζουν στοὺς πελάτες τους. Ὁ κίνδυνος τῶν φασιστικῶν φανόσαν γελοῖος μπροστὰ στὶς δυνάμεις ποὺ ὑφώνανταν τώρα ἐνάντια στὴν κυβέρνηση. Κι ὅμως ὁ Πρόεδρος εἶχε μαχητικὴ διάθεση. Ὁ πρῶτος ὑπουργὸς ποὺ καλέστηκε τὴν ἄλλη μέρα στὰ Ἠλύσια εἶταν ὁ Πιὲρ Μεσμὲρ, ὑπουργὸς Στρατιωτικῶν. Σύμφωνα μὲ διάφορες φῆμες, ὁ Ντὲ Γκὼλ εἶταν ἀποφασισμένος νὰ ἐνεργήσει γιὰ νὰ ξαναφέρει τὴν τάξη στὴ χώρα. Ἔδρισκε ταπεινωτικὸ νὰ μιλάει γιὰ ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία στοὺς Ρουμάνους, τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Γαλλία ὑπόφερε ἀπ' τὴν ἀναρχία.

Ὁ Πομπιντοὺ ὅμως τὸν ἔπεισε ὅτι ἡ σωστὴ εἶταν ἡ καλύτερη δυνατὴ πολιτική. Ἀνακοινώθηκε τότε ὅτι ὁ Πρόεδρος θὰ μιλοῦσε στὸ ἔθνος τὴν Παρασκευὴ 24 τοῦ Μάη, μιὰ ἑβδομάδα μετὰ τὴν ἐπιστροφή του. Ἀπὸ ἀξιοπρέπεια ἔκριπε νὰ σεβαστεῖ αὐτὴ τὴν ἡμερομηνία. Μιὰ ἔγκυκλη παρεξρονητικὴ φράση ἀκούστηκε ἀπ' τὰ Ἠλύσια. «Μεταρρύθμιση ναί, ἀλλὰ ὄχι μασκαράτα!». Ἔτσι ἐκτιμοῦσε ὁ στρατηγὸς τὸν ἀγῶνα τῶν ἐχθρῶν του. Στοὺς ἐπαφανιακοὺς παρατηρητὲς αὐτὴ ἡ παρατήρηση φάνηκε ἰδιαίτερα προκλητική, ἀλλὰ ὁ Πομπιντοὺ δὲν εἶταν ἀνήσυχος. Ἤξερε ὅτι ἡ κυβέρνηση θὰ κερδοῦσε μὲ ἐπιτυχία τὴ δοκιμασία τῆς ψήφου ἐμπιστοσύνης ποὺ ζητοῦσε ἡ ἀντιπολίτευση καὶ πρὸ θὰ συζητιόταν στὴν ἐθνοσυνέλευση τὴν Τετάρτη 22 τοῦ Μάη.

Παρατηρούσε μὲ ἀνακούφιση τὸ μεγάλωμα τῆς ἀδύναμου πού χώριζε τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα καὶ τοὺς ἀπογοητεύτες φοιτητές. Εἶταν φανερὸ ὅτι ὁ Βαλντὲκ Ροσέ, ἡ Κεντρικὴ του Ἐπιτροπὴ καὶ ἡ ΓΣΕ δὲ θὰ παρασύρονταν εὔκολα στὴν ἐξέγερση. Εἶταν ἐπίσης φανερὸ γιὰ ὅλους ὅτι ἡ ἕνωση ἀνάμεσα στοὺς κομμουνιστὲς καὶ τοὺς σοσιαλιστὲς τοῦ κ. Μιττεράν — ὁ μόνος πολιτικὸς συνδυασμὸς πού θὰ μποροῦσε νὰ ἀντικαταστήσει τὴν κυβέρνηση τοῦ κ. Πομπιντοὺ — εἶταν κάτι πολὺ μακρινό. Οἱ κομμουνιστὲς κέρδιζαν τὸν Φρανσουὰ Μιττεράν νὰ δάλει τὴν ὑπογραφή του σ' ἕνα πρόγραμμα κυβέρνησης συναγωνισμοῦ, δηλαδὴ σ' ἕνα συμβόλαιο πού θὰ ἐγγυόταν στοὺς κομμουνιστὲς μιὰ συμμετοχὴ στὴν ἐξουσία ἂν ἡ ἀντιπολίτευση ἔπαιρνε τὴ διεύθυνση τῆς χώρας. Μὰ ὁ Μιττεράν κι ἡ Ὁμοσπονδία ἀπέφευγαν τὴ συμφωνία καὶ δὲ ζητοῦσαν παρὰ τὴν παραίτηση τῆς κυβέρνησης καὶ ἐκλογές. Προβλέποντας τὸ μέλλον ὁ κ. Μιττεράν ἤθελε νὰ ἔχει ἐλεύθερα τὰ χέρια. Ὅσο γιὰ τὴ ΓΣΕ καὶ τὴ ΓΔΣΕ τὰ κατάφεραν ἄσχημα νὰ συγκεντρώσουν τὴ δράση τους καὶ νὰ συνεννοηθοῦν πάνω σὲ κοινὲς ἀπαιτήσεις. Κι' ἐκεῖ ἀκόμα ἡ κυβέρνηση ἐλπίζε νὰ ἐφαρμόσει τὴν τακτικὴ τοῦ «διαίρει καὶ βασίλευε». Μπροστὰ στὴν ἀμηχανία τῆς ἀριστερᾶς ὁ Πιὲρ Μαντὲς-Φρὰνς, ὁ μαναχικὸς προφήτης τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς, κατέβηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἀρένα νὰ κάνει μιὰ ἀκόμη καταγραμματικὴ δήλωση: «Ἡ κυβέρνηση δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρει σὲκ παρὰ μόνο μιὰ ὑπηρεσία στὴ χώρα: νὰ παραιτηθεῖ...».

Ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκώλ καὶ ὁ πρωθυπουργός του ἔκριναν τότε ὅτι εἶχε ἔρθει ἡ στιγμὴ νὰ πάρουν πρωτοβουλία. Τὸ σχέδιό τους θὰ ἐφαρμοζόταν σὲ δυὸ χρόνους. Πρῶτα θὰ ἔπρεπε ν' ἀναγνωρίσουν τὴ θεαματικὴ καὶ δραματικὴ φύση τῆς παράλυσίας τῆς χώρας κρατεῖνοντας ἕνα διακανονισμὸ τὸ ἴδιο θεσμοποιὸ μὲ πρότυπο τὶς συμφωνίες τοῦ Ματινιὸν τὸ 1936. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἔγιναν διαπραγματεύσεις ἀνάμεσα στὴν κυβέρνηση, τοὺς ἐργοδότες καὶ τὰ συνδικάτα πού ἔφεραν στὴν ἐργατικὴ τάξη μεγάλα ὀφέλη. Ἡ ἰδέα ἑνὸς Ματινιὸν 1968 εἶταν ἀρκετὰ εὐνοϊκὴ ἀφοῦ μάλιστα οἱ ἀφέντες τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας προγραμμάτιζαν πάντα διαπραγματεύσεις μέσα στὰ στενὰ πλαίσια τῶν ἐργοστασίων. Μόνον μερικὲς μεγάλες ἐπιχειρήσεις εἶχαν δεχτεῖ συζητήσεις σὲ μεγαλύτερη κλίμακα. Νόμισαν ὅτι συζητήσεις σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο θὰ καθησύχαζαν τὰ συνδικάτα κι ὅτι ἴσως οἱ ἀφέντες θὰ ὑποχωροῦσαν. Ἂν καὶ αὐταρχικὸς καὶ βαθιὰ συντηρητικός, ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκώλ δὲν ἀγαποῦσε τὸν γέρικο γαλλικὸ καπιταλισμό.

Τὸ δεύτερο σκέλος τῆς κυβερνητικῆς ἀναπτύθεσης βρισκόταν στὴ μαγικὴ δύναμη τῆς λέξης συμμετοχὴ πού ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκώλ ἀποφάσισε νὰ ρίξει στὸ λαὸ στὸ λόγο του τῆς Παρασκευῆς. Θὰ καλοῦσε ὅλους τοὺς πολίτες ν' ἀποφανθοῦν γιὰ τὰ σχέδιά του μ' ἕνα δημοψήφισμα. Τὸ δημοψήφισμα εἶταν μιὰ δοκιμασμένη μέθοδος — σὲ τέσσερεις περιπτώσεις εἶχε ὑπηρετήσει καλὰ τὸ καθεστώς — καὶ ἀκόμα μιὰ προφορὰ «συμμετοχῆς», ὅσο σκοτεινὴ καὶ ἀνακριβὴς κι' ἂν εἶταν, θὰ ἐκαταπράυνε τὶς ἐπιθυμίες χιλιάδων ἀπεργῶν πού ἐπιθυμοῦσαν νὰ λένε τὴν γνώμη τους πάνω σὲ ὅ,τι τοὺς ἀφορᾶ ὅπως εἶταν καὶ ὁ πρα-

γματικὸς σκοπὸς τῆς ἀπεργίας. Ἡ λέξη «συμμετοχή» περιεῖχε ὑπαινιγμοὺς γιὰ τὴ διανομὴ τοῦ κέρδους, τὴ συνδιαχείριση, τὴ συλλογότητα τῶν ἀλλοζωϊκῶν ἀφεντικῶν σὲ σχέση μὲ τοὺς ὑποδιλήλους. Αὐτὴ ἡ λέξη μποροῦσε νὰ λέει κάτι στὸν καθένα.

Τὰ σχέδια αὐτὰ εἶχαν καταστραφεῖ μὲ φρεντίδα ἀπὸ τὴν Τετάρτη 22 τοῦ Μάη. Ἡ κυβέρνηση κέρασε τὴ ζεστάπιωση τῆς ψήφου ἐμπιστοσύνης μὲ πλειοψηφία 12 ψήφων. Δυὸ γκωλλιστὲς ὅμως ζημιούργησαν ἕνα μικρὸ δράμα ἀρκετὸ γιὰ νὰ κάρει καναὶς στὰ σοβαρὰ τὴν ἔκβαση αὐτῆς τῆς συζήτησης. Εἶταν γνωστὸ ὅτι αὐτοὶ οἱ δυὸ ἄνθρωποι βρίσκονταν στ' ἀριστερὰ τοῦ κόμματός τους· καὶ σὲ δυὸ τους ἄφηναν τὶς γραμμὲς τῶν γκωλλιστῶν. Ὁ Ρενὲ Καπιτὰν παραιτήθηκε ἀπὸ βουλευτὴς γιὰ νὰ μὴ χρειαστεῖ νὰ ψηφίσει ἐνάντια στὴν κυβέρνηση, ἐνῶ ὁ Ἐντγκὰρ Πιζανὶ ψήφισε κατὰ καὶ μετὰ παραιτήθηκε. Ἡ στάση τοῦ Καπιτὰν κρίθηκε πιὸ ἀξιοπρεπής. Αὐτὸς εἶταν ἕνας φίλος καὶ μεγάλος θαυμαστὴς τοῦ στρατηγοῦ καὶ ἡ ἀντίδρασή του προκάλεσε αἴσθηση. Τελικὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας δὲ φόβισε κανένα καὶ σύμφωνα μὲ τὰ λεγόμενά της, ἡ κυβέρνηση βγῆκε ἐνισχυμένη ἀπὸ τὴ δοκιμασία.

Τὴν ἴδια μέρα ὁ Κὼν-Μπεντὶ, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Κινήματος 22 τοῦ Μάρτη, θεωρήθηκε «ἀνεπιθύμητος» στὴ Γαλλία. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν δήλωσε ὅτι ὁ γεπρὸς, ποὺ τότε βρισκόταν κάπου ἀνάμεσα στὸ Ἀμστερνταμ καὶ τὸ Βερολίνο, θὰ βρίσκε ἐμπόδια ἂν παρουσιαζόταν σὲ γαλλικὸ συνοριακὸ σταθμό. Σημαντικὲς δυνάμεις τῆς ἀστυνομίας πῆραν θέση στὸ Καρτιὲ Λατὶν στὴ μικρὴ πλατεῖα τῆς Σορβόννης μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀπουσία τριῶν ἡμερῶν. Ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα φανέρωναν τὴν ἀναπάντεχη, ἀλλὰ ὅλο καὶ μεγαλύτερη αὐτοκυριαρχία τῆς κυβέρνησης.

Ὑπῆρχε κάτι τὸ ἐντυπωσιακὸ στοὺς ψυχροὺς πολιτικοὺς ὑπολογισμοὺς ποὺ βγαιναν μέσα σὲ γενικὴ σκοτή. Ὁ θόρυβος τῶν ἐργοστασίων εἶχε σωπάσει σὲ ὅλη τὴ Γαλλία ποὺ εἶταν ἀκινητοποιημένη. Οἱ ἀλληλεξαρτώμενες διαρρόφησεις μιᾶς σύγχρονης κοινωνίας κατέρρεαν παραχωρώντας θέση σ' ἕνα βαθὺ αἴσθημα λύτρωσης. Οἱ Γάλλοι ἀναζωπυρώνονταν στὸν ἑαυτό τους, στὰ σπίτι τους ἢ στὸν τόπο ποὺ ἐργάζονταν. Θὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς εἶταν μιὰ συμπληρωματικὴ ἄδεια, μιὰ ἄδεια ποὺ προσκαινόταν εὐχάριστα χωρὶς νὰ ξέρει κανεὶς τύψη, χωρὶς νὰ ταράζει κανεὶς γκρινιάρα σύζυγο. Ἀντίθετα, οἱ γονεῖς καὶ τὰ παιδιὰ συναντιόνταν μὲ τοὺς ἐργάτες τὴν Κυριακὴ καὶ μεταμόρφωναν τὶς αὐλὲς τῶν ἐργοστασίων σὲ χῶρο παιχνιδιοῦ. Ἡ ἐργατικὴ τάξη φαινόταν ἀποτραβηγμένη ἀπ' τὸν πολιτικὸ ἀγώνα. Κι ὅμως, ἀπὸ μιὰ ἄλλη ἄποψη, αὐτὴ ἡ ξενιασιὰ ἀναβουλιά, αὐτὸ τὸ χάζεμα τοῦ ἰδιοκτήτη σὰ ἐργαστήρια, εἶταν ἡ ἴδια ἡ οὐσία τῆς ἐπανάστασης. Ποτὲ οἱ ἐργάτες δὲν εἶχαν συζητήσει τόσο πολύ, δὲν εἶχαν λύσει τόσα αἰνίγματα, δὲν εἶχαν μάθει νὰ γνωρίζονται τόσο καλὰ μεταξύ τους ἢ ἐξερευνήσει τόσο διεκτικὰ τὰ πολυτελῆ γραφεῖα ὅπου καθόταν ὁ ἀφέντης. Καμιὰ πόρτα δὲν ἔμεινε κλειστή.

Η απεργία έφτασε στο απόγειό της στις 22 του Μάη. Όλες οι περιοχές είχαν μπεί στο χορό. Στου Μπερλιέ, στη Λυών, οι εργάτες αναγραμματίζοντας το όνομα του εργοστασίου σχημάτιζαν τη λέξη ελευθερία («Berliet = Liberté»). Η έδρα των Γάλλων δισεκατομμυριούχων καταλήφθηκε για δυό ώρες από ένα κομμάντο άπαλλήλων. Το εμπορικό ναυτικό άρχισε κι αυτό απεργία καθώς και οι εργολάβοι κτιρίων και μερικά μεγάλα γαλλικά ξενοδοχεία. Τα μεγάλα μαγαζιά και τα καταστήματα δημαρχεία έκλεισαν τις πόρτες τους. Η ανεξάρτητη Τράπεζα της Γαλλίας, το Υπουργείο Οικονομικών και το νομισματοκοπείο δεν αποτέλεσαν εξαίρεση. Και οι μετακινούμενοι ακολούθησαν το κίνημα. Όλα έγιναν εξαιρετικά ήσυχα. Η βενζίνη άρχισε να λείπει αλλά δεν υπήρξε πληθυσμός πανικός· μερικές νοικοκυρές μόνο αδειασαν τα μαγαζιά τροφίμων. Το Παρίσι είταν έρημο, οι δρόμοι του στρωμένοι από σκουπίδια και πολιτικές προκηρύξεις. Κι' όμως, δεν υπήρχε κλίμα ανησυχίας αλλά χαράς και λύτρωσης. Με το σταμάτημα των συγκοινωνιών ο λαός ξαναβρήκε τις χαρές του περιπάτου. Αυθόρμητες φιλίες γεννήθηκαν ανάμεσα στους περαστικούς. Η διάλεξη, η επιφύλαξη και ο αναμασμός εξαφανίστηκαν άφού όλος ο κόσμος έκανε ψυχοπόμπι. Η ατμόσφαιρα έγινε χαρούμενα ελευθεριάζουσα όπως στην άνακωχή ενός πολέμου. Ο ανοξείδωτος άνεμος σε γέμιζε ενθουσιασμό. Γειά σου adhytrope!

XI. ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΜΙΚΡΟΕΜΠΕΙΡΙΑ: ΝΑΝΤΗ 1968

«Δε θα διεκδικήσουμε τίποτα
δε θα ζητήσουμε τίποτα.
Θα τα πάρουμε,
θα τα κατακτήσουμε».
Σ' ένα τοίχο της Σορβόννης

Για 6 μέρες από τις 26 ως τις 31 του Μάη 1968, η Νάντη έγινε η έδρα κάτι που μπορούμε να ονομάσουμε κύτονομο σοβιέτ. Μιά κεντρική απεργιακή επιτροπή — που αντιπροσώπευε τα εργατικά συνδικάτα, τους χωρικούς και τους φοιτητές — δημιουργήθηκε στο δημαρχείο κι έγινε μιά πραγματική τοπική αρχή. Ο νομάρχης, αντιπρόσωπος της κυβέρνησης, δεν είχε στην υπηρεσία του παρά ένα κλητήρα και μιά περιορισμένη αστυνομική δύναμη στην οποία δεν τόλμησε να καταφύγει.

Όσο σύντομο και χαοτικό κι αν είταν αυτό το πείραμα «εργατικής εξουσίας», έχει μεγάλη ιστορική σημασία: Στη Νάντη οι απεργοί έκαναν το βήμα που δίδηγε από την αμφισβήτηση στην επανάσταση. Τότε αμφιταλαντεύονταν θεσμοί σε εμβρυακή κατάσταση ικανοί ν' ανακατασταθήσουν εκείνους του αστικού κράτους που είχαν παραλύσει απ' την απεργία. Είταν ένα πρόσωπο της δυπλής εξουσίας που ονειρεύονταν οι επαναστάτες. Κανείς όμως δεν ακολούθησε το παράδειγμα και η Νάντη δεν επέζησε παρά λίγες ώρες μετά το λόγο του στρατηγού Ντε Γκώλ στις 30 του Μάη. Έτσι, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η ΓΣΕ είταν τελείως αντίθετη σε μιά εξέγερση τέτοιου είδους και η μάζα των εργατών δε συμφωνούσε μ' αυτή. Πάντως είναι αμφίβολο αν μιά βιομηχανική κοινωνία μπορεί ν' ανεχτεί την ανοχή μιάς δημοκρατίας. Κι' όμως, κάτι έγινε στη Νάντη χωρίς αμφιβολία. Το ότι δεν διαδόθηκε είταν μιά σκληρή απογοήτευση για τους πρωτοστάτες φοιτητές που από την κρίσιμη μέρα καλούσαν τους εργάτες να τους ακολουθήσουν στην επανάσταση.

Στην κρίση του Μάη είχε πετυχημένες στιγμές η ένωση φοιτητών κι εργατών που φάνηκε να πραγματοποιείται τόσο στη διαδήλωση στις 13 του Μάη όσο και στη μεγάλη συγκέντρωση του Σαρλετί (27 του Μάη). Η αδελφική διάθεση των νέων γέμιζε την ατμόσφαιρα κι έσπαζε τους φραγμούς της τάξης και της εθνικής κοινότητας. Ομάδες φοιτητών πήγαν στα εργοστάσια για να υποστηρίξουν τους εργάτες. Στη Σορβόννη και δίπλα στο Ινστιτούτο Ψυχολογίας η Ανεξάρτητη Συνδέσμου Εργατών-Φοιτητών (ΕΣΕΦ) προσπάθησε να ολοποιήσει τις πολυάριθμες αυθόρμητες επαφές που γίνονταν. Οι εργάτες των βιομηχανιών της περιοχής του Παρισιού ήρθαν από μόνοι τους στην επιτροπή να ζητήσουν βοήθεια απ' τους φοιτητές κυρίως τον Ι-

σύνη, όταν το κίνημα της άπεργίας άρχισε νά διασπάται. Άγόρια καί κορίτσια μέλη της ΚΕΝ έπισκέφτηκαν τά έργοστάσια σέ όμάδες δύο ή τριών μέ τό ζῆλο καί τήν ταπεινόφρονα ίεραποστόλων γιά νά προσπαθήσουν νά κάνουν συζητήσεις, νά μοιράσουν προκηρύξεις καί νά έξηγήσουν ότι ή ΓΣΕ δέν είταν πιά παρά μιά άπολιθωμένη όργάνωση στά χέρια τοῦ άστικοῦ κράτους κι ότι ἔπρεπε σιά έργοστάσια νά δημιουργηθεῖ μιά νέα έπαναστατική άγωνιστική διεύθυνση. Οί φιλόπονεζικοί άγωνιστές της ΕΚΝ Μ-Λ πῆγαν μακρύτερα άκόμα. Τό αισοσόφω τους, «Στην Υπηρεσία τοῦ Λαοῦ», τούς όδήγησε ν' άφήσουν τις πουδές τους καί νά κιάσουν χειρωνακτική δουλειά σιά έργοστάσια μέ σκοπό νά διαδόσουν καλύτερα τήν έπαναστατική θεωρία. Αύτοί οί νεαροί τρότσκιστές ή μαοϊστές ένεργοῦσαν σά γκανεριλλέρο σέ έχθρικό έδαφος, όπου ἔπρεπε ν' άντιμετωπίσουν τά βαριά κανόνια της ΓΣΕ. Έδωσαν δείγματα θαυμαστοῦ ήθικοῦ σθένους, άλλά δέν είχαν καθόλου άποτέλεσμα. Τά γαλλικά συνδικάτα έχουν μεγάλη δύναμη, δπως καί τά κόμματα, καί στηρίζονται σέ πολλούς έργάτες πού δέν είναι ίδιως έπίσημα μέλη τους, άλλά είναι στενά συνδεμένοι μαζί τους καί άκολουθοῦν πειθαρχικά τις έντολές. Ή άναμέτρηση ένός παρείσακτου μέ τή ΓΣΕ μέσα σ' ένα γαλλικό έργοστάσιο δέν είναι καθόλου μιά αξιόπιστη δοκίμαση.

Οί έπαναστάτες φοιτητές έλπιζαν ότι οί έργάτες θά περνοῦσαν άπό τό σταθμό «άπαρξία καί κατοχή» στήν έπίθεση ένάντια στήν έξουσία τοῦ διευθυντῆ. Θά ήθελαν νά δοῦν έργατικούς θεσμούς νά μαίνουν στά έργοστάσια καί θά ἔδιναν τις δόσεις γιά ένα κράτος έργατῶν. Αύτές οί έλπίδες δέν πραγματοποιήθηκαν. Ύπῆρξαν άλλες έξελίξεις, άλλά όχι έκεῖνες πού ύπολόγιζαν. Μέσα στις μαφιές άδειες μέρες της άπεργίας ἔγιναν πολλές συζητήσεις άσυγήθιστες γιά τούς έργάτες. Σ' όλη τή χώρα οί άπεργιακές έπιτροπές όργάνωσαν φρουρές, όάρδιες άσφαλείας καί προμηθειῶν, καθώς καί κυριακάτικες γιορτές γιά τήν είσεγγένεια. Σέ πολλά έργοστάσια έκλεισαν τούς διευθυντές σιά γραφεῖα. Σέ μερικές διαμηχανίες οί έπιτροπές έπεξεργάστηκαν σχέδια ήθικοῦ διαχείρισης (24). Δέν ἔγινε όμως ή γενική έπίθεση ένάντια στήν έξουσία τοῦ κεφαλαίου. Άν γινόταν, ή άπάντηση τῶν άρχουσῶν τάξεων θά είταν πολύ πιό βίαιη.

Στις 3 ή ὥρα τό άπόγευμα της 14 Μάη οί συνδικαλιστές έκπρόσωποι τοῦ έργοστασίου Άεροναυπηγικῆ Νότου της Νάντης άποφάσισαν νά κλείσουν τόν διευθυντή σιό γραφεῖο του, όπου γρήγορα τόν συντρόφεψαν μερικοί άπέλληλοι. Οί άπεργοί ἔβαλαν ένα φύλακα στήν πόρτα. Ένα μεγάφωνο έγκαταστάθηκε μέ σκοπό «νά μάθει τό έρεντικό τή Διεθνή χωρίς νά κάνει ίδεολογική προσπάθεια» (25). Ό σαμαρᾶς είταν τόσο φοβερός πού οί σκοποί παρακουέθηκαν καί σέ τέλος σταμά-

(24) Βλέπε άρθρο τοῦ Ζιλδ Ντογιέρ στόν «Μόντ» της 28.5.86.

(25) Γιά τις λεπτομέρειες της άπεργίας της Νάντης βλέπε τό «Τετράδιο πού Μάη», No 1, 15 Ίούνη 1986.

τηκαν τὴ μουσική. Σκηνὲς κατασκευάστηκαν γύρω ἀπ' τὸ ἐργοστάσιο, φυλαγόμενες ἀπὸ ἐργάτες ποὺ τὴ νύχτα κοιμοῦνταν σὲ κασόνια συσκευασίας. Αὐτὸ τὸ ἐργοστάσιο ποὺ ἀπασχολεῖ 2.800 ἐργάτες εἶναι τὸ πρῶτο ποὺ ἔβαλε τὸ παράδειγμα.

Ἡ Νάντη ἔχει μιὰ μακριὰ ἱστορία δύσκολων ἐργατικῶν σχέσεων. Μαζὶ μὲ τὴ δίδυμη ἀδελφή της τὸ Σὰν - Ναζαὶρ ξαναχτίστηκε μετὰ τὸν πόλεμο γύρω ἀπὸ μιὰ καραμάζουσα διομηχανία: τὰ ναυπηγεῖα. Μιὰ ἀδελλακτη κομμουνιστικὴ μερίδα ἀναπτύχθηκε ἀνάμεσα στὴν ἐργατικὴ ἀληθομιά της, ἱκανὴ ν' ἀρχίσει ἀπεργίες στὸ πρῶτο σύνθημα. Φυσικὰ αὐτὴ ἡ κατάσταση ἀποθάρρυνε τὶς νέες διομηχανίες ποὺ θὰ ἤθελαν νὰ ἐγκατασταθοῦν στὴν περιοχή. Ἔτσι ἡ Ρενὼ προτίμησε ἀντὶ γιὰ τὶς ὄχθες τοῦ Λίγηρα τὴν περιοχὴ Φλὲν στὴν κοιλάδα τοῦ Σηκουάνα. Μετὰ ἀπὸ πολλοὺς διστασμοὺς ἡ Ἀεροναυπηγικὴ τοῦ Νότου ἀποφάσισε νὰ τὸ ρεφαιμβυλίξει. Ἀπὸ τότε αὐτὴ ἡ διομηχανία ἔχει συνέχεια προβλήματα. Ἕνα λόκ - ἄουτ ἔγινε τὸ 1957. Δυὸ ἡ ἀστυνομία ἔκανε κατοχὴ σὲ ἐργοστάσιο, καὶ ἄλλα δυὸ τὸ 1960 καὶ τὸ 1962. Στὴν ἀρχὴ τοῦ 1968 ἡ ΓΣΕ (800 μέλη στὴν Ἀεροναυπηγική), ἡ ΓΔΣΕ (700 μέλη) καὶ ἡ Ἐργατικὴ Δύναμη (30) ἀποφάσισαν ν' ἀπαντήσουν μὲ ἀπεργία στὴν ἄρνηση τῆς διεύθυνσης νὰ ἐξετάσει μιὰ αἴτηση μείωσης τοῦ χρόνου ἐργασίας χωρὶς μείωση τῆς ἀμοιβῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάσταση ποὺ κατάλληξε στὸν περιορισμὸ τοῦ κ. Ντυβοδὲλ στὶς 1ὴ τοῦ Μάη. Οἱ ἀπεργοὶ ὀργανώθηκαν γρήγορα. Ἔφτιαξαν χώρους γιὰ ὕπνο, ὀργάνωσαν παιχνίδια γιὰ τὶς ἐλεύθερες ὧρες καὶ ἐθελοντὲς ἑτοίμασαν μιὰ καντίνα.

Ὅπως καὶ στὴ Ναντὲρ, οἱ φοιτητὲς τῆς Νάντης ἔπαιξαν σημαντικὸ ρόλο στὴν ἐνίσχυση τοῦ ἐπαναστατικοῦ αἰσθήματος. Στὶς 7 τοῦ Μάη οἱ φοιτητὲς καὶ οἱ καθηγητὲς ἐνώθηκαν σὲ μιὰ γενικὴ ἀπεργία στὸ Πανεπιστήμιο. Ὅταν στὶς 14 τοῦ Μάη ἡ Ἀεροναυπηγικὴ σταμάτησε νὰ δουλεύει, οἱ φοιτητὲς ἔτρεξαν γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τοὺς ἐργάτες φέρνοντάς τους χρηματικὴ βοήθεια καὶ κουβέρτες ἀπὸ τοὺς κανενὸς τημιακοὺς ξενῶνες. Ἐνίσχυσαν καὶ τὶς ἀπεργιακὲς φρουρές. Οἱ μαθητὲς τῶν Γυμνασίων δυνάμωσαν τὸ κίνημα καὶ στὶς 11 τοῦ Μάη πῆραν μέρος σὲ μιὰ ἐπίθεση ἐνάντια στὸ σταθμὸ τῆς Νάντης. Τὰ συνδικάτα, ποὺ στὴν ἀρχὴ δέχτηκαν ἁρκετὰ ψυχρὰ αὐτὲς τὶς προσφορὲς βοήθειας, σιγὰ - σιγὰ συμπάθησαν τοὺς φοιτητὲς καὶ τέλος ἔδωσαν τὴν ἄδεια στὴν ΕΕΣΤ καὶ τὴν Ὁμοσπονδία Ἐθνικῆς Παιδείας νὰ πάρουν μέρος στὴν κεντρικὴ ἀπεργιακὴ ἐπιτροπὴ ποὺ μετὰ τὶς 28 τοῦ Μάη ἔγινε ἡ κυριάτερη τοπικὴ ἀρχή.

Αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ ἀποτελέστηκε ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν τριῶν κυρίων ἐργατικῶν συνδικάτων, τῆς Ἐθνικῆς Ὁμοσπονδίας Συνδέσμων Ἀγροτικῶν Ἐκμεταλλεύσεων, τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Νέων Καλλιεργητῶν καὶ τῶν πανεπιστημιακῶν συνδικάτων.

Τὸ πρῶτο καθήκον τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι ὁ ἔλεγχος τῆς κυκλοφορίας στὴν εἴσοδο καὶ στὴν ἔξοδο τῆς πόλης. Ἀπὸ τὶς 24 τοῦ Μάη οἱ ἀπεργοὶ τῶν μεταφορικῶν μέσων εἶχαν σχηματίσει σταθμοὺς ἐλέγχου στοὺς τέσσαρεις κύριους δρόμους ποὺ φέρνουν στὴ Νάντη μὲ τὴ βοήθεια

φοιτητών και μαθητών. Μόλις συγκροτήθηκε ή άπεργιακή έπιτροπή άρχισε νά δίνει κουπόνια βενζίνης καθώς και άδειες κυκλοφορίας γιά τούς άδηγούς πού μετέφεραν τις άναγκαίες προμήθειες στούς άπεργούς και τούς άγρότες των περιχώρων. (Τό σύστημα είταν μάλλον χαοτικό, άφού ένα άπό τά μεγαλύτερα άφεντικά της Νάντης ζήτησε και μπόρεσε νά πάρει άδεια κυκλοφορίας). Ή τοπική άστυνομία δέν τόλμησε νά βιαιώσει τούς άπεργούς και τούς σταθμούς έλέγχου, ένώ οί δημαρχίες της περιοχής έκλεισαν τά μάτια στή νέα τάξη των πραγμάτων.

Γιά πολλές μέρες ή πόλη είταν άπομονωμένη άπό τόν έξωτερικό κόσμο και βρισκόταν κάτω άπό τόν έλεγχο τών έργατών.

Μιά παράλληλη κατάσταση, τό ίδιο άναστατική, βασίλευε μέσα στήν πόλη και κυρίως στή λαϊκή γειτονιά Μπαγιονόλ. Δέκα μετά τις 24 του Μάη οί γυναίκες τών άπεργών άποφάσισαν νά πάρουν στά χέρια τους τή διανομή τών τροφίμων άπό τά μαγαζιά της γειτονιάς και τό παράδειγμά τους άκολουθήθηκε στήν πόλη. Αύτές οί όργανώσεις είχαν συνθέσεις μέ τήν κεντρική άπεργιακή έπιτροπή, πού στις 29 του Μάη άνοιξε έξι πραγτήρια λαϊκής πώλησης μέσα σέ σχολεία. Τά άγροτικά συνδικάτα κάλεσαν τά μέλη τους νά βοηθήσουν στή διατροφή τών άπεργών. Όμάδες έργατών και φοιτητών πήγαν νά βοηθήσουν τούς καλλιεργητές στό μάζεμα της πατάτας. Καταργώντας τούς μεσολαβητές οί νέες έπαναστατικές άρχές μείωσαν σημαντικά τις λαϊκές τιμές: Ένα λίτρο γάλα πουλιόταν 50 λεπτά άντί 80, ένα κιλό πατάτες 12 άντί 70, κι ένα κιλό καρότο 50 λεπτά άντί 80 λεπτά. Μόνο μερικά μικρά μαγαζιά πήραν τήν άδεια ν' άνοίξουν, άλλά οί τιμές τους έλέγχονταν κάθε πρωί άπό τούς έργάτες. Οί οικογένειες τών πιό φτωχών άπεργών βοηθήθηκαν άπό τά συνδικάτα πού τούς μοίρασαν κουπόνια τροφίμων: Ένα φράγκο γάλα γιά κάθε παιδί κάτω άπό τριών χρονών, 500 γραμμάρια ψωμί και ένα φράγκο άλλων είδών διατροφής κατ' άτομο. Οί βασκάλες όργάνωσαν παιδικούς σταθμούς γιά τά παιδιά τών άπεργών.

Έργάτες και χωρικοί πού τόσο συχνά έρχονταν σέ σύγκρουση, τώρα συνεργάζονταν. Οί έργάτες της ΓΔΣΕ φρόντισαν νά μήν ύπάρχει διακοπή ρεύματος γιά τά ήλεκτρικά μηχανήματα άρμέγματος. Τά άγροκτήματα μπορέσαν νά παίρνουν κανονικά βενζίνη και τροφές ζώων. Οί άγρότες ήρθαν γιά νά παρελάσουν στούς δρόμους της πόλης είκλα σ' έργάτες και φοιτητές. Πρίν άπό 32 χρόνια περισσότεροι άπό 50.000 άγρότες είχαν όργανώσει διαδήλωση ένάντια στό Λαϊκό Μέτωπο μέσα στήν ίδια αύτή πόλη. Στόν ίδιο τόπο έγιναν οί μεγάλες φιλοβασιλικές έκδηλώσεις των χωρικών τόν 18ο αίώνα. Άλλά οί καιροί είχαν άλλάξει. Τό Μάη του 1968 ή Βασιλική Πλατεία μετονομάστηκε σέ Πλατεία του Λαού.

Έτσι γιά λίγες μέρες ή Νάντη γνώρισε μιά άπόπειρα γιά μιά λαϊκή κυβέρνηση. Δέν κράτησε πολύ, άλλά είναι μιά άξέχαστη έμπειρία γιά τούς άπεργούς. Στίς 30 του Μάη ή άπειλή μιάς άστυνομικής εισβολής έγινε βίο και πιό έντονη. Τό Σαββατοκύριακο της Πεντηκοστής είταν μιά άνάπαυλα γιά τούς άγωνιστές. Στήν 1 του Ίούνη ή

ἐπιτροπὴ ἀποφάσισε νὰ σταματήσει τὴν κεφαλαιοποιημένη διανομὴ ἀενζίνης ποὺ δυσαρεστοῦσε τοὺς αὐτοκινητιστές. Καὶ μέσα στὴ νύχτα ἀπὸ τὴν 1η στὶς 2 τοῦ Ἰούνη οἱ σταθμοὶ ἐλέγχου καταργήθηκαν ἀπὸ φέϋο μήπως ὁπλισμένα ἀποσπάσματα φτάνουν ἀπ' τὸ Παρίσι. Ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ διαλύθηκε, ἡ κανονικὴ ζωὴ ξαναρχισε κι ὁ νομάρχης ξαναπῆρε τὴν ἐξουσία στὰ χέρια του. Ἀλλὰ ἡ Νάντη εἶχε γνωρίσει μιὰ πολύτιμη μικροεπανάσταση.

XII. Ο ΕΚΤΡΩΤΙΚΟΣ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

Μετά από τις συνέπειες της κρίσης του Μάη είταν η διαπερή της στενής σχέσης εμπιστοσύνης πού είχε τον στρατηγό Ντε Γκώλ και τον Ζώρζ Πομπιντού, αύτον τον πονηρό κι άκούραστο άνθρωπο άπ' την Άβέρνη πού γιά όξι χρόνια ύπήρξε πρωθυπουργός του. Ό Πομπιντού είταν ό μόνος άνθρωπος της δης Δημοκρατίας πού μπόρεσε νά έπιβληθεί σάν πραγματικός πολιτικός ήγέτης και νά γίνει τόσο θγιμοφιλής όσο ό ίδιος ό στρατηγός. Ή διαμάχη πού ξέσπασε άνάμεσα στούς δυό άνθρώπους μπορεί νά τοποθετηθεί χρονικά μέσα στίς 20 σύντομες μέρες πού χώρισαν τη νύχτα των όδοφραγμάτων (10 του Μάη) άπό τό λάγο του στρατηγού (30 του Μάη), τρείς έβδομάδες πού άπειλησαν την ύπαρξη της δης Δημοκρατίας. Ή συμβολή του Πομπιντού στην τελική έπιτυχία είταν σταθερή, άποφασιστική και άναμφισβήτητη, ένώ του Ντε Γκώλ είταν θεαλειμματική, άνιση και θεσματική. Δυό τελείως διαφορετικά στύλ πολιτικής μπόρεσαν νά συμπάρξουν. Ό πρωθυπουργός τάβγαλε πέρα μέ κέρδος. Μετά τις 30 του Μάη ή άπομάκρυνσή του δέν είταν παρά ζήτημα χρόνου.

Δέν θά μάθουμε τι συνέβηκε τότε άνάμεσα στούς δυό άνθρώπους, παρά όταν τά άρχεία των Ήλυσίων γίνουν γνωστά στό κοινό (ή όταν ό Μπερνάρ Τρεντό, ό άκλησίαστος γαλλικός γραμματέας του κρεββατιού μεγάρου, άποφασίσει νά γράψει τ' άπομνημονεύματά του). Μπορούμε όμως νά είμαστε βέβαιοι ότι τό μεγαλύτερο πρόβλημα του Πομπιντού είταν νά συμβιβάσει αύτό πού θεωρούσε κατάλληλη πολιτική μέ τό παραμητικό κι αύταρχικό πολιτικό ένστικτο του Ντε Γκώλ. Έκείνο τό χρονικό διάστημα χωρίζεται σέ δυό τελείως διαφορετικές περιόδους. Ή πρώτη είναι άπό την έπιστροφή του Πομπιντού στή Γαλλία, την έπομένη της νύχτας των όδοφραγμάτων, μέχρι τό Σαββατοκύριακο των διαπραγματεύσεων μέ τά συνδικάτα και τούς διαμηχάνους (25, 26 και 27 του Μάη) πού κατέληξαν στίς συμφωνίες της Γκρενέλ. Ή δεύτερη πιό σύντομη, πιό έντονη όμως και πιό δραματική πηγαίνει άπό τίς 27 ώς τίς 30 του Μάη. Λίγες φιλικές σχέσεις θά μπορούσαν ν' άντέξουν τέτοια θύελλα.

Ό Πομπιντού, πού βγήκε τό 1962 άπό την άνωνυμία της Τράπεζας Ρότσιλντ μέ τη βοήθεια του προέδρου Ντε Γκώλ, μέσα σέ όξι χρόνια έξουσίας, έδειξε μιά πολιτική θέληση τό ίδιο σταθερή μέ τον άρχηγό του. Κι όμως ή άνάλυση πού έκανε στην κρίση είταν πιό έλαστική, πιό συγκεκριμένη και πιό ρεαλιστική, καθώς δέν πιεζόταν άπό τό φορτίο του καθήκοντος νά ένσαρκώνει τη Γαλλία. Έτσι, όπως είδαμε, σκοπός του πρωθυπουργού είταν νά καθησυχάσει τούς φοιτητές και ν' άπομονώσει τούς έπαναστάτες άρχηγούς τους, νά κρατήσει τούς κομμουνιστές άπό την καλή πλευρά της έπανάστασης και νά προσκαλέσει τά συνδικάτα νά καθήσουν γύρω άπό τό τραπέζι των συζητήσεων πού θά τον έκανε σωτήρα της κατάστασης και θημιουργό ένός νέου κοινωνικού συμβολαίου. Τήν Τετάρτη 22 του Μάη αύτός ό σκοπός φαινόταν νά βρίσκεται στό δρόμο της πραγματοποίησης. Ό

Κάν-Μπανέ είχε ἀπελαθεί, οἱ κομμουνιστὲς τὸν εἶχαν καταδιώξει καὶ τὰ συνδικάτα εἶχαν δείξει τὶς διαπραγματεύσεις. Τότε ἔγινε ἡ ἐπέμβαση τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκώλ γιὰ νὰ σαμποτάρει. Ἔτσι τουλάχιστον θὰ πίστεψε ὁ Παρτιντού — αὐτὸ τὸ πρόγραμμα: πρῶτα ἀναγγέλλοντας ὅτι θὰ ἀπευθυνόταν στὸ ἔθνος τὴν Παρασκευὴ τοῦ Μάη κι ἔπειτα μὲ τὴν ἀρνησή του νὰ ἐπανορθώσει αὐτὴ τὴν ἀνάφερση γιὰ νὰ προσαρμοστεῖ στὴν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων. Ὁλόκληρη ἡ Γαλλία περίμενε ἀνυπόμονα τὸ τί θὰ πεῖ ὁ στρατηγός, πρᾶγμα ποὺ εἶχε ἀποτέλεσμα νὰ καθυστερήσει γιὰ δυὸ πολύτιμες μέρες τὶς διαπραγματεύσεις καὶ ἡ ἀναλαμπὴ τῆς ἴδιας ποὺ ξέσπασε στὸ μεταξὺ νὰ προκαθορίσει τὴν ἀπαυχία τους. Ἡ δεύτερη ἐπέμβαση τοῦ Ντὲ Γκώλ εἶταν βέβαια ἡ ἴδιος ὁ λόγος του.

Αὐτὸς ὁ λόγος, ποὺ περίμεναν ὅλοι μὲ τόση ἀνυπομονησία, τοὺς ἀπογοήτευσε βαθιά. Οὔτε ὁ ἄνθρωπος, οὔτε τὸ κείμενο στάθηκαν στὸ ὕψος τῶν καταστάσεων. Ἡ μόνη σημασία τῆς ἐξέγερσης εἶταν ἡ ἐκδήλωση μιᾶς ἴδιαιτης ἐλευθέρωσης τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος ἀπὸ τοὺς ἐκπεσημένους ἐλέγχους. Ἀλλὰ ὁ Ντὲ Γκώλ δὲν ἤκανε τέτοιο ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ ἐπεβεβαιώσει τὴ διοικητική του ἐξουσία. Πρότεινε νὰ ζητήσει ἀπ' τὸ ἔθνος μὲ ἕνα δημοψήφισμα τὴν «ἐντολὴ γιὰ ἀνανέωση». Ἔριξε καὶ τὴν ἰδέα του γιὰ συμμετοχὴ ἀλλὰ τὴν καθόρισε μόνο μὲ γενικότητες ὅπως «νὰ προσαρμόσουμε τὴν οἰκονομία μας στὶς ἐθνικὲς καὶ διεθνεῖς ἀνάγκες» κι ἄλλα τέτοια. Κρυφὲς κομπίνες βέβαια τὸν λόγο του ἀπὸ τοὺς νεαροὺς διαδηλωτὲς ποὺ τὸν ἄκουγαν στὸ δρόμο. Ἔφριξαν φάνηκε στὰ μάτια ὅλων σὰν ἕνας κουρασμένος πολιτικὸς ποὺ θρηνοῦσαν στὴν παρακμή του.

Γιὰ πρώτη φορὰ οἱ πολιτικοὶ στὸ Παρίσι ἄρχισαν ν' ἀντιμετωπίζουν σοβαρὰ ἕνα κόσμο χωρὶς τὸν Ντὲ Γκώλ. Ἡ μεταγαλλικὴ κατάσταση ξυπνοῦσε ζωηρὸ ἐνδιαφέρον. Ἀκόμα καὶ οἱ πιὸ πιστοὶ γκωλλικοὶ ἄρχισαν ν' ἀπελπίζονται. Εἶταν τραγικὰ φανερὸ ὅτι ὁ Ντὲ Γκώλ δὲν εἶχε νιώσει τὴ δίψα διαλόγου καὶ συζήτησης ποὺ δοκίμασαν οἱ Γάλλοι ὁποιασδήποτε τάξης. Κανένας δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσει νὰ δράσει ἐν λευκῷ. Πίστεφαν ὅτι ἡ μεζοσπαστικὴ ἀλλαγὴ ποὺ ἔπρεπε νὰ γίνει στὴ Γαλλία δὲν μποροῦσε ν' ἀνατεθεῖ στὸ στρατηγὸ ποὺ εἶταν 77 χρονῶν. Πολὺ λίγες εἶταν οἱ πιθανότητες νὰ πάρει ἕνα ναὶ στὸ δημοψήφισμα, ποὺ θὰ γινόταν στὶς 16 τοῦ Ἰούνη.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία γιὰ τὸ ὅτι ὁ Ζὰκ Πομπιντοὺ συμμεριζόταν τὴν κοινὴ γνώμη ὅτι ὁ Ντὲ Γκώλ εἶχε χάσει τὸ πιὸ σοβαρὸ σφάλμα τῆς καρριέρας του. Πολλοὶ σκέφτονταν ὅτι προσπάθησε νὰ πείσει τὸ στρατηγὸ νὰ κρατήσει ἔχι δημοψήφισμα μὲ δονοπαρτιστικὲς ἀπηχήσεις, ἀλλὰ ἐκλογές, ὅπως ζήταγαν ὅλη ἡ χώρα. Ὅμως ὁ στρατηγὸς ἤμενε ἀμετάπειστος.

Ὁ λόγος τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκώλ ἔκανε πρότεινε ἕνα δημοψήφισμα, δημιούργησε ἕνα κλίμα ἀβεβαιότητας γιὰ τὸ μέλλον τοῦ καθεστῶτος ποὺ ἀύξησε τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς συμφωνίες τῆς Γκρενὲλ τὶς μέχρι τότε τόσο θερμὰ συζητημένες. Ἀφοῦ σὲ λίγο ἡ κυβέρνηση θὰ ἔφευγε, ποιὸς μποροῦσε νὰ ἐνδιαφερθεῖ σοβαρὰ γι' αὐτές; Τὸν

πρωτο καιρό τὸ σχέδιο δημοψηφίσματος, πού ἡ ἀντιπολίτευση τὸ θεώρησε τελείως ἀνέφελο, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα ἕνα νέο ξέσπασμα διαιτησιῶν δίκης γιατὶ τὴν εἴδηση τῆς ἀπέλασης τοῦ Κὸν - Μπεντί. Ἐκείνη τὴν Τετάρτη ἕνα πλῆθος φοιτητὲς εἶχε παραιτεῖ ἐνάντια στὴν Βουλὴ φωνάζοντας: «Εἴμαστε ὅλοι ξένοι!». Ἀκούστηκε καὶ μιὰ ὁμάδα ἀπὸ Ἀλγερινοὺς νὰ λέει ρυθμικά: «Εἴμαστε ὅλοι Γερμανοεβραῖοι!». Ἡ νύχτα τέλειωσε μὲ μεγαλοσυμπλοκὲς πού τὴν Πέμπτη τὸ βράδυ κατέληξαν σὲ σκληρὲς μάχες μὲ τὴ συνηθισμένη σοβαρὰ ἀπὸ ἑκατοντάδες πληγωμένους κι ἄλλες τόσες συλλήψεις. Κοντὰ 15 μέρες εἶχαν περάσει ἀπὸ τὴ νύχτα τῶν ὁδοφραγμάτων καὶ οἱ γκαυσιγιλλέρο τοῦ δρόμου εἶχαν στὸ μεταξύ τὸν καιρὸ νὰ ξεκουραστοῦν καὶ νὰ γιατρέψουν τὰ τραύματά τους. Ἡ ταχτική τους εἶταν τώρα πιὸ ἔξυπνη κι ἐμπειρη. Διαδηλωτὲς σπλίστηκαν μὲ σφεντόνες καὶ κύστοκίνητα μὲ λυμένα τὰ φρένα ἔκαιαν πάνω στοὺς ἀστυνομικούς. Πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι κανένας ἀπὸ τοὺς νέους τοῦ Καρτιὲ Λατὲν δὲν σκέφτηκε γιὰ κατηγορήσει τὸν Κὸν - Μπεντὶ γιὰ τὴν ἐθνικότητά του. Ἡ θέση τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκὼλ κού ὑποστήριζε ὅτι τὸ ἐθνικὸ κράτος εἶταν ἡ μόνη ἀξιόλογη διάσταση τῆς διεθνοῦς κολεκτίβης ἀποχρίφτηκε ἀπὸ τοὺς νέους κού μὲ τὶς κόκκινες καὶ μαῦρες σημαῖες ἔβαιχναν τὴν ἐπιθυμία τους γιὰ πιὸ διεθνιστικὲς ἀξίες.

Ὁ Ζὼρζ Πομπιντοὺ ἔτριξε τὰ δόντια ἀλλὰ τὸ κακὸ εἶχε γίνει κιὰ. Οἱ συζητήσεις γιὰ τὶς ὁποῖες εἶχε καλέσει τὰ συνδικάτα καὶ τὰ ἀριστερὰ ἄρχισαν στὶς 25 τοῦ Μάη μέσα στὶς χειρότερες δυνατὲς συνθῆκες. Τὸ πρωὶ ὁ Πομπιντοὺ εἶχε δώσει διαταγὴ στὴν ἀστυνομία νὰ διαλύσει κάθε διαδήλωση σὸ δρόμο μὲ τὴν πιὸ ἐμφανὴ ἐνεργητικότητα». Τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ οἱ συμπλοκὲς ἀναταράξαν τὸ Παρίσι, τὴ Λυὼν καὶ ἄλλες μεγάλες πόλεις — εἶταν τόσο ἄγριες συμπλοκές, κού ἀκόμα καὶ ὁ Πομπιντοὺ ὁ ἴδιος εἶχε δρεῖ ὅτι ξυπνιζαν «προσκαίρια γιὰ νὰ ξεσπάσει ἕνας ἐμφύλιος πόλεμος». Στὴ Λυὼν ἕνας ἀστυνομικὸς 52 χρονῶν σκοτώθηκε ἀπὸ ἕνα καμιόνι καὶ ἔπεσαν οἱ σπασπαστὲς πάνω σ' ἕνα φράγμα ἀστυνομικῶν. Στὸ Καρτιὲ Λατὲν ἕνας νέος 26 χρονῶν σκοτώθηκε ἀπὸ χειροβομβίδα. Εἶταν ἡ νύχτα μὲ τὶς φοβερότερες ταραχὲς πού ἔγιναν στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸ 1939, πιὸ σοβαρὴ ἀκόμα κι ἀπὸ τὴ νύχτα τῶν ὁδοφραγμάτων. Ὀχτακόσιοι ἄνθρωποι ὑδηγήθηκαν σὲς φυλακές. Ὑπῆρχαν 1500 πληγωμένοι καὶ ἡ αὐλὴ τῆς Σορβόννης μετατράπηκε σὲ ὑπαίθριο νοσοκομεῖο. Ἡ εἴσοδος μιᾶς αἴθουσας παραδόσεων, εἶχε τὴν ἐπιγραφὴ «Χειρουργεῖο» καὶ μιὰ ἄλλη «Ἐπίδεσμοι». Νοσοκομειακὰ αὐτοκίνητα ἀνεβοκατέβαιναν μέχρι τὴν αὐγὴ τοῦ Σαββάτου στοὺς ἐρημωμένους δρόμους. Τὸ πρωὶ δέντρα κομμένα κείτονταν στὴ γῆ ἀνάμεσα στὰ μισοκαμένα κύτοκίνητα κι ἄλλα ἐρείπια κού ἀκόμα κάπνιζαν.

Οἱ συμπλοκὲς ἄρχισαν κοντὰ στὸ σταθμὸ Λυὼν ὅταν 20.000 διαδηλωτὲς ὑπακούοντας στὸ κάλεσμα τῆς ΕΕΣΓ, τοῦ ΣΑΕ καὶ τοῦ Κινήματος 22 τοῦ Μάρτη, ἀποφάσισαν νὰ κινηθοῦν πρὸς τὸ Ὀτὰλ ντὲ Βίλλ. Μιὰ διαδήλωση τῆς ΓΣΕ εἶχε γίνει λίγο νωρίτερα καὶ εἶχε τελειώσει ἤσυχα ἀλλὰ κόλλοι νεαροὶ ἐργάτες εἶχαν ἑνωθεῖ μὲ τοὺς φοι-

τητές. Ὁ λόγος τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκώλ εἶχε ἐξάψει ἀκόμα περισσότερο τὸ τεράστιο πλῆθος. Ἀμέσως μετὰ ἄρχισαν οἱ ἀψιμαχίες μὲ τὴν ἀστυνομία. Κατόπιν μὲ διαταγὴ τῶν ἀρχηγῶν τους οἱ διαδηλωτὲς χωρίστηκαν σὲ μικρὲς ὁμάδες ὑποχρεώνοντας τὴν ἀστυνομία νὰ κάνει τὸ ἴδιο. Ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ φοιτητὲς μπόρεσαν νὰ ἐπιτεθοῦν, χωρὶς νὰ συναντήσουν σχεδὸν καμιὰ ἀντίσταση, στὸ Χρηματιστήριο τοῦ Παρισιοῦ, ὅπου ἄναψαν μιὰ πυρκαγιὰ φωνάζοντας: «Ἂς κάψουμε τὸ ναὸ τοῦ καπιταλισμοῦ». Σιγὰ-σιγὰ ἄλλες ὁμάδες μπόρεσαν νὰ φτάσουν στὸ Καρτιὲ Λατὲν ἀνάβοντας κυρκαγιὲς στὸ δρόμο, ὑψώνοντας δόκοφράγματα καὶ βομβαρδίζοντας τοὺς ἀστυνομικοὺς μὲ διάφορα ἀντικείμενα. Ἕνα ἀστυνομικὸ τμῆμα κι ἕνα σινεμὰ δέχτηκαν τὴν ἐπίθεσή τους ἐνῶ πολλὰ κοσμήματα καταστράφηκαν. Οἱ δυνάμεις τῆς τάξης χρησιμοποίησαν ζντσενα τὰ δακρυγόνα, ζήτησαν τὴ βοήθεια τῶν πυροσβεστῶν, ἀλλὰ ὁ ἀγώνας δὲν φαινόταν ἄπιαστος. Στὶς 3 τὸ πρωὶ ὅταν ἔγινε μιὰ σχετικὴ ἀνάπαυλα, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Χριστιὰν Φουσὲ ἔκανε μιὰ ἔκκληση κρὸς ὅλους τοὺς Παριζιάνους νὰ «ἀκολουθήσουν τοὺς σκληροὺς» ποὺ θεωροῦσε ὑπεύθυνους γι' αὐτὰ τὰ ἐπεισόδια. «Εἴμαστε σκληροί!» οὐρλιάζαν τότε οἱ φοιτητές. Ἐκείνη τὴ νύχτα κανένας πολίτικὸς δὲν κυκλοφοροῦσε ἀπὸ δρόμο. Ὁ Μαντὲς-Φρὰνς ποὺ ἤθελε νὰ θεὶ ἀπὸ μόνος του τί συνέβαινε στὸ Καρτιὲ Λατὲν εἶταν μιὰ ἀξαίρεση. Μίλησε μερικὰ λεπτὰ σ' ἕνα ἀμφιθέατρο τῆς Σορβόννης κι ὕστερα ἔκανε ἕνα γῦρο στὰ δόκοφράγματα πρὶν νὰ φτάσει στὰ γραφεῖα τῆς ΕΒΕΓ ὅπου βγῆκαν ὅτι «ἤρθε στὸν τόπο τῆς μάχης γιὰ νὰ εἶναι μάρτυρας».

Αὐτὴ εἶταν ἡ τρίτη αἱματοβαμμένη Παρασκευὴ — μετὰ τὶς ἄλλες δυὸ σεἰς ὃ καὶ στὶς 11 τοῦ Μάη — ποὺ σκλήρυνα τὴ θέση τῆς ἐργατικῆς τάξης σὲ μιὰ στιγμὴ καταλυτικὴ γιὰ τὶς διαπραγματεύσεις τοῦ Πομπιντοῦ. Νεαροὶ ἐργάτες συγκεντρώνονταν κάτω ἀπὸ κλαδιὰ ποὺ ἔγραφαν: «Ἡ ἐξουσία στοὺς ἐργάτες!», «Ἡ ἐξουσία βρίσκεται στὸ δρόμο!», «Σκηνὴ, μὴν κάνεις συμβιβασμούς!», «Ἀγεῖτε Ντὲ Γκώλ!». Ἀπὸ τὴ μιὰ ἑβδομάδα στὴν ἄλλη ὁ τόνος τῶν διαδηλωτῶν εἶχε ἀλλάξει καὶ εἶχε γίνει φανερὰ πιὸ ἐπαναστατικός.

Φοιτητὲς κι ἐργάτες ἄφησαν καιρὸ νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι σκοπὸς τους εἶταν νὰ ἀνατρέψουν τὴν κυβέρνηση κι ἔτσι γι' αὐτὸ τὸ λόγο μάχονταν ὅλη τὴ νύχτα. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἤθελαν ν' ἀποδείξουν ὅτι ἡ δίκη μπορεῖ νὰ γίνει ἕνας σύντομος δρόμος γιὰ τὴ μεταμόρφωση τῆς κοινωνίας. Κι ὅμως τὰ συνδικάτα δὲν συμμερίζονταν αὐτὲς τὶς ἀπόψεις: οἱ ἄμεσοι στόχοι τους εἶταν ἡ ἄνοδος τοῦ διατιναῦ ἐπιπέδου τῶν μελῶν τους. Ἀντὶ ν' ἀνατρέψουν τὸν Πομπιντοῦ πῆγαν νὰ συζητήσουν μαζί του. Παρ' ὅλ' αὐτὰ ἡ κίνηση ποὺ ἐξασκοῦσαν τὰ κινήματα τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς ἀνάγκασε σιγὰ-σιγὰ τὴ ΓΣΕ ν' ἀφήσει κατὰ μέρος τὴ φρονιμάδα της. Αὐτὸ δείχνει τὴν ἔκταση τῆς νίκης τῶν φοιτητῶν· εἶχαν κάνει τὸ σύγκλο τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς νὰ προχωρήσει πρὸς τ' ἀριστερὰ κι ἔδωσαν στὸ λαὸ τὴ δυνατότητα νὰ δοκιμάσει τὴν ἄμεση, ἐξωκοινοβουλευτικὴ δράση. Ὁ διάβολος εἶχε βγεῖ ἀπ' τὸ κουτί του κι εἶταν δύσκολο νὰ ξαναχωθεῖ μέσα.

Ο κ. Πομπιντού δμως προσπάθησε μέ πολύ θάρρος. Παρουσιάστηκε σάν ο μοναδικός άκόμα σταθερός σταύλος τής κυβέρνησης κι άνέλαβε ό ίδιος τά καθήκοντα ένός ολόκληρου ύπουργικού συμβουλίου. Έγινε αύτός μόνος του ύπουργός Έργασίας, Οικονομικών, Παιδείας και Πληροφοριών. Έμεινε πολλές μέρες σχεδόν χωρίς νά κοιμάται και άντιμετώπισε τίς μηχανές τής τηλεόρασης. Κάπνιζε 40 ώς 60 τσιγάρα τήν ήμέρα κι δμως διατηρούσε φωνή σοβαρή και καθαρή. Κάτσαν σάν νά κυβερνάει, ένώ ό Ντέ Γκώλ δμιλούσε άπλός θνητής.

Στά στρογγυλά τραπέζι τού κ. Πομπιντού ήρθαν νά καθήσουν οί άντιπρόσωποι τών συνδικάτων και τών έργοδοτών [26]. Οί συναντήσεις έγιναν στίς 25 ώς τίς 27 τού Μάη στό Μέγαρο τού Σατλέ, έδρα τού ύπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων στην όδό Γκρενέλ. Οί διαπραγματεύσεις κράτησαν 25 ώρες και τελείωσαν τή Δευτέρα τό πρωί στίς 7 και μισή όταν ό κ. Πομπιντού άνακοίνωσε σ' όλο τό έθνος τ' άποτελέσματά τους άπό τό ραδιόφωνο. Έπι δυό μέρες τά έκατομμύρια τών άπεργών έργατών παρακολουθούσαν τήν έξέλιξη τών συνομιλιών άπό τά τρανζίστορ τους. Πολλοί έημοσιογράφοι είχαν έγκατασταθεί στό ύπουργείο προσκαθόντας νά άρπάξουν άπό μιά φράση ή ένα χαμόγελο κάτι γιά τήν έξέλιξη τών διαπραγματεύσεων και δεξιάζονταν στήν αίθουσα τών συνεντεύξεων. Άπό τήν άρχή τών συζητήσεων ό κ. Πομπιντού πήρε τά ήγία από χέρια του μετά τήν έναρκτήρια δήλωση κάλεσε σέ μιά διπλανή αίθουσα καθένα ξεχωριστά τούς συνδικαλιστές άρχηγούς και ζήτησε νά μάθει τίς άπαιτήσεις τους. Ή ΓΣΕ άφοπλίστηκε όταν ό κ. Πομπιντού δέχτηκε σχεδόν χωρίς συζήτηση τή γενική και άμεση αύξηση τού κατωτέρου ήμερομισθίου σέ τρία φράγκα τήν ώρα, δηλαδή μιά αύξηση κατά 35%. Τά έλάχιστα άγροτικά ήμερομίσθια αυξήθηκαν κατά 68%. Μερικές κοινότητες πού έκαιραν λιγότερα άπό τό κατώτερο ήμερομίσθιο είχαν μιά αύξηση 72%. Οί άπαιτήσεις τής ΓΔΣΕ σχετικά μέ μιά κλιμακωτή άναγωράρηση τών συνδικαλιστικών δεκαωμάτων κανονίστηκαν δυσκολότερα. Σέ μιά διακοπή τής συνεδρίασης ό Εύγένιος Ντεκάμ, άρχηγός τής ΓΔΣΕ, ό άνθρωπος πού είχε χωρίσει τή συνομοσπονδία άπό τήν καθολική Έκκλησία και τήν είχε κάνει άντιπολιτευόμενη τής ΓΣΚ, δήλωσε στούς διαδρόμους: «Οί τοίχοι αύτού τού ύπουργείου είναι πολύ χοντροί, οί θόρυβοι τού δρόμου και τών έργοστασίων δέν φτάνουν μέ-

(26) Άπό την συνδικαλιστική πλευρά είταν οί άντιπρόσωποι τής Γενικής Συνομοσπονδίας Έργασίας, τής Γαλλικής Δημοκρατικής Συνομοσπονδίας τής Έργατικής Δύναμης, τής Γαλλικής Συνομοσπονδίας Χριστιανών Έργαζομένων, τής Γενικής Συνομοσπονδίας Στελεχών και τής Όμοσπονδίας Εθνικής Παιδείας. Οί έργοδότες άντιπροσωπευονταν άπό τό Έθνικό Συμβούλιο Γαλλικής Έργασίας και άπό τήν Έθνική Συνομοσπονδία Μικρών και Μεσαίων Έπιχειρήσεων. Ό πρωθυπουργός συνοδευόταν άπό τον κ. Ζοξέλ (ύπουργό Κοινωνικών Υπηρεσιών) και άπό τόν κ. Σιρόκ (τής Έργασίας). Οί έθνικές άγροτικές όργανώσεις άντιπροσωπεύονταν άπό ένα παρατηρητή.

χρι τέλους. Ένας από τους συζητητές που φωτογραφήθηκε πολύ κι έδωσε πολλές συνεντεύξεις, είταν ο Μπενουά Φρασόν, πρόεδρος της ΓΣΕ, ηλικίας 73 χρονών, που είταν κι ένας από κείνους που είχαν ὑπογράψει τή συμφωνία τοῦ Ματινιόν τό 1936.

Όλοι οί ἄνθρωποι πού συζητούσαν ἐκεῖ εἶχαν συνειδητοποιήσει τήν ἀναγκαιότητα νά ἔρθουν σέ μιά συμφωνία ἀπόψε κι' ἄν εἶταν ἀπό διαφορετικούς λόγους. Γιά τόν κ. Πομπιντού, ἡ σταδιοδρομία του φαινόταν νά ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἐπιτυχία ἤ τήν ἀποτυχία αὐτοῦ τοῦ ἐγχειρήματος πού εἶταν ἡ λογική κατάληξη τῆς κατευναστικῆς καί συμφιλιωτικῆς πολιτικῆς πού, παρά τίς μεγάλες δυσκολίες, εἶχε ἀκολουθήσει μετά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τό Ἀφγανιστάν. Γιά τούς συνδικαλιστές ἡγέτες οἱ ὥλικές παραχωρήσεις πού θά κατέληγαν στό τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων θά τούς ἔσωζαν ἴσως νά κλείσουν τό στόμα τῶν ἐξτρεμιστῶν τῆς ἔκρας ἀριστερᾶς. Κι ἀπό τίς δυό πλευρές ἤξεραν ὅτι, μέσα στό κλίμα ἕξης καφ ἐπικρατοῦσε στή Γαλλία, μιά ἀποτυχία θά ἔβγαζαν ὅλη τή χώρα ἀπό τήν ἐθνική κρίση ὅπου βρισκόταν σέ μιά ἐπαναστατική κατάσταση μέ συνέπειες ἀγνωστες γιά ὅλους.

Τέλος ἕνα σχέδιο συμφωνίας καταρτίστηκε μέ παραχωρήσεις ἐντυπωσιακές πάνω στά ἡμερομίσθια, τήν ἑβδομάδα ἐργασίας, τό συνταξιμο ὅριο ἡλικίας, τά οἰκογενειακά ἐπιδόματα, τά ἐπιδόματα γεραιῶν, τά συνδικαλιστικά δικαιώματα κλπ. Εἶταν οἱ πιό σημαντικές ἐπιτυχίες τῆς ἐργατικῆς τάξης μετά τήν ἀπελευθέρωση. Ὁ μισός χρόνος ἀπεργίας θά πληρωνόταν. Ἐξαντλημένοι ἀλλά ἱκανοποιημένοι οἱ συνδικαλιστές ἡγέτες χαμογελοῦσαν φεύγοντας ἀπ' τό Σαυλέ τή Δευτέρα τό πρωί. Ἡ δώση θά ἔπρεπε νά ἐπικυρώσει τίς συμφωνίες ἀλλά γι' αὐτούς τό χειρότερο εἶχε τελειώσει. Ἔκαναν λάθος. Ἡ πραγματική κρίση ἄρχιζε μόλις τότε.

ΧΙΙΙ. Η ΕΝΗΛΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ

Τὴν τελευταία ἑβδομάδα τοῦ Μάη 1968 ἕνα πρόβλημα εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα: ὁ Ντὲ Γκὼλ θὰ διατηρήσει τὴν ἐξουσία; Τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἐκφραζόταν κάπως ἔτσι: τὸ καθεστὼς θὰ κρατηθεῖ κάτω ἀπ' τὸν ἔλεγχό του τὸ κράτος ἢ ἡ ἐξουσία θὰ κερδηθεῖ σ' ἄλλα χέρια; Ἂν οἱ ἄλλες δῆμες τῆς κρίσης γίνονται ἀντικείμενο φλογερῶν διαξιφισμῶν, ὅλοι — γκωλλικοὶ ἢ ὄχι, δημοκράτες ἢ ἀναστάτες — ἀναγνωρίζουν τὴ σοβαρότητα τούτης τῆς ἐρώτησης.

Ἂν ἔκλεφτε ἡ κυβέρνηση, ποιὸς θὰ τὴν διαδεχόταν; Κανεὶς δὲν φαντάστηκε οὔτε μιὰ στιγμὴ ὅτι οἱ μικρὲς ἐπαναστατικὲς μειονότητες ποὺ ἄρχισαν τὸ προτσὲσο τῶν ταραχῶν θὰ μποροῦσαν νὰ κυβερνήσουν τὴ χώρα. Εἶταν γκωσερίλλερο ποὺ ἐνεργοῦσαν στὰ περιθώρια τῆς κοινωνίας κι ὄχι ὑποψήφιοι γιὰ τὴ διαδοχή. Ἤθελαν νὰ σαμποτάρουν τὸ ἀστικὸ κράτος κι ὄχι νὰ τὸ κληρονομήσουν. Ὁ Κὸν - Μπεντὶ δὲ θὰ πήγαινε νὰ πρεσβεύσει στὸ Συμβούλιο τῶν ὑπουργῶν στὴν αἴθουσα τῶν Ἡλυσίων. Οἱ μόνοι δυνατοὶ διάδοχοι εἶταν οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀνῆκαν στὴν ἀντιπολίτευση. Μιὰ κάποια συμφωνία τῶν κομμουνιστῶν καὶ τῶν σοσιαλιστῶν εἶταν ἡ μόνη δεκτὴ λύση ἀνακατάστασης τοῦ γκωλλισμοῦ. Ἡ κρίση ἔγινε τότε μιὰ δοκιμασία δυνάμεων καὶ γιὰ τὴν ἐπίσημη ἀριστερὰ ὅπως καὶ γιὰ τὸ καθεστώς. Ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῶν ἀρχῶν τοῦ Μάη ἡ ἀριστερὰ ἔγινε στόχος πολλῶν ἐπιθέσεων. Τὴν κατηγόρησαν γιὰ τύφλωση καὶ δειλία, ἀλλὰ καὶ γιὰ παράνομη φιλοδοξία· ὅτι πρόδωσε τὴν ἐπανάσταση ἀλλὰ καὶ ὅτι συνωμότησε μαζί της· ὅτι δὲν πῆγε ἀρκετὰ μακριὰ ἀλλὰ κι ὅτι προχώρησε πολὺ μακριά. Αὐτὲς οἱ κατηγορίες προέρχονται ἀπὸ τὶς διάφορες συγχύσεις πάνω στὴ φύση τῆς γαλλικῆς ἀριστερᾶς ἀλλὰ καὶ πάνω στὴ φύση τῆς πολιτικῆς κρίσης ποὺ ἀντιμετώπισε ἡ χώρα τὸ Μάη. Ὅταν αὐτὴ ἡ κρίση ξέσπασε, ἡ ἀριστερὰ ξαφνιάστηκε καὶ βρέθηκε διαιρεμένη. Διαιρεμένη γιατί, μ' ὅλο ποὺ οἱ κομμουνιστὲς φλέρταραν μὲ τοὺς σοσιαλιστές, δὲν εἶχαν ἀκόμα πλησιάσει τὴν ἕνωση καὶ γιατὶ κι οἱ σοσιαλιστὲς εἶταν μιὰ ὄχι στενὰ ξεμένη οἰκογένεια. Καὶ ξαφνιάστηκαν γιατὶ δὲν εἶχαν προβλέψει ὅτι τὸ θέμα τῆς διαδοχῆς θὰ γινόταν ἕνα πρόβλημα πρὶν ἀπὸ τὸ 1971—72. Κατευθύνονταν ἀργὰ κρὰς τὴ λύση σου· ἡ κρίση τοὺς ξεπέρασε σὲ ταχύτητα.

Τὸ γκωλλικὸ καθεστὼς εἶχε ἐγκατασταθεῖ πρὶν 7 χρόνια κιόλας στὴν ἐξουσία ὅταν ὁ Φρανσουὰ Μιττεράν, σοσιαλιστὴς δικηγόρος καὶ πολιτικὸς ἄνθρωπος τῆς 4ης Δημοκρατίας, ἔνωσε τὶς δυνάμεις του μ' ἐκεῖνες τοῦ κομμουνιστῆ ἀρχηγοῦ Βαλντὲκ Ροσὲ γιὰ νὰ προσπαθήσει γ' ἀνατρέψει τὸ νόμιμα ποὺ βρισκόταν στὴν ἐξουσία. Τὸ κεῖμενα ἔγινε μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν προεδρικῶν ἐκλογῶν τοῦ Δεκέμβρη 1965 στὶς ὁποῖες ὁ Μιττεράν παρουσιάστηκε σὰν μοναδικὸς ἐκπρόσωπος τῆς ἀριστερᾶς (27). Αὐτὴ ἡ συμμαχία ἀνάμεσα σὲ δυὸ παλιοὺς ἀσπον-

(27) Ἕνα προμήνυμα αὐτῆς τῆς συμμαχίας ὑπῆρξε ἡ συμφωνία κατ-

δους ἐχθρούς, τὸν κομμουνισμὸ καὶ τὴ σοσιαλδημοκρατία, ἀποδείχτηκε ἰδιαίτερα καρποφόρα. Ὁ Μιττεράν ἐπέβαλε στὸ στρατηγό του τὴν ταπεινωτικὴ μιᾶς ἀναμέτρησης μόνο μ' ἕνα ἀντίπαλο. Στὸ δεύτερο γύρο ὁ Πρέσβης βγῆκε πανὶ μιὰ πλειοψηφία 54,6% ἐνάντια σὲ 45,4% τοῦ Μιττεράν ἀφοῦ οἱ ἄλλοι ὑποψήφιοι εἶχαν ἀποτραβηχτεῖ ἀπὸ μετωξύ. Τὸ γεγονὸς ὅτι κόντεψε νὰ νικήσει τὸν στρατηγὸ ἔκανε τεράστιο καλὸ στὴν πρόσφατα ἑνωμένη ἀριστερὰ καὶ εἶχε ἀντανάκλαση σὲ κάθε στρατόπεδο. Αὐτὸ ἐπέτρεψε στὸν Βαλντὲκ Ροσὲ π.χ., νὰ παραχωρήσει τοὺς πολιτικούς ἀβιάλλακτους τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς του ποὺ εἶχαν ἀντιταχτεῖ στὴ συμμαχία μὲ τὴ σοσιαλδημοκρατία. Αὐτὸ ἐπέτρεψε στὸν Μιττεράν νὰ συνεχίσει τὴν προσπάθειά του γιὰ τὴν ἕνωση τῶν πολυάριθμων οἰκογενειῶν τῆς μὴ κομμουνιστικῆς ἀριστερᾶς σὲ μιὰ ὁμοσπονδία. Οἱ κυριότεροι παρτενὲρ τῆς Ὁμοσπονδίας εἶναι: οἱ ριζοσπάστες, τὸ ἀρχαιότερο πολιτικὸ κόμμα, ποὺ ὅμως ἀρχίζει νὰ παρακμάζει μετὰ τὴν ὅλη Δημοκρατία· ἡ Σύμβαση Δημοκρατικῶν Θεσμῶν, ἕνας πρόσφατος πολιτικὸς σχηματισμός, ποὺ συγκεντρώνει 60 περίπου λέσχες καὶ ἑνώσεις σ' ὅλη τὴ Γαλλία καὶ τὸ Γαλλικὸ Τμῆμα τῆς Ἐργατικῆς Διεθνοῦς (SFIO) τοῦ Γκὺ Μολλέ, ποὺ ἀνασχηματίστηκε σὲ σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα ἀπὸ τὸν Λεὸν Μπλοὺμ, ὅταν ἡ πλειονότητα τῶν Γάλλων σοσιαλιστῶν προσχώρησαν στὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ καὶ ἔγιναν κομμουνιστὲς στὸ συνέδριο τῆς Τοὺρ τὸ 1920. Μὲ διαπραγματεύσεις καὶ λεπτὲς πιέσεις ὁ Μιττεράν προσπάθησε νὰ ἑνώσει αὐτὲς τὶς τρεῖς ὁμάδες σ' ἕνα κόμμα. Οἱ σοβαρότεροι ὑποστηριχτές του εἶναι οἱ «Νεόσυρτοι» τῆς Σύμβασης Δημοκρατικῶν Θεσμῶν· μιὰ ὁμάδα ἀπὸ νέους δυναμικοὺς ἀνθρώπους μὲ προοδευτικὲς ἰδέες. Τὸ σοβαρότερο ἐμπόδιο εἶναι ἡ ἀντιχουσελιχτικὴ πολιτικὴ τοῦ SFIO ποὺ δὲν ἤθελε καθόλου νὰ χάσει τὴν προσωπικότητά του καὶ τὴ δύναμή του μέσα σ' ἕνα πιὸ σημαντικὸ κόμμα.

Ἡ σχετικὴ ἐπιτυχία τῆς ἑνωπιημένης ἀριστερᾶς κατὰ τὶς προεδρικὲς ἐκλογὲς τοῦ Δεκέμβρη 1965 ἐνθάρρυνε τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα καὶ τὴν Ὁμοσπονδία νὰ πλησιάσουν περισσότερο. Στὶς βουλευτικὲς ἐκλογὲς τοῦ 1967 συναγνοήθηκαν γιὰ ἕνα ρεαλιστικὸ κι ὄχι θεωρητικὸ ἐκλογικὸ πρόγραμμα ποὺ βασιζόταν στὸ σύστημα τῶν καταιτήσεων — ἕνας ὑποψήφιος δηλαδὴ ἀποσύρεται εὐνοώντας ἕνα συναγωνιστὴ δεκτὸ ποὺ ἔχει μεγαλύτερη ἐκλογικὴ ἐπιρροή.

Σκοπὸς τῆς συμφωνίας ἀνάμεσα στὸ Κ.Κ. καὶ τὴν Ὁμοσπονδία ἦταν γιὰ τὸ σύστημα τῶν ἀμοιβαίων παραιτήσεων νὰ νικήσουν τοὺς γκωλλιστές. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ Κ.Κ. καὶ οἱ σύμμαχοί του κέρδιζαν 114 ἕδρες, ἐνῶ ἡ γκωλλικὴ πλειοψηφία ἔπεφτε ἀπὸ 233 ἕδρες σὲ 200 (ἀπὸ 288 σὲ 244 ἂν ὑπολογίσουμε τοὺς Ἀνεξάρτητους Δημοκρατικοὺς τοῦ Βαλερὶ Ζισκὰρ ντ' Ἐσταὶν σὰν γκωλλικούς). Τὰ ἀποτελέσματα εἶναι τόσο θετικὰ ποὺ ἡ ἐνοποιημένη ἀριστερὰ ἄρχιζε νὰ ἐλπίζει ὅτι θὰ εἶχε μιὰ ἐντυπωσιακὴ νίκη στὴν ἑπόμενη ἐκλογικὴ ἀναμέτρηση.

μουνιστῶν - σοσιαλιστῶν τῆς 5 Γενάρη 1969 κατὰ τὶς δημοτικὲς ἐκλογὲς τῆς περιφέρειας τοῦ Σηκουάνα.

Αὐτὸ ἐδήγησε τοὺς δυὸ συμμάχους νὰ ξεπεράσουν τὴν καθαρὰ τακτικὴ συμμαχία καὶ νὰ μελετήσουν τὶς πιθανότητες ἐπεξεργασίας ἑνὸς κοινοῦ προγράμματος. Καὶ οἱ δυὸ κατάλαβαν ὅτι οἱ ἐκλογὲς ἤθελαν νὰ εἶναι βέβαιο ὅτι συμφωνήσαν ἀρκετὰ ὥστε νὰ μποροῦν νὰ κυβερνήσουν μαζί. Μετὰ ἀπὸ μακρόχρονες συζητήσεις μιὰ ἀνακοίνωση ἔρθηκε στὸ κοινὸ στὶς 23 τοῦ Φλεβάρη 1968: ἦταν μιὰ εἰλικρινὴς ἔκθεση τῶν σημείων συμφωνίας καὶ διαφωνίας. Δὲν εἶταν ἀκόμα τὸ πρόγραμμα μιᾶς κυβέρνησης συνεργασίας, ἀλλὰ ἕνα ἀποφασιστικὸ βῆμα πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Παρ' ὅλη τὴν εἰλικρίνειά του, τὸ ντοκουμέντο αὐτὸ δὲν ἀντανακλοῦσε τὴν πραγματικὴ κατάσταση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στὶς δυὸ πολιτικὲς οἰκογένειες ποὺ δὲν εἶχαν ἀκόμα σχεδὸν καθόλου ξεπεράσει τὴν ἀμοιβαία βαθιὰ δυσπιστία τους. Πραγματικὰ οἱ κομμουνιστὲς φοβοῦνταν ὅτι ὁ Μιττεράν θὰ χρησιμοποιοῦσε τοὺς ψήφους τους γιὰ ν' ἀνέβει στὴν ἀρχὴ καὶ μετὰ θὰ στρεφόταν ἐναντίον τους προτιμώντας νὰ ἑνωθεῖ μὲ τὸ κέντρο γιὰ νὰ κυβερνήσει. Ἡ Ὁμοσπονδία ἀπὸ τὴ μεριά της φοβόταν ὅτι ἂν σχηματίσει κυβέρνηση μὲ τοὺς κομμουνιστές, ἐκεῖνοι θὰ ὑπονέμευαν τὴν Ὁμοσπονδία ὅπως εἶχε γίνει στὴν Πράγα τὸ 1948. Ἀπὸ τότε μιά, ἀξιωματικότητη, ἀλλὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικὲς ἀρχὲς τῆς στρατηγικῆς τοῦ Μιττεράν εἶταν ἡ ἀποφυγὴ νὰ βαδίσει γιὰ μιὰ κυβέρνηση συνεργασίας μὲ τοὺς κομμουνιστὲς ὅσο ἡ Ὁμοσπονδία δὲν θὰ εἶταν ἀρκετὰ δυνατὴ γιὰ νὰ τὴν κατευθύνει. Δὲν ἀγνοοῦσε βέβαια ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιδίωξη εἶταν ἀκόμα μακροπρόθεσμη: τὸ 1967 ἡ Ὁμοσπονδία εἶχε συγκεντρώσει 4.200.000 ψήφους καὶ Κομμουνιστικὸ Κόμμα 5.000.000 (παρ' ὅλο ποὺ οἱ συστοιχίες τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος ἔδιναν 121 βουλευτὲς στὴν Ὁμοσπονδία καὶ 73 στοὺς κομμουνιστές). Ὅλος ὁ κόσμος ἤξερε ὅτι οἱ κομμουνιστὲς εἶταν οἱ πιὸ δυνατοὶ κι ὅτι ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Κ.Κ. ἐλέγχει τὴ ΓΣΕ, τὴν ἰσχυρότερη ἐργατικὴ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση τῆς Γαλλίας.

Ὁ Μιττεράν, λοιπόν, ἀκόφευγε πάντα νὰ δώσει στοὺς κομμουνιστὲς σίγουρες ἐγγυήσεις γιὰ τὴ συμμετοχή τους στὴν κυβέρνηση, ποὺ θὰ γινόταν ἂν κέρδιζαν μαζὶ τὶς ἐκλογές. Ἀπὸ κεῖ ξεκινοῦσε ἡ διχασμένη στάση του. Προσπαθοῦσε νὰ προσφέρει στὸ κοινὸ μιὰ ἀριστερὴ ἀντιπολίτευση, ἱκανὴ νὰ ἀδηγήσει τὸ στρατηγὸ Ντὲ Γκὼλ στὴν ἀπομόνωση, ἀποφεύγοντας ταυτόχρονα νὰ δεθεῖ ἀνεπανόρθωτα μὲ τοὺς κομμουνιστές, ἀπὸ φόβο μήπως τρομάξει τοὺς ἐκλογεῖς ποὺ ἤξεραν ὅτι ἡ Ὁμοσπονδία εἶταν σὲ κατώτερη θέση ἀπὸ τὸ σύμμαχό της.

Αὐτὸ εἶταν, λοιπόν, τὸ ὄχι καὶ πολὺ ἱκανοποιητικὸ σημεῖο, στὸ ὁποῖο εἶχαν φτάσει οἱ προσπάθειες πλησιάσματος κομμουνιστῶν καὶ σοσιαλιστῶν τὴν παραμονὴ τῆς κρίσης τοῦ Μάη. Οἱ σταθμοὶ πρὸς τὴν ἑνότητα διπῆρξαν οἱ προεδρικὲς ἐκλογὲς τοῦ Δεκέμβρη 1965, οἱ βουλευτικὲς ἐκλογὲς τοῦ Μάρτη 1967 καὶ ἡ ἐπεξεργασία τῆς κοινῆς πλατφόρμας τὸ Φλεβάρη 1968. Ὁπωσδήποτε, ὅπως τόδειξε καὶ ἡ κρίση, αὐτὴ ἡ ἑνότητα δὲν εἶχε ἀκόμα πραγματοποιηθεῖ.

Ὁ κυριότερος στόχος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος στὰ τρία τελευταῖα χρόνια εἶταν νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἀπομόνωση ποὺ εἶταν τοποθετημένο ἀπὸ τὸ 1947 καὶ νὰ γίνει ἕνας παραδεκτὸς μέτοχος σὲ

κυβέρνηση. Παρ' όλο τό τεράστιο πλήθος τών έργατών ψηφοφόρων του, τό Κ.Κ. ξέρει πολύ καλά ότι δέν μπορεί νά ελπίζει νά σχηματίσει μόνο του μιά κυβέρνηση πλειοψηφίας. Γιά νά φτάσει στήν έξουσία μέσα στά κοινοβουλευτικά πλαίσια πρέπει νά συμμαχήσει μέ τήν δχι κομμουνιστική άριστερά. Γι' αύτό κλήθηκε τήν Όμοσπονδία.

Τό Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα ανακαινίσθηκε πολύ. Ό Ντέ Γκώλ μπόρεσε νά καρδίσει τίς έκλογές τρομοκρατώντας τή χώρα μέ τό φάσμα μιάς κομμουνιστικής έπαναστάσης, άλλά στήν πραγματικότητα τό Κ.Κ. δέν είναι ένα έπαναστατικό κόμμα άπό τό τέλος τού παγκοσμίου πολέμου. Αύτό όφείλεται στά δσα άπό τήν έποχή πού δημιουργήθηκε είταν ένα κόμμα μάζας κι δχι μιάς πρωτοπορειακής μειοψηφίας, δπως συνέβαινε στίς άλλες χώρες τής Εύρώπης. Στό συνέδριο τής Τούρ (1920) τά τέσσερα πέμπτα τού σοσιαλιστικού κόμματος άποφάσισαν νά συνταχθούν μέ τήν Κομμουνιστική Διεθνή. Μόνο τό ένα πέμπτο άκολούθησε τόν Λεόν Μπλούμ. Έτσι τό Κομμουνιστικό Κόμμα έγινε άμεσος κληρονόμος τού γαλλικού ιστορικού σοσιαλισμού και διέθετε μιά σημαντική βάση άπό τήν άρχή του. Υπάκουσε στίς σοβιετικές άπαιτήσεις άμως, έγινε ένα αύθεντικό έπαναστατικό κόμμα στή δεκαετία τού 1920 και στήν άρχή τής δεκαετίας τού 1930, ύποστηρίζοντας τήν κυβέρνηση Λαϊκού Μετώπου τού Μπλούμ ώς τό 1936 γιά λόγους πρόσκαιρης τακτικής.

Ρυθμένο στήν παραγωγή μέ τό ρώσο - γερμανικό σύμφωνο τού Αύγούστου τού 1939, τό Κ.Κ. ξαναφαναρώθηκε θριαμβευτικά στήν Άντίσταση όταν ή Ρωσία μπήκε στόν πόλεμο τόν Ίούνη τού 1941. Είταν ή πιό καλή του έποχή, οί άγωνιστές του άπέδειξαν στή δράση τό πνεύμα αύταπάρνησης και τήν άποτελεσματικότητα τής όργάνωσής τους σέ τυμπήνες. Ή άμοιβή τους ήρθε στήν Άπελευθέρωση όταν άπόχτησαν 26% τών ψήφων στίς έκλογές τού Όχτώβρη 1945 και τέσσερα ύπουργεία - πλαισιά στήν κυβέρνηση τού στρατηγού Ντέ Γκώλ. Τελικά διώχτηκαν άπό τήν έξουσία, ένα χρόνο κι έφτά μήνες άργότερα, όταν ό Πώλ Ραμανταδιέ τούς άπόλυσε άπό τήν κυβέρνησή του τό Μάη τού 1947. Άπό τότε δέν ξαναμπήκε ποτέ στήν κυβέρνηση. Μέσα σ' αύτή τήν σύντομη περίοδο, πρίν άπό 21 χρόνια, τό Κ.Κ. δέν πήρε μέρος στό κυβερνητικό σύστημα και άπό τότε νοσταλγούσε κάνοντας τήν έποχή τής έξουσίας. Αύτό δέν είναι έπαναστατικό ένστικτο. Άλλωστε ή μεγάλη μάζα τών κομμουνιστών ψηφοφόρων πού προκάλεσε τίς σημαντικές κοινωνικές μεταρρυθμίσεις τού 1936 και τού 1945—48 είναι κι αύτή μιά μάζα ρεφορμιστών κι δχι έπαναστατών. Πραγματικά τό Κ.Κ. είναι μιά εἰκόνα τών άγωνιστών του πού είναι βαθιά ένσωματωμένοι σέ μιά κοινωνία τής δποίας δέν άποτελούν τό κεφάλαιο κατατιζόμενο τμήμα.

Τέτοιο είταν λίγκεν τό ΓΚΚ στήν παραμονή τής κρίσης: ήθελε νά γίνει σεβαστό, νά κάνει μιά συμμαχία μέ τήν Όμοσπονδία πού άντιπροσώπευε γι' αύτό τό μόνο δρόμο γιά νά φτάσει στήν ποθητή έξουσία, και ύποστηριζόταν άπό μιά έργατική τάξη πού στή μεγάλη της πλειονότητα έπιθυμεί τά άγαθά τής καταναλώσης κι δχι τήν έπανά-

σιαση. Πρέπει νά προσθέσουμε ότι ή ήγεσία τοῦ κόμματος δέν εἶταν πιά ἄνθρωποι στήν πρώτη τους νεότητα, ὅτι κανένα μέλος της δέν εἶχε ἐξαιρετικό πολιτικό ταλέντο κι ὅτι — κάτι πολύ σημαντικό — ἡ Σοβιετική Ἕνωση, στήν ὁποία τό κόμμα ἔβρισκε ταυτιστικά πιστό ἀπό τήν ἵδρυσή του, εἶχε ἀκολουθήσει ἀπαρασκεύαστα τήν πολιτική εἰρηνικῆς συνύπαρξης. Τό Κρεμλίνο δέν ἐπιθυμεῖ καθόλου μιά ἀναχώρηση τῆς Γαλλίας πού θά στερούσε τή Ρωσία ἀπό τήν ὑποστήριξη πού τῆς δίνει ἡ ἐξωτερική πολιτική τοῦ Ντέ Γκώλ.

Αὐτή ἡ σύντομη ἀναδρομή στήν ἱστορία ἔχει σκοπό τήν ἐξήγηση τῆς στάσης τῆς ἀριστερᾶς τό Μάη. Πρέπει νά θυμηθοῦμε ὅτι κομμουνιστές καί σοσιαλιστές ἐπιστρατεύτηκαν σ' ἕνα σκληρό ἀγώνα σύμφωνα μέ τήν πολιτική πού ἐξετάσαμε. Ὅσοι κάνουν κριτική στήν πολιτική τῆς ἀριστερᾶς κατά τά γεγονότα ἁμαλῶν συχνά αὐτή τή σημαντική ἄποψη τοῦ θέματος. Τό Μάη τοῦ 1968 τό Κομμουνιστικό Κόμμα ἔπρεπε ν' ἀποφασίσει ἄν ἡ κατάσταση εἶχε ἐξελιχτεῖ ἀρκετά γιά νά δικαιολογήσει τήν ἀναταραχή καί τήν ἐγκαταλείψη μιᾶς πολιτικῆς πού τοῦ εἶχε ὑπαγορέψει ἡ ἱστορία καί ἡ βαθύτερη φύση του. Τό κόμμα μελέτησε τό θέμα αὐτό μέσα στό Πολιτικό του Γραφεῖο κι ἀποφάσισε ὅτι δέν εἶταν ἡ κατάλληλη περίσταση.

Πῶς τότε ἀντέδρασε στήν κρίση τό Κομμουνιστικό Κόμμα; Πρέπει νά παρατηρήσουμε κρῶτα ὅτι ξαφνιάστηκε ὅπως κι ὅλος ὁ κόσμος. Οἱ αἰτίες τῆς δυσαρέσκειας τῶν φοιτητῶν καί τῶν ἐργατῶν εἶταν φανερές γιά ὅλους ἀλλά κανένας στή Γαλλία δέν μποροῦσε νά προβλέψει τήν ἔκρηξη τοῦ Μάη. Κανείς δέν εἶταν ἑτοιμασμένος. Ἀλλά ἐνῶ μερικοί, ὅπως καί ἡ κυβέρνηση, αὐτοσχεδίαζαν — περνώντας ἀπό τό ἕνα ἐπινόημα στό ἄλλο, ἀλλάζοντας ἀπότομα πολιτική, ὑποχωρώντας στόν πανικό — ἡ ἀνταίδραση τοῦ Κ.Κ. εἶχε τουλάχιστον λογική συνέχεια κι σχέση μέ τή στάση πού εἶχε κρατήσει πρίν ἀπό τήν κρίση. Τό Πολιτικό του Γραφεῖο συνεδρίαζε κάθε μέρα καί σέ κάθε σταθμό τῆς ἐξέλιξης τοῦ ἔργατος ἔκανε τήν ἐρώτηση: ἡ πολιτική μας εἶναι ἀκόμα σωστή; Κάθε φορά — ἐκτός ἀπό ἐξαιρετικές περιστάσεις πού θά δοῦμε παρακάτω — οἱ κομμουνιστές ἡγέτες ἔμειναν σταθεροί στίς θέσεις τους. «Μείναμε μέ ψυχρό κεφάλι», εἶπε ὁ Βαλντέκ Ροσέ μετά τήν παραίτηση στίς 8 τοῦ Ἰούλη.

Ἕνα μέρος ἀπό τίς δυσκολίες τοῦ κόμματος ἐρχόταν ἀπό τό ὅτι ἔπρεπε νά ἀγωνίζεται σέ δυό μέτωπα, ἐνάντια στό γκωλλικό καθεστώς ἀλλά κι ἐνάντια στούς πολιτικούς γκουσιλλέρο — τροτσκιστές, μαοϊκούς, γκωσιδαρικούς κι ἀναρχικούς — πού βρίσκονταν σ' ἀριστερά του. Μετά τήν κινεζο-σοβιετική διαφωνία τό Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα, ὅπως κι' ὅλα τά Κ.Κ. τοῦ κόσμου, πού εἶναι προσανατολισμένα στή Ρωσία, πολέμησε μέ δύναμη (καί διάγραψε) τά φιλοκινεζικά στοιχεῖα μέσα στίς γραμμές του. Ἡ ἰδιοτυπία τῆς γαλλικῆς κατάστασης, ὅπως προσπαθήσαμε νά δείξουμε στό κεφάλαιο ΙΙ, βρίσκεται στό γεγονός ὅτι μιά πιό ριζοσπαστική νέα γενιά εἶχε ξεφύγει ἀπό τήν ἐπιρροή τοῦ κόμματος κι εἶχε στραφεῖ ἐναντίον του, υἱοθετώντας θεωρίες μαοϊκές ἀλλά κυρίως τροτσκιστικές. Στόν τομέα τῶν ὀργανώσεων

νεολαίας, αὐτὴ ἡ κατάσταση ἀντικαθρεφτίστηκε στὴν παραμικὴ τῆς ἀρθόδοξης Ἕνωσης Κομμουνιστῶν Φοιτητῶν καὶ στὴν ἀνερχόμενη ἐπιρροὴ τῆς τροτσκιστικῆς Κομμουνιστικῆς Ἐπαναστατικῆς Νεολαίας καὶ τῆς φιλοκινεζικῆς Ἕνωσης Κομμουνιστικῶν Νεολαιῶν Μαρξιστῶν Λενινιστῶν.

Ἔτσι συνεχιζόταν ἕνας ἀγώνας ἀπὸ τὸ 1966 κι ἦταν ἐξηγεῖται ἡ προσπάθεια τοῦ Κ.Κ. νὰ ἀναγκάσει σὲ σιωπὴ τὸν Κὼν - Μπεντὶ ἀπὸ τότε ποὺ αὐτὸς ἄρχισε τὴ δράση του μέσα στὴ Ναντέρ.

Τὸ πιὸ φανερὸ δεῖγμα αὐτῆς τῆς ἐχθρότητας δόθηκε στὴν «Οὐμανιτὲ» στὶς 3 τοῦ Μάη ἀπὸ τὸν Ζὰκ Μαρσαί, τὸν ἡγέτη νούμερο 2 τοῦ ΓΚΚ ποὺ κατάγγειλε δίκαια τὸν «Γερμανὸ ἀναρχικὸ Κὼν - Μπεντὶ» καὶ πρόσθεσε: «Αὐτοὶ οἱ ξενιτεμένοι πρέπει νὰ ξεμασκαρευτοῦν γιατὶ ὑπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τῆς γκωλλικῆς ἐξουσίας καὶ τῶν μεγάλων καπιταλιστικῶν μονοπωλίων». Στὴν ἀρχὴ τῆς κρίσης τὸ Κ.Κ. εἶδε λανθασμένα τὴν ταραχὴ στὴ Ναντὲρ σὰν μιὰ ἀπόπειρα κινέζικης ξαπλώστρας μὲ σκοπὸ νὰ σαμποτάρει τὶς συζητήσεις γιὰ τὴν εἰρήνη στὸ Βιετνάμ ποὺ θὰ ἄρχιζαν σὲ λίγο στὸ Παρίσι. Ἡ ὀργὴ τοῦ κόμματος ἐνάντια στὴν ΕΚΝ Μ - Λ βρισκόταν τότε στὸ ζενίθ. Μιὰ ἑβδομάδα νωρίτερα ἕνας κομμουνιστὴς βουλευτὴς, ὁ Πιὲρ Ζουκέν, εἶχε διαχτεῖ δίκαια ἀπ' τὴ Ναντὲρ ἀπὸ ἕνα φιλοκινεζικὸ κομμάντο.

Καθὼς ἐξελισσόταν ἡ κρίση, τὸ κόμμα προσπαθοῦσε νὰ μείνει πάνω στὸ σκοινὶ ὅπου περπατοῦσε ἀνάμεσα στὴν ὑποστήριξή του φοιτητῶν ἐνάντια στὴν ἀστυνόμευση καὶ τὴν ἐχθρότητα ἐνάντια στοὺς ἐξτρεμιστὲς ἀρχηγούς. Στὶς 9 τοῦ Μάη, ὁ διανοούμενος τοῦ Κ.Κ. Λουὶ Ἀραγκόν, ἄρχισε μιὰ συζήτηση σὲ μιὰ συγκέντρωση στὸ Σαὶν Μισέλ. Ὁ Κὼν - Μπεντί, μὲ τὸ χάρισμά του νὰ βρίσκει τὸ σωστὸ σημεῖο, ζήτησε ἀπὸ τὸν συγγραφέα νὰ ἐξηγήσει στὶς χιλιάδες φοιτητὲς ποὺ βρίσκονταν ἐκεῖ, γιατὶ ἡ «Οὐμανιτὲ» εἶχε ἐπιτεθεῖ ἐνάντια στὸ Κίνημα τῆς 22 τοῦ Μάρτη καὶ «γιατὶ ἀφοῦ εἶστε σύμφωνος μὲ τοὺς φοιτητές, δὲν κατεβήκατε μαζί τους στὸ δρόμο;». Ἡ νύχτα τῶν βδοσραγμάτων ὑποχρέωσε τὴν ΓΣΕ νὰ συνάψει μιὰ σύντομη συμμαχία μὲ τοὺς φοιτητὲς γιὰ τὴν ὑποστήριξη τῆς γενικῆς ἀπεργίας καὶ τῆς ταράτσας διαδήλωσης στὶς 13 τοῦ Μάη. Μ' αὐτὴ τὴν αὐταιρία ὁ Κὼν - Μπεντὶ κορόιδεψε τὰ σοταλινικὰ καθάρματα ποὺ παρέλαυναν στὴν αὐρὰ τῆς παρείας.

Μέχρι τότε, οἱ ἀμεσοδίες βρισιὲς ἀνάμεσα στὸ Κ.Κ. καὶ τὶς «ὁμαδοῦλες» τῆς ἀριστερᾶς δὲν εἶταν παρὰ ἀφιμαχίες τῆς ρουτίνας μέσα σ' ἕνα ἀγώνα δύο χρόνων. Ἀλλὰ ὅταν στὶς 14 τοῦ Μάη ξέσπασε τὸ γενικὸ κίνημα τῆς ἀπεργίας, ἡ ἀπειλὴ ποὺ βάραινε τὸ κόμμα ἔγινε ξαφνικά, πιὸ σοβαρή. Κομμουνιστὲς ἡγέτες, ὅπως ὁ Ρολὰν Λερουά, ποὺ στὴν ἀρχὴ εἶχαν ἐκδηλωθεῖ ἐνάντια στὴ σαλπρὴ σκάση τοῦ Ζὼρζ Μαρσαὶ ἀπέναντι τοῦ Κὼν - Μπεντὶ καὶ τοὺς φίλους του, συμφώνησαν τότε μὲ τὴ γραμμὴ τοῦ κόμματος. Ἦταν ἕνας πόλεμος «μαίχρις ἐσχάτιον» ἐνάντια στοὺς «ψυχαδιάκτες ὑπαριστιερούς». Τὸ κόμμα φοβόταν ὅτι οἱ ἐξτρεμιστὲς θὰ παρέσυραν τοὺς νεαροὺς ξαναμμένους ἐργάτες νὰ παράσουν τὰ ὅρια μιᾶς εἰρηνικῆς κατοχῆς καὶ νὰ ἐγκαταστήσουν ἕνα εἶδος

έργατικής έξουσίας πού — προκαλώντας την άπεργία — θά κινδύνευε νά σαμποτάρει τις παλιές συμφωνίες μέ τούς έργοδότες. Αύτοί οί φόβοι δημιουργούσαν άγχος στούς ήγέτες τού ΓΚΚ και της ΓΣΕ άκριβώς γιατί ή άπεργία είταν αύθόρμητη και ξέφευγε άπ' τον έλεγχό τους. Ούτε τό Κ.Κ. ούτε ή ΓΣΕ άγνοούσαν ότι κάθε έπιτυχία τών νεαρών έπαναστατών θά μπορούσε νά δώσει στό κίνημα μιά όξη έξέγερσης πού τήν έκριναν άλαφερή γιά τήν έργατική τάξη. Γι' αύτό ή ΓΣΕ τοποθέτησε τά κατεχόμενα έργοστάσια πίσω άπό ένα «σοβερένιο παραπέτασμα» κι έβαιπε ρητή διαταγή νά μήν άφήσουν τούς φοιτητές νά τό περάσουν. Όταν πιά στις 18 τού Μάη ή ΓΣΕ βεβαιώθηκε σχεδόν ότι κρατούσε τό κίνημα στά χέρια της, ό γενικός γραμματέας της μπόρεσε νά μιλήσει μέ κάποια εύχαρίστηση γιά τήν «τεράστια ήσυχη δύναμη» τού συνδικάτου του.

Ή διαμάχη άνάμεσα στό Κομμουνιστικό Κόμμα και τις «άριστερίστικες» περιλαμβάνεται σέ μιά έρώτηση: Ύπήρχε ή όχι στή Γαλλία έπαναστατική κατάσταση τό Μάη τού 1968; Οί ήγέτες τών φοιτητών πίστευαν σταθερά ότι οί ίδιες τού Τρότσκι πραγματοποιούνταν κάτω άπό τά μάτια τους κι ότι ή έπανάσταση κλησίζε. Άπό τή μεριά τους οί κομμουνιστές είταν τό ίδιο βέβαιοι, ότι αύτό είταν ένα σοβαρό κι έπικίνδυνο λάθος. Δέν έκράκειτο γιά άκαδημαϊκή συζήτηση. Ή μάζα είταν τεράστια, είταν ίσως οί ζωές πολλών έργατών και τό μέλλον όλοκλήρου τού έργατικού κινήματος στή Γαλλία, όπως και τό μέλλον τού ίδιου τού Κ.Κ. Δέν είταν 1789, ούτε ή Ρωσία τό 1917, ούτε άκόμα ή Γερμανία μετά τήν ήττα τού 1918. Ή μεγάλη μάζα τών έργατών και τών άγροτών όνειρευόταν τις άστικές άνέσεις κι όχι μιά νέα κοινωνική τάξη· ή χώρα στό σύνολό της εύημερούσε· ό στρατός είταν καλά έξοπλισμένος και πιστός στό καθεστώς. Δέν είταν εύκολο λοιπόν νά πάρουν την έξουσία. Άν τό προσπαθούσαν μέ παράνομα μέσα, θά είταν σάν νά ριψοκινδύνευαν έναν έμφύλιο πόλεμο αίματηρό, γιά τον όποίο οί έργάτες δέν είχαν ένθουσιασμό και δέν είταν προετοιμασμένοι. Τέτοια είταν ή άγάλλουση τού Κ.Κ. πού έκανε τούς άριστερούς άντιπάλους του νά τό κατηγορήσουν ότι ύποστήριξε τό γκωλλισμό και μάλιστα τάχτηκε μαζί του.

Άκριβώς γιατί ή μάζα είταν τόσο μεγάλη τό κόμμα λυσσομανούσε ένάντιον τών «ύπεραριστερών», πού οί μιά ένθεσή του στις 8 Ίουλη ό Βαλντέκ Ροσέ τούς χαρακτήρισε σάν τον «πιό πιστικό κίνδυνο». Γιά τήν ίδια αίτία ή ΓΣΕ άντιτάχτηκε άποφασιστικά στή χρήση της άπεργίας σάν έπαναστατικού όπλου καθώς και στις διεκδικήσεις της ΓΔΣΕ τις σχετικές μέ τον έργατικό έλεγχο. Γιά τήν ίδια άκόμα αίτία τό Κ.Κ. κατηγόρησε όλους τό Ένοποιημένο Σοσιαλιστικό Κόμμα (ΕΣΚ) πού άνοιξε τήν άγκαλιά του στούς έπαναστάτες φοιτητές. Τέλος αύτή ή αίτία είναι στό βάθος της άδιαφορίας τών κομμουνιστών νά συνεργαστούν μέ τον Μαντές-Φράνς όταν, όπως θά δούμε, προτάθηκε σάν άρχηγός της άριστερᾶς την τελευταία έβδομάδα τού Μάη: μήπως δέν είχε θείζει τή συμπάθειά του στούς έπαναστάτες φοιτητές;

Ἐνοχλημένο στ' ἀριστερά του ἀπὸ τὶς ἐξαρτημένες ὀργανώσεις τὸ Κ.Κ. δὲν ἔδρισκε γαλήνη οὔτε καὶ στὰ δεξιά του μὲ τὴν Ὁμοσπονδία τοῦ Φρανσουὰ Μιττεράν. Καθὼς ἡ κρίση πλησίαζε στὴν κάθαρσή της, τὸ Κ.Κ. πίεζε κάθε μέρα τὴν Ὁμοσπονδία νὰ συνυπογράψουν ἕνα πρόγραμμα κυβέρνησης κοινῆς συνεργασίας. Σχεδὸν κάθε φύλλο τῆς «Ὀμανιτὲ» διακόπτωνε αὐτὸ τὸ αἴτημα. Ἀλλὰ ὁ Μιττεράν δὲν ἤθελε νὰ δεθεῖ. Ἡ Ὁμοσπονδία εἶταν πολὺ ἀδύναμη κατὰ τὴν γνώμη του γιὰ νὰ ριφκινδυνέψει νὰ παρουσιαστεῖ στὸ λαὸ χειροπόδαρα δεμένη ἀπὸ μιὰ συμφωνία μὲ τοὺς κομμουνιστές. Ἡ κρίση εἶχε φανερώσει τὶς δυνάμεις τοῦ καθενός. Οἱ κομμουνιστὲς χάφη στὴ συνδικαλιστική συγκομοσπονδία τους μποροῦσαν νὰ ἀπεργάσουν πραγματικὰ ἐλεγχο σὲ δύη τὴ χώρα, ἐνῶ ἡ Ὁμοσπονδία δὲν εἶχε στρατεύματα. Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν συγκρούσεων τῆς 23ης τοῦ Μάη μερικοὶ «Νεότουρκοι» τοῦ Μιττεράν ἔτρεξαν στὸ Καρτιὲ Λατὶν γ' ἀναγγείλουν: «Ἡ ἀντικυβέρνηση φτάνει», ἀλλὰ γιουχαΐστηκαν ἀπ' ὅλους. Ὁ κ. Μιττεράν ὅμως δὲν ἤθελε νὰ παρακμελήσει τὴ νέα ἀριστερή δύναμη, καὶ θρισκόταν στοὺς φαντεγκές, στὴ βάση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, μέσα σ' ἑκατοντάδες ἐπιτροπὲς δράσης συγκροτημένες σ' ὅλο τὸ Παρίσι καὶ ποὺ ξεφύτρωσε ἔξω ἀπὸ τὸ Κ.Κ. καὶ σὰν ἀντιπολίτευσή τρὸς αὐτό. Ὁ Μαντὲς-Φρὰνς κοιτοῦσε σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Μήπως ἔπρεπε κι' αὐτὸς νὰ κάνει τὸ ἴδιο; Ἔτσι, στὰ φόρτα τῆς κρίσης, ἡ ἕνωση τῶν κομμουνιστῶν καὶ τῶν σοσιαλιστῶν, ποὺ ἑτοιμαζόταν ἀπὸ πολὺ καιρό, θὰν ἔγινε καὶ καμιὰ ἀξιόλογη ἀντικοινοβουλευτικὴ δὲν παρουσιάστηκε ἀπέναντι στὸ γκωλλικὸ καθεστώς. Αὐτὸ θὰ τὸ ἀνακτύξουμε στὸ ἑπόμενο κεφάλαιο.

Ἡ γραμμὴ συμπεριφορᾶς τοῦ Κ.Κ. εἶταν καθαρή. Ρίριζε ἐντελῶς τὴν πλάτη στὴν ἐξέγερση. Γιὰ 20 χρόνια ἀνειρευόταν νὰ θγεῖ ἀπὸ τὸ γκέττο τῶν καριῶν τῆς πολιτικῆς. Στὸ κοινωνικὸ ἔκλεσθο εἶταν ἑτοιμο νὰ ὑποστηρίξει μιὰ ἀπεργία μὲ καθαρὰ οἰκονομικὲς διεκδικήσεις. Στὸ πολιτικὸ ἐπίπεδο σκοπός του εἶταν ν' ἀντικαταστήσει τὸ γκωλλικὸ καθεστὼς χάρη σὲ μιὰ συμμαχία μὲ τὴν ὄχι κομμουνιστικὴ ἀριστερὰ ἀλλὰ μόνο «μέσα στὰ πλαίσια τῆς δημοκρατικῆς νομιμότητας». Τὸ Μάη ἡ συνέχιση αὐτῆς τῆς φρόνιμης, μετριοπαθοῦς καὶ ὀρθολογισμένης πολιτικῆς προκάλεσε μιὰ ἰσχυρὴ ἔνταση στὰ κόμματα. Εἶταν σὰν νὰ πουλοῦσε μπαγιάτικα ψωμὶ ἐνῶ οἱ ἄλλοι πρόσφεραν τσουρέκι. Τὸ Κ.Κ. εἶχε μερικὲς θαμαστικὲς ἀκολουθίες ὅπως τοῦ Ἀντρὲ Μπαρζονέ, γραμματέα τοῦ Κέντρου Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Μελετῶν τῆς ΓΣΕ, ποὺ κατηγόρησε τὸ ΓΚΚ ὅτι προδίνει τὴν ἐπανάσταση κι ἔθαπτε πίσω τὴν κάρτα του γιὰ νὰ γραφτεῖ στὸ ΣΣΚ. Ἀπὸ τὴ μεριά του τὸ κόμμα διέγραψε μερικοὺς ἐπαναστάτες ξαναμμένους, ὅπως τὸν Ζὰν-Πιὲρ Βιζιέ, ποὺ συμπαθοῦσε τὸν καστρισμό, ἡγέτη τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς Βιετνάμ. Σὲ κάθε συρτάκι καὶ σὲ κάθε ἐργοστάσιο ἀναριτήθηκαν μήπως τὸ κόμμα ἄφηνε νὰ τοῦ ξεφύγει μιὰ ἐξαιρετικὴ εὐκαιρία. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Βαλιγὰκ Ροσέ, ὁ Ζὼρζ Σεγκὺ καὶ οἱ σύντροφοί τους δὲν κλονίστηκαν. Εἶταν, ὅπως διακήρυξε μετὰ ὁ γενικὸς γραμματέας, «ἡ πιὸ ἀξιόλογη πράξη τοῦ κόμματος καὶ τῆς διεύθυνσής του».

Μένει ὅμως κι ἕνα ἄλλο σημεῖο ποὺ πρέπει νὰ ξεκαθαριστεῖ ἂν

θέλουμε νὰ καταλάβουμε τὴ στάση τῆς ἀριστερᾶς κατὰ τὴν κρίση. Τὸ Κ.Κ., ἡ Ὁμοσπονδία (δισταχτικὴ παρατηρεῖ) καὶ ὁ κ. Μαγκὰς - Φράνς (ποὺ μπῆκε στὴν πολιτικὴ μάχη κατὰ τὸ τέλος), εἶταν ὅλοι ἀντίθετοι στὴν ἐξέγερση καὶ τὴ θέλαν ἐπανάσταση. Ἐπὶ δέκα χρόνια κατηγοροῦσαν τὴν ἀδιέρευνηση γιατὶ ἐγκαταστάθηκε μετὰ ἀπὸ ἕνα πραξικόπημα καὶ τώρα δὲν ἤθελαν νὰ ταπεινωθοῦν χρησιμοποιώντας τὴν ἴδια μέθοδο. Βέβαια, ὑπάρχει μιὰ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἀνατροπὴ ἑνὸς καθεστῶτος ἀπὸ μιὰ ἐπαναστάτευση καὶ τὸν ἐξαναγκασμό του νὰ παραιτηθεῖ ὅταν παρουσιάζει ὅλα τὰ σημάδια μιᾶς ἀποσύνθεσης. Ἡ ἀριστερὰ δὲν εἶταν ἕνοχη γιὰ τὴν πρώτη ἐνέργεια, ἀλλὰ προσπάθησε θέβαια νὰ πραγματοποιήσει τὴ δεύτερη. Πάνω σ' αὐτὴ τὴ θέση ὁ Ντὲ Γκὼλ κατηγόρησε ἐκεῖθεξία, ἀλλὰ πολὺ ἄδικα τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα γιὰ συναμοσία ἐνάντια στὴ Δημοκρατία. Αὐτὴ ἡ κατηγορία ἔβαλε στὸν Πρόεδρο τὴ δυνατότητα νὰ παρβλοῦσι τὶς ἐκλογὲς τοῦ Ἰούνη, ἀλλὰ τοῦ ἀφαίρεσε κάθε πρόφαση γιὰ νὰ συνεχίσει νὰ μιλάει στὸ ὄνομα τῆς Γαλλίας. Τώρα θὰ δοῦμε πῶς τελείωσε τὸ δράμα.

XIV. Η ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ὁ Πρόεδρος Σάρλ Ντὲ Γκώλ, κύριος τῆς Γαλλίας ἀπὸ δέκα χρόνια καὶ δημιουργὸς τῆς ἱστορίας του ἀπὸ τὸ 1940, κόντεψε νὰ ἀναστραπεῖ στὶς 29 τοῦ Μάη 1968. Μιὰ φούχτα ταραχοποιοὶ φοιτητὲς ἑνὸς πανεπιστημίου τῶν περιχώρων τοῦ Παρισιοῦ εἶχαν ἐξασπολύσει ἕνα κίνημα ἐθνικῆς ἐξέγερσης ποὺ, σὲ διάστημα μικρότερο ἀπὸ ἕνα μήνα, ἀποκάλυψε τὴν εὐαλωσία ἑνὸς καθεστῶτος, ποὺ περνοῦσε γιὰ τὸ πιὸ ὄμορφο καὶ τὸ πιὸ σταθερὸ τῆς Εὐρώπης. Στὶς τελευταῖες μέρες τοῦ Μάη φάνηκε πὼς ἡ Γαλλία θὰ ἔκανε ἕνα ἅλμα πρὸς τὸ ἄγνωστο.

Ἀφοῦ πέρασε ἡ κρίση καὶ μέσα στὴν ἱκανοποίηση τῆς ἀποκατεστημένης τάξης, πολλοὶ ἀρνήθηκαν ὅτι γιὰ λίγο ἡ γῆ κλονίστηκε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους. Μερικοὶ μάλιστα ἰσχυρίστηκαν ὅτι ὁ Ντὲ Γκώλ ἔκανε ἕνα κεντρὸ τέχνασμα φεύγοντας ἀπ' τὸ Παρίσι στὶς 29 τοῦ Μάη γιὰ νὰ γελάσει τοὺς ἀντιπάλους του καὶ νὰ γυρίσει μετὰ θριαμβευτής. Τὸ ἴδιο τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἰσχυρότερους ὑποψηφίους διαδόχους, ὑποστήριξε μὲ θέση μιᾶς ἀναντίρρητη διαλεκτικῆ, ὅτι ἡ ἐξουσία δὲν εἶταν ποτὲ κενὴ κι ὅτι θὰ εἶταν παράλογο νὰ πιστεύει κανεὶς ὅτι εἶχε ὑπάρξει εὐκαιρία γιὰ νὰ καταλυφθεῖ ἡ ἐξουσία. Ἔτσι ἡ ἱστορία συχνὰ παραμορφώνεται ἀπὸ τὸ μῖσος.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι γιὰ τέσσερις μέρες, ἀπὸ τὶς 27 ὡς εἰς 30 τοῦ Μάη, ἡ κατάρρευση τοῦ κράτους εἶταν σχεδὸν ὁλοκληρωτική. Πολλοὶ ἀντιμετώπισαν τὴν προοπτικὴ γιὰ μιὰ νέα πολιτικὴ τάξη τελείως διαφορετικὴ ἀπ' τὴν προηγούμενη, γιὰ μιὰ νέα ὀργάνωση τῆς κοινωνίας. Αὐτὴ ἡ βαθιὰ ἀβεβαιότητα γιὰ τὸ ἄμεσο μέλλον, ἔφερε τὸν ἴδιο τρόμο ποὺ παρατηρεῖται σὲ καιρὸ πολέμου. Οἱ νοικοκυρὲς παραγέμισαν τὰ ντουλάπια τους μὲ τρόφιμα καὶ οἱ ἀγροκτήμονες σὲ ἀπομονωμένες περιοχὲς ἔκλεισαν τὰ παράθυρά τους καὶ καθάρισαν τὰ ντουφέκια τους.

Ὅπως στὴν τελευταία πράξη ἑνὸς ἱστορικοῦ δράματος, αὐτὲς οἱ μέρες ἀνέβασαν ὅλους τοὺς ἠθοποιοὺς στὴ σκηνή, δίνοντας λεπτομέρειες γιὰ τὶς περιπέτειες τοῦ παθόντος, ἀπομαλυντήριος καὶ τέλος τὴν ἔννοια τῆς ζωῆς τους καὶ τῶν πράξεών τους. Ὁ Πιὲρ Μανὲς - Φρὰνς θγῆκε ἀπὸ τὰ παρασκήνια γιὰ νὰ ἔρθει στὸ πρῶτο πλάνο τῆς ἐπικαιρότητας καὶ νὰ παίξει τὶς τελευταῖες σκηνὲς μιᾶς τραγικὰ χαραμισμένης πολιτικῆς σταδιοδρομίας περιμένοντας τὸ κάλεσμα στὴν ἐξουσία, ποὺ τὸ ἄξιζε ὅπως κάποτε ὁ Ντὲ Γκώλ, ἀλλὰ ποὺ δὲν ἦρθε ποτέ. Στρατηγοὶ ὅπως ὁ Ζὰκ Μασσού, ξεχασμένοι ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας, φανερώθηκαν σὰν σημαντικὲς δυνάμεις στὴ σκηνή. Ὁ Ντανιὲλ Κὸν - Μπεντί, ὁ θεσσαλὸς - βαίμονας, ξεφορισμένος ἀπὸ τὴ Γαλλία ποὺ εἶχε ἀναστατώσει, ξαναφάνηκε ἕνα βράδυ στὴ Σορβόννη γιὰ νὰ γελοποιήσει τὸν κλονισμένο κόσμο τῶν μεγάλων. Ὁ Φρανσουὰ Μιττεράν, ὁ παθιασμένος κι ἀξύθυμος ἥρωας, καταραμένος ἀπ' τοὺς θεούς, μίλησε στ' ὄνομα μιᾶς σοσιαλδημοκρατίας ποὺ δὲν εἶταν πιὰ παρὰ μιὰ χαμένη ὑπόθεση μέσα σὲ μιὰ μάχη ὅπου συγκρούονταν τὰ ἰσχυρὰ στρα-

τούματα της δεξιάς και της αριστεράς. Ο Ζώρζ Πομπιντού, ό πιό τυχερός ήρωας, θάμισε έναν άνθρωπο κού βλέπει την περιουσία του νά χάνεται από χρηματιστήριο καί σώζεται μόνο άπό τήν εϊδηση ότι ένας θείος του τού χαρίζει ένα έκατομμύριο. Ο ίδιος ό στρατηγός Ντέ Γκώλ, μέ τό άγχος τής τρομερής άπειλής νά τόν διώξει ό κόσμος πού κατέβαινε στό δρόμο, εϊδε τήν άβυσσο ν' άνοίγεται κάτω άπό τά πόδια του. Έπρεπε ν' άγωνιστεί γιά νά κρατήσει τή θέση του στά Έλύσια καί γιά νά θέλει: καλό τέλος στά «Άπομνημονεύματα» πού έγραφε άκόμα. Σ' αύτή τήν τελευταία έβδομάδα τού Μάη οί δεισημόνητες φούσκωναν καί ξεφούσκωναν σάν μπαλόνια.

Τεράστια πλήθη κατέβηκαν στό δρόμο γιά νά ύποστηρίξουν τά παίξιμα τών πρωταγωνιστών. Αύτές οί λαϊκές έκδηλώσεις πού γέμισαν τήν έβδομάδα άνανακλούσαν καθαρά τό άνέβασμα καί μετά τήν παρακμή τών δυνάμεων της άμφισβήτησης. Δέν είταν πιά μιά θέλλα σ' ένα ποτήρι νερό, μιά ένέργεια έγγυρτών στό στύλ της 4ης Δημοκρατίας. Είταν άντίθετα ένας κατακλυσμός πού κάντεφε νά άνατρέψει τήν όη Δημοκρατία καί νά ίδρύσει τήν όη. Παρακολουθήσαμε τότε όχι μόνο τήν κατάληξη ένός παραγμένου μήνα, άλλά καί μιάς όλόκληρης έποχής της γαλλικής πολιτικής, μιά τελική καί αύστηρή κρίση τών δέκα χρόνων τού γκωλλισμού.

Τή Δευτέρα 27 τού Μάη άρχισε ή πιό δύσκολη έβδομάδα της καριέρας τού στρατηγού Ντέ Γκώλ, κού δυό μέρες άργότερα σκέφτηκε νά παραιτηθεί, όπως όμολόγησε ό ίδιος. Σήκερνε (28) αύτή τή στιγμή άμφιβολίας μέ όλες τίς άλλες κρίσιμες στιγμές της ζωής του. Η κρίση είταν τόν Σεπτέμβρη τού 1940, τρεις μήνες μετά τήν ύπερήφανη έκκλησή του της 18 τού Ιούνη, όταν ένας έλεύθερος άγγλογαλλικός στόλος είχε άπουσιάσει νά ξαναπάρει τό Ντακάρ άπό τήν κυβέρνηση τού Βισύ: είταν ή πρώτη φορά, πού ό Ντέ Γκώλ βλέπει Γάλλους νά πυροβολούν άλλους Γάλλους. Η δεύτερη, τό Μάρτη τού 1942, άκολούθησε αύτό πού χαρακτήρισε σάν συνωμοσία έναντίον του, ύποθαλπόμενη άπό τούς Βρετανούς στούς κόλπους τών Ελευθέρων Γαλλικών Δυνάμεων. Η τρίτη άμφιβολία είταν τόν Γενάρη τού 1946 όταν, άπογοητευμένος άπό τή μεσαιωνοδοξία τών γαλλικών πολιτικών κομμάτων, είχε άποσυρθεί στό Κολομπαί. Είχε άκόμα άμφιβάλει τό 1954, όταν άπομακρύνθηκε άπό τό κόμμα κού δημιούργησε τό 1947 καί κού κατάληξε σέ άποτυχία. Καί τό Δεκέμβρη τού 1965 μετά τόν πρώτο γύρο τών προεδρικών έκλογών, όταν είχε δεί την πλειοψηφία του ν' άπειλείται άπό τόν Φρανσουά Μιτεράν.

Ο Μάης τού 1968 είταν ή έκτη φορά ότου ό Ντέ Γκώλ έγιωσε τή λαϊκή ύποστήριξη νά τόν έγκαταλείπει. Έκείνη τή Δευτέρα όλα τά σπυρκία της κυβερνητικής του πολιτικής είταν σέ κακή λειτουργία. Τό δημοψήφισμα πού είχε προτείνει την παρασκευή Παρασκευή 24 τού Μάη, είχε προκαλέσει βίαιες άντιδράσεις μέ άποτέλεσμα τίς σκληρο-

(28) Στίς 7 Ιούνη 1968, σέ μιά τηλεοπτική συνέντευξη μαζί μέ τό Μισέλ Νιτσουό.

κές στὸ βρόμο καὶ εἶχε ὁδηγήσει τὸ Συμβούλιο τοῦ Κράτους νὰ τὸ κρίνει σὰν ἀντισυνταγματική ἐνέργεια. Καὶ κάτι ἀκόμα πιὸ ταπεινωτικό: ὁ λόγος του θεωρήθηκε σὰν γεροντική μωρολογία. Ὅλοι οἱ πολιτικοὶ κατάλαβαν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ δημοψηφίσματος ὁδηγοῦσε σὲ ἀδιέξοδα. Ὁ Ντὲ Γκώλ εἶχε ἀποτύχει νὰ καταπνίξει τὴν ἐξέγερση. Ὅθε δῶμος ὁ πρωθυπουργός του εἶχε κάνει τίποτα καλύτερο. Ἡ πολιτική του τῆς ὑπομονῆς, τοῦ κατευνασμοῦ τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν διαπραγματεύσεων μὲ τὰ συνδικάτα εἶχε ὁδηγήσει σὲ φιάσκο. Οἱ φοιτητές, ἀκολουθώντας ὅλο καὶ πιὸ πολὺ τοὺς ἐξτρεμιστὲς ἀρχηγούς, προσανατολίζονταν καθαρὰ πρὸς τὴν ἐξέγερση καὶ ἐπιδίωκαν τὴν ἀνατροπὴ τῆς κυβέρνησης μὲ τὴν ὁποία ἀρνιοῦνταν κάθε συζήτηση. Δὲν ἱκανοποιήθηκαν ὅταν ὁ Πομπιντοὺ, ζητώντας ἕναν ἀποδεκτὸ συμβιβασμό, δέχτηκε τὴν παραίτηση τοῦ Ἀλαὶν Περεφὶτ καὶ πῆρε ὁ ἴδιος τὸ ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας. Κι ὅμως τὸ πιὸ σοβαρὸ χτύπημα ποὺ δέχτηκε ὁ κ. Πομπιντοὺ εἶταν ὅταν οἱ ἀπεργοὶ ἀπέρριψαν ἐντελῶς τὶς συμφωνίες τῆς Γκρενὲλ ποὺ ὁ πρωθυπουργὸς εἶχε ἑτοιμάσει μὲ τόση φροντίδα μαζὶ μὲ τὰ συνδικάτα καὶ τοὺς ἐργοδότες.

Τὴν αὐγὴ τῆς 27ης τοῦ Μάη ὁ Πομπιντοὺ εἶχε ὀργὲ ἀπὸ τὴν αἴθουσα τῶν διαπραγματεύσεων ἐξαντλημένος, ἀλλὰ θριαμβευτής. Ἀνακοίνωσε μόνος του στὸ λαὸ τοὺς ὅρους τῆς συμφωνίας. Οἱ συνδικαλιστὲς ἡγέτες — ὁ Ζὼρζ Σεγκὺ τῆς ΓΣΕ, ὁ Εὐγένιος Ντεκὰμ τῆς ΓΔΣΕ καὶ ὁ Ἀντρὲ Μπερζερὸν τῆς Ἐργατικῆς Δύναμης — χαμογελοῦσαν σὰν νικητὲς πρὶν ν' ἀναγγείλουν αὐτὴ τὴν εἴδηση στὰ μέλη τους. Κατὰ τὶς 11 ὅμως ὅλα τὰ χαμόγελα ἔσβησαν. Ἀπ' ὅλη τὴ χώρα οἱ ὀργισμένοι ἀντιπρόσωποι τηλεφωνοῦσαν γιὰ νὰ τοὺς ἀναγγείλουν τὴ δυσαρέσκειά τους. Κάτι ἀκατανόητο γινόταν: ἡ μάζα ἀπέρριπτε τὶς συμφωνίες καὶ κατηγοροῦσε τοὺς ἡγέτες της θεωρώντας τους συμμέτοχους μὲ τοὺς ἐργοδότες καὶ τὴν κυβέρνηση. Πράγμα ἀκόμα πιὸ ἀνησυχητικό, οἱ ἀπεργοὶ φαίνονταν νὰ σκοπεύουν μακρύτερα ἀπὸ τὰ ἁπλὰ χρηματικὰ ὀφέλη καὶ ζητοῦσαν: «Λαϊκὴ κυβέρνηση!» Εἶταν φανερὸ ὅτι ἡ σπίθα τῆς ἐπανάστασης, ποὺ εἶχε ἔβγει ἀπὸ τοὺς ἐξτρεμιστὲς φοιτητές, θὰ ἔβαζε φωτιὰ στὰ ἐργοστάσια. Ἀπότομα ἡ ἐπανάσταση ἁπλώθηκε στὴν ἀτμόσφαιρα, γι' ἄλλους σὰν ἀπειλὴ καὶ γι' ἄλλους σὰν ἐλπίδα. Γιὰ κάτι στιγμὲς οἱ φρόνιμοι πολίτες, οἱ σοβαροὶ πολιτικοὶ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ φοιτητὲς ἔνιωσαν ὅτι τὸ κίνημα ποὺ ἄρχισε σὰν αὐτοσκοπὸ ἄνειρο, ἄνοιξε μιὰ πραγματικὴ ρωγμὴ στὸν πολιτικὸ κόσμο.

Μερικοὶ σχολιαστὲς ὑποστήριζαν ὅτι ὁ γενικὸς γραμματέας τῆς ΓΣΕ καὶ ὁ θετερόνυος συνδικαλιστὴς Μπενουὶ Φραζὸν ἤξεραν ὅτι οἱ συμφωνίες τῆς Γκρενὲλ προορίζονταν ν' ἀποτύχουν ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἀδύναταν ἀπὸ τὴν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων. Πράγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ἤθελαν νὰ δοῦν τὴν ἀπόρριψη αὐτῶν τῶν συμφωνιῶν ἀπὸ τὴ βάση πρωτοῦ ἐπιχειρήσουν μιὰ νέα κλιμάκωση τῆς κρίσης γιὰ νὰ προκαλέσουν τὴν πτώση τῆς κυβέρνησης. Οἱ ἐνδείξεις ὅμως ποὺ στηρίζουν αὐτὴ τὴν ἐκδοχὴ εἶναι ἐλάχιστες. Λένε ὅτι ὁ Ζὼρζ Σεγκὺ ἔκλεισε ἰδιαίτερα συμφιλιωτικός, ὑποχωρώντας στὴ συζήτηση μὲ τὸν Πομπιντοὺ πολὺ πιὸ εὔκολα ἀπὸ τὸν Ντεκάμ. Ἀλλωστε ὁ Σεγκὺ τηλεφωνοῦσε συνεχῶς

κατὰ τὴ διάρκεια τῶν συζητήσεων καὶ κατὰ συνέπεια θὰ κρέπει νὰ εἶταν καλὰ πληροφορημένος γιὰ τὶς ἀντιδράσεις τῆς βάσης. Ἡ ΓΣΕ εἶναι ἕνας μονόλιθος, ποὺ ἀκουμπάει ἀπὸ ἕνα δίχτυ πυρήνων ὑποταγμένων σὲ αὐστηρὸ κεντρικὸ ἔλεγχο. Καμιὰ διαφωνία δὲν εἶναι ἀνεκτή. Ὅποιος, ἔστω καὶ λίγο, ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἐπίσημη γραμμὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει τὴν παραμικρότερη συνδικαλιστικὴ ἀνευθυνότητα — ἂς εἶναι καὶ τοῦ εἰσπράκτορα τῶν συνδρομῶν στὰ ἀτελιέ. Ὅταν ξαίρουμε αὐτὲς τὶς διαρθρώσεις, εἶναι δύσκολο νὰ πιστέψουμε ὅτι ὁ Σεγκὺ εἶχε ἐμπιγκώσει λανθασμένα τὴ θέση τῆς συνομοσπονδίας του. Λένε μάλιστα ὅτι ὁ Σεγκὺ καὶ ὁ Φρασὸν εἶχαν ὀργανώσει τὴν ἀναχώρησή τους γιὰ τὸ ἐργοστάσιο Ρενὼ τῆς Μπουλὸν - Μπιγιανκούρ, ὅπου τοὺς περίμεναν εἰκοσιπέντε χιλιάδες ἐργάτες, προτοῦ ἀκόμα μάθουν τὶς τελικὲς δρυὸς τῶν συμφωνιῶν τῆς Γκρενέλ.

Οἱ συνδικαλιστὲς ἡγέτες ἔκαιζαν λιπὸν θέατρο περιμένοντας τὴν ἐξέγερση: Ὅλα μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ πιστέψουμε τὸ ἀντίθετο. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ΓΣΕ καὶ οἱ σύντροφοί τους τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ Κ.Κ. ἐπιθυμοῦσαν δσο καὶ ἡ κυβέρνηση νὰ σταματήσει ἡ ἀπεργία καὶ νὰ προστατεύσουν τοὺς ἐργάτες ἀπὸ τὴν ἐπιδημία τῶν ἐξτρεμιστικῶν ἰδεῶν. Εἶχαν κάνει ὅ,τι μποροῦσαν γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀπεργία νὰ παράσει τὸ πλαίσιο τῶν αὐστηρὰ οἰκονομικῶν διεκδικήσεων. Ἡ ἐπανάσταση δὲν ἀποτελεῖ μέρος τοῦ προγράμματος τοῦ Κ.Κ. Ἔχει πάψει νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δεκαετίας τοῦ 1950. Αὐτὴ εἶταν ἡ κληρονομιὰ ποὺ ἄφησε ὁ Μωρὶς Τορέζ στὸν Ζὼρζ Σεγκὺ καὶ στὸ γενικὸ γραμματέα τοῦ Κ.Κ Βαλεντὲν Ροσέ. Ἡ κυριότερη, ἂν καὶ ὑπαλανθάνουσα, ἰδέα τῆς θεωρίας τοῦ Τορέζ εἶταν, ὅτι μιὰ κομμουνιστικὴ ἐπανάσταση εἶναι ἀδύνατη στὴ Γαλλία, ὅπου τὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς στὴ Ρωσσία εἶναι κατώτερο ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη. Ὅταν ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση θὰ ἀναπληρώσει τὴν καθυστέρησή, ἡ Εὐρώπη θὰ ἐξελιχτεῖ φυσικὰ πρὸς μιὰ μορφὴ ρεφορμιστικοῦ κομμουνισμοῦ. Μέχρι τότε ὁ ρόλος τοῦ κόμματος εἶναι νὰ διατηρεῖ τὸν ἔλεγχο τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ νὰ φυλάγεται μήπως ξεπεραστεῖ ἀπὸ τ' ἀριστερά του.

Ὅπως εἴδαμε στὸ κεφάλαιο XII, οἱ συμφωνίες τῆς Γκρενέλ εἶταν ἕνας σταθμὸς στὴ γαλλικὴ κοινωνικὴ ἱστορία, ὅπως καὶ οἱ συμφωνίες τοῦ Ματινιὸν τὸ 1936 ἢ ἡ κοινωνικὴ νομοθεσία ποὺ υἱοθετήθηκε μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωση. Ὁ Σεγκὺ καὶ ὁ Φρασὸν εἶχαν τὴν ἐντύπωση, ὅτι πέρασαν χωρὶς κίνδυνο τὸ συνδικάτο τους μέσ' ἀπὸ τὴ ρωγμὴ ποὺ εἶχαν ἀνοίξει οἱ φοιτητές, κι ὅτι κέρδιζαν σημαντικὰ προνόμια γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἐλπίζαν, ὅτι θὰ καθησύχαζαν τοὺς νεαροὺς ἀνυπόμονους ἐργάτες ποὺ, παρακινημένοι ἀπ' τοὺς τροτσκιστές, εἶχαν ξεσηκωθεῖ ἐνάντια στοὺς συνδικαλιστὰς ἡγέτες.

Κι ὅμως ἐκείνη τὴ Δευτέρα τὸ πρωῒ ὁ λόγος ποὺ ἔβγαλε ὁ Σεγκὺ στὴ Ρενὼ προκάλεσε γιουχαΐσματα καὶ σφυρίγματα χρόνο. Μετὰ τὴν πρώτη διαμαρτυρία ὁ γενικὸς γραμματέας τάραχε ἐντελῶς. Παρ' ὅλες τὶς πληροφορίες ποὺ εἶχε πάρει δσο κρατοῦσαν οἱ συζητήσεις, εἶχε ὑποτιμήσει τὴν ἱκανότητα μιᾶς ἐνεργητικῆς μειοψηφίας νὰ δώσει πολιτικὸ περιεχόμενο στὴν ἀπεργία. Ὁ Σεγκὺ ἀντίκρυζε μιὰ κατάσταση καρὸ-

μοιά, μιὰ πιὸ ἐπικίνδυνη ἀκόμα, μιὰ κρίση ποὺ χρειάστηκε νὰ ἀντιμετωπίσει στὶς 14 καὶ 15 τοῦ Μάη, ὅταν ἐξαπολύθηκε τὸ κίνημα τῶν ἀπεργιῶν καὶ τῶν καταλήψεων τῶν ἐργοστασίων. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ θρέθηκε ἀναγκασμένος γιὰ μιὰ ἐπικεφαλίς τοῦ κινήματος, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ τὸ ἐλέγχει· τώρα εἶταν ὑποχρεωμένος νὰ ὑπαγορεύει κι αὐτὸς τὸ αἴτημα τῶν ἐργατῶν γιὰ μιὰ λαϊκὴ κυβέρνηση. Κι ὅμως, πρέπει νὰ ξαναπούμε ὅτι ἡ ΓΣΕ, ὅπως καὶ τὸ Κ.Κ., σὲ καμιὰ στιγμὴ δὲν εἶχε ἐπιδιώξει σοβαρὰ τὴν ἐξέγερση. Γιὰ παλιοὺς κομμουνιστές, ὅπως ὁ Σεγκὺ καὶ ὁ Βαλντὲκ Ροσέ, ἐκπαιδευμένος στὶς ἰδέες τοῦ Ταρέλ, ἡ ἐξέγερση εἶταν ἕνας πειρασμὸς τοῦ διαβόλου, ποὺ δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ θλάψει τὸ ἐργατικὸ κίνημα, καὶ νὰ ὁδηγήσει σὲ ὁμαδικὲς δοκιμὲς ἐναντίον του. Γι' αὐτὸ ὁ Σεγκὺ κατηγόρησε τόσο θίαια — πιὸ θίαια ἀκόμη κι ἀπ' τὸν Βαλντὲκ Ροσέ — αὐτοὺς ποὺ χαρακτήρισε «ὑπερεπαναστάτες», «ἀναρχικούς», «τροτσκιστὰς», «ρελσεβιζικούς», καὶ ἄλλους πρόξενους ταραχῶν ποὺ κρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἐξουδετερωθοῦν» (29).

Ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκὼλ καὶ οἱ ὑπουργοί του κατηγόρησαν τὸ Κ.Κ. καὶ τὴν ΓΣΕ, ὅτι εἶχαν ἐπαναστατικοὺς σκοπούς. Ὅπως εἴδαμε, αὐτὸ εἶναι ἄδικο. Ἡ στάση τους ὅμως εἶταν διφορούμενη, ποὺ μποροῦσε νὰ δώσει λαβὴ γιὰ μιὰ τέτοια κατηγορία. Εἶχανε τὴν πεποίθηση τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκὼλ, υἱοθέτησαν τὸ σύνθημα «λαϊκὴ κυβέρνηση», ἀλλὰ δὲν ἤθελαν νὰ τοὺς κατηγορήσουν, ὅτι χρησιμοποίησαν θίαια ἡ παράνομα μέσα. Ἤθελαν νὰ φτάσουν στὴν ἐξουσία ἀπὸ τὴ μεγάλη πόρτα, μὲ ὅλες τὶς τιμὲς κι ὄχι σὰν κλέφτες. Αὐτὲς οἱ νόμιμες καὶ ὀλότελα σεβαστὲς φιλοδοξίες εἶναι δύσκολο νὰ πραγματοποιηθοῦν σὲ περιόδους κρίσης. Ὅταν ἀναγνωρίζες κανεὶς ὅτι θέλει τὴν ἐξουσία, πρέπει νὰ ἐντεθεῖ στὴν κατηγορία ὅτι συνωμοσεῖ γιὰ νὰ τὴν ἀποχτήσει.

Αὐτὴ εἶταν λοιπὸν ἡ ἐπικίνδυνη κατάσταση, ποὺ ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπίσει ἡ γαλλικὴ κυβέρνηση, ὅταν συγκεντρώθηκε γύρω ἀπὸ τὸ στρατηγὸ Ντὲ Γκὼλ τὴ Δευτέρα 27 τοῦ Μάη. Ἡ ἀναγγελία δημοψηφίσματος εἶχε προκαλέσει χαρὲς καὶ ἐχθρότητα. Οἱ συμφωνίες τῆς Γρενέλ εἶχαν ἀπορριφτεῖ ἀπὸ τοὺς ἐργάτες. Τὸ Παρίσι — κι ὅλη ἡ χώρα — ζοῦσε στὴ σκιὰ τῆς θίας, τῆς ἀβεβαιότητας καὶ τοῦ φόβου. Ἦταν ὁπωσδήποτε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ δυσάρεστες συνεδριάσεις γιὰ τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ γκωλλισμοῦ. Μὲ παράξενη ἐλλειψη ἐπαφῆς μὲ τὴν πραγματικότητα, οἱ ὑπουργοὶ ἐξέτασαν καὶ ἐπεδοκίμασαν τὸ κείμενο τοῦ δημοψηφίσματος καὶ τὶς συμφωνίες τῆς Γρενέλ, καὶ τὰ δυὸ νεκρὰ κρίν γεννηθοῦν. Διατηρώντας πάντα τὶς ἐλπίδες του καὶ ἔχοντας πεποίθηση ὅτι δὲ θὰ χανόταν πάσα φιλία νὰ λυόταν ἡ ἀπεργία, ὁ Πομπιντοὺ κάλεσε τοὺς συνδικαλιστὲς ἡγέτες νὰ βάλουν τὰ μυαλὰ τους ν' ἀποφασίσουν μὲ μυστικὴ ψηφοφορία ἂν ἤθελαν νὰ ξαναρχίσουν δουλειά. Ἀργότερα, ὅταν ἡ ἀπεργία ἄρχισε νὰ σπάζει, αὐτὴ ἡ ψηφοφορία ἀποδείχτηκε ἕνα ἀποτελεσματικὸ μέσο γιὰ ν' ἀπομονώσει τοὺς ἐξτρεμιστές,

---

(29) Ὁ Ζὰκ Σεγκὺ στὴν ἐκθεσή του στὴν Ἐθνικὴ Συνομοσπονδιακὴ Ἐπιτροπὴ τῆς ΓΣΕ, τῆς 13 Ἰούνη 1968.

άλλὰ τώρα ποὺ ἡ κρίση πλησίαζε στὸ ζενὶθ μιὰ τέτοια τακτικὴ εἶναι τελείως ἀπελέσφορη.

Μέσα στὴν κρυπτούσια, οἱ πρωταγωνιστὲς τοῦ ἀγῶνα διαιροῦνταν σὲ τρεῖς ὁμάδες. Ὑπῆρχε πρῶτα ἡ κυβέρνηση μὲ τὸ στρατό της, τὴν ἀστυνομία της, τοὺς ὑπαλλήλους της: ὅλος ὁ μηχανισμὸς τῆς ἐξουσίας, μὰ ποὺ ἡ κρίση τοῦ εἶχε ἀφαιρέσει τὴ δύναμή του. Μετὰ ἐρχόταν ἡ ἐκτάκτως ἀντικολίτευση, ποὺ ἀντιπροσωπευόταν ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὲς (καὶ τὸ συνδικαλιστικό τους ὄργανο, τὴ ΓΣΕ), τοὺς σοσιαλιστές, διευθυνομένους ἀπὸ τὸν Φρανσουὰ Μιττεράν, καὶ μιὰ μοναχικὴ ἀλλὰ σημαντικὴ προσωπικότητα, ποὺ τὸ ἄστρο της φαινόταν ν' ἀνεβαίνει: τὸν Πιὲρ Μανδὲς - Φράνς. Τέλος, ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσουμε τὴ μάζα τῶν διαφόρων ἐπαναστατῶν, στοὺς ὁποίους πρέπει τώρα νὰ ξαναγυρίσουμε, γιατὶ ἐκείνη ἡ Δευτέρα εἶταν ἡμέρα δόξας γι' αὐτούς.

Περιφρονώντας μιὰ κυβερνητικὴ ἀπαγόρευση ὁ Ζὰκ Σιφλαζὲ, ἀντιπρόεδρος τῆς ΕΚΣΓ, ἀποφάσισε μιὰ δημόσια συγκέντρωση γιὰ ἐκεῖνο τὸ βράδυ στὸ στάδιο Σαρλετύ. Ἀντίθετα ἀπὸ κάθε προσδοκία, ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ εἶταν τεράστια, 35.000 ἄνθρωποι τὰ λιγότερο. Αὐτὴ ἡ ἐκδήλωση τῆς λαϊκῆς συμπάθειας γιὰ τοὺς νεαρούς ἀρχηγοὺς εἶταν ἕνα ἀξιόλογο πολιτικὸ γεγονός. Ἀντιπροσώπευε τὴν ἐπιστροφὴ τῶν ἐπαναστατῶν φοιτητῶν στὸ προσκήνιο τῆς πολιτικῆς ζωῆς μετὰ ἀπὸ μιὰ ἐξαφάνισή τους, κατὰ τὴν ὁποία οἱ μεγάλοι εἶχαν πάρει τὴν πρωτοβουλία. Ἡ τεράστια ἐπιτυχία τῶν ἀρχηγιῶν τῶν φοιτητῶν εἶταν ὅτι συγκέντρωσαν στὸ Σαρλετὺ χιλιάδες νέους ἐργάτες, δυσαρεστημένους ἀπὸ τὴ φρόνιμη καὶ ρουτινιάρικη πολιτικὴ τῶν ἡγετῶν τους. «Σεγκὸ, παραιτήσου!», φώναζαν. Ἡ ἕνωση τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν φοιτητῶν ποὺ ἐπεθυμοῦσαν ὅλοι οἱ ἐπαναστατὰς φοιτητὲς, φαινόταν νὰ πραγματοποιεῖται. Εἶταν ἡ ἀποθέωση τῆς νέας ἀριστερᾶς. Μὲ πολιτικοὺς ὅρους εἶταν τὸ χορύφωμα τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος, μιὰ στιγμὴ ὅπου ὅλες οἱ ἐπαναστατικὲς τάσεις, φάνηκαν νὰ συμμαχοῦν. Κι ὅμως οἱ νεαροὶ ἀρχηγοὶ ἔδειχναν μιὰ συγκινητικὴ ἀθωότητα καὶ ἀνυποψιαστοσύνη. Ἡ ὁρμὴ τοῦ κινήματος τοὺς εἶχε φέρει μέχρι ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν ἤξεραν πιὰ τί νὰ κάνουν αὐτὴ τὴ δύναμη ποὺ εἶχαν συγκεντρώσει. «Ζητᾶμε μιὰ στρατηγική, μιὰ πολιτικὴ γραμμή. Ὁ καθένας ποὺ θέλει νὰ δώσει τὴ γνώμη του, ἂς ἐκφραστεῖ ἐλεύθερα», δήλωσε ὁ Ζὰκ Σιφλαζὲ στὸ συγκεντρωμένο πλῆθος.

Ἡ συγκέντρωση τοῦ Σαρλετὺ ἦταν μεγάλο θάρρος στοὺς ἐπαναστάτες, ἀλλὰ ἡ ἐλπίδα τους στηριζόταν πάνω σὲ μιὰ χίμαιρα καὶ ἡ ἀνάλυση ποὺ ἔκαναν στὴν κατάσταση εἶτανε συγχυσμένη. Ζητοῦσαν μὲ μεγάλες φωνὲς τὴν ἀποχώρηση τοῦ Ντὲ Γκωλ, ἀλλὰ ὁ κύριος ἀντίπαλός τους εἶταν τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, ποὺ μέσα στοὺς κόλπους του εἶχαν μεγαλώσει καὶ πού ἐναντιά του σταφίαζαν. Τοκοθετοῦσαν τὴ δράση τους σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο καὶ ταυτόχρονα δείχνονταν ἰδιαίτερα μισαλλόδοξοι, μὲ τὸ νὰ θυθίζονται στὸ βούρκο τῶν θεωρητικῶν διαμαχῶν τῆς γαλλικῆς ἀριστερᾶς. Οἱ πιὸ σκληρὲς ἐπιθέσεις τους κατευθύνονταν ἐνάντια στὴν ΓΣΕ, ποὺ τὴν χαρακτήριζαν «νέο σύμμαχο τοῦ γκωλλικοῦ καθεστῶτος». Ἐκεῖνος ποὺ χειροκροτήθηκε πολὺ στὸ Σαρλετὺ εἶταν

ὁ Ἀντρέ Μπαρζονέ, πρῶτος οἰκονομικὸς σύμβουλος τῆς ΓΣΕ, πού εἶχε παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴ θέση του καταγγέλοντας τοὺς ἀρχηγούς του, ὅτι ἀρνοῦνταν ν' ἀναγνωρίσουν πὼς ἡ Γαλλία βρισκόταν σ' ἐπαναστατικὴ κατάσταση. «Σήμερα ἡ ἐπανάσταση εἶναι δυνατή!», φώναξε κάτω ἀπὸ τὸ παραλήρημα ἐπιδοκιμασιῶν τῶν νέων, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ παλιὸς συνδικαλιστὴς ἡγέτης ἀποτελοῦσε ἕνα σωλήνωμα ἀτού. Στὴ συγκέντρωση βρισκόταν ἐκεῖ καὶ ὁ Ζὰν - Πιὲρ Βιζιέ, πού τὸν εἶχε διαγράψει τὸ Κ.Κ. τὴν παραμονὴ ἑβδομάδα γιὰ «φαντασμαγορικὲς ἐνέργειες». Διάσημος φυσικός, ὁ Βιζιέ, εἶναι κι ἕνας ἀρμήτικὸς ἀγωνιστής, πού δείχνει νὰ ἔχει περισσότερο κουράγιο παρὰ κρίση. Εἶναι ἕνας ἐνεργητικὸς προπαγανδιστὴς τῆς ἀριστερᾶς, πήρε τὴ θέση τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ Διεθνοῦς Ρώσσελ καὶ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς Βιετνάμ. Μὲ ἄλλη ἐπαναστατικὴ προσωπικότητα τοῦ Σαρλατὸ εἶναι ὁ Ἀλαὶν Ζισμάρ, πού τὴν ἴδια μέρα εἶχε παραιτηθεῖ ἀπὸ τὸ ΣΑΕ γιὰ ν' ἀφιερωθεῖ ὁλοκληρωτικὰ στὴν πολιτική. Ὅπως ὁ Βιζιέ, ἔτσι κι ὁ Ζισμάρ εἶναι ἕνας φυσικὸς πού γοητεύτηκε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τῶν ἐξτρεμιστῶν. Πάνω ἀπὸ τὸ πλῆθος ὑψώνονταν πλακάτ τῆς ΓΔΣΕ, τῆς ἄλλοτε χρεοκοπημένης συνομοσπονδίας, πού τώρα φλερτάριζε μὲ τοὺς ἐπαναστάτες. Μέσα στὰ ὀνειρά τους γιὰ «ὁπλισμένη ἐξουσία» ἡ ΓΔΣΕ βλέπει μιὰ ἀπαίτηση συγγενὴ μὲ τὴ δική της γιὰ μεγαλύτερη συμμετοχὴ τῶν ἐργατῶν στὴ διαχείριση τῶν ἐπιχειρήσεων.

Μόνο ἕνα ὀρθόδοξο πολιτικὸ κόμμα ἔδωσε τὴν ὑποστήριξή του σ' αὐτὴ τὴν ἐξωκοινοβουλευτικὴ καὶ ἀντικοινοβουλευτικὴ συνάμα συμμαχία: τὸ Ἑνοποιημένο Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, ἕνα μικρὸ κόμμα σοσιαλικτικῆς ἀριστερᾶς, ἀνετα τοποθετημένο ἀνάμεσα στὴν Ὁμοσπονδία καὶ τὸ Κ.Κ., ἐχθρικὸ καὶ γιὰ τὰ δυό. Διευθυνόμενο ἀπὸ τὸ Μισὲλ Ροκάρ, τὸ ΕΣΚ εἶναι τὸ προϊὸν μιᾶς συγχώνευσης ἀνάμεσα στοὺς ἀριστερούς καθολικοὺς καὶ τοὺς μαρξιστὲς πού εἶχαν ἐγκαταλείψει τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα ἢ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα. Ἡ θέση τοῦ ΕΣΚ ἀποτελεῖ συστηματικὴ ἀντιλογία. Ὁ Ζὰν Σωβαζὸ καὶ ὁ Ἀλαὶν Ζισμάρ ἀνῆκαν κάποτε σ' αὐτό, κι ἔτσι τὸ ΕΣΚ σκέφτηκε ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ πάρει στὰ χέρια του τὸ ἰσχυρὸ κίνημα διαμαρτυρίας τῶν φοιτητῶν καὶ νὰ συμμαχήσει μαζί του. Αὐτὴ ἡ καιροσκοπικὴ στάση συνάντησε τὴν ἔντονη ἀντίδραση μερικῶν νέων ἐπαναστατῶν, γιὰ τοὺς ὁποίους ὅλα τὰ καθιερωμένα κόμματα, μαζὶ καὶ τὸ ΕΣΚ, εἶναι ἀξιοσεριφόνητα.

Ἂν καὶ κοντὰ πρόσφατα — μέλλις τριῶν ἑβδομάδων — τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα εἶχε κιόλας κάτι τὸ ἀναχρονιστικό. Ἐκείνη τὴν ἑβδομάδα ἡ μάχη διήρκεσε ἀνάμεσα στὴν Νότια Γαλλία καὶ τὴν ἐνήλικη ἀριστερά. Οἱ νέοι πού εἶχαν ξεκινήσει τὴν κρίση εἶναι γελασμένοι ἂν πίστευαν ὅτι ὁ ρόλος τους εἶναι ἀκόμα πρωταρχικός. Κι ἔπειτα δὲν εἶναι καθόλου ἑνωμένοι. Ἡ τροτσκιστικὴ ΚΕΝ (πού ἡ ὑπηρεσία τάξης ἀπὸ μέλη της ἀνέλαβε νὰ ταχτοποιήσει τὸ τεράστιο πλῆθος στὸ στάδιο · ρόλος συναρπαστικὸς γιὰ μιὰ «ἑβδομάδα») δὲν συμπαθοῦσε καθόλου τὸν Ζισμάρ ἢ τὸ ΕΣΚ. Ὅσο γιὰ τοὺς ἀναρχικούς, πού ὁρμησαν στὸ στάδιο σηκώνοντας τὶς φιλενάδες τους στοὺς ὤμους γιὰ νὰ κρατοῦν ὑψηλὰ τὶς μαῦρες σημαίες τους, δὲν συμπαθοῦσαν κανένα.

Γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, ἡ συγκέντρωση τοῦ Σαρλετί θά εἶταν μιά ἐπίδειξη ρομαντικῆς πολιτικῆς μακριμάλληλιων ἄν δέν ὑπῆρχε ἐκεῖ ὁ Πιέρ Μαντές - Φράνς..

Εἶταν τό ἀνθρωπος τῆς Πρόνοιας τῆς ἀριστερᾶς, ἡ συνείδηση τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλισμοῦ. Θεωρητικά μέλος τῆς ΕΣΚ ὁ Μαντές - Φράνς ἀρνιόταν νά ταυτιστεῖ μ' ἕνα κόμμα ἀλλά ἔμενε ἕτοιμος ν' ἀπαντήσει στό κάλεσμα τοῦ ἔθνους. Εἶταν ὁ μόνος ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ἐπίσημης ἀριστερᾶς πού κατάλαβε γρήγορα τή σημασία τῆς φενετικῆς ἐξέγερσης καί ἤθελε νά τή βγάλει ἀπό τό γκέτο τῆς διακρεσκειας καί τοῦ μηδενισμοῦ. Αὐτή τή συμπάθεια ἤθελε νά ἐκφράσει μέ τήν παρουσία του στό Σαρλετί, ἀλλά μ' ἕνα χαρακτηριστικό δισταγμό ἀρνήθηκε νά πάρει τό λόγο. Σκεφτόταν χωρίς ἀμφιβολία ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε ἕνα πολιτικό κεφάλαιο, πού ἔπρεπε νά ἐκμεταλλευτεῖ, ἀλλά δέν ἤθελε νά διαβεῖ καλά στενά μέ τούς κερδοσκόπους πού ἔρριχναν οἱ ἀρχηγοί τοῦ Σαρλετί. Ἡ κοινή γνώμη ὅμως εἶδε στήν παρουσία του σ' αὐτή τή συγκέντρωση τήν ἀρχή μιᾶς πολιτικῆς καμπάνιας. Ἕνας συνεργάτης τοῦ «Μόντ», ὁ Ἄλφρεντ Φάμπρ - Λιούς, ταλείωσε ἕνα ἄρθρο ἐπαίνων γιά τόν πολιτικό μέ τή φράση: «Ὁ Μαντές - Φράνς στά Ἠλύσεια». (30) Εἶταν ὅτι ὁ Μαντές - Φράνς μάζευε ἕνα πλῆθος ὑποστηρικτές κι ὅτι ἔβαλε ὑποψηφιότητα γιά τήν ἐξουσία. Εἶταν μία θεαματική ἐπιστροφή στή σκηνή πού δέν μποροῦσε ν' ἀγνοηθεῖ ἀπό τήν ἀριστερά τῶν μεγάλων, δηλαδή τοῦ κ. Μιττεράν καί τοῦ Κ.Κ. Γιά τόν κ. Μιττεράν ἰδιαίτερα τό ξαναφανέρωμα τοῦ Μαντές - Φράνς μετά ἀπό τή μακρόχρονη ἀπουσία του εἶχε μιά καίρια σημασία κι εἶταν χειρότερο κατάρα παρά εὐλογιά.

Καθώς κιόλας εἴδαμε στό κεφάλαιο XIII, ἡ κρίση ξάφνιασε τήν Ὁμοσπονδία. Ἡ ἐσωτερική της συνοχή εἶταν ἀδύναμη καί βρισκόταν σέ κατώτερη θέση ἀπό τόν κομμουνιστή παρτεναίρ της. Ὁ κ. Μιττεράν σκεφτόταν νά ἑνωθεῖ μέ τό Κ.Κ. ὅταν ἡ Ὁμοσπονδία θά εἶταν ἀρκετά δυνατή κι' ἐκεῖ τώρα ἔψαχνε νά βρεῖ ἕνα τρόπο γιά δράση ἀλλά κι ἕνα τέχνασμα γιά νά ξεφύγει ἀπό τόν ἐπικίνδυνο κλοιό τῶν κομμουνιστῶν. Βρῆκε τόν Μαντές - Φράνς.

Ἐδῶ καί 10 χρόνια οἱ δυό πολιτικοί ἀσκοῦσαν μιά συλγρή ἀντιπολίτευση σέ γκωλλικό καθεστώς καί τώρα ζητοῦσαν νά φύγει μέ τά ἴδια περίπου λόγια. Κι ὅμως δέν εἶταν ἀπόλυτα ὅμοιοι. Ὁ Μαντές - Φράνς, μεγαλύτερος, δέν μποροῦσε καθόλου νά πάρει τή δεύτερη θέση δίπλα στόν Μιττεράν πού ὑπῆρξε ὑπουργός του τῶν Ἐσωτερικῶν τό 1954—55. Οἱ σχέσεις τους χαρακτηρίζονταν ἀπό ἕνα «κούμπωμα» πού ξεκινοῦσε ἀπό τίς φιλοδοξίες τοῦ Μιττεράν γιά τήν προεδρία, ἄν καί αὐτό δέν εἶταν τό μεγαλύτερο ἐμπόδιο γιά τή συνεργασία. Ἕνα πιό σοβαρό πρόβλημα προερχόταν ἀπό τή ὕπαρξη τῶν κομμουνιστῶν νά δοῦμε τόν Μιττεράν νά πλησιάζει τόν Μαντές - Φράνς. Τό Κ.Κ. δέν ἐμπιστευόταν τόν τελευταῖο ἐξαιτίας τοῦ ἀντικομμουνιστικοῦ του παρελθόντος· κι ἔπειτα ἀνῆκε στό ΕΣΚ τό ὁποῖο ἀπεχθάνου-

(30) «Le Monde», 29 Μάη 1958.

ταν οἱ κομμουνιστὲς καὶ εἶχε φιλικὲς διαθέσεις γιὰ τοὺς ἐπαναστάτες πρὸ τούς κατηγορεῖσε τὸ ΓΚΚ. Ἡ ἀντικατάσταση τοῦ Ντὲ Γκώλ ἀπὸ τὸν Μαντὲς - Φράνς, ἀντιστοιχοῦσε μὲ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ Πεταίν ἀπὸ τὸν Ντὲ Γκώλ, μιὰ ἀντίληψη ἐξουσίας πολὺ ἀπομακρυσμένη ἀπὸ τὴ λαϊκὴ κυβέρνηση δημοκρατικῆς ἑνωσης πού ἤθελε νὰ ἐγκαταστήσει τὸ ΚΚ.

Βλέποντας τὸν Μιττεράν νὰ ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἐπιρροή τους, οἱ κομμουνιστὲς τὸν κάλεσαν νὰ τοὺς συναντήσει ἀπροσδόκητα ἑκείνη τὴ Δευτέρα 27 τοῦ Μάη γιὰ νὰ σχεδιάσουν ἕνα πρόγραμμα κυβέρνησης συνεργασίας. Ἀλλά, παρὰ τὴν ἐπειγουσιότητα τῆς πρόσκλησης, ὁ Μιττεράν ἀπάντησε χαρακτηριστικά: θὰ συναντοῦσε τὸν γενικὸ γραμματέα καὶ τὸ Πολιτικό του Γραφεῖο τὴν ἑπομένη τὸ ἀπόγευμα μετὰ τὴν συνέντευξή του στὸν τύπο.

Μέσα σ' αὐτὶς τὶς παρεξηλώσες περιστάσες ὁ Φρανσουὰ Μιττεράν προσπάθησε νὰ πάρει τὴν ἐξουσία. Πενηκόσιοι δημοσιογράφοι συγκεντρώθηκαν στὸ ξενοδοχεῖο «Κοντινεντάλ» γιὰ νὰ ἀκούσουν γ' ἀναγγέλλει τὸ θάνατο τοῦ καθεστῶτος καὶ νὰ δώζει ὑποψηφιότητα γιὰ τὴν προεδρία. Εἶταν μιὰ ἐκπληκτικὴ διακήρυξή του: περιφρονητική ἐκθεση ἐνάντια στὸν κλονισμένο γκωλλισμό (θήλωσε ὅτι ὁ Ντὲ Γκώλ «εἶναι ἕνας ἄνθρωπος γιὰ τὸν ὁποίον δὲν μπορῶ νὰ πῶ σήμερα τίποτ' ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν μπορεῖ κιὰ νὰ γράφει ἱστορίαν), λιπτομερὴς σχέδιο διαδοχῆς καὶ μιὰ γερὴ δόση ἰδεαλισμοῦ — ἡ Γαλλία μὲ μιὰ νέα συμμαχία τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας θὰ ἔπρεπε νὰ δώσει τὴν ἀπάντηση στὸ πρόβλημα πού δημιουργήθηκε τὴν ἄνοιξη στὴν Πράγα.

Ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ κ. Μιττεράν στηριζόταν κυρίως πάνω στὸ γεγονὸς ὅτι, κατὰ τὴ γνώμη του, ἡ χώρα θ' ἀκουγόταν μ' ἕνα ὄχι στὸ δημοψήφισμα τῆς 16ης τοῦ Ἰούνη. Ἀντιμετώπιζε μάλιστα τὴ πιθανότητα παραίτησης τοῦ Προέδρου χωρὶς νὰ περιφένει μέχρι τότε, πού θὰ ἔφερνα φυσικὰ καὶ τὴν πτῶση τοῦ πρωθυπουργοῦ. Γιὰ νὰ συμπληρώσει τὸ κενὸ πού θὰ δημιουργοῦνταν ἔτσι, ὁ Μιττεράν πρότεινε τὸν ἄμεσο σχηματισμὸ μιᾶς μεταβατικῆς κυβέρνησης πού θὰ ἀναδιοργάνωνε τὰ κράτος καὶ θὰ προετοίμαζε τὶς προεδρικὲς ἐκλογές. Αὐτὴ ἡ κυβέρνηση θὰ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ 10 μέλη ἐκλεγμένα «χωρὶς ἀποκλεισμούς καὶ ξεπερασμένες ἀναλογίες συμμαχῆς». Γιὰ ἀρχηγὸς αὐτῆς τῆς προσωρινῆς κυβέρνησης κρόβαλε τὸν Μανὲς - Φράνς καὶ τὸν ἑαυτό του καὶ ὑπόβαλε ὑποψηφιότητα γιὰ τὶς προεδρικὲς ἐκλογές.

Σ' ὅλα αὐτὰ δὲν ὑπῆρχε τίποτα τὸ ἐνθαρρυντικὸ γιὰ τοὺς κομμουνιστές. Μὲ τὴ συνέντευξή του στὸν τύπο ὁ Μιττεράν, πού τελικὰ θὰν εἶχε παίξει κανένα ρόλο στὴν κρίση γιατὶ δὲν εἶχε ἕτοιμα στρατεύματα διαδηλωτῶν, ἔμπαινε στὴ σειρή. Εἶταν μιὰ λιπαρὰ ἐκδήλωση πολιτικῆς αὐτοπάθης. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἡ ἀντικυβέρνησή του, πού τὸν ἄκουγε καθεσμένη στὶς πρῶτες σειρές, χαμογέλασε νιώθοντας τὴν ἐξουσία στὰ χέρια της. Ὡστόσο ὁ Μιττεράν ἔκανε δυὸ λάθη, κοὺ γρήγορα στράφηκαν ἐναντίον του. Ἡ πρόταση του γιὰ μιὰ προσωρινὴ κυ-

δέρνηση είχε μιά μυρωδιά παρανομίας· δέν μίλησε σχεδόν καθόλου γιά τά σύμφωνα μέ τό Σύνταγμα διαδήματα, πού θά ἔκρεπε νά κάνει, κατά τήν ἀνομασία ἑνός νέου πρωθυπουργοῦ ὁ Γκαστόν Μονερβίλ, πρόεδρος τῆς Γερουσίας καί ἀντικαταστάτης τοῦ Προέδρου σέ περίπτωση παραίτησης τοῦ Ντέ Γκώλ. Ἔτσι ὁ Μίττεραν ἐκτέθηκε στήν κατηγορία προετοιμασίας ἑνός πραξικοπήματος. Τό δεύτερο λάθος εἶταν ὅτι ἔριξε μιά ἀμφιβολία στή συμμαχία του μέ τούς κομμουνιστές, μοναδική ρεαλιστική λύση διεκδοχῆς τοῦ γκωλλιστικοῦ καθεστῶτος. Μίλησε γιά τόν Μαντές-Φράνς σάν μελλοντικό πρωθυπουργό, ἀλλά οἱ ὅροι μέ τούς ὁποίους ἀναφέρθηκε στούς κομμουνιστές συνεργάτες του δέν εἶταν καί πολύ καθαροί. Αὐτή ἡ περίεργη ἔκφραση «χωρίς ξεκαθαρισμένες ἀναλογίες συμμαχίας» ἀναφερόταν ἀναμφίβολα στό γεγονός ὅτι οἱ κομμουνιστές, πού ἀπό πολύν καιρό εἶχαν παραμερισθεῖ ἀπό τήν ἐξουσία, θά συμμετεῖχαν πιά σ' αὐτήν. Κάλεσε ἔπειτα τίς νέες δυνάμεις πού ὀρθώνονταν «νά μήν παραμελήσουν τίς δύο ἰσχυρές λαϊκές ὀργανώσεις πού ἔδωσαν τή μάχη σ' αὐτούς τούς δύσκολους καιρούς», ἐννοώντας βέβαια τό Κ.Κ. καί τήν Ὁμοσπονδία του. Λόγια ὅμως εἶταν ὅλα.

Ὁ Μίττεραν εἶχε προτιμήσει τόν γοητευτικό ἀντικαταστατισμό τοῦ Μαντές-Φράνς ἀπό τήν πολύ συγκεκριμένη πραγματικότητα τῶν κομμουνιστῶν, πού θεώρησαν τή στάση του σάν ἀλλαγή κατεύθυνσης σέ πλήρη δράση. Τούς φάνηκε νά πραγματοποιοῦνται οἱ παλιοί φόβοι τους, ὅτι τήν ἀποφασιστική στιγμή ὁ Μίττεραν θά τούς ἐγκατέλειπε καί θά ἀναζητοῦσε ἕνα νέο σύμμαχο.

Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας ὁ Βαλντέκ Ροσέ δημοσίεψε μιά ἀντιθετική ἀνακοίνωση: «Δέν ὑπάρχει στή Γαλλία», δήλωσε ὀρθόκοφτά, «πολιτική τῆς ἀριστερᾶς καί κατανικητική πρόοδος χωρίς τήν ἐνεργητική βοήθεια τῶν κομμουνιστῶν... Δέν θέλουμε νά δώσωμε αὐτή τήν ἐξουσία νά συνεχίζεται μέ μιά δίλη, πού θά σήμαινε τήν ἀποστροφή στό μισητό παρελθόν πού χαρακτηρίζεται ἀπ' τό γεγονός ὅτι κυβερνήσεις, πού θέλουν νά τοκοθετοῦνται στήν ἀριστερά, ἐξασκοῦν τήν πολιτική τῆς δεξιᾶς κρατώντας τήν ἐργατική τάξη καί τό Κ.Κ. μακριά ἀπό τή διεύκηση τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους». Τό Κομμουνιστικό Κόμμα, πρόσθεσε ὁ Βαλντέ Ροσέ, εἶναι ἕτοιμο ν' ἀναλάβει κυβερνητικές εὐθύνες καί «ξέρουμε ὅτι αὐτό ἀκριβῶς περιμένουν κι οἱ ἐργάτες».

Ἔτσι οἱ κομμουνιστές ἐκφράστηκαν καθαρά καί σχεδόν ἀπειλητικά ἐξετάζοντας τή δυσαρέσκειά τους γιά μιά συμμαχία Μαντές-Φράνς—Μίττεραν ἐκθέτοντας τήν ἐπιθυμία του γιά μιά οὐσιαστική μερίδα τῆς ἐξουσίας. Ἡ στάση πού πῆρε ὁ Μίττεραν τούς ἔκοψε νά διατυπώσουν τήν ἀπαίτησή τους. Ἀφοῦ ἔμειναν φρόνιμοι καί διακριτικοί γιά πολύ, προσπαθώντας νά κερδίσουν τό σεβασμό, εὐθύς καί ξεσκέπαζαν τά παιχνίδι τους. Εἶταν ἕνα ἀπό τά σοβαρότερα σημεῖα τῆς κρίσης καί πολλά γεγονότα ἀκολούθησαν.

Ὁ πρόεδρος Ντέ Γκώλ καί ἡ κυβέρνησή του ἀνάλυσαν τήν κατάσταση τήν Τρίτη τό βράδυ καί κατάλήξαν σέ δυό συμπεράσματα ἀναπόφευκτα: Πρῶτ' ἀπ' ὅλα οἱ δυνάμεις τῆς ἐπίσημης ἀντιπολίτευ-

σης — Μιττεράν, Μαντὲς-Φρὰνς καὶ Κ.Κ. — εἶταν ἕτοιμες ν' ἀνατρέψουν τὸ καθεστώς. Δεύτερο, μέσα στὸν ἀντιπερισπὰ αὐτὸ τῶν δυνάμεων, οἱ κομμουνιστὲς εἶταν μὲ μεγάλη διαφορὰ ἰσχυρότεροι καὶ θὰ ἐξουσίαζαν τὴν κυβέρνηση ὅπου θὰ λάβαιναν μέρος. Ὑπάρχουν φῆμες ὅτι μετὰ ὁ Ντὲ Γκώλ καὶ ὁ πρωθυπουργός του εἶχαν τότε μιὰ ζωηρὴ λογομαχία. Τὸ καθεστὼς θρισκόταν σὲ πολὺ ἀσταθῆ κατάσταση· ὁ ἀρίζοντας φαινόταν σκοτεινὸς ἀπὸ παντοῦ. Κανεὶς ἀκόμα στὸ Παρίσι δὲν εἶχε φωνάξει «Ζήτω ὁ Ντὲ Γκώλ!». Μπορεῖτε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ὁ Ζὼρζ Πομπιντοὺ εἶπε στὸν στρατηγὸ ὅτι γιὰ νὰ σώσει τὸ γκωλλισμὸ ἔπρεπε νὰ παραιτηθεῖ αὐτὸς ὁ Ἴδιος ὁ Ντὲ Γκώλ. Ὁ Πομπιντοὺ ἔλπιζε νὰ συνεχίσει τὸν ἀγώνα καὶ σ' αὐτὸ τὸ στάδιο θεωροῦσε τὸν ἀρχηγὸ σὰν ἐμπόδιο.

Κάμιὰ μέρα στὴν ἱστορία τῆς σύγχρονης Γαλλίας δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ὑστέρνηση τῆς 29ης τοῦ Μάη. Τὰ πιὸ σκεπτικιστικὰ πνεύματα ἄρχισαν νὰ πιστεύουν ὅτι τὸ καθεστὼς εἶχε νικηθεῖ. Αὐτὴ ἡ μακρὰ μέρα ἀναμονῆς ἄρχισε μὲ τὴν ἀναγγελία ὅτι ἡ ἑβδομαδιαία συγκέντρωση τοῦ συμβουλίου ὑπουργῶν εἶχε ἀναβληθεῖ. Οἱ ὑπουργοὶ λοιπὸν γύρισαν μπρὸς-πίσω πάνω στὸ κατώφλι τῶν Ἠλυσίων. Ὁ στρατηγὸς δὲν συνάντησε κανένα μέλος τῆς κυβέρνησης οὔτε καὶ τὸν Πομπιντού. Λίγο μετὰ τὶς 11, ὁ Πρόεδρος καὶ ἡ κ. Ντὲ Γκώλ ἔφυγαν μὲ τὸ αὐτοκίνητο ἀπὸ τὸ προεδρικὸ παλάτι. Σύμφωνα μὲ τὶς ἐπίσημες πληροφορίες, πήγαιναν στὸ Κολομπαὶ-λὲ-νὲφ-Ἐγκλίζ. Εἶπαν ὅτι θέλουν ν' ἀποσυρθοῦν στὴν ἡσυχία τῆς ἐξοχῆς γιὰ νὰ πάρουν κάποια μεγάλη ἀπόφαση. Ἡ ἀναγγελία τῆς ἀναχώρησης προκάλεσε στενοχώρια στοὺς κυβερνητικοὺς κύκλους. Ὁ Ντὲ Γκώλ, λεγόταν, ἔκλεισε τὴν πολιτική του διαθήκη στὸ χρηματοκιβώτιο τῶν Ἠλυσίων — μιὰ δήλωση γιὰ τὸ μέλλον τῆς Γαλλίας ἀφοσιωμένη στὸ θεσμὸ τοῦ — καὶ οἱ φῆμες λένε ὅτι ἔδωσε τὸ κλειδὶ στὸ γενικὸ γραμματέα τῆς Προεδρίας Μπερνὰρ Τριπό. Πολλὲς ἀποσκευὲς ἀκολούθησαν τὸ προεδρικὸ αὐτοκίνητο. Ὁ μεγάλος ἄνδρας εἶχε ἀποφασίσει τελικὰ νὰ παραχωρήσει τὴ θέση του;

Ἡ στενοχώρια μεταβλήθηκε σὲ πανικὸ — μὲ μιὰ στάλα χιούμορ — ὅταν μετὰ ἀπὸ λίγες ὧρες διαπιστώθηκε ὅτι ὁ Ντὲ Γκώλ δὲν ἔφτανε στὸ Κολομπαί. Κανεὶς δὲν ἤξερα ποῦ μποροῦσε νὰ εἶναι. Εἶχε χαθεῖ μέσα ἀπὸ ἐξοχικὸ τοπίο. «Χάσαμε τὸ στρατηγὸ Ντὲ Γκώλ», ἀνάγγειλαν οἱ ἐκφωνητὲς τοῦ ραδιοφώνου μὲ νευρικὸ γέλιο. Ὕστερα λίγο λίγο μαθεύτηκαν τὰ γεγονότα. Εἶχαν φτάσει, αὐτὸς καὶ ἡ γυναίκα του στὸ ἑλικοπτεροδρόμιο τοῦ Ἰσὺ λὲ Μουλινώ. Τρία ἑλικόπτερα ἀπογειώθηκαν — ἕνα μὲ χωροφύλακες, ἕνα ἄλλο μὲ τὸ προεδρικὸ ζευγάρι κι' ἕνα δεύτερο, κι ἕνα τρίτο μὲ σωματοφύλακες. Κανεὶς δὲν ξέρει ποιὰ εἶταν ἡ ψυχικὴ του κατάσταση ἐκείνη τὴ στιγμή. Μόνο μιὰ φράση ποὺ εἶπε στὴν κ. Ντὲ Γκώλ τὴ στιγμὴ ποὺ ἀνέβαιναν στὰ ἑλικόπτερο: «Πιὸ γρήγορα, Κυρία, σᾶς παρακαλῶ!».

Τὰ ἀκριβῆ δρομολόγιο τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκώλ ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἔχει ἀκόμα μαθευτεῖ μὲ βεβαιότητα. Οὔτε αὐτὸς ἔχει πεῖ τίποτα, οὔτε οἱ δικοί του. Αὐτὸ ποὺ ξέρουμε εἶναι ὅτι ἀντὶ νὰ πᾶνε στὸ

Κολομπαί τά τρία ἐλικόπτερα, προσγειώθηκαν στό στρατιωτικό ἀεροδρόμιο τοῦ Σαίν-Ντιζιέ στή μέση τοῦ δρόμου Παρίσι — Ρήνος. Ἐκεῖ ἤρθε νά τόν συναντήσει ἡ προεδρική καραβέλλα. (Λένε ὅτι πῆγε πρῶτα στό Ταβαρνύ, γενικό ἀρχηγεῖο τοῦ πυροβολικοῦ καί συζήτησε μέ διάφορους στρατιωτικούς ἡγέτες χάρη σ' ἕνα μυστικό τηλεφωνικό βίχτσο. Σύμφωνα μέ μιά ἄλλη φήμη συναντήθηκε μέ τόν γαμπρό του στρατηγό Ἀλαίν γκί Μπουασσιέ). Ἡ καραβέλλα προχώρησε κατόπιν ἀνατολικά γιά νά προσγειωθεῖ στό ἀεροδρόμιο τοῦ Μπάντεν-Μπάντεν, ὅπου βρισκόταν τό ἀρχηγεῖο τῶν 70.000 Γάλλων στρατιωτῶν πού ἔμεναν στή Γερμανία. Ὁ καγκελλάριος τῆς Δυτ. Γερμανίας πληροφορήθηκε γι' αὐτήν τήν ἄφιξη ἀπό τόν πρεσβευτή τῆς Γαλλίας τήν στιγμή πού προσγειωνόταν τό ἀεροπλάνο. Κανένας ἐκπρόσωπος τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβέρνησης δέν εἶταν στό ἀεροδρόμιο γιά νά δεχτεῖ τόν στρατηγό, ἀλλά τά πρωτόκολλα δέν παραβιάστηκε, ἀφοῦ οἱ ἀρχηγοί τῶν ξένων κρατῶν μποροῦν νά ἐπισκεφτοῦν τίς δυνάμεις τους στή Γερμανία, χωρίς νά εἰδοποιήσουν τίς ἀρχές τοῦ τόπου.

Ὁ Ντέ Γκώλ δέν ἄφησε τό ἀεροδρόμιο, ἀλλά κάλεσε τούς στρατιωτικούς ἀρχηγούς, τό στρατηγό Μασσύ, διοικητή τῶν γαλλικῶν δυνάμεων στή Γερμανία καί τό στρατηγό Μπιθόλλέ, στρατιωτικό διοικητή τοῦ Μέτς. Τί ἀποφασίστηκε σ' αὐτό τό ἐξαιρετικά πολεμικό συμβούλιο, κανείς δέν τό ξέρει μέ βεβαιότητα, ἂν καί οἱ ὑποθέσεις ἀφθονοῦν. Οἱ πιό ἁρμόδιες πηγές ἀφήνουν νά ἐννοηθεῖ ὅτι δυό ζητήματα ἐξετάστηκαν: πρῶτα τό γενικό πολεμικό καί μετά τό στρατηγικό-τακτικό. Λένε ὅτι σάν Παρίσι ὁ Στρατηγός ζητοῦσε συχνά τή γνώμη τοῦ Πιέρ Μεσμέρ, ὑπουργοῦ Στρατιωτικῶν, γιά νά ἐνημερώνεται καθημερινά γιά τήν ψυχική διάθεση τῶν στρατευμάτων. Ὁ στρατός εἶταν σίγουρος; Λένε ὅτι ὁ Μεσμέρ, ὑπουργός Στρατιωτικῶν ἐδῶ καί δέκα χρόνια, ἕνας ἀπό τούς στύλους τοῦ καθεστῶτος, ἀπάντησε ὅτι μποροῦσαν νά ὑπολογίζουν στό στρατό ἀλλά ὅτι δέ θά τόν ἄφηνε νά διατάξει τούς στρατιῶτες νά πυροβολήσουν ἄμαχο πληθυσμό. Στόν Μπάντεν-Μπάντεν ἡ ἐκβεβλιωση ὑπακοῆς τοῦ στρατηγοῦ Μασσύ εἶταν καθαρή: ὁ στρατός εἶταν ἕτοιμος νά ἐκτελέσει κάθε διαταγή τοῦ Προέδρου. Ὁ Ντέ Γκώλ εἶδε ἀκολούθησε στά στρατεύματα πού βρίσκονταν στήν Γερμανία μιά δύναμη κατάλληλη γιά νά ἐπέμβει καί νά συντρίψει μιά κομμουνιστική ἐξέγερση στήν πρωτεύουσα. Ἕνα σχέδιο ἐκστρατείας θά πρέπει νά ἔγινε καί οἱ πιό σίγουρες μονάδες — 20.000 ἄνδρες περίπου — μεταφέρθηκαν στό Μέτς. Ἕνα γενικό ἀρχηγεῖο τῶν ἐπιχειρήσεων ἐγκαταστάθηκε στό Βαρυτέν.

Στίς ἑβδομάδες πού ἀκολούθησαν τήν κρίση τοῦ Μάη σέ πολλούς κύκλους συζητήθηκε ἡ πληροφορία ὅτι κατά τήν συγκέντρωση τοῦ Μπάντεν-Μπάντεν οἱ στρατηγοί εἶχαν θυμώσει στόν Πρόεδρο τό θέμα τῆς κράτησης τοῦ Ραούλ Σαλάν, ἀρχηγοῦ τοῦ ΟΑΣ, στίς φυλακές ἀπό τό 1962. Ὁ Ντέ Γκώλ ὑποχρεώθηκε ἄραγε τήν ἀμνήστευση τοῦ ΟΑΣ γιά ἀνταλλαγμα τῆς ὑποστήριξης τοῦ στρατηγοῦ Μασσύ; Κλείστηκε μιά φιλική συμφωνία; Κανείς δέν μπορεῖ νά τό βεβαιώσει, ἀλλά

δυό ἑβδομάδες ἀργότερα, στὶς 15 τοῦ Ἰούνη, ὁ Σαλὰν καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τοῦ δεχτικοῦ τοῦ ΟΑΣΕ εἶταν ἐλεύθεροι.

Στὶς 18.15' τὴν Τετάρτη 29 τοῦ Μάη, τὸ ἐλικόπτερο τοῦ Πρεσίδιου ἔφτασε στὸ Κολομπαί. Στὸ μεταξὺ μέσα στὴν πρωτεύουσα τὰ γεγονότα διαδέχονταν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο. Γιὰ ν' ἀπαντήσουν στὴ συγκέντρωση τῶν νεαρῶν ἐπαναστατῶν στὸ Σαρλετί, οἱ ἀριστεροὶ κάλεσαν τὰ πλήθη νὰ κατεβοῦν στοὺς δρόμους τὸ ἀπόγευμα πίσω ἀπὸ τεράστια λάβαρα, χρυσὰ καὶ κόκκινα τῆς ΓΣΕ. Μισὸ ἑκατομμύριο ἐργάτες παρέλασαν χωρισμένοι σὲ τμήματα ἀνάλογα μὲ τὴ βιομηχανία τους ἀπὸ τὴ Βασιλίλλη στὸ σταθμὸ Σαὶν - Λαζάρ. Δὲν ἦτανε αὐτὸ μιὰ ἀφιμαχία' εἶταν μιὰ ἐντυπωσιακὴ ἐπίδειξη πειθαρχημένης ἐργατικῆς δύναμης. Οἱ διαδηλωτὲς σκορπίστηκαν στοὺς δρόμους μὲ τὴν καλὴ διάθεση τῶν νικητῶν. Παρασυρμένοι ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο πλῆθος, οἱ πολιτικοὶ τῆς ἀριστερᾶς ἄρχισαν νὰ ἀντικρύζουν τὴν ἔνοδο στὴν ἐξουσία. Ἡ προσοχὴ συγκεντρώθηκε στὸν Μανδὲς - Φράνς, τὸν πατριάρχη μὲ τὰ θλιμμένα μάτια ποὺ εἶχε ἀφυπηλατήσει ἕνα ἀσύγκριτο ἠθικὸ ἀνάστημα μέσα σὲ δέκα χρόνια μοναξιᾶς καὶ ἀμείλικτης κριτικῆς τοῦ γκωλλισμοῦ. Μιὰ ἐκστρατεία ὑποστήριξης τοῦ Μανδὲς - Φράνς δημιουργήθηκε. Ὁ Εὐγένιος Ντεκὲρ τῆς ΓΣΕ πῆρε θέση αὐνοϊκὴ γι' αὐτόν. Ὁ Ζὰν Λεκανυὲ ζήτησε τὴ σύσταση μιᾶς «συζήτησης κατὰ κορυφὴν» καὶ ἐκδηλώθηκε ὑπὲρ ὑποστηρικτὴς τῆς ὑποψηφιότητας τοῦ Μανδὲς - Φράνς.

Στὶς 18.35' τὴν ἴδια μέρα ὁ Μανδὲς - Φράνς καὶ ὁ Μιττεράν συγκεντρώθηκαν γιὰ νὰ μαγειρέψουν τὴν καταλληλότερη στιγμὴ γιὰ τὴν ἐξουσία. Ὁ Γκὺ Μολλέ, ὁ Ρενὲ Μπιλιέρ καὶ ὁ Γκαστὸν Ντεφὲρ εἶταν κι' αὐτοὶ ἐκεῖ — οἱ μεγάλοι σοσιαλιστὲς ἀρχηγοὶ μαζεύτηκαν γιὰ νὰ φέρουν μιὰ νέα κοινωνικὴ τάξη. (Δέκα χρόνια νωρίτερα, στὶς 29 τοῦ Μάη 1958, ὁ Γκὺ Μολλὲ εἶταν ἐκεῖνος ποὺ πῆγε στὸ Κολομπαὶ γιὰ νὰ ζητήσει ἀπ' τὸν Ντὲ Γκὼλ νὰ ξαναπάρει τὴν ἐξουσία). Πρὶν τὸ τέλος τῆς ἡμέρας ὁ Μανδὲς - Φράνς εἶχε δηλώσει ἀνοιχτὰ στὸ διάδρομο τῆς Συνέλευσης ὅτι: θὰ δεχόταν τὶς εὐθύνες καὶ θὰ τοῦ πρόσφερε μιὰ ἑνωμένη ἀριστερά. Ὁ γκωλλισμὸς φαινόταν νεκρὸς καὶ ὁ διάδοχός του ἔτοιμος νὰ πάρει τὴ θέση του.

XV. Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ ΘΕΛΗΣΗΣ

Σὲ ποιὰ στιγμὴ ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκὼλ πῆρε τὴν ἀπόφαση τῆς ἀντεπίθεσης; Τὴν πῆρε μόνος του παθιασμένα μέσα στὴ νύχτα ἀπὸ τὶς 28 στὶς 29 τοῦ Μάη. Τί τὸν ἔσπρωξε στὰ 77 του χρόνια νὰ ἐπιχειρήσῃ μὲ τέτοιο ἐξωπραγμάτευτο τρόπο νὰ γίνει κύριος τῆς καταστάσεως; Τὴν Τρίτη τὸ πρόῒ ἡ κυβέρνησή του βρισκόταν σὲ μεγάλη σύγχυση, περιτριγυρισμένη ἀπὸ ἐχθρούς. Ποτὲ δὲν εἶχε περάσει τόσο φοβερὴ δοκιμασία. Ἀντιμετώπισε τὴν περίπτωση νὰ παραιτηθεῖ καὶ ὁ κρυφοπαιχταράς του δὲν προσπάθησε νὰ τὸν μεταπείσει. Γιατί τότε τὴν αὐγὴ τῆς Τετάρτης ἔβαλε μυστικὲς διαταγὲς γιὰ νὰ ἑτοιμάσουν τὰ ἐλικόπτερα καὶ τὴν καραβέλλα ποὺ θὰ τὸν ὁδηγοῦσαν στὴ Γερμανία; Πῆγε στὸ Μπάντεν - Μπάντεν, ὅπως πιστεύουμε, προαποφασισμένος νὰ πολεμήσῃ χωρὶς νὰ περιμένει ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του νὰ τοῦ δώσουν τὸ κουράγιο. Στὴν πραγματικότητα ἤθελε νὰ ἑτοιμάσει ἕνα σχέδιο στρατιωτικῆς ἐπεμβάσεως στὴν πρωτεύουσα γιὰ τὴν περίπτωση ποὺ θὰ χρειαζόταν. Στρατιωτικός καὶ κυβερνήτης, δὲν ξέχασε ποτὲ ὅτι τὰ πάνε μποροῦν νὰ μιλήσουν πολὺ πιὸ πειστικὰ ἀπὸ τοὺς θαυμαστές.

Ἡ γαλλικὴ ἄκρα δεξιά, ἀγαναχτισμένη ἀπὸ τὴν ἀντιιμπεριαλιστικὴ στάση τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὸ φλέρτ του μὲ τὴ Ρωσία, τὸν κατηγοροῦσε συχνὰ γιὰ φιλικὲς τάσεις πρὸς τὸν κομμουνισμό. Ἡ ἀλήθεια εἶναι τελείως διαφορετική: συνεχίζοντας τὴν πολιτικὴ τοῦ μεγαλείου καὶ ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκὼλ παραμένει ὁ πιὸ ἄγριος ἐχθρὸς τοῦ γαλλικοῦ κομμουνισμοῦ. Ὅλα μᾶς ὁδηγοῦν στὸ συμπέρασμα ὅτι ἀποφάσισε νὰ ἀντεπιτεθεῖ ὅταν οἱ κομμουνιστὲς ἄνοιξαν τὰ χαρτιά τους. Δήλωναν δημόσια ὅτι εἶχαν ἀποφασισμένο ν' ἀπαντήσουν τὸ μερίδιο τῆς ἐξουσίας ποὺ τοὺς ἀνῆκε. Δὲν θὰ ἔμεναν ἔξω ἀπὸ τὴν κυβέρνηση καὶ εἶχαν φανερὸ ὅτι οὔτε ὁ Μιττεράν, οὔτε ὁ Μαντὲς-Φρὰνς θὰ μποροῦσαν νὰ τοὺς ἀντιταχθοῦν. Σὲ μιὰ τέτοιὰ περίσταση ὁ Ντὲ Γκὼλ δὲ μποροῦσε πιὰ ν' ἀποσυρθεῖ. Ἔπρεπε νὰ μείνει γιὰ νὰ σώσει τὴ Γαλλία, ὅπως εἶχε κάνει καὶ στὸ παρελθὸν τόσο συχνά. Αὐτὴ εἶταν ἡ δική του ἀνάλυση τῆς καταστάσεως. Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ κατάλαβε ὅτι ὁ Ἁλγτὲ Ροσέ, μιλώντας καθαρά, τοῦ ἔδωσε τὸ ὅπλο ποὺ χρειαζόταν: τὸ μεγάλο φόβο ἀπὸ τὸν κομμουνισμὸ ποὺ εἶχαν ἀκόμα πλατιὰ διαδεδομένο στὴ Γαλλία. Ἂν ἐφαρμόζαμε αὐτὴ τὴν ὑπόθεση, τότε ὁ Μιττεράν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ, πλησιάζοντας τὸν Μαντὲς-Φρὰνς καὶ φυχραιμένος μὲ τοὺς κομμουνιστές, τοὺς ἔσπρωξε νὰ φανερώσουν τὰ χαρτιά τους, πρᾶγμα ποὺ προκάλεσε τὴν ἀντίδραση τοῦ Ντὲ Γκώλ, μὲ ἐπακόλουθο τὴν ἥττα ζλης τῆς ἀριστερᾶς. Ἴσως ἀκόμα τὰ ταξίδι στὸ Μπάντεν - Μπάντεν νὰ ἰκανοποιοῦσε τὸ δραματικὸ του αἴσθημα τοῦ Ντὲ Γκὼλ ποὺ δὲν θὰ δυσαρεστήθηκε καὶ πολὺ βάζοντας ὅλον τὸν κόσμο νὰ παρακολουθεῖ τὶς κινήσεις του.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὸ Κολομπαί, τὴν Τετάρτη τὸ βράδι, ὁ Ντὲ Γκὼλ ἔγραψε μέσα στὴ μοναξιὰ τοῦ γραφείου του τὸ σύντομο λόγο ποὺ τὴν ἄλλη μέρα θὰ τὸν ξαναστήνει στὸ θρόνο. Τηλεφώνησε

κόλπος δυό-τρεις φορές, άλλά κανείς δέν ξέρει ακριβώς σέ ποιόν. Σέρουμε μόνο ότι έκείνη τή νύχτα μερικοί άπό τούς σκουδαιότερους γκωλλικούς πού τελευταία είχαν διαφύγει στήν άκολασία, ξαναβρήκαν τό θάρρος τους. Ή δήλωση τού Ρομπέρ Πουζάντ, γενικού γραμματέα της Δημοκρατικής Ένωσης της Ένης Δημοκρατίας την Πέμπτη τό πρωί— έκπληκτικά αίγυπτη γι' αύτές τις παρατάξεις - τώρα σχεδόν άπαρατήρητη άπό την άριστερά, πού βρισκόταν άκόμα σ' εύφορία: «Ή κυβέρνηση της Δημοκρατίας, είπε, δέν θά ύποχωρήσει μπροστά στόν έκβιασμό, καί τά όνειρα της δόλιας ύπεξαίρεσης της έξουσίας δέ θά κρατήσουν πολύ άκόμα».

Ό Πομπιντού ήξερε κι έκείνος, την Πέμπτη τό πρωί, ότι ό Ντε Γκωλ θά γύρεζε στό Παρίσι άποφασισμένος νά δώσει τή μάχη, άλλά θά μπόρεσε νά μαντέψει ποιά τακτική θ' άκολουθήσει. Δέν είχε είδοποιηθεί γιά τό ταξίδι στό Μπάντεν-Μπάντεν, άγνοούσε άν ό Ντε Γκωλ είχε πειστεί γιά την άδυναμία της δεκτεργείας τού δημοψηφίσματός του κι ότι μόνο ή ύπόσχεση τών έκλογών θά ήσύχαζε τό πλήθος. Καί κάνω άκόμα λάθος δέν είναι πιά βέβαιος άν θά διατηρήσει τή θέση του.

Έκτός άπό ένα ή δυό πιστούς γκωλλικούς, κανείς δέν ήξερε τίποτα γιά τό τί θά γινόταν. Στό τέλος τού πρωινού, ό Ντε Γκωλ γύρισε στην πρωτεύουσα. Όλη ή Γαλλία περίμενε μέ άνυπομονησία τό λόγο πού θά έβγαζε. Στην Έθνοσυνέλευση ύπήρχε πυρετώδης άναταραχή. Στό ρεστωράν τού Παλαί-Μπουρμπόν, οί βουλευτές κρατιόμαστε μέ τά αύτί τους τεντωμένα πρός το τρανζίστορ τους. Στίς 14.30 ό στρατηγός άλλαξε τόν πρωθυπουργό σέ μιά συζήτηση τέτ-α-τέτ. Μισή ώρα άργότερα οί 27 ύπουργοί βρέθηκαν στά Ήλύσια. Γιά μερικούς άπ' αύτούς είταν τά τελευταία ύπουργικά τους συμβούλια. Τήν ίδια στιγμή μιά πομπή άπό αύτοκίνητα τού χορεύραγκ καί πού είταν σκεπασμένα μέ τρίχρωμες σημαίες περνούσαν μπροστά άπό τά Ήλύσια, στρώνοντας τό δάπεδο μέ προκηρύξεις πού καλούσαν τό λαό νά συμμετάσχει σέ μιά διαδήλωση ύποστήριξης τού Ντε Γκωλ τό ίδιο άπόγευμα στην πλατεία της Κονκόρντ. Ό Ρομπέρ Πουζάντ είχε κάνει καλή δουλειά.

Στίς 16.31' ό Ντε Γκωλ άκουσθήκε στό κανό. Μέσα σέ τεσσεράμισι σύντομα λεπτά άκυρώθηκαν τις έλπίδες της άριστερᾶς γιά την άνοδο στην έξουσία. Ό τόνος πού υιοθέτησε είταν προστακτικός. Μέσα στίς τελευταίες 24 ώρες είχε σκεφτεί όλα τά ένδεχόμενα κι είχε πάρει τίς άποφάσεις του: «Στίς σημερινές περιστάσεις, δέν μπορώ ν' άποσυρθώ. Έχω την έντολή τού λαού. Θά την έκπληρώσω. Δέν θά άλλαζα τόν πρωθυπουργό του, άλλά ή κυβέρνηση θά άναδιαρθρωθεί. Ή Έθνοσυνέλευση θά διαλυθεί. Τό δημοψήφισμα θά άναβληθεί. Ή χώρα, δήλωσε, άπειλείται άπό την κομμουνιστική δικτατορία. Αύτή ή «διακηρυκτική» έκχείρηση ήθελε ν' άναγκάσει τή Γαλλία νά δεχτεί μιά έξουσία πού θά έπιβαλλόταν μέσα στην έθνική άπελπισία. «Έ, λοιπόν, όχι!», ή Δημοκρατία δέ θά ύποχωρούσε. Έκατοντάδες έθνικής δράσης θά σχηματίζονταν «παντού καί άμέσως» γιά νά βοηθήσουν την κυβέρνηση στό Παρίσι καί στην έπαρχία οί νομάρχες θά

γίνονταν κάλι «καμικαζάκια της Δημοκρατίας» — άναφορά στον τίτλο που είχαν στην Απελευθέρωση μαζί μέ σημαντικές έξουσίες. Άν οί διαδότης συνεχίζονταν είταν έτοιμος ν' άκολουθήσει «άλλους δρόμους», πράγμα που υποβήλωνε τή δυνατή έκμίσθαση των μονάδων του στρατηγού Μασού.

Αύτή τή φορά, τό μυστικό όπλο του στρατηγού, ή δύναμη του λόγου, δέν τον είχε προδώσει γιά μεγάλη άνακούφιση των όπαθών του που ένιωσαν ότι σώθηκαν άπό την άξεσσο. Ώστόσο σ' αύτό το λόγο δέν υπήρχε ούτε μιά λέξη γιά τις νόμιμες άπαιτήσεις των έργατών που άπεργούσαν, ούτε γιά τις έπιθυμίες της νεολαίας. Διαπνεόταν άπό μιά βαθιά περιφρόνηση γιά τούς συμπατριώτες του και ένα άνακομμουνισμό που είχε έξαφανιστεί μετά την άρχή του ψυχρού πολέμου. Άλλά τί θαυμαστή έπιστροφή στη σαγηνή! «Μετά άπό 24 ώρες μυστηρίου και άπίστευτης άνασας, ό τραγικός ήρωας άναβόσκει μέ κραυγές άπό την κατακτακτήρ όπου οί πιθανοί διάδοχοί του Ελπίζαν ότι είχε έξαφανιστεί γιά κάναν (31).

Ο στρατηγός Ντέ Γκώλ μόλις έκλεινε τό λόγο του μ' ένα «Ζήτω ή Γαλλία!» όταν οί όπαδοί του άρχισαν νά κατεβαίνουν στούς δρόμους πρός την Κονκόρντ. Ο στρατηγός είχε βρεί τό σωστό τόνο γιά νά κάνει τή «φοβισμένη» συντηρητική μάζα νά βράσει. Στην άναζήτηση της λαϊκής ύποστήριξης το καθεστώς είχε γκρεμίσει θάλα τά φράγματα. Άπέναντι στη σαθαρότητα της στιγμής λίγο νιαζόταν άν οί διαδηλωτές είταν παλιοί όπαδοί του Πεταίν, όπαδοί του στρατηγού Σαλάν, έθνικιστές όπαδοί του Μπιρράς, κληρονόμοι του Βισύ και της γαλλικής Άλγερίας. Ο κοινός φόβος του κομμουνισμού πλησίασε την άκρα δεξιά μέ τούς γκωλιστούς της άριστερᾶς και όλες τις ένδιάμεσες άπογρώσεις. Έκείνη τή στιγμή του πανικού το καθεστώς άλλαζε άν όχι φύση, τουλάχιστον δίψη. Αύτοκίνητα παραφορτωμένα μέ όπαδούς ήρθαν δεκάδες άπό την έπαρχία γιά νά μεγαλώσουν τη διαδήλωση.

Το άνθρώπινο κύμα προχώρησε κάνω στη λεωφόρο των Ήλυσίων παρκαίνοντας αρκ το μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη, σύμβολο του πατριωτικού έθνικισμού. Δυό φορές πιό μεγάλη άπό την κομμουνιστική παρέλαση της προηγούμενης μέρας, ή διαδήλωση του Ντέ Γκώλ όρθωνε φραγμό στην ισχυρή πίεση που θέλει νά άσκήσει ή ΓΣΕ. Το μεγαλύτερο μέρος αύτου του πλήθους είταν κομμουντημένοι άνθρωποι, παρασημοφορημένοι, γυναίκες γαντοφορεμένες, άνθρωποι άρκετά ήλικιωμένοι γιά νά μπορούν νά θυμηθούν το θρίαμβο του Ντέ Γκώλ στην ίδια λεωφόρο κατά την Άπελευθέρωση. «Ο κομμουνισμός δέν θά περάσει!» φώναζαν. Άλλά ύπήρχαν και πιό έχθρικά συνθήματα: «Ο Κόν Μπεντί στο Νταχάου!» και «Ή Γαλλία στούς Γάλλους!». Ή δεξιά, που τόσον καιρό έμεινε σιωπηλή, είχε άποφασίσει νά κατεβεί στο δρόμο, όπως κι ή άριστερά. Στη θέση της σφιγμένης τροθιᾶς οί διαδηλωτές έκαναν το δικαλωτό σήμα της νίκης. Ή Μασσαλιώτιδα πήρε τη θέση της Διεθνούς. Η έθνική σημαία άντικατέστησε τις μαύρες και

(31) Ο Σίρσους στό «Μόντ» της 4 Ιούνη 1968

κάπινες σημαίες. Όλα είχαν καλυφθεί από μιά τρίχρωμη πλημμυρίδα.

Τό ίδιο απόγευμα ο Ντε Γκώλ ειδοποιούσε με χειρόγραφο σημείωμα τό Ζάκ Σαμπάν-Ντελμάς και τό Γκαστόν Μονναρβίλ, προέδρους της Βουλής και της Γερουσίας αντίστοιχα, γιά τή διάλυση της Εθνοσυνέλευσης. Η πρώτη αντίδραση από λόγο του Ντε Γκώλ είταν του Φρανσουά Μιττεράν: «Είναι ή δικτατορία», είπε, «είναι τό κάλεσμα σε εμφύλιο πόλεμο». Αλλά οι υπουργοί και οι βουλευτές της πλειοψηφίας φόρεσαν τις μπέρτες τους και μαζεύτηκαν γιά νά παραστούν στη μεγάλη διαδήλωση συμπαράστασης της Κοινόρνε. Αύτή ή εκδήλωση κέντρισε στερέωσε τό καθεστώς.

Η θέληση του στρατηγού Ντε Γκώλ είχε βάλει σε κίνηση την τεράστια κυβερνητική μηχανή. Τό κράτος ξανάβρισκε τό κύρος, πού αύτές τις τελευταίες εβδομάδες είχε κάπως χαθεί. Ο Κριστιάν Φουσέ, υπουργός των Εσωτερικών, πριν αποκλεισθεί από τή νέα κυβέρνηση του Πομπιντού, τηλεφώνησε ο ίδιος σ' όλους τους νομάρχες συστήνοντας τους αποφασιστικότητα κι ακεραιότητα. Τό κλίμα σ' όλη τή χώρα άλλαζε αντιλές. Ο Φρανσουά Μιττεράν κατηγορήθηκε σαν εχθρός του Εθνους και τό ίδιο βράδυ γιά νά προφυλαχτεί από τις ακτελιτικές διαθέσεις μιας ομάδας γκωλλικών πού τόν συνάντησαν στό Σαίν-Σερμαίν ντέ Πρέ, κρύφτηκε σε μιά αλλόπορτα απ' όπου τόν βοήθησαν να ξεφύγει μαοϊκοί φοιτητές.

Κινήσεις του στρατού παρατηρήθηκαν γύρω από τό Παρίσι και θωρακισμένα φάνηκαν στους δρόμους της επαρχίας. Έφεδροι τεχνικοί επιστρατεύτηκαν γιά νά εξασφαλίσουν τις ζωτικές υπηρεσίες. Παρακρατικές επιτροπές πολιτικής δράσης δημιουργήθηκαν σ' όλη τή χώρα και πυροβόλησαν μερικές φορές έξω από τά τοπικά γραφεία της ΓΣΕ ή του Κ.Κ. Την Παρασκευή 31 του Μάη δισταγμοί μπήκαν με τή βία από την κεντρική πόρτα στό ταχυδρομείο της Ρουέν κι έδιωξαν τους απεργούς.

Η μυστική ζημοσφορία πού επιζητούσε η κυβέρνηση δημιούργησε ένα κλίμα διάθεσης γιά σπάσιμο της απεργίας. Από διάφορα εργοστάσια έφτανε η είδηση ότι οι απεργοί δέχονταν να συζητήσουν με τους εργοδότες. Μετά από μιά σύντομη περίοδο ελευθερίας, ο τύπος του κρατικού ραδιόφωνου άρχισε ν' αλλάζει καθώς οι σχολιαστές προσαρμοζόνταν στη νέα κατάσταση. Αλλά ή πιό δύσκολη στροφή είταν εκείνη πού θά έκαναν το Κομμουνιστικό Κόμμα και ή ΓΣΕ. Μέσα σ' ένα είδος γιγάντιου πόκερ ο Ντε Γκώλ είχε ανεβάσει τις μίζες. Αμφισβήτητη της νομιμότητας του σήμαινε τώρα πρόκληση γιά την εξέγερση πού τόσα είχαν προσπαθήσει ν' αποφύγουν. Τά πολιτικά συνθήματα της Τετάρτης, σε κραυγές «Λαϊκή κυβέρνηση!», πνίγηκαν δακρυτικά. Από την Παρασκευή όλα τά συνδικάτα δήλωναν ότι είταν έτοιμα νά συζητήσουν τις οικονομικές απαιτήσεις των μελών τους. Από τό μιά μέρα στην άλλη, ή απεργία έχασε τον πολιτικό της χαρακτήρα.

Η κομμουνιστική και σοσιαλιστική αριστερά έτυχε να της δέ-

γουν τὰ χέρια. Ἡ δεύτερη κατηγορία ὅτι ἤθελε νὰ προκαλέσει ἐκνευρισμούς, τὴν παρέλυσε. Οἱ κομμουνιστὲς εἶχαν κάνει κάθε προσπάθεια νὰ τὴν ἀποφύγουν· ὄχι γιὰ τὸν Μιττεράν, εἶχε δεῖξει θρασύτητα, ἀλλὰ κατὰ ἀνατρεπτικὲς ἰδέες. Γιὰ νὰ ἀποκαταστήσει τὴ θέση του ὁ Ντὶ Γκὼλ ἐξακόλουθησε τὴν κατηγορία γιὰ συνωμοσία τῶν σοσιαλιστῶν καὶ τῶν κομμουνιστῶν κατὰ τῆς δημοκρατίας καὶ κάλεσε τοὺς πολίτες νὰ ὀρθοθοῦν ἐναντίον τους. Μ' αὐτὴ τὴν ἐνέργεια συνένωνε τοὺς ὀπαδούς του ἀλλὰ δημιουργοῦσε ἕνα ἐθνικὸ διχασμό, χωρὶς προηγούμενο. Ἡ ἀριστερά, ποὺ ἀρνήθηκε μιὰ ἐπικίνδυνη ἀναμέτρηση δυνάμεων μὲ τὸ στρατηγό, κυριαρχήθηκε σὲ μιὰ ἐκλογικὴ καμπάνια ποὺ αὐτὴν ἀναγκάστηκε νὰ τῆς παραχωρήσει. Μειοψηφοῦσε ὅμως σοβαρὰ ἐπειδὴ ἔπρεπε γ' ἀρνηθεῖ τὶς κατηγορίες τοῦ στρατηγοῦ ρητορικὰ σ' ἕνα κοινὸ θραυματισμένο ἀπὸ τὶς δυσκολίες τοῦ παρασμένου μήνα. Μιὰ νέα φάση τοῦ ἀγῶνα ἄρχιζε ἀλλὰ ἡ ἀριστερὰ θὰ ἔβγαινε ὁλοκληρωτικὰ νικημένη ἀπ' αὐτόν. Δὲν ἀλλάξαμε καθόλου, δήλωσε τὸ Κ.Κ. στοὺς ἀγωνιστές του καθὼς ἔκανε τὴν στροφή, εἶναι οἱ συνθῆκες ποὺ ἔχουν ἀλλάξει.

XVI. Η ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΚΑΛΠΕΣ

Ἀντὶ ν' ἀνατρέψει τὸ στρατηγὸ Ντὲ Γκώλ, ἡ ἐπανάσταση τοῦ Μάη ἔφερε νέα ζωὴ στὸ καθεστώς του. Στὶς 29 τοῦ Μάη εἶναι ἕτοιμο νὰ γροικοσηκώσει. Ἕνα μήνα ἀργότερα, μετὰ τὶς ἐκλογὲς στὶς 23 καὶ στὶς 30 τοῦ Ἰούνη, βρισκόταν πάλι στὴν ἀρχὴ μὲ τὴ μεγαλύτερη κοινοβουλευτικὴ πλειοψηφία στὴν ἱστορία τῆς δημοκρατικῆς Γαλλίας. Μετὰ τὴν κρίση ἔγινε ὁ ἀπολογισμὸς τί κόστισε αὐτὴ ἡ κρίση, προσθέτοντας τὶς ζημίες ποὺ προκλήθηκαν στὴ γαλλικὴ οἰκονομία, στὴν ἐξωτερικὴ θέση τῆς Γαλλίας, στὸ γόητρο τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκώλ. Κι ὅμως, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι αὐτὸς ὁ πλανισμὸς ὑπῆρξε σωτήριος κι ἔδωσε νέα ζωὴ στὴν ἀρτηριοσκληρωμένη γαλλικὴ κοινωνία. Καλύτερα ἀπὸ κάθε κυβερνητικὴ ἔρευνα ἔδειξε τὶς ἀρρώστιες τῆς χώρας καὶ μὲ τὸν ἐκλογικὸ θρίαμβο ποὺ ἀκολούθησε ἔδωσε στὸν στρατηγὸ τὰ μέσα τῆς θεραπείας. Λίγοι κυβερνῆτες εἶχαν αὐτὴ τὴν τύχη.

Φαίνεται δύσκολο τώρα νὰ πιστέψουμε ὅτι ἕνα μήνα πρὶν ἀπὸ τὴν κρίση ἡ χώρα βρισκόταν σ' ἕνα εἶδος ἀποσυμπύτισης ποὺ ἔκανε τὸν Πιὲρ Μεντὲς - Φρὰνς, ἕναν ἀπὸ τοὺς κυριότερους σχολιαστὲς τοῦ «Μόντ», νὰ γράφει ὅτι ἡ Γαλλία ἐκλήττισε. Τὸ καθεστὼς εἶχε χάσει τὸν ἐσωτερικό του δυναμισμὸ καὶ τὸν προσανατολισμό του. Μετὰ ἀπὸ 10 χρόνια ἐξουσίας εἶχε γίνει αὐτάρεσκο κι ἔχασε κάθε δημιουργικὸ πνεῦμα. Ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκώλ φανέρωνε ὅλο καὶ περισσότερο τὴν ἡλικία του κι ἔβγαινε κάθε μέρα λίγη περισσότερη ἐξουσία στὸν ἀδιάφορο του, τὸ Ζὼρζ Πομπιντού. Ὁ μεταπολεμικὸς εἶχε γίνει τὸ κυριότερο θέμα συζητήσεως στὸν πολιτικὸ κόσμο. Ἔπειτα ἀπὸ τὶς ἐκλογὲς τοῦ Ἰούνη, κανεὶς πιὰ δὲν παρασκινιάτανε ὅτι ἐκλήττισε. Ἕνας ἀνανεωμένος Ντὲ Γκώλ πλησίαζε πρὸς ἕνα νέο σταθμὸ στὴν ἐπαναστατικὴ καριέρα του: μιὰ βαθιὰ μεταρρύθμιση τῶν διοικητικῶν καὶ κοινωνικῶν σχέσεων. Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ παράδοξα τῆς ἐπανάστασης τοῦ Μάη: ἀντὶ νὰ δώσει τέλος στὸ γκωλλικὸ καθεστώς, τὸ ἀναζωογόνησε καὶ τοῦ ἔδωσε ἕνα νέο σκοπό.

Δὲν ὑπῆρξε τὸ μοναδικὸ παράδοξο μιᾶς κρίσης ποὺ εἶχανε πλούσια σὲ τέτοια παράδοξα: Παραδοσιακὲς βουλευτικὲς ἐκλογὲς ἔθεσαν τέρμα σὲ μιὰ κρίση οὐσιαστικὰ ἐξωκοινοβουλευτική, ποὺ περιφρονώντας ἡ ἀγνοήσεις τὶς καθιερωμένες πολιτικὲς διαρθρώσεις, δεάλεξε τόπο δράσης τὸ δρόμο. Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα κατηγορήθηκε γιὰ συνωμοσία, ἐνῶ αὐτὸ λύσσαζε νὰ κάνει ἀνίκανους νὰ βλάψουν οἱ συνωμότες ποὺ βρίσκονταν στὰ ἀριστερά του. Ὁ στρατηγὸς κρατήθηκε στὴν ἐξουσία ἀπὸ τὴ μαζικὴ ὑποστήριξη τῆς δεξιᾶς πρὸς ἕνα πρόγραμμα ἀριστερῶν μεταρρυθμίσεων — ὅσο θὰ μπορούσαμε κανεὶς νὰ τὶς κρίνει. Ὁ Ζὼρζ Πομπιντού, ὁ κύριος οἰκοδόμος τῆς νίκης, παραμερίστηκε ἀπὸ τὸν Ντὲ Γκώλ ἀμέσως μετά.

Ὁ θρίαμβος τοῦ Ντὲ Γκώλ ὀφείλεται σὲ δυὸ παράγοντες: τὴν κρίση τοῦ Μάη καὶ τὴ συνέχιση τῆς ὑπάρχουσας γαλλικῆς πολιτικῆς. Ἀκόμα καὶ χωρὶς τὴν κρίση, οἱ γκωλλικοὶ θὰ κέρδιζαν τὶς ἐκλογὲς τοῦ Ἰούνη, ἀλλὰ ἡ νίκη τους θὰ εἶταν λιγότερο ἐντυπωσιακή. Ἡ ἐπιδε-

ξιότητα τῶν κυβερνητικῶν χειρισμῶν γύρισε τὴν ἐπανάσταση μόνο πρὸς ὄφελός τους. Μιὰ σημασία ἔχει ὅτι ὁ ξεσηκωμὸς ἀπόδειξε τὴ χρεοκοπία δέκα χρόνων κυβέρνησης τοῦ Ντὲ Γκώλ καὶ τὴν ἀνικανότητά της σὲ μιὰ κρίσιμη στιγμή. Ἐπιμένοντας πάνω στὴ φρέσκη της δόξα καὶ τὴ συναισία τοῦ Κ.Κ., τὸ κόμμα ποὺ ὁριοκάτεχε στὴν ἐξουσία μπόρεσε νὰ μεταμορφώσει τὴν ἐπανάσταση σὲ ἰσχυρὸ ἐκλογικὸ ἐπιχείρημα. Αὐτὴ ἡ ταχτικὴ τοῦ ἔδωσε ψήφους σὲ βάρος τῆς ἀλήθειας. Παραμόρφωσε τὴν ἀλήθινὴ δύψη τῆς ἐπανάστασης καρουσιάζοντάς την κάτω ἀπὸ τὸ πραμαχτικὸ φῶς μιᾶς προσπάθειας κατάληψης τῆς ἐξουσίας ποὺ ἐνίσχυσε τὸ Κ.Κ. — κράτμα ποὺ δὲν συνέβηκε ποτὲ οὔτε κατὰ τύχη — καὶ ἀγνόησε τὴ δίψα ἐλευθερίας κι ἐπαγγελματικῆς αὐτονομίας ποὺ τὴν εἶχε προκαλέσει.

Ὑπῆρχαν ἑκατομμύρια ἀεργοί, ἀλλὰ ἡ ἐπανάσταση εἶταν παιδὶ μιᾶς πνευματικῆς ἐλίτ ἀπὸ φοιτητὲς καὶ μέλη ἐλεύθερων ἐπαγγελμάτων, ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ποὺ καταλάβαιναν ὅτι ἡ Γαλλία εἶχε σὲ πολλοὺς τομεῖς τὴν ἀνάγκη νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὴν ἀφυχτικὴ κυριαρχία τῆς γραφειοκρατίας καὶ μιᾶς ξεπερασμένης μορφῆς κανονισμῶν. Αὐτὸ εἶταν τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ἐξέγερσης, ποὺ δὲν κατανοήθηκε παρὰ μόνο ἀπὸ μιὰ μειονότητα. Οἱ ἐργάτες ποὺ πῆραν μέρος στὸ κίνημα, τόκαναν γιὰ νὰ διατυπώσουν τὶς δικές τους διεκδικήσεις, ποὺ εἶχανε πολὺ διαφορετικὲς καὶ κυρίως οἰκονομικές. Μερικοὶ νεαροὶ ἐργάτες τῆς βάσης τῶν συνδικάτων ἔβλεπαν πραγματικὰ ἐπαναστατικὰ πράγματα κι ὅτως εἶδαμε ἡ ΓΔΣΕ ὑποστήριξε τὶς πολὺ τολμηρὲς διαρθρωτικὲς μεταρρυθμίσεις στὴ διοικητικά. Ἀλλὰ αὐτὲς οἱ ἰδέες ἄγγιξαν πολὺ λίγο τὴν ἐργατικὴ τάξη, ποὺ ἡ μεγάλη της πλειονότητα ἤθελε ν' ἀποχτήσει περισσότερα ὑλικὰ προνόμια μέσα στοὺς καθιερωμένους θεσμούς. Ἡ μαζικὴ τοῦ γαλλικοῦ πληθυσμοῦ δὲν κατάλαβε καθόλου τὸ εἰσθητικὸ πνευματικῆς ἀφυξίας ποὺ εἶχε σπρώξει τοὺς διαδηλωτὲς στὴν ἐξέγερση. Στὴν ἀρχὴ ταραγμένοι, ὕστερα κατάπληκτοι ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς πρωτούσιους οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι γρήγορα ἔγιναν πραγματικὰ ἀνήσυχοι. Ὁ φόβος ποὺ ἐνιωθαν ἐπιβεβαιώθηκε ἀπὸ τὴν ἀνησυχητικὴ ἀνάλυση τῆς κατάστασης ποὺ ἔκανε ὁ Ντ. Γκώλ στὸ λόγο του τῆς 30 Μαΐου. Ὅταν μίλησε γιὰ τὴν κομμουνιστικὴ ἀνατρεπτικὴ διάθεση οἱ σκηνὲς δίας ποὺ εἶχαν δεῖ στὴν τηλεόραση μὲ χρίκη καὶ κατάπληξη πῆραν μιὰ πολὺ καθαρὴ σημασία καὶ πολὺ σπάνιοι εἶταν οἱ Γάλλοι ποὺ μποροῦσαν νὰ κάνουν τὴ διάκριση ἀνάμεσα στὸ Κ.Κ. καὶ τὶς ἐπαναστατικὲς ὀργανώσεις. Τοὺς συνδύασαν σὲ μιὰ κοινὴ ἀπειλὴ ἀκόμα κι ἂν εἶταν ἀσπονδοι ἐχθροί. Κάθε ὀθόφραγμα στοίχισε χιλιάδες ψήφους στὴν ἀντιπολίτευση.

Ἡ ἐκλογικὴ ἐκστρατεία εἶταν σύντομη καὶ πολὺ λίγο διαφωτιστική. Κανένας ἀπὸ τοὺς ὑποψήφιους δὲν παρουσίασε ἕνα πρόγραμμα μὲ λεπτομέρειες, γιατὶ χάνονταν σὲ κατηγορητήρια ἐνάντια στοὺς ἀντιπάλους. Ὁ κ. Πομπιντοὺ ἔβαλε τὸν τόνο στὴν ἐκστρατεία καὶ διάλεξε τὸ θέμα τῆς μάχης. Νά τί θύλωσε στὰ κύματα τοῦ ραδιοφώνου τὴν παραμονὴ τῆς ψηφοφορίας:

«Ἂν ἡ ἐνωμένη ἀριστερὰ εἶχε νικήσει (πρὶν ἕνα χρόνο) ὁ κ. Μιτ-

τερὰν θὰ θρισκόταν στὰ Ἡλύσια. Οἱ κομμουνιστὲς θὰ εἶχαν μετὰ στὴν κυβέρνηση καὶ τὸ Κ.Κ. θὰ ἄπλωνε προσδευτικὰ μὰ σταθερὰ τὴν κυριαρχία του μέχρι νὰ μπορέσῃ νὰ κυβερνήσῃ διατατορικά. Καὶ τότε ἡ ὁ κ. Μιττεράν θὰ ὑποχωροῦσε, ὅπως πιστεύω κ' ἐγὼ πῶς εἶναι πιθανώτερο, ἢ θὰ προσπαθοῦσε ν' ἀντισταθῇ καὶ τότε θὰ τὸν ἔστρωχναν ἀκρὶ τὸ παράθυρο, ὅπως πρὶν μερικὰ χρόνια ἔγινε στὴν Πράγα. Σήμερα ἡ κόκκινη σημαία θ' ἀνέμιζε στὰ Ἡλύσια, στὸ Ματινιὸν καὶ σ' ὅλα τὰ δημαρχεῖα τῆς Γαλλίας...».

Γιὰ ν' ἀποδείξουν καλύτερα αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα οἱ γκωλλικοὶ σχημάτισαν κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐκλογῶν τὴν "Ενωση γιὰ τὴν Ὑπεράσπιση τῆς Δημοκρατίας, δείχνοντας καθαρὰ μ' αὐτὸ ὅτι εἶταν οἱ μόνοι φρουροὶ τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, οἱ μόνοι ὑπερασπιστὲς τῆς τρίχρωμης σημαίας, ἐνάντια στὶς διαβολικὲς μαῦρες καὶ κόκκινες τῆς ἀντιπολίτευσης. Μὲ τόσο τρομαχτικὲς ἐκκλήσεις οἱ ἐκλογεῖς εἶταν ἀπὸ τὰ πρὶν κερδισμένες.

Μὲ τέτοια ἀριθμητικὴ κρούση περιόρισε τὴν ἀριστερὰ στὴν ἄμυνα. Οἱ ἐπιθέσεις τοῦ Πομπιντοῦ σκόπευαν δυὸ φυλαίθηκα σημεῖα: τὴ συμμαχία τῶν σοσιαλιστῶν μὲ τοὺς κομμουνιστὲς καὶ τὴν ἔλλειψη συνοχῆς τῆς Ὁμοσπονδίας. Καταγγέλλοντας τοὺς θλιμμένους κομμουνιστὲς ὑπάθαλλε τὴ συμμαχία σὲ σκληρὴ δοκιμασία καὶ ζώθηκε μερικὰ μέλη τῆς Ὁμοσπονδίας στὴν προθυμία τους ν' ἀποχωρισθοῦν τοὺς κομμουνιστὲς παρέες καὶ νὰ στραφοῦν πρὸς τὸ κέντρο. Ἔτσι ἡ κρίση τοῦ Μάη φαίτισε διάφορες ἀσυμφωνίες, ποὺ ὅμως ὑπῆρχαν ἀκρὶ πρὶν, ὅπως τὸ εἴδαμε στὸ κεφάλαιο XIII. Ἡ ἀτυχία τῆς Ὁμοσπονδίας εἶταν ὅτι ξαρκάστηκε ἀπὸ τὴν κρίση καθὼς θρισκόταν σὲ μιὰ ἀργὴ πορεία ἀλλαγῆς κι ἀνοικοδόμησης. Ὁ Βαλντὲκ Ροζέ, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὴν ὑποστήριξη μιᾶς παραδοσιακῆς κομμουνιστικῆς μερίδας ἐκλογέων, ἔκανε μιὰ ἥσυχη, ἀθάρυβη καμπάνια, γιὰ νὰ καθησυχάσει τοὺς ψηφοφόρους του. Τὸ καθήκον τοῦ Μιττεράν εἶταν πολὺ πιὸ δύσκολο. Ἔπρεπε ἐδυλιστὴς, φλογερός, κεφαλικός, ἀλλὰ μάσκα. Ἰσχυρίστηκε ὅτι ἡ Ὁμοσπονδία εἶταν ἐγκαμένη ἐνῶ ὁ κ. Φελὶξ Γκαττάρ, ὁ ριζοσπάστης ἡγέτης, καὶ ὁ Γκαστὼν Ντεφέρ, ὁ σοσιαλιστὴς δήμαρχος τῆς Μασσαλίας, ἔβεζηκαν καθαρὰ ὅτι δὲν ἤθελαν κιὰ τὴ συμμαχία μὲ τοὺς κομμουνιστὲς πάνω στὴν ὁποία στηριζόταν ἡ μακροπρόθεσμη πολιτικὴ τοῦ Μιττεράν, αὐτὴ ἀκριβῶς ποὺ τὴν εἶχε διασύρει τραγικὰ ὁ Ἴδιος κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κρίσης.

Ἡ ἀριστερὰ εἶχε κι ἄλλες δυσκολίες. Τὸ ΕΣΚ δοήθησε τοὺς γκωλλιστὰς μὲ τὶς ταυτόχρονες ἐπιθέσεις του ἐνάντια σὲ κομμουνιστὲς καὶ σοσιαλιστές, ὅπως ἔκαναν καὶ οἱ καρισσάτερες ἐκπαναστατικὲς ὀργανώσεις τῶν ἐξτρεμιστῶν φοιτητῶν. Ποτὲ μέσα στὰ δέκα τελειταῖα χρόνια ἡ ἀριστερὰ δὲν εἶταν τόσο πολὺ διαιρεμένη. Ὅλα αὐτά: ὁ φόβος, τὸ μίσος πρὸς τὸν κομμουνισμό, ἡ διάσπαση τῆς ἀριστερᾶς ἐξηγοῦν τὴ γκωλλικὴ πλημμυρίδα. Ἐνῶ ἡ ἀντιπολίτευση δικαιολόγαται κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν γεγονότων, ἡ δεξιά, ἐντίθετα, ξανάσφιξε τὶς γραμμές της. Ἡ ἐλευθέρωση καὶ ἀμνήστευση τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ΟΑΣ ποὺ ἔγινε μιὰ ἑβδομάδα πρὶν ἀπὸ τὶς ἐκλογές, συμφιλίωσε ἀπειτέλους, ὕστερ' ἀπὸ

δέκα χρόνια, τὸ Ντὲ Γκώλ μὲ τὶς δυνάμεις ποὺ τὸ 1958 τὸν εἶχαν φέρει στὴν ἐξουσία — μιὰ ἐντυπωσιακὴ συνέπεια ποὺ οἱ ἐπαναστάτες φοιτητὲς δὲν μποροῦσαν καθόλου νὰ προβλέψουν. Ἀκόμα καὶ οἱ ἐκλογικὲς περιστάσεις εὐνοοῦσαν τοὺς γκωλλιστές. Ἔξω καὶ 20 χρόνια ἡ ἀριστερὰ ἔχανε ἔδαφος καὶ ἐκλογές, ἐνῶ ἡ δεξιὰ καὶ τὸ κέντρο κέρδιζαν. Τὴν ἐπόμενη τῆς Ἀπελευθέρωσης 65% τῶν ψηφοφόρων εἶχαν ψηφίσει ἀριστερά. Τὸν Ἰούνη τοῦ 1968 αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς μειώθηκε σὲ 42%. Ὁ γκωλλισμός, ποὺ μοιάζει περισσότερο μὲ προσωπολατρία παρὰ μὲ μιὰ πραγματικὴ ὀργάνωση, παρουσιάστηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1968 σὰν ἕνα πατθαρχικὸ κ' ἑνωμένο πολιτικὸ κόμμα. Κι αὐτὸ τὸ γεγονὸς εἶταν σημαντικό. Μέσα σὲ μιὰ κοσμικὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ σχηματιζόταν γύρω ἀπὸ δυὸ πόλους ἡ γκωλλικὴ δεξιὰ ἀκολούθησε σὰν ἕνας ἄνθρωπος τὴν ἐνλογικὴ ταχτικὴ τοῦ Ζώρζ Πομπιντοὺ καὶ τοῦ Ρεμπὲρ Πουζάντ, ἐνῶ ἡ ἀντιλαλιές της θύμιζαν ἕνα στρατό, ὅπου καμιὰ ἐκπαιρὶκ κατηγόρια μαλώνουν γιὰ τὴν ἀρχηγία. Πρέπει νὰ σημειώσουμε ἀκόμα ἕνα σημεῖο: οἱ Γάλλοι ψηφοφόροι μπορεῖ νὰ εἶναι «μοσχάρια», ὅπως εἶπε ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκώλ, ἀλλὰ δὲν τοὺς λείπει ἐντελῶς ἡ λογική. Ἡ πιὸ αὐστηρὴ ἀντικειμενικότητα μᾶς ἀναγκάζει νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι ἡ κυβερνητικὴ ὁμάδα ἀπὸ τὸν Ζώρζ Πομπιντοὺ, τὸν Κοὺβ ντὲ Μυρβίλ, τὸν Μισὲλ Ντεμπρέ, τὸν Πιὲρ Μεσμὲρ καὶ τοὺς συναδέλφους τους μὲ τὴ διεύθυνση τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκώλ εἶταν πολὺ πιὸ ὁμοιόδια καὶ καθησυχαστικὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀντιπολίτευσης ποὺ ἐμοιαζαν μὲ φαντάσματα τῆς 4ης Δημοκρατίας ἢ εἶταν νέοι χωρὶς πεῖρα. Οἱ ψηφοφόροι ἀποφάσισαν ὅτι, ἀφοῦ χρειάζονταν μεταρρυθμίσεις, ὁ Ντὲ Γκώλ, ἐξοπλισμένος ἀπὸ τὴν κρίση, εἶταν ὁ πιὸ κατάλληλος ἄνθρωπος γιὰ νὰ τὶς πραγματοποιήσει.

Τίποτα ἀπ' ὅτι συνέβηκε στὶς 28 μέρες ἀνάμεσα στὴ διάλυση τῆς Βουλῆς καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ πρώτου γύρου δὲν ἀνθάρρυνε τὴν ἀντιπολίτευση. Ἡ ἀξέγερση δὲν κηρύχτηκε ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποφασιστικὴ δήλωση τοῦ Ντὲ Γκώλ οὔτε οἱ ἐργάτες γύρισαν ἀμέσως στὴ δουλιά. Ἐδῶ κι ἐκεῖ ἔγιναν αὐθόρμητα ξαναρχίσματα δουλειᾶς, ἀλλὰ γενικὰ ἡ ἀπεργία κράτησε μέχρι τὸ μέσα καὶ πιὸ κάτω τοῦ Ἰούνη. Ἔτσι στὴ Ρενώ, τὸ ὀχυρὸ τῆς ἀπεργίας, οἱ ἐργάτες ξαναπιάσαν δουλιὰ στὶς 18 τοῦ Ἰούνη, πέντε ἑβδομάδες μετὰ τὴν πρώτη αὐθόρμητη ἀπεργία ποὺ ξέσπασε στὴ Νάντη στὶς 14 τοῦ Μάη. Γιὰ ὅλη τὴ γαλλικὴ βιομηχανία οἱ συμφωνίες τῆς Γκρενὲλ ἀποτέλεσαν τὴ βάση γιὰ συζήτηση ποὺ ἀπέβλεπαν σὲ μεγαλύτερες ὁλικὲς διεκδικήσεις — μιὰ αὔξηση ἀπὸ 10 ὡς 14 τοῖς ἑκατὸ παραχώρησε ἡ Ρενὼ ποὺ οἱ ἐργάτες της ἤδη ἀμείβονταν καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐργάτες τῆς χώρας. Ἀλλὰ οἱ διεκδικήσεις τῆς ΓΔΣΕ οἱ σχετικὲς μὲ τὴν «ἐργατικὴ ἐξουσία» δὲν ἱκανοποιήθηκαν καθόλου. Ἡ γενικὴ ἀπεργία τοῦ 1968 ἔφερε σ' ὅλους αὐξήσεις τῶν μισθῶν καὶ σὲ πολλὲς περιπτώσεις μιὰ ἐλάττωση τῶν ὡρῶν δουλειᾶς, ἀλλὰ οἱ σχέσεις ἀφεντικοῦ κ' ἐργάτη δὲν ἄλλαξαν καθόλου.

Τὸ τέλος τῆς ἀπεργίας συνοδεύτηκε ἀπὸ ἐκρήξεις βίας. Τὴ Δευτέρα 10 τοῦ Ἰούνη, πρώτη μέρα τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας, ἕνας μαθητὴς γυμνασίου 17 χρονῶν, μέλος τῆς ΕΚΝ Μ-Λ, ὁ Ζὰκ Τεγτέν,

κυλήγκε στὸ Σημαιάκα προσπαθῶντας νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὸ κυνήγι τῆς ἀστυνομίας. Εἶχε ἄρθει νὰ ὑποστηρίξει τοὺς ἀπεργοὺς τῆς Renault ποὺ πολιορκοῦνταν ἀπὸ δυνάμεις τῆς ἀστυνομίας μὲ πρόκληση τῆς διοίκησης. Ὁ θάνατός του προκάλεσε μιὰ νύχτα μὲ δέκατες μάχες μέσα στὸ Παρίσι, ποὺ τέλειωσαν μὲ τὰ γνωστὰ ὀδοφράγματα καὶ μ' ἕνα νέο ἀριθμὸ τραυματιῶν καὶ συλλήψεων. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ οἱ διαδηλωτὲς υἱοθέτησαν μιὰ νέα τακτικὴ ἀνεβαίνοντας στὶς στέγες γιὰ νὰ βομβαρδίζουν τοὺς ἀστυνομικοὺς μὲ πέτρες καὶ κοκτέηλ Μολότωφ. Πέντε ἀστυνομικὰ σημήματα δέχτηκαν ἐπιθέσεις ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ φώναζαν: «Σκότωσαν τοὺς συντρόφους μας!». Τὴν αὐγὴ τῆς Τρίτης ἕνας νεαρὸς ἐργάτης σκοτώθηκε ἀπὸ μιὰ σφαῖρα στὸ στῆθος στὰ ἐργοστάσια τῆς Πεζώ, στὸ Σοσώ, ὅπου οἱ ἐργοδότες εἶχαν καλέσει τὴν ἀστυνομία. Ἕνας δεύτερος ἐργάτης στὸ Σοσὼ ἔσπασε τὸ κεφάλι του [καὶ κάθανε ἀργότερα] προσπαθῶντας νὰ ξεφύγει ἀπὸ τοὺς ἀστυνομικούς. Στὸ Παρίσι μιὰ διαδήλωση ποὺ ὀργάνωσε ἡ ΕΣΕΤ ἐκφυλίστηκε σ' ἕνα κυριολεκτικὸ κυνηγητὸ μέσα στὴν πόλη. Ποτὲ μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ μῆνες οἱ μάχες δὲν εἶχαν πάρει τέτοια ἔκταση καὶ στὶς δυὸ ὄχθες τοῦ Σηκουάνα καὶ ποτὲ δὲν κράτησαν τόσο πολύ. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ οἱ πυροσβέστες δρῆκαν δουλιὰ σὲ 300 πυρκαγιές. Ἑβδομηντατέσσερα αὐτοκίνητα καὶ 10 κλινοβὲς τῆς ἀστυνομίας κατασκάφτηκαν. Εἰκοσιτέσσερα γέρικα μεγάλα δέντρα κόπηκαν. Ἑβδομήντα δυὸ ὀδοφράγματα, ποὺ μποροῦσαν ν' ἀπέχουν καὶ πολλὰ χιλιόμετρα μεταξύ τους, ὑψώθηκαν ἀπὸ τοὺς διαδηλωτὲς ποὺ ἀντιμετώπιζαν τὴν ἀστυνομία, μάχονταν γιὰ λίγο κι ὕστερα ἔτρεχαν σὰν τρελλοὶ μπροστὰ ἀπὸ τοὺς βαριὰ ὁπλισμένους ἀχθρούς τους. Πολλὲς δεκάδες χιλιάδες Παριζιάνων ἔμειναν ἄγρυπνοι δλη τὴ νύχτα ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις ποὺ θύμιζαν ριπὲς πυροβολικοῦ. Εἶταν ἡ ἐπιθανάτια ἀγωνία τῆς ἐξέγερσης τῶν φοιτητῶν, ἡ τελευταία πρόκληση στὸ καθεστὼς τοῦ Ντὲ Γκώλ, ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος τῶν τελευταίων ἐκλογικῶν ἐλπίδων τῆς ἀριστερᾶς.

Τὴν Τετάρτη 12 τοῦ Ἰούνη, σίγουρη γιὰ τὴν ἐπιδοκιμασία τοῦ λαοῦ, ἡ κυβέρνηση ἀπαγόρεψε δλες τὶς διαδηλώσεις μέχρι τὴν ἡμέρα τῶν ἐκλογῶν καὶ πρόσταξε τὴ διάλυση 10 ἐξτρεμιστικῶν ὀργανώσεων ποὺ τὶς χαρακτήρισε παράνομες. Τὰ πιὸ σημαντικὰ κινήματα ποὺ διαλύθηκαν εἶταν ἡ Κομμουνιστικὴ Ἐπαναστατικὴ Νεολαία, ἡ Ὁμοσπονδία Ἐπαναστατῶν Φοιτητῶν, ἡ «Ἐργατικὴ Φωνή», τὸ Κομμουνιστικὸ Διεθνιστικὸ Κόμμα καὶ ἡ Ὀργάνωση Κομμουνιστῶν Διεθνιστῶν, ἡ ΕΚΝ Μ-Λ, τὸ ΓΚΚ Μ-Λ καὶ τὸ Κίνημα 22 τοῦ Μάρτη. Ἡ ΚΕΝ, πιὸ ἰσχυρὴ ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ προετοιμασμένη γιὰ τὴν παρανομία, πρόλαβε ν' ἀποσύρει τὰ χρήματά της ἀπὸ τὴν Τράπεζα πρὶν νὰ ἐκέμβει ἡ ἀστυνομία ἐνῶ ἡ ΕΚΝ Μ-Λ καὶ ἡ ΟΕΟ εἶχαν λιγότερη τύχη. Ὁ Ἄλαιν Κρεβίν, ἡγέτης τῆς ΚΕΝ, μαγκιὰ στὴν παρανομία ἀλλὰ κάστηκε στὸ Παρίσι ἕνα μῆνα ἀργότερα. Ὁ Ζὼρζ Πομπιντοὺ δήλωσε ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ καθεστῶτος σὲ σχέση μὲ τοὺς ἐπαναστάτες φοιτητὲς εἶταν πολιτικὴ ὑπομονῆς καὶ ἀποφασιστικότητας. Σιγὰ-σιγὰ ἡ κυβέρνηση πῆρε πίσω δλα τὰ χτίρια ποὺ κατεῖχαν οἱ φοιτητὲς καὶ ἡ κόκκινη σημαία κατέβηκε ἀπὸ παντοῦ. Πολλοὶ ξένοι ἀπελάσθηκαν μαζεμένοι προκαλοῦντας

τις ζωηρές διαμαρτυρίες της κυβέρνησης της Μπόν γιά τούς Δυτικογερμανούς.

Ένα άλλο στοιχείο ταραχῆς στήν προεκλογική καμπάνια τῆς κυβέρνησης εἶταν οἱ «ἐπετροπές πολιτικῆς δράσης», πού σχηματίζονταν ἀπό ὁπλισμένους τραμπούκους καί παραβίαζαν τήν τάξη στήν ἐπαρχία πυροβολώντας στόν ἀέρα ὅπως ἔγινε στή Ρουέν, στήν Ὀρλεάνη καί τή Ροαγιάν. Στήν περιοχή τοῦ Ἄρρᾶς, φέουδο τοῦ Γκύ Μολλέ, ἕνας νεαρός τσιγκολλητής 18 χρονῶν σκοτώθηκε στίς 29 τοῦ Ἰούνη, τήν παραμονή τῶν ἐκλογῶν, ἀπό σκαζόμπς τῆς κυβέρνησης.

Κάπου 28.400.000 ἐκλογεῖς ἔπρεπε νά διαλέξουν ἀνάμεσα σέ 2.267 ὑποψήφιους γιά νά πάρουν 487 ἕδρες. Οἱ γκωλλικοί νίκησαν στόν πρῶτο γύρο καί θριάμβευσαν σκέτο δεύτερο, στίς 30 τοῦ Ἰούνη, ἐνῶ ἡ ἀριστερά ἡττήθηκε καί μετά βρέθηκε σέ βάσκαλη θέση.

Χωρίς κανένα σύμμαχο ἡ Ἕνωση γιά τήν Ὑπεράσπιση τῆς Δημοκρατίας πῆρε 296 ἕδρες (197 στήν προηγούμενη συνέλευση), δηλ ὅση καθαρή ἕδρες περισσότερες ἀπ' ὅσες χρειαζόταν γιά τήν ἀπόλυτη πλειοψηφία.

Οἱ ἀνεξάρτητοι Ρεπουμπλικάνοι τοῦ Βαλερύ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν — γκωλλιστές κι αὐτοί ἀλλά ὄχι «ἀνεπιφύλακτοι» — πῆραν 64 ἕδρες (ἀντί γιά 43) κι ἔγιναν τό δεύτερο κοινοβουλευτικό κόμμα. Στήν προηγούμενη συνέλευση, ὁ Πομπιντοῦ ἔπρεπε νά ὑπολογίζει στήν ὅλο στήριξη τοῦ Ζισκάρ ντ' Ἐσταίν γιά τήν πλειοψηφία, ἐνῶ τώρα μπορεῖ νά διοικεῖ τή χώρα χωρίς αὐτή τή βοήθεια. Ἡ Ὁμοσπονδία τῆς ἀριστερᾶς κατάφερε νά συγκεντρώσει 57 ἕδρες (ἀντί γιά 118) καί οἱ κομμουνιστές 34 (ἀντί γιά 73). Τό ΕΣΚ ἔχασε τούς τρεῖς βουλευτές του. Ὅσο γιά τό Κόμμα Προόδου καί Σύγχρονης Δημοκρατίας τοῦ Ζάκ Ντυαμέλ ἀπόχτησε μέ μεγάλη δυσκολία τίς 30 ἕδρες πού χρειαζόταν γιά νά γίνει κοινοβουλευτικό κόμμα. Γιά τόν Φρανσουά Μιττεράν τ' ἀποτελέσματα αὐτά εἶταν οἱ συνέπειες «μιᾶς πολιτικῆς καί ψυχολογικῆς ἀπάτης» καί γιά τόν Βαλντέκ Ροσέ «ἕνα σημαντικό βῆμα πρός τή φασιστικοποίηση τοῦ καθεστῶτος». Τό πρωΐ τῆς 2 τοῦ Κ.Κ., ὁ Ζάρζ Μαρσαί, εἶπε: «Φτάσαι ὁ Κόν Μπαντί».

Στό Βορρᾶ τοῦ Λίγηρα, στό Νότο, σέ κάθε ἐπαρχία τῆς Γαλλίας οἱ γκωλλικοί κέρδισαν ἕδρες ἀκόμα καί μέσα στά ὀχυρά τῆς ἀντιπολίτευσης ὅπου μέχρι τότε δέν εἶχαν μπορέσει νά μποῦν. Μέσα στήν προηγούμενη πῆραν ὅλες τίς ἕδρες ἐκτός ἀπό μία. Οἱ φίλοι τοῦ κ. Μιττεράν εἶταν ἐκεῖνοι πού ζημιώθηκαν περισσότερο ἀπ' ὅλους (σέ ἕδρες ἄν ὄχι σέ ψήφους). Οἱ 16 γεαρολ ὑπουργοί του — ἀπό τή Σύμβαση Δημοκρατικῶν Θεσμῶν — πού εἶχαν μπεῖ στή Βουλή τό 1967 αὐτή τή φορά ἔμειναν ἀπ' ἔξω. Ἕνας ἡ σαβαρότερη ἥττα στήν ἱστορία τῆς κοινοβουλευτικῆς ἀριστερᾶς. Γιά τόν κ. Μιττεράν σήμαινε τό γκρέμισμα τῶν ἐλπίδων του νά καρτερικάσει στό ἐλαστικό κοινό μιᾶς λύσης διαδοχῆς τοῦ καθεστώτος τοῦ Ντέ Γκωλλ. Ἐνῶ ἀκόμα δέχεται τίς σοβαρές κατακρίσεις, πρέπει νά ἀνεργήσει μιά ἀναδιοργάνωση ὁλοκληρωτική στήν Ὁμοσπονδία του, νά τήν κάνει ἕνα πραγματικά ἀνοιχτό κόμμα κι ὄχι ἕνα ἁπλό συνεταιρισμό «πολιτῶν οἰκογενειῶν» λίγο-πολύ ἀντι-

παλιών. Σε μέλλον πρέπει να εξετάσει καλύτερα την αξία της τακτικής του για μιά εκλογική συμμαχία με το Κ.Κ. και πολλοί εκλογείς δεν κύνοδον. Ποτέ οι κομμουνιστές δεν βρίσκονταν τόσο μακρυά από την άνοδο στην εξουσία με τον κοινοβουλευτικό δρόμο. Σαν κόμμα είχαν ξεγαγυρίσει στά γκέτο απ' όπου προσπαθούσαν να ξεφύγουν τα τελευταία πέντε χρόνια.

Μιά από τις εκπλήξεις της κρίσης του Μάη είταν η απόδειξη πόσο οι νέοι είταν έτοιμοι ότι από την κοινοβουλευτική δράση είταν αποκλεισμένη η άμεση δράση στο δρόμο. Αυτή η επικίνδυνη τάση θα μπορούσε να δυναμώσει αν η κυβερνώσα από τους γκωλλιστούς Βουλή εξακολουθούσε για πολύ καιρό ακόμα να παίζει παθητικό ρόλο. Είταν σύμπτωση το ότι στο Καρτιέ Λατέν, το φρούριο των φοιτητών, υπήρχε 35,6% ανοχή, το μεγαλύτερο ποσοστό στις εκλογές του Ιούνη; Και μήπως δεν είναι σημαντικό ότι τα δυο τρίτα του εκλογικού σώματος είναι άνθρωποι πάνω από 50 χρονών; Οι πυκνές γραμμές των γκωλλιστών βουλευτών — μιά μίνι Βουλή μέλλον παρά μιά ράτσα πλειοψηφία, όπως έλεγε ένας πολιτικός σχολιαστής — καμουφλάρησαν την κληρονομιά πίκρας από την επανάσταση και το βαθύ διχασμό της χώρας.

Κι όμως, αρκετά περίεργα, τ' αποτελέσματα των εκλογών δεν θα επηρεάσουν καθόλου την μελλοντική εξέλιξη των γαλλικών υποθέσεων. Στο καθεστώς του Ντε Γκώλ ο Πρόεδρος δε μοιράζει τα κύρος του με κανέναν. Ούτε οι 300 βουλευτές της πλειοψηφίας, ούτε οι τυπικοί εξουσιοδοτήσεις του καθεστώτος δεν έχουν την πολιτική πραγματικότητα, που είναι προνόμιο του Προέδρου. Αυτό φάνηκε καθαρά όταν ο Πομπιντού απολύθηκε ξαφνικά στις 10 του Ιούλη. Κι όμως η θέση του σαν εξουσιοδοτημένου δελφίνου του Ντε Γκώλ φαινόταν τόσο σίγουρη, όσο αυτή είναι δυνατό στην πολιτική. Σε κορύφωμα της κρίσης στις 30 του Μάη ο Ντε Γκώλ είχε δηλώσει: «Δεν θ' αλλάξω τον πρωθυπουργό, εσύ δικαίου οι άρετές, ή σταθερότητα και ή ικανότητα έξίζουν την εκτίμηση όλων». Την άλλη μέρα ο Πομπιντού αναχημάτιζε την κυβέρνηση του και αποχωρίζόταν μερικούς υπουργούς που είχαν δεχτεί δίκαιες επιθέσεις στην κρίση (εν και είχαν περιορισθεί να εφαρμόσουν τις οδηγίες του στρατηγού Ντε Γκώλ). Ο Κούβ ντε Μυρβίλ (υπουργός Εξωτερικών) και ο Μισέλ Ντεμπρέ (υπουργός Οικονομικών), δύο απαραίτητοι, άλλάξαν άκλως υπουργεία. Η νέα κυβέρνηση φάνηκε νέχει προσωρινό χαρακτήρα. Έξι εβδομάδες αργότερα, δέκα μέρες μετά το νικητήριο αποτέλεσμα των εκλογών και ως ένα δεδομένο δικαιολογημένα είταν και δεκά του έργα, ο Πομπιντού έπεφτε σε δυσμένεια. Είταν μιά καθίρεση ταιριαστή σε μιά οθωμανική Αυλή.

Άφού για έξι χρόνια κράτησε τη θέση του πρωθυπουργού, ο Πομπιντού φαινόταν να είναι ο μόνος άνθρωπος στη Γαλλία εκτός από το στρατηγό Ντε Γκώλ που είχε ένα αληθινό πολιτικό κύρος. Τα γραφεία του στα μέγαρα Ματινιόν εξασκούσαν μεγάλη επίδραση στα κράτος. Η κίνηση των προσωπικών του έκανε καμιά φορά τα Ηλύσια να φαίνονται λίγο παραμελημένα και παραμερισμένα. Ο Πομπιντού ε-

για τοποθετήσει άνθρώπους του σε πολυάριθμες θέσεις - κλειδιά και οι ιδέες του άρχισαν να έχουν μιά άνεπίσημη στην πολιτική. Έγινε δημιος ένοχος ένδς μεγάλου εγκλήματος: έγινε δημοφιλής, ένα χάρισμα πού δίνεται άπό χαμηλά και δέν έγκρίνεται άπό ψηλά. Μέ μιά μονοκονδυλιά ό Ντέ Γκώλ τόν άπέλυσε. Ό Μαρίς Κολέ ντέ Μυρβίλ, ό μεγάλος «ύπάλληλος» τού κράτους, τόν διαδέχτηκε. Μ' αύτόν ό Πρόεδρος δέ θά κινδύνευε ποτέ νά παραμαριστεί.

Μέ λίγα λόγια μπορούμε νά ποϋμε ότι τά χρόνια 1958—1962 είταν ή «άλγερινή» φάση τής γρήγορης προσπάθειας τού Ντέ Γκώλ νά τοποθετήσει τή Γαλλία στήν πρώτη σειρά τών έθνών. Σ' αύτή τήν προσπάθεια στηρίχτηκε στόν άνθεμιο και πιστότατο δούλευτή πού λέγεται Μισέλ Ντεμπρέ. Ή δεύτερη φάση 1962—1968 χαρακτηρίζεται «θεσμική» γιατί μιά σειρά άπό έκλογές στερέωσε τή θέση τής δης δημοκρατίας. Άπ' αύτές οί πιό άποφασιστικές είταν οί έκλογές τού Ίουνη. Κι έτσι τώρα ν' άνοίγει ή τρίτη φάση ή «κεινωνική», μέ τή διεύθυνση τού Κολέ ντέ Μυρβίλ, ένός σημαντικού τεχνοκράτη. Ό στρατηγός Ντέ Γκώλ έχει άποφασίσει φαίνεται νά όδηγήσει τή Γαλλία σ' ένα μέσο σημείο άνάμεσα σέ καπιταλισμό και κομμουνισμό χωρίς τά ελαττώματα τού ένός ή τού άλλου, μέ τό μαγικό σύνθημα τής «συμμετοχής».

Πάντα έκανός, παρά τή μεγάλη ήλικία του, είναι πολύ πιθανό ό Ντέ Γκώλ νά έπιμείζεται νά εισθέτήσει τίς ιδέες και τίς φιλοσοφίες τής άριστεράς. Ή έξουσία του, στερεωμένη άπό τήν τεράστια συντηρητική μάζα τών έκλογέων, μπορεί ίσως νά έπιχειρήσει μιά ριζική μεταμόρφωση τής γαλλικής κοινωνίας πού οί νικημένοι ήγέτες τού σοσιαλισμού θά έπιβάλλαν. Θά είναι μιά άξιοθαύμαστη άπόδειξη πολιτικής ζωτικότητας ένός άνθρώπου 77 χρονών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ἡ θριαμβευτική πολιτόρθωση τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκώλ ἀφήνει δυὸ ἀριωτήσεις χωρὶς ἀπάντηση: ἡ ἐπανάσταση τοῦ Μάη μπορεῖ νὰ ξαναγίνει; αὐτὸς ὁ ἐκπαναστατικὸς πυρετὸς εἶναι ἐκδημικός; Μπορέσαμε νὰ δοκιμάσουμε γ' ἀπαντήσουμε σὲ τοῦτα τὰ δυὸ ἐρωτήματα μόνο κατανοώντας τί ἀκριβῶς συνέβηκε στὴ Γαλλία. Τὸ φαινόμενο πού προσπαθήσαμε νὰ περιγράψουμε εἶταν πολύπλοκο καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι φανερώσαμε ὅλα τὰ σημαντικά του στοιχεῖα μὲ τὸ παράξενο ρομαντικό τους χρῶμα. Τὸ πρῶτο πού ἔχουμε νὰ ποῦμε εἶναι ὅτι αὐτὴ ἡ ἐκπαλάτωση δὲν εἶταν σὲ καμιὰ στιγμὴ μιὰ κρίση κοινωνική μὲ τὴν κλασσικὴ ἔννοια τοῦ ὅρου. Μόνο κατὰ τὸ τέλος της — καὶ τότε σχεδὸν συμπτωματικά — μεταμορφώθηκε σὲ μιὰ προσπάθεια καταλήψης τῆς ἐξουσίας.

Αὐτὸ πού συντάραξε τοὺς πολυάριθμους παρατηρητὲς εἶταν ὅτι ἡ ἐπανάσταση γεννήθηκε ἀπὸ πολλὲς γραμμὲς δυνάμεων πού κάθε μιὰ εἶχε τὸ χαρακτήρα της ἀλλὰ δύσκολα ξεχώριζε ἀπὸ τὶς ἄλλες. Ἔτσι ἡ Κομμουνιστικὴ Ἐπαναστατικὴ Νεολαία καὶ τὸ Κίνημα τῆς 22 Μάρτη — οἱ δυὸ κύριοι πυροδότες τῆς ἐκρηξης — εἶταν ἀνοιχτὰ ἐπαναστατικὲς ὀργανώσεις πού πίστευαν στὴν ἄμεση ὁρμή, τὴν ἐξωκοινοβουλευτική. Αὐτὲς καὶ οἱ ἄλλες ὁμαδοῦλες ἐμπνέονταν ἀπὸ τοὺς θεωρητικούς της ὕβρις καὶ κυρίως ἀπὸ τὸν Τρότσκι πού, νεκρὸς πρὶν ἀπὸ τριάντα χρόνια, τελευταῖα ἔβρισκε μιὰ νέα ἀπήχηση. Οἱ μαθητὲς του κρίνουν ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, πού ἀπὸ καιρὸ καταπιέζεται ἀπὸ μιὰ καταναλωτικὴ κοινωνία, εἶναι πάλι ἕτοιμη νὰ παίξει ἕνα ἐπαναστατικὸ ρόλο. Γι' αὐτὸ οἱ τροτσκιστὲς ἀγαναχτοῦν ἐνάντια στὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα καὶ τὴ ΓΣΕ πού, ὅπως λένε, προσπαθοῦν νὰ καταπνίξουν αὐτὴ τὴν ἐπαναστατικὴ τάση τῶν μαζῶν.

Κι ὅμως, οἱ στόχοι καὶ ἡ πνευματικὴ κατάσταση τῶν ἐπαναστατῶν εἶταν τελείως διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς στόχους τῶν χιλιάδων διαδηλούμενων πού βαδίζουν μὲ θέρμη τὸ κίνημα ἀμφισβήτησης. Γι' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους, κρέπεται γιὰ μιὰ ὀδυνηρὴ συνειδητοποίηση τῶν στερήσεων πού ἡ ὀργανωμένη κοινωνία ἐκβάλλει στὶς ἀνθρώπινες ὑπάρξεις. Ξεσηκώθηκαν ἐνάντια στὸν παραλογισμὸ τῆς γαλλικῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἐνάντια στὸ γραφειοκρατικὸ μηχανισμὸ καὶ ὁ' ὅλες οἱ κοινωνικὲς πτέσεις τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Ἡ ὄψη τους γιὰ ἐλευθερία ἁπλώνεται στοὺς ἐπιβαλλόμενους καταναγκασμοὺς ἐκφραζόταν ἀπὸ γενναιόψυχα μανιφέστα καὶ βρῆκε τὴν πρακτική της ἐφαρμογὴ σὲ πολλὲς ἐπιτροπὲς δράσης πού τὶς ἕνωνε μόνο ἡ θεωρία ὅτι ἔκρεπε νὰ ξαναρπάξουν ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὴν ἀνυπόφορη σύγχρονη κοινωνία. Ἡ δυσαρέσκεια ἔφτασε καὶ στὰ ἐλεύθερα ἐκπαγγέλματα, ὅπου ἄλλαξε ἀκόμα φύση, ἀφοῦ ἡ ἐξέγερση κατευθύνθηκε ἐνάντια στὶς αὐστηρὲς ἀπαρχαιωμένες καὶ ὑπερσυγκεντρωτικὲς διαρθρώσεις μέσα στὶς ὁποῖες ἔφεπλαν νὰ ἐργαστοῦν οἱ πιὸ πολλοὶ Γάλλοι τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὑπῆρξε ἐξέγερση ἐνάντια στὶς διευθύνουσες γραφειοκρατίες, στοὺς δικηγορικοὺς μηχανισμοὺς καὶ στοὺς ἐπαγγελματικοὺς θεσμοὺς ποὺ ἐκφράστηκε μὲ τὴν ἐπιθυμία αὐτοδιαχείρισης — τὴν ἀνάγκη νὰ διαθέτεις τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό σου ἐνάντια στὴν τυραννία τῶν γραφείων, τῶν ἐργαστηρίων, τῶν νοσοκομείων, τοῦ Πανεπιστημίου. Αὐτὴ ἡ ὄψη τοῦ ξεσηκωμοῦ εἶταν εἰδικὰ γαλλική — γιατὶ στὴ Γαλλία τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα εἶναι τὰ πιὸ κακοματαχειρισμένα καὶ γεμάτα κρατικαληψίες — καὶ μᾶς κάνει νὰ χαρακτηρίσουμε τὰ γεγονότα τοῦ Μάη σὰν τὴν πρώτη σημαντικὴ πρόκληση ἐνάντια στὴν ἀπάνθρωπη τεχνοκρατία τοῦ σύγχρονου κόσμου κι αὐτὸ στὴν καρδιὰ ἑνὸς δυτικοῦ κράτους. Τὴ σύγκριναν μὲ τὶς αὐτοσπιστικὲς ἐξεγέρσεις ἐνάντια στὴν πρώτη βιομηχανικὴ ἐπανάσταση.

Τὸ πιὸ αἰσιόδοξο, τὸ πιὸ παραδοσιακὸ πρόσωπο τῆς ἐπανάστασης εἶταν ἡ ἀπεργία. Κι ὅμως, παρὰ τὶς θεαματικὲς κατακτήσεις ἐργατιᾶς καὶ τὶς κρατήσεις τῶν δικαιωμάτων τους, παρὰ τὴν ἴδρυ τῆς ΓΔΣΕ ποὺ ὑποστήριξε ὅτι τὰ συμβούλια διοίκησης τῶν ἐργοστασίων ἔπρεπε νὰ νὰ ἐκλέγονται ὅπως τὰ δημοτικὰ συμβούλια, παρὰ τὴν προσπάθεια φλογερῶν νέων ἐργατῶν νὰ ξεπεράσουν ἡ σύνεση τῶν συνδικάτων, εἶταν μιὰ κλασσικὴ ἀπεργία μὲ σκοπὸ τὴν αὔξηση τοῦ ἡμερομισθίου καὶ τὴ μείωση τοῦ χρόνου ἐργασίας. Κλεισμένοι κλαὶ στὶς μηχανές τους καὶ ἀνεπεύθυνοι τὶς μελλοντικὲς διακοπές τους, οἱ ἀπεργοὶ δὲν εἶχαν τίποτε κοινὸ μὲ τοὺς θεωρητικοὺς ἐπαναστάτες τῆς ΚΕΝ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι λάβαιναν μέρος στὴν ἴδια γενικὴ ἀναταραχή.

Μετὰ τὴν ἐπίθεση τῶν νεαρῶν ἐπαναστατῶν, τῶν ὀργισμένων φοιτητῶν, τῶν σπασιαστῶν καὶ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα καὶ τῶν διαπραγματευτικῶν ἐργατιῶν, τὸ καθεστὼς κλονίστηκε. Τότε πρόβαλε στὴ σκηνὴ ἡ ἐπίσημη ἀντιπολίτευση γιὰ νὰ κάνει τὶς τελεταυργικὲς ἐνέργειες ποὺ περιμένει κανεὶς ἀπὸ μιὰ ἀντιπολίτευση. Εἴταν σὰν νὰ παραδιαζόταν μιὰ μεσάνυχτη πόρτα. Ἀπὸ κεῖνη τὴ στιγμὴ ἡ κρίση πολιτικοποιήθηκε καὶ κάνατζε νὰ ἀνατρέψει τὸν Ντὲ Γκώλ. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ θεαματικὴ στροφὴ τῶν γεγονότων εἶτανε μιὰ συμπτωματικὴ συνέπεια τῶν γεγονότων τοῦ Μάη, ἀσφαλῶς ὄχι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς συνωμοσίας. Ἂν χρειάζεται ἀπόδειξη αὐτὴ ἡ διαπίστωση, θάφτανε νὰ προσέξει κανεὶς τὴν κλίρκη ἀνετοιμότητα τῶν συνδικαλιστῶν μπροστὰ στὴν κρίση καὶ τὴν ἄρνηση τῶν κομμουνιστῶν νὰ πάρουν τὴν ἐξουσία ὅταν τοὺς ὁδήγησε ἡ εὐκαιρία. Ἀκόμη κι ἂν ὁ Μιττεράν θὰ εἶχε ἀνατρέψει καὶ ἀντικαταστήσει τὸ στρατηγὸ Ντὲ Γκώλ σύμφωνα μὲ τὶς συνταγματικὲς διαδικασίες, αὐτὸ θὰ εἶτανε μιὰ κλασσικὴ μεταβίβαση ἐξουσίας καὶ ὄχι μιὰ ἐπανάσταση τουλάχιστον ὄχι μιὰ ἐπανάσταση ποὺ θὰ τὴν ἀναγνώριζε ἕνας γνήσιος ἐπαναστάτης.

Ὁ Ντὲ Γκώλ διατήρησε τὴν ἐξουσία γιατὶ κανεὶς ποτὲ δὲ σκέφτηκε πραγματικὰ νὰ τοῦ τὴν πάρει. Κανεὶς δὲν ἔκαμψε νὰ τὸν ἀνατρέψει γιὰ τὸν ἁπλὸ λόγο ὅτι δὲν πίστευε στὴ δυνατότητα ἀνατροπῆς του. Σ' αὐτὸ τὸ θέμα οἱ κομμουνιστὲς εἶδαν πιὸ καθαρὰ ἀπὸ τοὺς περισσότερους ἀντιπάλους τοῦ στρατηγοῦ. Δὲν εἶναι εὔκολο νὰ κρυπτάλλεις τὴν πτώση ἑνὸς ἀρχηγοῦ κράτους τέλεια ὀργανωμένου καὶ συγκεντρω-

τικό. Γιατί αὐτός διαθέτει μιὰ πολὺ μεγάλη δύναμη, οἰκονομική καὶ στρατιωτική. Προκλημένος ἀπὸ τοὺς ἀπεργούς ὁ Ντὲ Γκώλ, πῆγε στὴ Γερμανία γιὰ νὰ θυμίσει σ' ὅλους ὅτι ὁ στρατὸς ἔριχνόταν ἀκόμα στὶς διαταγές του. Οἱ ἀντίπαλοί του ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσουν. Ἡ κρίση ἔφερε στὸ φῶς καὶ πάλι τὸν αὐταρχικὸ καὶ ρεβανσιστικὸ τρόπο δράσης τοῦ στρατιγοῦ στὴν πολιτική. Στὸ λόγο του στὶς 30 τοῦ Μάη φάνηκε καθαρὰ ὁ κατευθυσμός του, ἡ περιφρόνηση γιὰ τὶς μάζες καὶ ἡ ἔγνοια του γιὰ τὸ κῦρος. Ποτὲ οἱ ἀντιλήψεις τῆς γαλλικῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας δὲν φάνηκαν τόσο καθαρά, ὅσο μὲ τὴν ἀποφασιστικὴ τοῦ Ζὼρζ Πομπιντοῦ τὴν ἄλλη μέρα τοῦ ἀλαλληρωτικοῦ θριάμβου τοῦ γκωλλισμοῦ. Αὐτὴ ἡ χειρονομία ἀποκάλυψε τὴν πραγματικὴ σημασία τῶν ἐκλογῶν ποὺ θεωρήθηκαν σὰν ἕνα δημοψήφισμα ποὺ ἐπικύρωνε τὶς πλήρεις ἐξουσίες τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κράτους.

Ἡ κρίση φώτισε ἐπίσης καὶ τὴν κατάσταση τῆς ἀντιπολίτευσης. Τὸ Κ.Κ. δὲν ἤθελε τὴν ἐξουσία γιατὶ εἶχε πάψει νὰ εἶναι ἕνα ἐπαναστατικὸ κόμμα. Ἐξαπέλυσε πάντα συνθήματα ταξικῆς πάλης, ἀλλὰ δὲν πίστευε καὶ σ' αὐτήν. Μὲ τὰ χρόνια εἶχε γίνει ἕνα μετριοπαθὲς ἐργατικὸ κόμμα, γεφυρωμένο ἀπὸ τὶς τηλεοράσεις καὶ τ' αὐτοκίνητα, γαλλικὸ ἀντίστοιχο τοῦ ἀγγλικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος. Ὁ Μάης τοῦ 1968 ἀποκάλυψε στὸ κοινὸ ὅτι εἶχε συντελεστεῖ ἡ ἀποσοσιαλδημοκρατησή του ποὺ πολὺ καιρὸ τὴ συνοδεύτιζε ἡ διατήρηση τῶν ἠγετῶν καὶ ἡ μυστικότητα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ Κ.Κ. εἶναι δέβαια ἀκόμα πολὺ ἰσχυρό: Εἶχε κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό του ἐφημερίδες, δημαρχεῖα, ἐπιχειρήσεις κι ἕνα πλῆθος ἀπὸ πολιτιστικές, ἀθλητικὲς καὶ μαθητικὲς ὀργανώσεις. Χιλιάδες ἄνθρωποι κερδίζαν ἀπ' αὐτὸ τὸ φωμί τους. Ἀλλὰ δὲν εἶταν πιὰ ἕνα κόμμα μάχης. Θέλοντας νὰ προσαρμοστεῖ σὲ μιὰ σύγχρονη κοινωνία ἀλαφρὰ πιὸ ἄκαπτα καὶ χωρὶς τάξεις, ἔνιωθε πάνω του τὸ ἐπαναστατικό του παρελθὸν σὰν βάρος κι ὄχι σὰν πλεονέκτημα.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀπεδραση ποὺ ὑπολογιζόταν ὅτι ἀσκεῖ πάνω στὴν γαλλικὴ οἰκονομία μὲ μασολαβητὴ τὸ συνδικαλιστικό του ὀργανισμό, τὴ ΓΣΕ, ἡ κρίση ἔδειξε τὴν ἀναποτελεσματικότητά του. Πραγματικά, τὴν ὥρα τῆς ἀναμέτρησης ἡ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση ἀντὶ νὰ ἀποδειχτεῖ πολὺ ἰσχυρή, ἀποδείχτηκε πολὺ ἀδύναμη. Ἡ δύση τῶν συνδικάτων εἶταν ἐκείνη ποὺ τὴ Δευτέρα 27 τοῦ Μάη ἀπέρριψε τὶς συμφωνίες τῆς Γκρενέλ ποὺ εἶχαν δεχτεῖ οἱ ἡγέτες τῆς ΓΣΕ, παρασέρνοντας μ' αὐτὴν τὴν ἄρνησή της τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα σὲ μιὰ σύντομη πολιτικὴ περιπέτεια ποὺ εἶχε προσπαθήσει ν' ἀποφύγει μὲ ὅλα τὰ μέσα καὶ ποὺ, ὅπως τὸ φοβόταν, κατάληξε στὴν ἐκλογικὴ ἥττα του.

Καὶ οἱ ἐπαναστάτες; Σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς κρίσης οἱ διάφορες ὀργανώσεις προσπάθησαν νὰ ἑνωθοῦν σ' ἕνα κλιτὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα, θέλοντας νὰ συγκεντρώσουν ὅλο τὸ ἐκρηκτικὸ δυναμικὸ ποὺ εἶχαν ἀποκαλύψει τὰ γεγονότα τοῦ Μάη μὲ σκοπὸ τὴ μαλλιοντική του χρησιμοποίηση. Ἀλλὰ τὸ σχέδιο αὐτὸ ναυάγησε κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν θεωρητικῶν καὶ προσωπικῶν ἀντιθέσεων. Ἀνάμεσα σὲ πολλὰ ἄλλα εἶχαν κάνει ἕνα σφάλερὸ ξεκίνημα. Ἴσως ἡ σημασία τῆς ἐξέ-

γερσης πού είχαν ξεπουλήσει νά τούς έκανε νά πιστέψουν ότι ήρθε ή μεγάλη μέρα. Άλλά οί άπογοητευμένοι διανοούμενοι, οί δυσαρεστημένοι έλεύθεροι έπαγγελματίες, οί απουσιαστές, πού στρωμένχνονταν στά ύπερπλήρη άμφιθέατρα καί οί άπεργοί έργάτες είχαν στήν πλειονότητά τους έντελώς διαφορετικές έπιδιώξεις, μέ χαρακτήρα καθαρά μεταρρυθμιστικό. Νά γιατί όταν οί έπαναστάτες κατηγορούσαν τό Κομμουνιστικό Κόμμα ότι πρόδωσε τήν έπανάσταση έμειαζαν νά χτυπάνε στού κουφού τήν πόρτα. Τά σηγχρονα κράτη δέν είναι τόσο εύάλωτα άπό τούς Κόν-Μπεντί αύτού του κόσμου όσο τά παρουσίαζε ό δραματικός χαρακτήρας τών έδαφραγμάτων. Καί στήν πραγματικότητα, κάθε άναμμένη πυρκαγιά έδίωσε μιά παρεπάνω ψήφο στή δεξιά κατά τίς έκλογές.

Τό γκωλλιστικό κράτος είναι ίσως θνατό άλλά, όπως καί οί άλλες κοινωνίες, δέν ξέρει πρός τά πού τείνει οϋτε ποιά θά είναι ή μελλοντική όργάνωση τής άνθρώπινης κοινότητάς του. Έδω καί δέκα χρόνια, καί ίσως άκόμ καλύ πιό πρίν άκόμα, οί Γάλλοι δέν προβληματίστηκαν καθόλου κάνω στή φύση τής κοινωνίας τους. Τήν άφησαν νά διαμορφώνεται μέ άπάνθρωπο τρόπο μέσα στόν άγώνα γιά τόν έκσυγχρονισμό, τή δομηχανοποίηση καί τόν συναγωνισμό. Μερικές λέξεις πού πρόφερε ό Ντέ Γκώλ στή διάρκεια τής κρίσης γιά τήν άναγκαιότητα άναζήτησης ένός δρόμου άνάμεσα στόν καπιταλισμό καί τόν κομμουνισμό έρμηνεύτηκαν σάν μιά μεγάλη ένθάρρυνση γιά τό μέλλον — πράγμα πού δείχνει καραστατικά τήν φτώχεια τών προηγούμενων άντιλήψεων πάνω σ' αύτό τό ζήτημα.

Παρ' όλ' αύτά, ή έπανάσταση τού Μάη είχε μιά πλευρά πολύ θετική. Έλευθέρωσε ένα χείμαρρο κριτικής ένέργειας πού σέ μιά στιγμή έκανε τό τραφκισιραπικό σύστημα νά τρέμει καί άπογύμνωσε βίαια τούς αύτοκράτορες. Έκανε νά γεννηθεί ή έλπίδα ότι ή έξυπνάδα καί ή φαντασία θά μπορούσαν μιά μέρα ν' άλλάξουν στ' άλήθεια τόν κόσμο, άν δοθεί σ' αύτές ή δυνατότητα.

CAPITAL

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Πρόλογος	11
	Πηγές	12
	Συμπλέγματα αρχικών γραμμάτων	13
I.	Οἱ φοιτητὲς ξεσηκώνονται	15
II.	Ἡ πολιτικὴ στὸ Καρτιὲ Λατέν	29
III.	Ὁ ξεσηκωμός	45
IV.	Ἡ ἐξουσία στὸ δρόμο	55
V.	Τὸ γενικὸ πλαίσιο τῆς ἐπαναστάσεως	73
VI.	Ἐπαναστατικὲς ἐμπειρίες: 1. Τὸ Σοβιὲτ τῶν φοιτητῶν	75
VII.	Ἐπαναστατικὲς ἐμπειρίες: 2. Οἱ Ἐπιτροπὲς Δράσης	92
VIII.	Ἐπαναστατικὲς ἐμπειρίες: 3. Ἡ στρατιὰ τῶν ἐφήβων	96
IX.	Ἐπαναστατικὲς ἐμπειρίες: 4. Τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα	100
X.	Ἡ γενικὴ ἀπεργία	111
XI.	Μιὰ ἐπαναστατικὴ μικροεμπειρία: Νάντη 1968	124
XII.	Ὁ ἐκτροπικὸς διασπασμός	129
XIII.	Ἡ ἐνηλικίωση ἀριστερὰ καὶ ἡ κρίση	135
XIV.	Ἡ ἐπικίνδυνη ἑβδομάδα	144
XV.	Ὁ θρίαμβος τῆς θέλησης	157
XVI.	Ἡ ἀντεπανάσταση στὶς κάλπες	162
	Συμπέρασμα	170

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ

ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΜΠΑΡΟ
Θα συνεχίσω το δρόμο-μου

η γραφειοκρατία
Συλλογή κειμένων

ΛΕΣΛΙ ΕΒΑΝΣ
η Κίνα μετά το Μάο

"Η επανάσταση του Μάη έφερε μια μεγάλη αναταραχή μέσα στη γαλλική κοινωνία. Χρειάστηκαν μήνες και μήνες σκέψης για να κατανοηθεί τί συνέβηκε τότε. Γι' αυτό ετούτο το κείμενο δεν αποβλέπει παρά σε τρία πράγματα: ν' αφηγηθεί τα γεγονότα όπως έγιναν μέσα στις εβδομάδες των ταραχών· να τοποθετήσει την εξέγερση μέσα στην πολιτική κατάσταση· τέλος να ξεχωρίσει τα θετικά και πρωτότυπα στοιχεία των γεγονότων. Αυτά τα στοιχεία υπάρχουν στο μεσαίο τμήμα του βιβλίου που έχει τον τίτλο "Επαναστατικές εμπειρίες". Εκεί θα βρείτε συνοπτικά τα χαρακτηριστικά της νέας τάξης που για μια στιγμή πήρε τη θέση της παλιάς· αυτά νομίζουμε πως δίνουν μια πιστή εικόνα για το τί ήταν αυτή η επανάσταση.

Η γαλλική κρίση ήταν κάτι περισσότερο από ένα παράλογο στραβοπάτημα στη σίγουρη πρόοδο της δυτικής βιομηχανικής κοινωνίας. Αληθινά, παρά λίγο να δούμε την ανατροπή της σταθερότερης κυβέρνησης στην Ευρώπη. Τα διδάγματα αυτών των γεγονότων πρέπει να μελετηθούν πολύ σοβαρά γιατι βοηθούν να προβλέψουμε την εικόνα της πολιτικής στη Δύση τα επόμενα χρόνια."